

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

Δ.Ρ.Ε.Α

ΠΑΝΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΠΡΩΤ. ΕΣΤ. ΔΗΜ.

24-01-13

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ

23.018

ΑΡΙΘ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ

160 ΣΟΑ

Handwritten notes and signatures

4842

~~705~~
80

484 Σ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

A. E. 23.018 470

~~470~~

480 0A

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΗΣ

ΛΟΓΙΚΗΣ,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ,

484. Σ

Νεωτέρᾳ τῆς Μεθόδῳ συνταχθέντα
εἰς τὴν Ἰταλικὴν Διάλεκτον

ΥΠΟ

ΦΡΑΓΓΙΣΚΟΥ ΣΟΑΤΙΟΥ

ΚΛΗΡ. ΚΑΝΟΝΙΚ. ΣΟΜ.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ.

Μεταφρασθέντα μετ'

Εἰς τὴν ἡμετέραν Διάλεκτον παρὰ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ ΤΟΥ ΜΗΛΙΩΤΟΥ

Εἰς χρῆσιν τῆς αὐτῆς Μαθητῶν.

Νῦν δὲ πρῶτον τυπωθέντα χάριν τῆς Φιλολόγων,
συδρομῆς φιλοτίμων Ἐλλήνων, ὧν τὰ ὄνματα
καταγράφονται ἐν τῇ Δ'. Τόμῳ.

Ἐπιμαρτυρία Σπυρίδωμος Βλαπτή.

ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ. 1804.

Παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ τῆς Ἐξ Ἰωαννίνων.

Con regia approvazione.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ Ἀποδείξεως τῆς Ἀληθείας

Ἡ

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ.
ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΕΙΝ

ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΤΕΙΝ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ.

ὡς τῶν ἰσχυρῶν ————— τοῦ ἐκ Β. γορίδ.
178

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Καθώς ἄπο τῆς ποικίλης σύζυξιν τῆς ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν προκύπτει αἱ κλίσεις, καὶ ἄπο τῆς εἰώσιν τέτων σχηματίζονται τὰ ἄγνωστα, ἃς τῆς ὁποῖων ἀνακαλύπτεται ἡ ἀλήθεια, ἔτω καὶ ἄπο τῆς ἀφόρον σύζυξιν τῆς λέξεων, ὅπως εἶναι τὰ συνηθέστερα σημεῖα, δι' ὧν ἐξηγεῖται αἱ ἰδέαι καὶ ἐννοιαί, προκύπτει αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀδρασαίνεν τὰς κλίσεις· καὶ ἄπο τῆς εἰώσιν τέτων συνυφαίνονται αἱ ἐπιχειρήσεις, ὅπως ἀδρασαίνεν τὰ ἄγνωστα, καὶ χρησιμῶν εἰς τὸ νὰ φανεράσωμεν καὶ νὰ ἀποδείξωμεν εἰς τὰς ἄλλας τῆς ἀλήθειαν, ὅπως ἡμεῖς οὐρήκαμεν.

Λοιπὸν μέλλοντας νὰ ἀγλάβωμεν εἰς τῆς παρεῶν παραγματεῶν ὡς τὰ ἔσπε, κατ' ὄν πρέπει νὰ προβάλλεται καὶ νὰ ἀποδείχεται ἡ ἀλήθεια, ἡ τάξις τῆς παραγμάτων κατ' ἑαυτῶν απαιτεῖ νὰ ἐκθέσωμεν πρῶτον ὅλα ἐκεῖνα, ὅπως ἀνήκον εἰς τὰς λέξεις, ἔ-

πειτα ἐκείνα, ὅπῃ ἀποβλέπεν εἰς τὰς προτάσεις, καὶ ἐπομύτως ἐκείνα, ὅπῃ ἀπαιτῶνται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, ἢ γὰρ ἀποδειχθῆ ὀρθῶς καὶ διμεθοδῶς δι' αὐτῶ ἢ ἀλήθεια.

Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἀκολουθεῖ γὰρ πίπτειν οἱ ἀνθρώποι εἰς σφάλματα, ἢ ἢ γὰρ τί δὲν κάμνεν τελείως, ἢ ἢ γὰρ τί κάμνεν κακῶ χῆσιν τῷ λογικῷ, καὶ γὰρ κάμνεν κρίσεις καὶ ἐγνωμάτων ψαδῆ, τὰ ὅποια ἔπειτα παχίζεν γὰρ τὰ ἢ γὰρ φαντάσεν μὲ ψαδῆ ἐπιχειρήματα (τὸ ὅποσον δὲ τὸ κάμνεν ὅσον ἢ γὰρ ἀπατήσεν ἄλλες, ὅσον ἢ γὰρ τί εἶναι οἱ ἴδιοι ἠπατητοί), ἀναγκαῖοτάτον εἶναι γὰρ ἰδῆ μὲν ποῖα πράγματα συβέχεν κυρίως εἰς τὸ γὰρ κάμνεν τὰ ἐπιχειρήματα ψαδῆ, καὶ ἢ γὰρ γὰρ ἀποφύγωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὸν κίνδυνον πὲρ γὰρ πίπτωμεν εἰς αὐτὰ, τὸ ὅποσον ἠμπορῶσε γὰρ εἶναι δεῖγμα ἀμαθείας, ἢ κακοηθείας, καὶ ἢ γὰρ γὰρ μὲν μᾶς ἀπατῶν ἄλλοι μὲ αὐτὰ, καὶ μᾶς ρίπτειν εἰς σφάλματα.

Ὅχι ἐλιγώτερον ἀναγκαῖον εἶναι, ὅποταν κινήται φιλοκεικία, ἢ ἀπιλογία πρὸς τῆς ἀληθείας τῶν πράγμάτων, γὰρ ἰξούρη τινὰς μὲ τί ἢ γὰρ ὅπον ὀρέπει γὰρ φερθῆ ἢ γὰρ γὰρ φανερωθῆ καθαρώς ἢ ἀλήθεια, μάλιστα ἐπειδὴ βλέπομεν καθημερινῶς, ὅτι οἱ ἐκείνων τῆς ὀρθῆς τάξεως καὶ τῶν ἀρμοδίων καὶ βεβαίων ἀρχῶν, αἱ ἢ γὰρ λέξεις καταπτόν αἱ ὀφειλομέναι εἰς μίαν ματαίαν καὶ ἐριστικῶν προυργῶν, ἢ ὅποια ἀπὸ γὰρ ἐγγύθη τῶν ἀληθειῶν εἰς τὸ φῶς, τῶν μακρῶν, καὶ τῶν σκεπάζει ὀφειλομένον.

Τελωταῖον ἐπειδὴ εἰς τὸ γὰρ φανερώσῃ τινὰς καλῶς τῶν ἀληθειῶν συμβάλλει πολλά γὰρ ἐκλέξῃ τῶν ἀρμοδιατέρων μεθόδων, καὶ αἱ μέθοδοι, ὅπῃ συνηθίζεν κοινῶς γὰρ μεταχειρίζονται οἱ συγγραφεῖς, εἶναι δύο, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἢ μία ὀνομάζεται ἀναλυτικῆ, καὶ ἢ ἄλλη συνθετικῆ, ἀναγκαῖον εἶναι γὰρ ἰδῆ μὲν καὶ μέρος τῆς κανόνας αὐτῶν καὶ τῶν δύο, καὶ ποῖα ἀπὸ τῆς δύο φαίνεται ὀφειλομένον.

Τ Μ Η Μ Α Α΄.

Π Ε Ρ Ι Τ Ω Ν Λ Ε Ξ Ε Ω Ν.

Αἰ εἰδησιαὶ καὶ ἰδέαι, ὅπερ σρέφονται μέσα εἰς τὸν νῦν μας, καὶ εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς νοήσεώς μας, ὅθεν ἠμποροῦν νὰ γνωρισθῶν εἰς ἄλλας, αὐτίσως ὅθεν δηλωθῶν με κάποια σημεῖα.

Λοιπὸν αὐτὰ τὰ σημεῖα εἶναι δύο λογιῶν· ἕνα τὶ ἄλλα φηνοῦνται ἅπὸ τῆς ἰδίας φύσιν, καὶ ὀνομάζονται φυσικά, καὶ ἄλλα ἅπὸ τῆς τέχνης ἐκείνης, ὅπερ τὰ μεταχειρίζεται, καὶ λέγονται τεχνικά.

Σημεῖα φυσικά εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τὰ κινήματα, καὶ τὰ ἐξωτερικά σημεῖα, ὅπερ οἰκοδοῦν σωηθίζην νὰ σωφροδῶν τὰς ἁφῶρας καταστάσεις, καὶ τὰς ἐσωτερικάς ἁφῶσεις τῆς ψυχῆς· καθῶς αἱ κραυγαὶ, καὶ οἱ κώσταυμοὶ εἰς τὴν ἀλγηδόνα (πόνον)· ὁ γέλως, καὶ ἡ ὄρησις εἰς τὴν χαρὰν· ἡ ἐρυθρίασις εἰς τὴν αἰσχύνην· ὁ φόβος καὶ ἡ ἀχρίασις εἰς τὸν φόβον.

Αὐτὰ φανερόνται ἀμέσως οἰκοδοῦν εἰς τὰ βρέφη, καὶ αὐτὰ τὰ ἀρτιγγή, καὶ εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ζῶα· καὶ μάλιστα ἡ κραυγή, ὅπερ σωδοῦσθαι τὸν πόνον, ὁ φόβος, καὶ τὸ σκίρπημα.

Ὅμως αὐτὰ τὰ ἰδέα φυσικά σημεῖα ἠμποροῦν νὰ φην τεχνικά, ὅποταν ἐκεῖνος, ὅπερ τὰ μεταχειρίζεται ὅθεν τὰ κάμνη ἅπὸ καθαρόν μηχανικὸν διαπόμεμα τῆς φύσεως, ἀλλὰ με σκέψιν καὶ εἰδησιν, τὸ εἶναι ὅπῃ ταῦτα.

Τὸ σωηθίζει ἀληθινὰ νὰ ἀπολεθῆ κοινῶς εἰς ὅλα τὰ βρέφη· ἕνα τὶ αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχὴν κράζην καὶ κλαῖν ἠναγκασμῶνα μόνον ἅπὸ τὴν βίω τῆς πόνου, χωρὶς νὰ σοχαζῶνται ἕνα νὰ δηλώτην τίποτε με αὐτὰ τὰ σημεῖα· μάλιστα χωρὶς νὰ ἰξέρην, ἅν ἠμπορῆ νὰ δηλωθῆ τίποτε δι αὐτῶν. Μετὰ ταῦτα ὁμως βλέπωντας, ὅτι με τὸ μέσον τῶν τῶν σημεῖων λαμβανῶν

4. Τμημ. Α'. Περί λέξεων.

(εἰς τὸ πάθος των) πὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων, ἢ εὐνοια τῶ πόνου, τῶν σημείων, καὶ τῆς βοήθειας, ὅπως ἔλαβον, συνδέονται εἰς αὐτὰ, εἰς βόθρον ὅπως καθῶς τύχη νὰ ἀνανωθῇ ὁ πόνοσ, καὶ νὰ ἀνακαλέσων εἰς τὴν μνήμην των μὲ τὸ μέσον τῶν σημείων τέτων τῶν φθασμυδίων, ὅπως ἔλαβον, ἀρχίζων νὰ τὰ μεταχειρίζωνται, καὶ νὰ φθασήσων μὲ αὐτὰ τὸν πόνον τες, καὶ νὰ λάβων τῶν ἀπαιτηθῆναι φθασμυδίων. Λοιπὸν εἰς τῶν πρώτων πῶσων εἶναι φυσικά, καὶ εἰς τῶν δεύτερων γίνονται τεχνητά.

Ανάμεσα εἰς τὰ τεχνητὰ σημεῖα, τὰ πρώτα εἶναι τὰ χήματα καὶ αἱ λέξεις, τῶν ὁποίων τὰ πρώτα εἶναι κοινὰ ἐν μέρει καὶ εἰς κάποια ζῶα, τὰ δεύτερα ὅμως εἶναι ἰδιώματα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐξ τῆ ἀληθινὰ βλέπομεν, ὅτι πολλὰ ζῶα, ὅταν ἐπιθυμῶν θερμῶς κἀνὸς ἀπαύμα, παχίζων μὲ διαφόρους κραυγὰς καὶ χήματα καὶ νὰ φθασήσων τῶν ἐπιθυμιῶν των, δὲν ἐφάνηκεν ὅμως ἀκόμι ἕως τώρα κἀνὸς νὰ ἔχη τῶν δυνάμιν τῶ ὁμιλεῖν.

Ἀγκαλὰ οἱ ψιττακοὶ (παπαγάλλοι), αἱ κίτσαι, τὰ κανάεια, καὶ ἄλλα προφέρων μηχανικῶς κάποιας λέξεις, ὅπως ἀκούων ὑπὸ τῆς ἀνθρώπων, μὲ ὅλον τὸ δοκίμιον νὰ εἰπῶν, πῶς καὶ αὐτὰ ὁμιλεῖν. Ἐξ τῆ τὸ ὁμιλεῖν κυρίως συνίσταται εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζεται τινὰς τὰς λέξεις μὲ σκοπὸν καὶ νὰ δηλώσῃ εἰς ἄλλας τὰς ιδέας, ὅπως εἶναι συνδεδεθῆναι μὲ αὐτὰς, τὸ ὁποῖον βεβιωτάτα δὲν τὸ κάμνω τὰ εἰρημῶς ζῶα. ἐπειδὴ αὐτὰ εἰς τὰς λέξεις, ὅπως προφέρων, δὲν συνδέων κἀμμίαν ιδέαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ λέξεις εἶναι εἷς ξεχωριστὸν δῶρον τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐταὶ εἶναι τὰ μέσα, ὅπως κυρίως μεταχειζόμεθα εἰς τὸ νὰ κοροβάλλωμεν, καὶ νὰ διαδείχωμεν τῶν ἀλήθειαν, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ κάμωμεν κάποιας ἐξετάσεις ἐπάνω εἰς αὐτὰς, καὶ νὰ ἰδῶμεν ἂ. ποῖα εἶναι τὰ διάφορα εἶδη τες. β. ποῖα εἶδη εἶναι ἀναγκαῖότερα εἰς τῶν δήλωσιν τῶ ἐννοημάτων

των

των τῆς ψυχῆς. γ'. ποία εἶναι ἡ ἀρχήτης. δ'. μὲ
 ποία μέσα ἠύξησαν τόσον, καὶ ἐπολυπλασιάθησαν. ε'.
 ποίας μεταχηματισμῶς ἔλαβαν εἰς διαφόρας γλώσσας,
 πῶσον εἰς τὴν κλίσην, ὅσον καὶ εἰς τὴν θέσιν, καὶ δια-
 τὶ τῆτο. ς'. πῶσον ὄφελος προέρχεται ἀπὸ αὐτὰς δια-
 τὴν τελειοποίησιν τῶ ἀνθρωπίνου νοῦς, καὶ τὴν ἀρξή-
 σιν τῆς γνώσεών τε. ζ'. τὰς διαφορὰς, ὅπως κάμνων
 εἰς αὐτὰς. η'. ὅποιαν χρῆσιν τῆς λέξεων παρέπει νὰ
 κάμνωμεν εἰς ἑκάστην καὶ ἀποδείξιν τῆς ἀληθείας, καὶ
 ποίας καταχρήσεις νὰ ἀποφύγωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν λέξεων.

Τὰ εἶδη τῶν λέξεων, καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν Γραμματικῶν, εἶναι ἑκτὴ, Ἄρθρον, Ὄνομα, Ἀντωνυμία, Ρῆμα, Μετοχή, Πρόθεσις, Ἐπίρρημα, καὶ Συυδέσμος, τὰ ὁποῖα συνηθίζεν τὰ τὰ ὀνομάζεν μέρη τῶν λόγων, ἐπειδὴ ἀληθινὰ ἀπὸ αὐτὰ σωτίζεται ὁ λόγος.

Τὸ Ὄνομα τὸ διαίρεν εἰς ὀυσιασικόν, καὶ ἐπίθετον. Οὐσιασικόν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ σημαίνει ὀσίαν, καθὼς γλῶ, θάλασσαν, ὕδωρ, πῦρ· καὶ ἐπίθετον ἐκεῖνο, ὅπερ προσδέτεται εἰς τὸ ὀυσιασικόν ἕνα τὰ δηλώσῃ τὰς ποιότητας, ἢ τὰς προσδιορισμὰς τῶν ὀσιῶν, καθὼς ἄσπρον, μαῦρον, μακρὸν, πλατὺ, τέτο, ἐκεῖνο.

Ἀντωνυμίας ὀνομάζεν ἐκεῖνας τὰς λέξεις, ὅπερ παραλαμβάνονται ἀπὸ ὀνομάτων, καθὼς ἐγώ, σὺ, ἐκεῖνος, ἔπος, αὐτὴ, καὶ τὰ ὀξυπλήσια.

Τὰ Ρῆματα ἄλλα σημαίνεν μόνον τὴν κατάφασιν καὶ ὕπαρξιν τινὸς πράγματος, καθὼς ὕπαρχω, εἰμί· καὶ ἄλλα περιέχεν μαζί μετ' τὴν κατάφασιν, καὶ σημασίαν τινὸς ποιότητος, οἷον ἀγαπῶ, ὅπερ θέλει τὰ εἶπῃ ἔχω ἀγάπην, ἢ εἰμί ἀγαπῶν· ζῶ, ὅπερ θέλει τὰ εἶπῃ ἔχω ζωὴν.

Αἱ Μετοχαὶ εἶναι ἐπίθετα παραγμῶνα ἀπὸ τὰ ρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κρατῶν μίαν σημασίαν χρόνος, καθὼς ἀγαπῶν, ὅπερ σημαίνει χρόνον ἐνεσῶτα, ἀγαπήσας, ὅπερ σημαίνει ἀπερασμῶν, ἀγαπήσων, ὅπερ δηλοῖ χρόνον μέλλοντα.

Αἱ Πρόθεσις χρησιμῶν εἰς τὸ τὰ δηλώσεν ἕνα φῶρος ἀναφοράς πραγμάτων καὶ τόπων, οἷον σὺν, ὅπερ σημαίνει συυβοφίαν, ὀσῶσιν· ἐπὶ, ὅπερ σημαίνει ἄνω· καὶ, ὅπερ σημαίνει κάτω, κτ.

Τὰ

Κεφ. Α'. Διάφορα εἶδη αὐτῶν. 7

Τὰ Ἐπιρρήματα εἶναι λέξεις, ὅτε σημαίνουν κάποιον ποσοδισμοῦν, ἢ ῥόπον τῆς σημασίας τῶν ρημάτων· οἷον καλῶς, ταχέως, σήμερον, αὐριον, ἀπαξ, λίαν, ἄγαν, κτ. καὶ εἶναι κατὰ τινα ῥόπον, ἰσοδύναμα μὲ ποσότητες, ἢ ὀνόματα· ὅτε τὸ, γράφει καλῶς, ἢ ταχέως, δεῦν σημαίνει ἄλλο, ὡς ὅτι γράφει γράμματα καλά, ἢ μὲ ταχύτητα, ἢ ὅτε τάχως τὸ, ὡδε, ἢ ἐκεῖ, δεῦν δηλοῖ ἄλλο, ὡς εἰς τῶτον, ἢ ἐκείνον τὸν τόπον, κτ. Ἀπὸ τὰ ὅποια μερικὰ σημαίνουν καὶ ὁμοίωσιν, ἢ πάθος ψυχῆς, καθὼς ἄχ, φεῦ, ἰὲ, βαβαί, κτλ. τὰ ὅποια ὅλαι αἱ ὑρωπαϊκαὶ γλώσσαι τὰ κάμνεν ξεχωριστὸν μέρος λόγου.

Οἱ Σύνδεσμοι εἶναι φωναὶ, ὅτε τῶν ὁποίων συνδέονται ὁμοῦ πολλὰ λέξεις, ἢ λόγοι, τῶν ἔστιν ἑννοιαί· καθὼς, σὺ μὲν φερεπατεῖς, ἐγὼ δὲ κάθημαι. θελω καὶ σαλαγμόν τύχης, καὶ πύθον φρονῶν, κτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ποῖα εἶδη λέξεωμ εἶναι ἀναγκαϊότερα εἰς
δήλωσιν τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς.

Αἱ συγκαταθέσεις, εἴτ' ἐν κρίσεις τῆς ψυχῆς συνίστανται ὅλαι, καθὼς ἐπαμῆ εἰς τὸ πρῶτον μέρος, (Τμήμ. Α'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Β'. §. Α'.) εἰς τὸ καταφάσκειν, ἢ ἀποφάσκειν, ὅτ' ἐκ μνημονεῖ κατ' ἐαυτὸς, ὅτι δύο ἰδέαι κ' εὐνοίαι συμφανῶν, ἢ διαφανῶν πρὸς ἀλλήλας.

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδέας, ἢ εὐνοίας ἄλλαι φησάινεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κἀνὴν ὑποκείμενον φυσικόν, ἢ ἠθικόν, κ' ἄλλαι κἀμμίαν ποιότητα, ἢ ὅποια καταφάσκειται εἰς αὐτὸ, ἢ ἀποφάσκειται ἀπὸ αὐτοῦ· καθὼς ἡ θάλασσα εἶναι ἀλμυρά· ἢ γῆ δὲ εἶναι ἀκίνητος· ἢ ὅποια εἶναι ἐπαινετή· ἢ ἀργία δὲ εἶναι ὠφέλιμος.

Λοιπὸν τὰ ὑποκείμενα τόσον φυσικά, καθὼς θάλασσα κ' γῆ, ὅσον κ' ἠθικά, καθὼς ἀπειρία κ' ἀργία, δηλεῦνται πάντοτε μὲ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα, ὅτ' ἐκ ὀνομαζόνται ἰσσιασικά· κ' αἱ ποιότητες, καθὼς ἀλμυρά, ἀκίνητος, ἐπαινετή, ὠφέλιμος, μὲ τὰ ἐπίθετα.

Θέλωντας λοιπὸν νὰ δηλοποιήσωμεν εἰς ἄλλας τὰς κρίσεις μας, εἶναι ἀναγκαῖα α'. τὰ ἰσσιασικά ὀνόματα, ὅτ' ἐκ δηλῶν τὰ ὑποκείμενα, φηρὶ τὰ ὅποια σρέφονται αἱ κρίσεις. β'. τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια δηλῶν τὰς ποιότητας, ὅτ' ἐκ κατ' αὐτὰς καταφάσκονται εἰς τὰ ὑποκείμενα, ἢ ἀποφάσκονται ἀπὸ αὐτῶν. γ'. εἴτις κάποιος συνδεσμός, ἢ εἴτις κάποιον σημεῖον, ὅτ' ἐκ νὰ συνδέη τῶν κατάφασιν, ἢ νὰ δείχῃ ἀπίφασιν, καθὼς τὸ εἶναι, κ' τὸ εἶ, ἢ τὸ δὲν.

Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι οἱ λόγοι μας δὲν συνίστανται εἰς ἄλλο, φηρὶ εἰς τῶν δηλοποιήσιν τῶν διαφόρων κρίσεων,

ἑῶν, ὅπερ κἀμνοῖμιν ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα, εἶναι φανερόν, ὅτι ἀγακαιοτέρα μέρη τῆ λόγου εἶναι τὰ ἐσιαστικά ὀνόματα, τὰ ἐπίθετα, καὶ τὰ δύω-σημεῖα τὸ εὐα τῆς καταφάσεως, καὶ τὸ ἄλλο τῆς ἀποφάσεως.

Μάλιστα ἐγὼ νομίζω, ὅτι μία γλωῶσα ἤμπορῆσε νὰ σύγκηται ἀπὸ αὐτὰ μόνον τὰ μέρη τῆ λόγου, καὶ νὰ εἶναι μ' ὅλον τὸτο ἱκανὴ νὰ φρασαίνῃ ἐντελέστατα τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς.

Διὰ τὶ, αὐθωρήσωμιν προσεκτικῶς τὰ ἐπίλοιπα μέρη τῆ λόγου, θέλομιν ἰδῆ, ὅτι ὅλα ἤμπορῆσαν νὰ ἀναπληρωθῶν ἱκανῶς μὲ μόνα τὰ ὀνόματα, καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα.

Αἱ ἀντωνυμίαι, φραδείγματος χάριν, κοντὰ ὅπερ εἶναι ἐκ φύσεως ἐπίθετα, ἤμπορῆσαν καὶ αὐταὶ νὰ ἀναπληρωθῶν ἐκολώτατα μὲ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ὀνομάτων, ἀντὶ τῶν ὁποίων λαμβανόνται. Ἐξ τὶ τὸ, Ρώμυλος ἔκτισε πὴν Ρώμῳ, ὁ ἴδιος Ρώμυλος ἔδωκε τὴς φράτης νόμης εἰς τὴν Ρώμῳ, δευ εἶναι σαφές, καθὼς καὶ τὸ, Ρώμυλος ἔκτισε πὴν Ρώμῳ, αὐτὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴς φράτης νόμης.

Τὰ ῥήματα πάλιν φραδέχεν ὅλα τὸ ὑπαρκτικὸν εἶναι, καὶ εὐα ἐπίθετον, ὡσεὶ τὸ ζῶ, καθὼς εἶπαμθα ἀνωτέρω, δευ σημαίνει ἄλλο, φρα ὅτι εἶμαι ζωντανός, ἢ ζῶν, καὶ τὸ ἐρῶ, ὅτι εἶμαι ἐραστής. Λοιπὸν τί ἐμποδίζει νὰ μεταχειριζώμεθα εἰς τὸπονον ὅλων τῶν ἄλλων ῥημάτων τὸ ὑπαρκτικὸν, καὶ τὸ φραδεχόμενον εἰς τὸ καθένα ἐπίθετον;

Αἱ μετοχαὶ κοντὰ ὅπερ εἶναι καὶ αὐταὶ φύσει ἐπίθετα, ἤμπορῶν καὶ νὰ φραλειφθῶν τελείως, αἰτεισάγωντας τὰ ῥήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φραδύγονται. Ἀνίσσως φέρ εἰπεῖν, ἀντὶ νὰ εἰπῆ τινάς, „ Αἰνεῖας φύγωντας ἀπὸ τὴν Τρωάδα, φραπερώντας πολλὰ πελάγη, δοκιμάζωντας πολλὰς δυσυχίας, ἤλθε τέλος παύτων εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ κατέστησεν εὐα νέον βασιλεῖον, εἰπῆ, „ Αἰνεῖας ἐφυθῆ ἀπὸ πὴν Τρωάδα, φραπέρασσε πολλὰ πελάγη, ἔδοκίμασε πολλὰς δυσυχίας,

ἢ τέλος πάντων ἦλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἢ κατέστησεν εἷνα νέον βασίλειον, δὲ εἶναι καμμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ εὐνοια ἢ εἰς τὰ δύο εἶναι προδιλοτάτη.

Αἱ χέσεις ἢ ἀναφοραὶ, ὅπῃ εἶπαμην, ὅτι σημαίνων αἱ προθέσεις, ἠμπορῶσαν εἰς πολλὰ μέρη μετὰ τὴν γύρον λέξεων ὀλίγοντι διεξοδικώτερον νὰ διλωθῶν ἢ αὐτὰ μετὰ μόνον τὰ ὀνόματα, καὶ τὸ ὑπαρκτικόν, ἢ ἀντὶ τῶ, Ορέσης ἀδοιπόρει συυ Πηλάδην, ἠμπορῶσε νὰ εἴπῃ τινὰς Ορέσης ἀδοιπόρει, Πηλάδης βὺ σὺν ἑσσοφός τς. Χωρὶς τῆτο ἡμεῖς ἐξέδουμην, ὅτι οἱ Ἑλλήνες πολλὰς προθέσεις τὰς ἀνεπλήρωναν μετὰ κάποια μόρια τὸ, ἐξ ἑρανῶ, φέρει εἶπῃν, ἰσοδυναμῶσε παρ' αὐτοῖς μετὰ τὸ ἑρανῶν τὸ, ἐν οἴκῳ, μετὰ τὸ, οἴκοι τὸ, εἰς Ἀθώνας, μετὰ τὸ Ἀθώνας, τὸ, ἐν Ἀθώνας, μετὰ τὸ Ἀθώνησι. Λοιπὸν αὐτὸ ἐπενοῶσαν καὶ ἄλλα παρόμοια ἕξ τὰς λοιπὰς προθέσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι δάδειθμοι, ἢ γλῶσσα τὰς ἠθέλων εἶναι χωρὶς προθέσεις, καὶ δὲν ἠθέλε λείψῃ μετὰ ὅλον τῆτο νὰ εἶναι ὁμοίως σαφῆς.

Τὰ ὑπερρήματα εἶπαμην πῶς εἶναι ἰσοδύναμα μετὰ τὰ ὀνόματα, ἢ μετὰ προθέσεις. Λοιπὸν λαμβανόντας αὐτὰ αὐτῶν τὰ ἰσοδύναμα ὀνόματα ἠμπορῶσαν ἢ αὐτὰ νὰ λείψῃν· ἕξ τὶ τὸ, γράφει καλὰ γράμματα, ἢ γράφει μετὰ ταχύτητα, ἢ ἕξ τὰς, εἶναι σαφές, καθὼς τὸ, γράφει καλῶς, ἢ γράφει ταχέως. Ὁμοίως καὶ ἀντὶ τῶ ἄχ, ἠμπορῶ νὰ εἴπῃ ἀιδαῖομαι πόνον, ἢ ὅτι ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ προξενεῖ τὸν ἀπαστραγμὸν μετὰ.

Οἱ συνδέσμοι καὶ αὐτοὶ ἄλλοι εἶναι ὑπερρήματα, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, κτ. καὶ ἄλλοι προθέσεις μετὰ ὀνόματα, καθὼς, δι' ὅτι, ἢ αὐτὸ τὸ ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὅτι ἐλλειπτικὸν τῆς ἕξ, ἢ καὶ, ἢ λοιπὸν ἕξ τὰς τοιαύτας λέξεων ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶπαμην περὶ ὑπερρημάτων καὶ προθέσεων. Ὅσον ἕξ τὰς ἄλλας ἠμπορῶν ἢ αὐτοὶ νὰ λείψῃν, ὅταν δὲν κωνηγῶμην ἀφραδείαν, ἀλλὰ μόνον τὸ νὰ διλωσῶμην ὡς ἔτυχε τὰ νοήματα

Κεφ. Β'. Ποῖαι ἀναγκαϊότεραι. 11

τῆς ψυχῆς· ὅτ' τι ποῖος ἤθελε μὲ κατηγορήσῃ ἀνίσως ἀντί νὰ εἰπῶ, Σωκράτης καὶ Πλάτων φιλοσοφεῖσι, εἰπῶ Σωκράτης φιλοσοφεῖ, Πλάτων φιλοσοφεῖ; Ομοίως ἀντί τῶ ἀν' ἑλθῆς ἐσύ, ἔρχομαι καὶ ἐγώ, εἰπῶ· ἔρχεσαι ἐσύ, ἔρχομαι ἐγώ, κτ;

Καίτινα λοιπὸν ὀπὸ τὰ εἰρημνύα μέρη τῶ λόγου δεῦν ἠμπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅσον ἀναγκαῖον, ὅσον εἶναι τὰ ὀνόματα, καὶ τὸ ὑπαρκτικόν. Μ' ὅλον τῆτο δεῦν πρέπει νὰ ἀρνηθῆμεν πάλιν, ὅτι αὐτὰ δεῦν εἶναι χρησιμώτατα εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὸν λόγον πλέον καθαρὸν, πλέον σωύτομον, καὶ πλέον ποικίλον, ὅτ' τὸ ὀποῖον τῆτο καὶ ἐπνοήθησαν ῥηρικῶς εἰς κάθε γλώσσῃ· ὡσεὶ τὰ ἀναγκαϊότερα εἶδη τῶν λέξεων εἰς δῆλωσι τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ ὀνόματα, τὸ ὑπαρκτικόν, καὶ τὸ ἀρνητικόν μέριον εἰ, ἢ δεῦν, εἰς τῶν πωρινῶν γλώσσων μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ ἀρχῆς ἔδ' ἀρέσεως τῆς λέξεωμ.

Πολλοὶ ἐσοχάθησαν, ὅτι ἡ εὐρεσις τῆς γλωσσῶν εἶναι τόσον δύσκολον πρᾶγμα, ὅπῃ τὴν ἐνομίσαν ἀνωτέραν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, καὶ ἔκριναν, ὅτι καὶ οἱ ἀνθρώποι ἠθέλω εἶναι χωρὶς γλωσσῶν καὶ αὐτοί, καθὼς τὰ λοιπὰ ζῶα, ἀνίσως δὲν τῶν ἐρέπνεον ὁ Θεὸς ἀμέσως εἰς τὸν πρῶτον ἀνθρώπον, πίπτωντας μὲν πᾶσι εἰς συζητήσεις, ἀπὸ πρῶτη γλώσσα τῆς κοσμοῦ ἐσάθη ἡ ἐβραϊκὴ, ἡ ἄλλη κἀμμία.

Ἐγὼ ὅμως δὲν κρίνω εὐλογον νὰ κάμω αὐτὴν τὴν ἀτιμίαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ τὸ νομίσω μὲν τῶν ὀλοτύλῳ ἀνεπιτήδειον εἶναι νὰ κάμῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὴν μίαν γλώσσαν, εἶναι τῆς ὁποίας νὰ ἐξηγῆ τὰς ιδέας τῆς καὶ ἀφ' ἧς ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἀνθρώπον τῶν δυνάμειν τῆς νὰ τῶν κάμῃ μόνος τῆς, δὲν ἐξούρω εἶναι τί πρέπει νὰ ὑποθέσω, ὅτι αὐτὸς ἐνόμισεν ἔπειτα ἀναγκαῖον νὰ τῆ ἐμφυσήσῃ (εἶναι νὰ εἰπῶ ἔτσι) μίαν ὅποιανδήποτε.

Ἀληθινὰ ἀπὸ θεωρήσω τὰς θείας Γραφῆς, μοι φαίνεται νὰ βλέπω καθαρὰ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀδὰμ τῶν δυνάμειν τῆς νὰ κάμῃ τῶν ὀνοματοθεσίαν τῆς πραγμάτων· ἄφησεν ὅμως τῶν φροντίδα εἰς ἐκεῖνον τὸν ἴδιον νὰ θέσῃ τὰ ὀνόματα. „ καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ὑπὸ τῆς γῆς (λέγει „ ἡ Γένεσις Κεφ. Β΄.) πάντα τὰ θηρία τῆς ἀγρῆ καὶ „ πῶτι τὰ πετεινὰ τῆς ἔραν, καὶ ἠγάγη αὐτὰ πρὸς „ τὸν Ἀδὰμ ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν, ὃ ἔειπεν „ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχῶν ζῶσαν (ὃ εἶπεν πᾶν „ ζῶν) τῆτο ὄνομα αὐτῶ. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόμα- „ τὰ πᾶσι τοῖς κήνεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τῆ „ ἔραν, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆ ἀγρῆ. „ τὸ ὁποῖον

φαί-

φαίνεται βεβαιότατα νὰ δείχνῃ φανερά, ὅτι ὁ ἴδιος Ἄδαμ εἶναι ὁ ονομαπρόθετος τῆς πραγμάτων.

Ἀλλὰ ὅποιαδήποτε καὶ αὐτὸν ἢ πρώτη γλῶσσα, περὶ τῆς ὁποίας δὲν ἔμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ θετικῶς τίποτες, μετὰ τὴν βαβυλωνικὴν σύγχυσιν, φαίνεται βεβαιότατα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἀφ' ἑ διεσκορπίθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διεφάρησαν τόσον, ὅπῃ πολλοὶ ἀπὸ αὐτῶν ἐβαρβαρώθησαν, καὶ ἐξηγιάθησαν εἰς ἕνα ἕνα ὅπῃ ἐχάσαν ὄχι μόνον τὴν χησιν τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ ἀκόμι καὶ κάθε αἰθισιν ἀνθρωπότητος· τέλαχισον εἰς τέτοιαν κατάστασιν μᾶς ζωγραφίζον οἱ παλαιοὶ ὑπομνηματογράφοι σχεδὸν ὅλα τὰ ἔθνη. Οἱ Γάλλοι, οἱ Γερμανοὶ, οἱ Βρετανοὶ ἕως καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς Κρισταρος, ἐμύριζαν ἀκόμι ἀρκετὰ ἀπὸ τῆν παλαιῶν ἀρχιότητάς τες. Τέτοια ἦτον τὸν παλαιότερον καιρὸν ἢ κατάστασις τῆς Ἰταλίας, καὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάγωμεν εἰς τῆς πολλὰ μακρυνῆς καιρῆς, καθένας ἰξούρει πόσα ἔθνη; μάλιστα τῶρα εἰς τῆς ἐδικᾶς μας ἡμέρας, ἀρέθησαν θαμνῆρα ἀκόμι εἰς τὴν πρῶτῳ βαρβαρότητι, εἰς τὰ βορειότερα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς Ἀμερικῆς, καὶ εἰς τὰ μέσα, καὶ μεσημβρινὰ τῆς ἰδίας Ἀμερικῆς, καὶ Ἀφρικῆς.

Λοιπὸν τῆς παντὶ διαφορῆς ἰδιωτισμῶς, ὅπῃ εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἔθνη δέρισκονται, δὲν πρέπει βεβαιότατα νὰ πισθῆ τινὰς πῶς τῆς εὐδοχῆθησαν ἀπὸ ἄλλοις, μὲ τῆς ὁποίας μήτε αὐτοὶ φαίνονται νὰ εἶχον ποτὲ κάμμιν κοινωρίαν, μήτε ἢ γλῶσσά τες ἔχει κάμμιν ἀναλογίαν· μάλιστα αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ ἐπειροκαλία καὶ ἀτέλεια αὐτῆς τῆς γλωσσῶν, ὅπῃ ἦτον ἀνάλογος μὲ τὴν ἔλαειφιν τῆς γνώσεών τες, εἶναι εἷνα σημεῖον προδηλότατον, ὅτι αἱ γλῶσσαι παντῆ ἐπεννήθησαν ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἰδίας, ὅπῃ τῆς ὁμιλῆν.

Μόνει λοιπὸν νὰ ἰδῆμεν μόνον πῶς ἔμπορεῖσαν αὐτοὶ καθ' ἑαυτῆς οἱ ἄνθρωποι νὰ δημιουργήσεν μίαν γλῶσσαν· τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν σοχάζομαι νὰ εἶναι τόσον βαρὺ καὶ δύσπελον, ὅσον ἐφάνηκεν εἰς μερικῆς.

Εὐμῆρα

Ἐμφά μὲ φαίνεται, ὅτι μόνον οὐα παρᾶγμα ἀπαιτεῖται εἰς τῆτο, καὶ εἶναι τὸ νὰ ζῆν οἱ γονεῖς πολὺν καιρὸν μαζί μὲ τὰ τέκνα τῆς· εἰς τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἢ ἰδία φαίνεται, ὅτι ὄχι μόνον ἐπαρακίνησεν, ἀλλὰ καὶ ἐβίασε τῆς ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ τὰ ἐπίλοιπα ζῶα ὅλα μὲ τὸ νὰ αὐξάνων, καὶ λαμβάνων ὀλίγηρα τὴν τελειοποίησιν, ὅπῃ ἀπαιτεῖ ἡ φύσις των, οὕτως ὅπῃ ἡ θελάν αἰθανθῆ ὡς ἑαυτοῖς τῆς δυνάμεις, ὅπῃ ἀρκῶν εἰς τὴν σύστασίν των, εὐκόλα ξεχωρίζων ὑπὸ τῆς γονεῖς των, εἰς καιρὸν ὅπῃ τὰ βρέφη, ὅπῃ δὲν ἐφθασαν ἀκόμι τὸν τεταρτον, ἢ πέμπτον χρόνον τῆς ἡλικίας, μὴ βίας ἐχων ἀρκέτω δυνάμιν ἵνα νὰ πορίζωνται τὰ παρὸς τὸ ζῆν, μάλιστα ὅπόταν τὰ ὑποδέσμων εἰς τῆς ἀγεωργίας, καὶ ἀγείας, καὶ ἠναγκασμῶνα νὰ ἀντισάθων εἰς τὴν ἰχθυὸν καὶ ὀρμὴν τῆς θηλείαν.

Λοιπὸν εἶναι κοινὸν ὄχι μόνον εἰς τῆς ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπίλοιπα ζῶα νὰ μὴ ἀφίνων ποτὲ τὰ τέκνα τῆς, τὰ ὁποῖα τὰ κοιτάζων ὡς ἐδικάτης μέρη, ἐν ὅσω ἔχων ἀκόμι χρεῖαν τῆς βοουθείας τῆς. Διὰ τῆτο δὲν ἀκολουθεῖ ποτὲ ἀνθρώποι, μακάρι καὶ αἶ εἶναι ἀγέροι, νὰ χωριθῶν ὑπὸ τὰ τέκνα τῆς, παρὸ τῆ νὰ τὰ ἰδῶν ἀρκέτα διωπατὲ καὶ ἰκανὰ εἰς τὴν σύστασίν τῆς· ἐν ὅσω ὅμως νὰ φθάσων εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν, ἢ συνήθεια τῆ νὰ ζῆν μαζί, ὁ ἔρωσ ὑπὸ τὸ οὐα μέρος, ἢ χρεῖα καὶ ἀγνωμόσυνη ὑπὸ τὸ ἄλλο, ἀρέπει βέβαια νὰ κάμων, ὅπῃ νὰ δυσκολαίνωνται ἴσπολλα νὰ χωρισθῶν οἱ γονεῖς ὑπὸ τὰ τέκνα, καὶ ἐκείνη ὑπὸ αὐτῆς. Ἀπὸ τῆτο ἀποέρχεται ὅπῃ ἡ κοινωνία τῆς φαμιλίας, ἢ ὁποῖα ἀπανιώτατα ἀείσχετα εἰς τὰ ζῶα, καὶ αὐτὴ ἀπελεσάτη, εἰς τῆς ἀνθρώπων ἀρεθὴ πάντοτε καὶ παντὲ ὑπελεσάτη καὶ πλήρης.

Ἀφ' ἐ ὑποθεθῆ αὐτοὶ ἡ κοινωνία, ὑπὸ αὐτὴν ἀποέρχονται φυσικὰ ὀκοθεν αἱ ἀρχαὶ μιᾶς θαλέτης· ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐχειάθησαν οὕτως κάποια σημεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ φανερῶν ἀμοιβαίως τὰ νοήματα τῆς,

τὰς χρείας τες, πὺς ἐπιθυμίας τες. Λοιπὸν κατ' ἀρχάς ἠμποροῦν νὰ ἐμεταχειρίθῃσιν φυσικὰς φωνάς, ἢ νὰ ἐφθάσιν ἢ εἰς τὴν χηματικῶν δὲ λεκτόν, τῶν ἐστὶ τῶν δὲ χημάτων. Ἀλλὰ πόσα παράγματα εἶναι, τὰ ὅποια δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀξηγηθῶν ἀρκετὰ μὲ τὸ μέσον αὐτῶν τῶν χημάτων; Δὲν λέγω, ὅτι ὁπότων δὲν εἰσάγονται εἰς σκότος, ἢ πῶκα μακρὰ εἶναι, ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἢ εἶναι ἀναμεταξέυτες κἀνείνα ἐμπόδιον, ὅπῃ δὲν τες ἀφίνει νὰ ἰδῶν εἶναι τὸν ἄλλον, τὰ χήματα πλέον δὲν ἔχον κἀμμίαν χηῖσιν. Τότε λοιπὸν χρειάζονται ἄλλα σημεῖα ἢ ἐπεὶ δὲν μὲν ἄλλα ἀπὸ τὰς λέξεις, εἶναι φανερόν, ὅτι ἀδηγήθῃσιν εἰς τὴν ἐφθέρσιν αὐτῶν φυσικὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων χρεῖων, ἢ ὅποια εἶναι ὁ πατὴρ τῆς ἐπιδεξιότητος εἰς κἀδε παράγμα.

Δὲν πρέπει ὁμῶς νὰ σοχαζώμεθα, ὅτι εἶναι ὁχλος ὁποισοδήποτε, ἢ μία γῆρα ἠμποροῦσιν εἰδῆς νὰ καταστήσῃ μίαν γλῶσσαν ἐντελῆ. Ἐφθάνε μόνον νὰ καταβάλῃ τὰς ἀρχάς, ἢ αὐτὰ αὐξήσῃ μὲ τὸν καιρὸν, ἢ ἐπολυπλασιάθῃσιν ἀναλόγως μὲ τὴν αὐξήσιν ἢ πολυπλασιάσῃ τῆ πλήθους, καὶ τῶν γνώσεων τῆς κἀδε κοινωνίας.

Εἶπαμῃ παρῶν, ὅτι τὰ ὀνόματα ἢ τὰ δύο σημεῖα τῆς καταφάσεως ἢ ἀποφάσεως εἶναι τὰ εἰσισθῆ καὶ ἀναγκαϊότερα μέρη εἰς μίαν γλῶσσαν. Τὰ βρεφῆ βεβαιότατα κατ' ἀρχάς εἰς τὴν δὲ λεκτόν τες δὲν μεταχειρίζονται ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ. Μερικὰ ἐπιστημολογικὰ δὲ νὰ δηλώσῃν τὰ ὑποκείμενα, μερικὰ ἐπιθετικὰ δὲ νὰ φθασῆσιν τὰς ὀλίγας ποιότητας, ὅπῃ εἰς αὐτὰ παρῆρῃν, συσβαῖν ὅλον τὸ λεξικόν τες, τὸ ὅποιον ὁμῶς τὰ φθάνε ἀρκετὰ δὲ νὰ δώσῃν νὰ καταλάβῃν τί τὰ χρειάζεται.

Λοιπὸν θέλωντας νὰ ἀνιχνύσῃμῃ μὲ ποῖον ἔσῶπον ἠμποροῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἀνθρώποι νὰ καταβάλῃν τὰς ἀρχάς μιᾶς γλῶσσης, πρέπει νὰ ἐξετάσῃμῃ ἀπορίτερα μὲ ποῖον ἔσῶπον ἠμποροῦσιν νὰ φθάσῃν εἰς τὸ νὰ ἐπιθῆσιν τὰ ὀνόματα.

Καὶ

Καὶ ἀρχίζοντας ὑπὸ τὰ ὑσιαστικά, εἴτ' ἔν ἐκεῖ-
 να, ὅπῃ διλῆν τὰ ὑποκείμενα, πρέπει νὰ ἀξιοπρή-
 σωμεν πρῶτον, ὅτι τὰ παράγματα, ἄλλα μᾶς φε-
 ραίνονται μοναχάτως μὲ εἷα ἦχον, καὶ ἄλλα ὄχι. Τὰ
 ζῶα ἔχεν σχεδὸν ὅλα τὴν φωνίω τῷ καθόνα ξεχωρι-
 σίω· ὁ κεραυνός, ὁ αἴεμος, ὁ ποταμός, κτ. κάρην
 ὅλα τὸν ξεχωριστόν τῷ ἦχον. Λοιπὸν ἡ μίμησις τῆς
 φωνῶν, καὶ τῆς ἦχων, καθὼς τὸ βλέπει καθόνας κα-
 θαρότητα, ἐχρησίμωσαν κατ' ἀρχὰς εἰς ὀνομασίαν
 τῆς παραγμάτων, ὑπὸ τὰ ὅποια πορεύονται. Εἰς τὴν
 δὲ λέκτον τῆς βρεφῶν, ἡ ὅποια πλησιάζει φελεώτε-
 ρον εἰς τὴν φύσιν, δρῖσιονται ἄπειρα φελαδείγμα-
 τα αὐτῆς τῆς μιμήσεως, καὶ πολλότατα ἴχνητις μῦεν
 ἐκὸμι καὶ εἰς κάθε γλώσσαν ἐντελῆ. Ἡ ἑλλῶικὴ
 γλώσσα ἔχει πολλὰ ὀνόματα πολλῶν παραγμάτων κα-
 τὰ μίμησιν τῆς ποιότητος τῆς ἦχωντις, τὰ ὅποια τὰ
 ὀνομάζεν πεποικημένα, καὶ τὸ παράγμα ὀνοματοποιῶν.
 Ἡ ἐδικήμας δὲν ἔχει ὀλίγα, ὁμοίως τῆς Ἰταλῶν,
 τῆς Φραντζέζων, τῆς Γερμανῶν, καὶ ἐν ἄλλοις ὄλων τῆς
 γλωσσῶν τῷ κόσμῳ. Βες, φλόισβος, ροίζος, πάτα-
 γος, φόφος, Διακατήρα, κίσα, κῶδων, καρπαῖα,
 μπομπάρδα, καὶ ἄλλα ἄπειρα εἶναι λέξεις, εἴτ' ἔν
 ὀνόματα πεποικημένα καὶ μίμησιν τῆς ποιότητος τῆς ἦ-
 χων, ὅπῃ ὑποτελῆν τὰ ὀνομαζόμενα παράγματα.

Ἀφ' ἑ ἐσωηθίσαν πειστικῆς λογῆς νὰ ἐξηγῆν τὰ ἦ-
 χωντις παράγματα μὲ τῆς ἀναλόγῆς ἦχωντων, εἶναι
 πασιδῆλον, ὅτι μὲ ὀλιγοτέραν δυσκολίαν θέλει ἡμ-
 πόρεσαν νὰ σωηθίσαν κατ' ὀλίγον ὀλίγον νὰ ἐξη-
 γῆν παρομοίως καὶ ἀναλογίαν καὶ ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲν
 ἦχων· καὶ ἀφ' ἑ ἐδιορίθισαν τὰ ὀνόματα τῆς παραγμά-
 των, ἡμπόρεσαν βαθυπόδον νὰ χηματίσιν μὲ τὸν ἴ-
 διον τρόπον καὶ τῆς φωνῆς, ὅπῃ ἐξηγῆν τῆς ποιότητάς
 των, ὑπὸ τῆς ὁποίας πολλαὶ δηλῆνται μὲ ποιόντι-
 νῃ ἦχον, καὶ μίμησιν τῆς ὁποίων ἔγνωσαν καὶ τὰ ὀνό-
 ματα.

Ὅσον δὲ τὰ ῥήματα, εἴπαμεν ὅτι μόνον τὸ ὑπαρ-
 κτι-

κτικὸν εἶναι, ὅπῃ πρέπει νὰ ὀνομαζῆ κυρίως ἀναγκάσιον εἰς μίαν γλῶσσαν, καὶ ὅτι μάλιστα εἰς ὅποιονδήποτε σημεῖον καταφάσεως, ἢ ἀποφάσεως ἢμπορεῖ νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ καὶ αὐτὸ· εἰς ἕξ ὅσον ὅπερ, ἀφ' ἧ ἐπεκινήσαν τὰ ἔσθιαστικά καὶ ὀπῆθετα, μὲ αὐτὰ τὰ δύο σημεῖα οἱ ἀνθρώποι ἢμπορεῖσαν νὰ εἰπῶν πῶς ἐπεκινήσαν καὶ κατέστησαν μίαν ἀληθινὴν γλῶσσαν, καὶ ἃς ἔλειπε κάθε ἄλλο ῥῆμα, καὶ κάθε ἄλλο μέρος τῆ λέξε.

Δὲν πρέπει ὡς τὸσον νὰ σοχαθῶμεν, ὅτι ἡθελεν ἀργήσῃ πολὺ δεῖ νὰ ἐπεκινήσαν ἀκόμη καὶ τὰ σοιχεῖα τῆ βῆλοῖπων μερῶν τῆ λέξε, τὰ ὅποια, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ εἶναι ἀναγκαῖα, εἶναι ὅμως ἀφελιμώτατα καὶ χρησιμώτατα, κατῶς εἰπαμεν ἀνωτέρω· δεῖ τί ὁ ἀνθρώπος, ἡρεθισμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, παχίζει ὄχι μόνον νὰ ἐξηγηθῆ, ἀλλὰ νὰ ἐξηγηθῆ καὶ μὲ τὴν πλέον μεγαλητέραν ταχύτητα, καὶ τὴν δυνάτην καθαρότητα· εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἡθελεν ὑδοκιμήσῃ μὲ μόνον τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ δύο σημεῖα, τὰ ὅποια ἡθελεν κάμνῃ συχνὰ τὸν λόγον διεξοδικώτατον καὶ πεπλεγμένον.

Λοιπὸν εἰς τὰ ῥήματα θέλει ἔλαβον διδῶς μίαν μεγαλωτάτην βοήθειαν ἀπὸ τῆ φύσιν· ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι ἀρχισαν ἀπὸ τῆν προσακτικῆν ἔγκλισιν, τῆ ἔστι τὸν ἕξ ὅσον ἐκείνον, ὅπερ χρησιμῶς εἰς τὸ νὰ προσάξῃ τινὰς ἄλλον, ἢ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ αὐτὸν ἐκεῖνο, ὅπερ τὸ χρειάζεται· καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη, ὅπερ θέλει εὐγαλαν δεῖ νὰ καλέσῃ εἰς τὸν ἄλλον, θέλει ἢτον χωρὶς ἄλλο εἰς ἄλλο ῥῆμα, καὶ θέλει εἶχε δυνάμιν τῆ ἐλθέ, ἢ φύγε, ἢ δός, ἢ λάβε, ἢ ἄλλο τέτοιον· δεῖ τί ἡμεῖς βλέπομεν, ὅτι καὶ τὰ βρέφῃ μερικῶς φοραῖς μεταχειρίζονται ἐδικαῖς τῶν ξεχωρισταῖς φωναῖς δεῖ νὰ ἐξηγήσῃ παρόμοια πράγματα. Τέτοιαις φωναῖς μεταχειρίζομεθα πολλαῖς φοραῖς καὶ ἡμεῖς δεῖ τὸ ἴδιον τέλος, καὶ μάλιστα ὅποταν ὠθεύμεθα ἀπὸ κάμμιαν ἐξαφρον κίνησιν, ἢ ἀπροσδόκητον ἀνάγκην.

Θέλει ἀκολουθήσαν ἄλλα ῥήματα, τὰ ὁποῖα τὰ ἀρχισαν βεβαίωτατι δὴ τὴν ὀρεικίῳ ἐγκλισιν, παρὰ ῥωντάς τε καὶ αὐτὰ δὴ τὴν ποιότητα τῆς ἡχων, ὅπως ἡκῶσαν νὰ ἰσοτελεῖν τὰ πράγματα, καθὼς παταγεῖ, φοφεῖ, γραφεῖ, σκῆζει, κικκαρίζει, ὀγκάζει, μπμπονίζει, κτ. καὶ καὶ τὸν ἴδιον ἔξοπον θέλει ἐξημάτισαν ὄχι μόνον τὰς μετοχάς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπίθετα, ὅπως φράζονται ἀπ' αὐτὰ.

Τὰς Ἀντωνυμίας, Προθέσεις, καὶ Συυδέσμους δὴ ἡμπορεῖσαν βέβαια νὰ τὰς ἀγάλεν δὴ τὴν ὀνοματοποιίαν· ἐπειδὴ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὴ σημαίνεν κἀνείνα ἡχων. Ὡς πόσον δεῖ αὐτὰ τὰ μέρη τῆς λόγου, καθὼς καὶ δεῖ τὰ ὀνόματα, ῤήματα, Μετοχάς, καὶ Ἐπίρρηματα, ὅπως δὴ ἀναφέρονται εἰς πράγματα ἡχῶντα, πρέπει νὰ φρατρήσωμεν, ὅτι ὁ ἀφρωπος, ὁπόταν ὀπιθυμῇ ὀπιπῶνας κἀνείνα πράγμα, τὰ χήματα καὶ κινήματα, μὲ τὰ ὁποῖα παχίζει νὰ τὸ ἐξηγήσῃ, τὰ συυφοφῶει πάντοτε μηχανικῶς μὲ κἀποίαν φωνίῳ. Τὸ βλέπομεν κἀδημερινῶς εἰς τὰ βρέφη, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς βιββίς, οἱ ὁποῖοι μῆτε ἰξδύρην αὐτῶν φωνίῳ, ὡς αὐτῶν ὅπως εἶναι κοινῶς κωφοὶ ἐκ ἡμέσεως. Τῆτο ἀκολουθεῖ, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ, ὁπόταν πλεὴν κινή κἀνείνα πράγμα ἰχυρῶς, δεῖ νὰ τὸ ἰσοτελεῖ, βαίνει εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὄλας τῆς τὰς δυνάμεις εἰς φραξίν.

Λοιπὸν αὐτῶν ἡκολυθήσε νὰ φραξῇ τινὰς κἀμμίαν φωνῶν δεῖ νὰ ἐξηγήσῃ κἀνείνα πράγμα δεῖ μέσε τινὸς χήματος, ἢ ἀσυυηθίσε φωνῆς, καὶ ἄλλος μὲ ταῦτα θέλωντας νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἴδιον πράγμα, ἐμεταχειρίδη τὸ ἴδιον χήμα, ἢ τὴν ἴδιαν φωνίῳ, εἶναι ἔυκολον νὰ καταλάβῃ τινὰς, ὅτι αὐτῆ ἢ ἐνωσίς τῆς χήματος, καὶ τῆς φωνῆς ἡμπορεῖσε νὰ χῆμ κοινὸν σημεῖον ἐκείνε τῆς πράματος, καὶ κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἡμπορεῖσε καὶ νὰ φραξῇ μόνον ἢ φωνῆ. Καὶ ἀφ' ἑξήγησε τῆτο εἰς εἶνα, ἡμπορεῖσε νὰ χῆμ δὴκόλως καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ἔξοπον κατ' ὀλίγον ὀλί-

λίγων νὰ ᾄδεν σημεῖα καὶ τῶν μὴ ἠχάντων πραγμά-
των.

Ἡ ἠμπορέσει νὰ ἀκολοθήσῃ καὶ κατ' ἄλλης ἑόπης,
καθὼς ἀλλῆ τὸ εἰδείξα πλατύτερον (1). Ὡς πόσον
εἰδὼ ἀδυσπρητέον, ὅτι ζητεῖται μόνον μὲ ποῖον ἑό-
πον ἠμπορῆν νὰ ἐπινοηθῆν αἱ πρώται φωναὶ, ὅπως
ἀνήκεν εἰς κάθε μέρος λόγου, καὶ αἱ πρώται ἀρχαὶ
μιας γλώσσης· ἐπειδὴ ἀφ' ἐπινοηθῆν αἱ πρώται φω-
ναὶ, ὁ πολυπλασιασμός τις ἔπειτα εἶναι εὐκόλος νὰ
ᾄδῃ καὶ ποικίλης ἑόπης, καθὼς θελομένη τὸ δεῖξει
εἰς τὸ ἀκόλουθον Κεφάλαιον.

Τὰτο ὅμως ὅσον ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἔργον ὀλίγων
χρόνων, ἀλλὰ χρειάζονται πολλαὶ γῆραι καὶ πολλοὶ
αἰῶνες, ἕως νὰ ἠμπορέσῃ μία γλώσσα νὰ ἔλθῃ εἰς
εἷνα κάποιον βαθμὸν τελειότητος· καὶ τὶ ἔτι βλε-
πομένη νὰ ἠκολοθήσῃ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ἐν ὅ-
σῳ εἷνα ἔθνος εἶναι ὀλίγον, πτωχόν, καὶ ἄγχιον, καὶ
ἢ γλώσσα τις ὁμοίως εἶναι πτωχὴ, καὶ ἄγχιμος. Ἀφ' ἐ-
αυξήσῃ ὅμως τὸ ἔθνος, τελειοποιηθῇ ἢ κοινωθῇ, εἰ-
σαχθῇ ἢ γεωργία, αἱ τέχναι, ἢ ἐμπορεία, καὶ πο-
λυπλασιασθῆν μὲ τῶν τὸν ἑόπον αἱ γῆραι, αἱ χέ-
σεις, καὶ αἱ ιδέαι, πολυπλασιάζονται ἀναλόγως καὶ
αἱ φωναὶ, καὶ μέσῳ τῶν ὁποίων δηλεῦνται αὐταὶ αἱ
ιδέαι, εἰσάγεται ἢ τέχνη τις γράφειν, ἐξυπνεῖ ἢ ὀ-
ρεξίς τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπισημων, καὶ τέλος πρῶ-
των ἐκεῖνο, ὅπως φέρει τῶν γλώσσων εἰς τῶν τελειό-
τητα της (2).

K E-

(1) Συζητήσεις περὶ τῆς φυσικῆς καταστάσεως μιᾶς κοινωθίας, καὶ
γλώσσης, καὶ τῆς ἑπάρχειας πόσον τῆς μιας, ὅσον καὶ τῆς ἄλλης εἰς
τὰς ἀνθρώπινους γλώσσας, ἐν Μεδιολάνοις, παρὰ Μοντάνη 1772.

(2) Περὶ καταστάσεως τῶν γλώσσων ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ τινὰς ἐκεί-
να, ὅπως εἶπε περὶ τῆς ὀ Αἰββῆ Κοινοβουλίας εἰς τὸ σύγγραμμά,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περί τῆ πολυπλασιασμῶ τῆς λέξεωμ.

Αἱ πρωτότυποι λέξεις εἰς κάθε γλώσσαν εἶναι πολλά ὀλίγαις, καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ χηματίζονται ἀπὸ τῆς διαφορῆς σιωδέσεις, καὶ μεταχηματισμῶς αὐτῶν τῶν πρωτοτύπων.

Οἱ ἔσοποι, ὅτῃ εἰς τῆτο μεταχειρίζονται εἶναι τέσσαρες οἱ καθολικώτεροι· ἀδραγωγῆ, σιωδέσεις, ἡ ἀφαιρέσις προφορᾶ, εἴτ' ἔν τόνος, καὶ μεταφορᾶ, ἡ ἔσοπολογία.

Α'. Πόσα ἐπίθετα δευ δὲγαίνεν ἀπὸ ἐσιασιακά, καὶ πόσα ἐσιασιακά ἀπὸ ἐπίθετα; Πόσα ὀνόματα ἀπὸ ῥήματα, καὶ πόσα ῥήματα δευ ἀδραγονται ἀπὸ ὀνόματα; βρανίος, γήινος, εἶναι ἀπὸ τῆ βρανὸς καὶ γῆ· μελανοτός, λευκοτός, ἀπὸ τῆ μέλαν, καὶ λευκόν· θέλησις, πάθησις, θαυμασίον, εἶναι ἀπὸ τὸ θέλω, πάχω, θαυμάζω· καὶ ἀνθεῖ, φωτίζει, σκοτίζει, ἀπὸ τὸ ἀνθος, φῶς, καὶ σκότος. Αἱ μετοχαὶ καθόρας τὸ ἔδωρει, ὅτι γίνονται ἀπὸ τὰ ῥήματα· τὰ ἐπὶ ῥήματα ἔδωρει ὅλα ἀπὸ τὰ ἐπίθετα· καλῶς, σοφῶς, ταχέως, ἀπὸ τὸ καλῶν, σοφῶν, ταχέων, κτ. οἱ σιωδέσμοι ἄλλοι ἀπὸ ἐπὶ ῥήματα, καὶ ἄλλοι ἀπὸ προδέσεις, καὶ ὀνόματα, κτ.

Β'. Πόσαι λέξεις δευ γίνονται ἀπὸ ἐνωσιν δύο
ἀλ-

ὅτῃ ἀπηρεφέται Essai sur l'origine des connoissances humaines. Tom. II. Τὸν κύριον Βρούσιον εἰς τὸ, De la formation meccanique des langues. τὸν Herder εἰς τὴν περὶ ἀρχῆς τῆς γλώσσαν διατειβῶν, ἡ ὅποια ἔλαβε τὸ ἄδλον τῆς Ακαδημίας τῆ Βερολίνας. Τὸν Βίκον εἰς τὰ στοιχεῖα μιᾶς νέας ἐπιστήμης, καὶ ἄλλας.

ἄλλων; συνθέσεις, συντάξεις, συνώνυμοι, συνθήκη, δὲ εἶναι ἄπο τῆς οὐσίας τῆς συνθέσεως; ἢ τὸ τάξις, θέσις, ἀνεσις, θήκη, καταφάσκει, ἀποφάσκει, σιωπᾷ, ἀντιλέγει, καταφέρεται, ἢ ἄλλα μυστήρια, ποῖος δὲν ἰξοῦρει, ὅτι εἶναι ἔργον τῆς συνθέσεως; τὸ λογοποιεῖ, ῥαψοδεῖ, ξυλοφορεῖ, καὶ ἄλλα ἄπειρα, δὲν εἶναι συνθέσεις ὀνομάτων ἢ ῥημάτων; τὸ δικαιοφύλαξ, ἀρτοδόπος, οἰκόσιτος, δὲν εἶναι συνθέσεις ὀνομάτων μὲ ὀνόματα; Ὅποιος κάμη ᾠδαπήρῃσιν εἰς τὴν γλώσσαν τὴν Ἑλληνικὴν, μακάρι ἢ τὴν ἑδικλιῦμας, βλέπει πῶς πολυπλασιασῖν ἄρξεν εἰς πᾶς λέξεις ἢ συνθέσεις. Ὅποιος ἔχει ἰδέαν τῆς Λατινικῆς, Γερμανικῆς, Σθλαβονικῆς, καὶ Ἀραβικῆς δὲν χρειάζεται νὰ τῷ εἰπῶ ἐγὼ πόσον καὶ αὐταὶ αἰ γλῶσσαι ποικίλονται, ἢ αὐξάνων μὲ τῆσιν τὸν ἔσπον. Οἱ Φραντζέζοι, ἢ Ἰταλοὶ, ἢ Σπανιόλοι, ἢ Βρετανοὶ, μὲ ὅλον ὅπῃ φθάνονται πῶς δὲν ἔχει αὐτῶ τὴν χεῖρ ἢ γλώσσας, δὲν εἶναι μὲ ὅλον τῷ καὶ αὐταὶ παντάπασιν σερμηφῆμι ἄπο τῆς συνθέσεως.

Γ'. Καὶ ὁ τόπος ἀλλάζοντας τόπον, ἀλλάζει ἢ αὐτὸς σημασίαν τῆς λέξεως· ὅχι μόνον τῷ λαόφθορας, ἢ ἄλλων πολλῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ πολλῶν εἰς πολλὰς γλώσσας· μάλιστα οἱ Κινέζοι, εἶναι φήμη κοινὴ, ὅτι εἰς ὅλην τὴν γλώσσαν δὲν ἔχον φεικτότερον ἄπο βιακόςια βιάκοντα μονοσύλλαβα, ἢ μὲ ὅλον τῷ, ὅχι τόσον ἴσως ἔχει τὴν συνθέσιν, ὅσον ἔχει τὴν ἄφορον προφορῶν αὐτῶ τῶν μονοσυλλαβῶν, τὸ πλῆθος τῶν σημαιόντων ὄρων παρ' αὐτοῖς ἠύξησε τόσον, ὅπῃ μὲ τὸ νὰ μεταχειρίζονται οἱ Κινέζοι εἰς τὸ γράψιμόν τας χαρακτῆρας τῶσας, ὅσαι εἶναι αἰ λέξεις τας, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶ τῶν χαρακτῆρων, ἢ ἐπομιβῶς ἢ τῶν ἀντιστοιχέντων ὄρων, αὐτῶ νὰ δάσωμι πῖσιν εἰς τὸν πάτερ Μαγγαλάς, (Ἰσορ. Ἰσπ. τῶ φθάνησων Τόμ. 5.) ἀναβαίνει ἕως 54400· ἄλλοι λέγουν ὅτι φθάνει καὶ ἕως ὀγδοήκοντα χιλιάδας.

Δ'. Ἄλλα καὶ ἡ αὐτὴ λέξις πηλοζομῆν καὶ ποροφερομῆν μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἡμπορεῖ νὰ σημαίῃ πολλὰ πράγματα καὶ μεταφορᾶν καὶ ἱστολογίαν. Τῆτο μάλιστα ἦτον συνηθέστατον εἰς τὰς Ἑβραϊκὰς, καὶ μᾶς δίδει εὖα καθαρῶτατον παράδειγμα ὁ Μπέργερ (Στοιχ. πρωτ. γλωσσῶν σελ. 11.). Ἡ φωνὴ יאד (λέγει ὁ ρηθεὶς) εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν σημαίνει χεῖρ, καὶ ἀναλόγως τὸν βραχίονα, καὶ τὸν χρόνον εἰς ἀνδρῶπι, τὴν κνήμην, ἢ ἀδράχην εἰς ζῷον. Κοτὰ εἰς αὐτὰ σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπως γίνεται μετὰ τὸ χεῖρ, πᾶς ἔστι τὸ ἔργον· ὡσεὶ χεὶρ Ἀβρααμ, θέλει νὰ εἴπῃ ἔργον Ἀβρααμ. Σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπως πιάνεται μετὰ τὸ χεῖρ, καθὼς λαβὴ (μανίον), χερυλὶ, καὶ ἐκεῖνο, ὅπως πέρνει, ἢ πιάνει τὸ χεῖρ, δηλαδὴ ἐκεῖνο, ὅπως χωρέσει τὸ χεῖρ εἰς, ὅπως τὸ βάνει εἰς σωρὸν σίτου, ἢ ἄλλω τινὸς ὁποιοῦντοτε πράγματος, καὶ ἐκεῖνο, ὅπως χρησιμοποιεῖ εἰς τόπον χειρὸς, ὅτι ἐργαλεῖον, ἢ ὅπως ἔργον καὶ αὐτὸ εἶναι. Σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπως μεταχειρίζεται ὡς χεῖρ, καθὼς ὄργανον, βοήθειαν, δέλωσιν, συμβελίον. Σημαίνει προσέτι καὶ δύναμιν καὶ ἰχύν, ὡσεὶ χεὶρ Θεοῦ, εἶναι ἡ δύναμις, τὸ ἔργον, ἢ βοήθεια, ἢ ἐμπνέσις τῷ Θεῷ. Σημαίνει ἀκόμι καὶ τὸ μέτρον ἐκεῖνο, ὅπως ἡραὶς λέγομεν ὄργανον, καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅπως ἡ συντομία ἐνταῦθα παραφέχω. Ἰδὲ λοιπὸν πῶσα σημαίνοντα ἀποδιδόμενα μόνον εἰς μίαν φωνήν.

Ἐξω δὲ τῆτο, εἶναι μερικὸι ὄροι, ὅπως λαμβάνονται εἰς δύο σημασίας, καὶ ἐπίστε καὶ ἐναντίας ἀλλήλαις. Κορη, φέρ εἶπειν, τὸ κορίζει, καὶ τὸ μεσαίτατον τῷ ὀφθαλμῷ, θαυμάζω, τὸ ἐπαινῶ, καὶ κατηγορῶ· ἀμυλάσαι, τὸ τιμωρεῖν, καὶ βοηθεῖν, ἀρχαῖος ὁ παλαιός, καὶ ὁ μάταιος, τὰ ὅποια ἀερίσκονται εἰς καθὲ γλωσσᾶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικήν.

Εἶναι λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ φανερὸν μετὰ πόσας ἑτέρας ἡμπορεῖ νὰ αὐξήσῃ ἐπ' ἄπειρον, πόσον ὁ ἀριθμὸς

Κεφ. Δ'. Πολυπλασιασ. αὐτῶν. 23

τῶν ὄρων, ὅσον καὶ τὰ σημανόμην τῶν ὀλίγων παρω-
ποτύπων φωνῶν.

Ὡς πόσον αἱ λέξεις δεῦν σωισῶσιν ἄλλο, πῶς
τὴν ὕλην, δεῦν νὰ εἰπῶ ἔτσι, τῶν γλωσσῶν. Μόνει
τώρα νὰ ἰδῶμεν τὴν μορφὴν, πῶς ἔστι πῶς ἠμπόρε-
σαν νὰ παρειαχθῶν ἐκεῖναι αἱ ἁφθοροὶ κλίσεις καὶ
ἐγκλίσεις τῶν λέξεων, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἁφθοροὶ κανόνες
τῆς συντάξεως, δεῦν τὴν ὁποῖαν κρέματα ἡ ἰδιότης,
ἡ ἐρμύεια, καὶ ἡ δυνάμις μιᾶς γλώσσης· εἰς τὸ ὁ-
ποῖον πρέπει νὰ πῶσιν ἁφθισμῶν δύο πράγματα· ἔ-
να, ποῖα δεῦν αὐτὰ, πόσον τὰς κλίσεις, ὅσον καὶ τὰς
κανόνες τῆς συντάξεως, ἠμπορῶν νὰ ὀνομαθῶν αναγ-
καῖα, καὶ ποῖα πῶσιν· καὶ ἄλλο, μὲ ποῖαν ἔσπον
ἐπνοήθισαν, καὶ κατεσάθισαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ κλίσεως ἢ λέξεων, καὶ ἢ καφόρων τῆς σωτάξεως.

Πότε εἶναι τὰ μέρη τῶ λόγου, ἢ τὰ εἶδη τῶ λέξεων, ὅτι οἱ Γραμματικοὶ ὀνομάζουσι κλιτὰ, ὅ ἐστιν ὑποκείμενα εἰς ποικιλότητα τῆς καταλήξεώς των, τὸ Ἄρθρον, τὸ Ὄνομα, ἢ Ἀντωνυμία, τὸ Ῥήμα, καὶ ἢ Μετοχή.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περὶ ποικιλότητος, ἢ μεταβολῆς τῆς καταλήξεως ἢ Ὀνομάτων, Ἀντωνυμιῶν, ἔ Μετοχῶν.

Τὰ Ὄνόματα, αἱ Ἀντωνυμίαι, καὶ αἱ Μετοχαὶ εἰς τὴν ἐδικτύμας γλώσσαν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν, Γερμανικὴν, Σλαβονικὴν, καὶ ἄλλας ἴσως, ἔχουσι, ἃ καὶ νὰ εἰπῶ κεφαλαϊωδέστερον, τρία εἶδη ποικιλότητος, εἴτ' ἐν μεταβολῆς, ὅπερ ἐστὶ κλίσεως ἢ καταλήξεώς των, τῶ ῥήματος, τῶ ἀριθμοῦ, καὶ τῆς πτώσεως. Εἰς τὴν γλώσσαν τῶ Φραντζέζων, Ἰταλῶν, Σπανιόλων, καὶ ἄλλων ἴσως, ἔχουσι δύο λογίων μόνον, τῶ εἶναι τῶ ῥήματος καὶ τῶ ἀριθμοῦ, μὴ ὄντας ἢ αὐτὴν καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

Ἡ κλίσις, εἴτ' ἐν ποικιλότητι τῶ ῥήματος ἐποιοῦσθαι καὶ νὰ ἀρκεῖναι τὸ ἀρσενικὸν ὑπὸ τὸ θηλυκόν, τὸ ὁποῖον ἔφερετε κυρίως νὰ ἐφαρμόζηται εἰς τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα εἶναι κυρίως ἀρσενικά καὶ θηλυκά· καὶ τῶτο, ὅτι κάμνετο ἡμεῖς ἐφαρμάζοντάς το καὶ εἰς τὰ ἄψυ-

τὰ πράγματα, εἶναι ἐναντίον τῶ ὀρθῶ λόγῳ· ἔξ τι εἴ λόγον ἔχει λίθος να εἶναι ἄρσενικῶ, ἢ πέτρα, θηλυκῶ; Τὰ ἄψυχα ἔπρεπε να εἶναι ἄρσεν ἢ δέτερον, τῶ ὁποῖο ἔχομεν τὴν φωνὴν καὶ ἡμεῖς, τὴν ἔχον καὶ οἱ Ἑλλήνες καὶ Λατίνοι, τὴν ἔχον καὶ οἱ Γερμανοὶ, πλὴν εἰς κἀμμίαν ἀπὸ αὐτῶν τῶν γλώσσων δὲν τὸ ἐμεταχειρίσθησαν καθῶς πρέπει, ἀλλὰ τὸ ἔχον καὶ αὐτὸ μόνον ἔξ μίαν σύγχυσιν· ἔξ τι τί λόγον ἔχει να ὀνομάζωμεν μὲ ἄδετερον ἄρσενικῶ, ἢ θηλυκῶ παιδία; τὸ γυναικίον τῶ Ἑλλήνων, τῶ Λατίνων τὸ saxum, καὶ lapis, τῶ Γερμανῶν das Weib, καὶ ἄλλα μυρία;

Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶ ζώων ἢ ἔλακτις τῶ ἄρσεν, ἀγκαλιὰ καὶ φαίνεται κατὰ τινὰ ἔσπον, δὲν ἤμπορεῖ ὅμως να ὀνομαθῆ ἀπλῶς ἀναγκαιῶ· ἐπειδὴ ἢ ἀποδῆκη τὸ, ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν ἤμπορεῖσε να ἀναπληρώσῃ καθεὶ λογιῆς ποικιλότητά τῆς καταλήξεως. Καὶ δὲν ἀποφέρομεν τὰ πλεονάζοντα μὲ μίαν μόνον καταλήξιν; καθῶς κίχλη θηλυκῆ, καὶ κίχλη ἄρσενικῆ, χελιδὼν, ἀετὸς, ἵππος, ὄνος, κτ.; λοιπὸν δὲν ἤμπορεῖσάμεν ὁμοίως να εἴπωμεν καὶ λύκος ἄρσενικὸς, καὶ λύκος θηλυκὸς, σκύλος ἄρσενικὸς, καὶ σκύλος θηλυκὸς, ἀντὶ τῶ λύκος καὶ λύκαινα, σκύλος καὶ σκύλα κτ.;

Οἱ δὲ μεταχρηματισμοὶ τῶ ἀειθερῶ ἐπικρατοῦν εἰς τὸ να ἔλακτιν ἢ πότε ὀμιλεῖν πρὸς τὸς, καὶ πρὸς πρὸς δύο, ἢ πρὸς πλεονάζοντων πραγμάτων. Ὅμως καὶ ἐδῶ, ὁπόταν προηγεῖται εἷς ἐπίθετον ἀειθερῆτικόν, ἢ κλίσις τῶ ὀνόματος καὶ ἀειθερῆτικόν ἤμπορεῖσε να λείψῃ, ἔξ τι τὸ δύο, ἢ πλεονάζον δένδρον ἐφανέρωνε βεβαιότατα ἐκεῖνο, ὅπῃ φανερῶνεν τὸ, δένδρον, καὶ δένδρα· τὸ ὁποῖον καὶ συμβαίνει εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, ὅπῃ ὀνομάζονται ἄκλιτα, τὰ ὁποῖα δὲν λείπουν ἀπὸ κἀμμίαν γλῶσσαν. Μὲ ὅλον τῆτο, ἐπειδὴ ἢ συχνῆ ἐπαναλήψῃ τῶ ἀειθερῆτικῶν ἢ θελῶν εἶναι ὀχληρῶ, δὲν ἤμπορεῖμεν να ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἢ ποικιλότης τῶ

εἰκῆ καὶ πληθυντικῆ ἀειθεῖς, δὲν προξενεῖ μεγάλῃ
 δὺκολίαν. Ὀμοίως καὶ τῷ δὺικῆ, ὅπῃ εἶχαν οἱ Ἑλλη-
 νες καὶ Ἑβραῖοι, καὶ ὑπερεῖται ἡ ἐδικήμας γλῶσσα, κα-
 θώς καὶ ἡ Ἰταλική, Γαλλικὴ, καὶ ὅλαι αἱ γλῶσαι τῶν
 ἑβραπαίων ἔθνῶν.

Ἡ ποικιλότης τῶν πτώσεων, μὲ ὅλον ὅπῃ χρησιμῶς
 πολλὰ εἰς τὸ νὰ κάμη πολλαχῆ τὸν λόγον συντομώ-
 τερον, ἀκρίβεστερον, καὶ σαφέστερον, ἡμπορεῖσεν ὁμας καὶ
 αὐτῇ νὰ λείψῃ, καθώς λείπει καὶ ἄπο τῶν Γαλι-
 κῶν, Ἰταλικῶν, Ἑγγλέζικῶν, καὶ ἄλλας πολλὰς γλώσ-
 σας, αἱ ὁποῖαι ἀναπληροῦν τὴν χρείαν μὲ τὴν πα-
 ράθεσιν ὀπιπδεῖς τινὸς μορῆς, ἢ προθέσεως.

Ἀφ' ἧς ἡ κλίσις καὶ ποικιλότης τῶν τελῶν εἰρημῶν,
 δὲν εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὰ ἐσιασικὰ ὀνόματα, πολὺ
 φελαστότερον ἡμπορεῖσεν νὰ μὴ εἶναι καὶ εἰς τὰ ὀπι-
 δετα, εἰς τὰς ἀπωνυμίας, καὶ εἰς τὰς μετοχάς· καὶ οἱ
 Ἑγγλέζοι ἀληθινὰ εἰς τὰ ὀπιπδετα, καὶ τὰς μετοχάς
 δὲν ἔχον τὴν φελαμικρὰν ἁφορὰν εἰς τὰς καταλή-
 ξεις. Μὲ ὅλον τῷ τοιοῦτος τὸ ἀρνεῖται, ὅτι αὐτὰ μᾶς
 κάμην νὰ καταλαμβυώμεθι δὺκολώτερα εἰς ποῖον ἐ-
 σιασικὸν ἀναφέρεται εἷνα ὀπιπδετον, ἢ μία ἀπωνυ-
 μία, ἢ μία μετοχή; καὶ ἐγὼ ὑποπτεύω, ὅτι ἡ δὺ-
 σκολία καὶ ἀσάφεια, ὅπῃ ἀπαντῶμεθι εἰς τὰ συζητά-
 ρατα τῶν Ἑγγλέζων, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ποιήματα
 τὰς, προσέρχεται εἰς τὰ φελαστότερα μέρη ἄπο τῶν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περί τῆς μεταβολῆς τῆς καταλήξεως
 τῶν Ῥημάτων.

Ἡ μεταβολὴ τῆς καταλήξεως τῶν Ῥημάτων εἶναι
 πεισάρων λογίων, τῶν ἔστι καὶ πρόσωπον, καὶ ἀειθε-
 μόν, καὶ χρόνον, καὶ καὶ ἐγκλισιν.

Ὡς πόσον τῶ προσωπικῇ ἢ ἀειθμῇ γίνονται περι-
ταί, ὅταν φησὶν τὰ προσωπικὰ ὀνόματα, εἰ-
νὰ εἰπῶ ἔτι, καθὼς τὸ βλέπομεν εἰς τὴν σωπά-
ξιν τῆς ἀπαρεμφάτων· εἰς τὴν ποῖος ἀμφιβάλλει, ὅτι
τὸ ἐμὲ ἀγαπᾶν, σὲ ἀγαπᾶν, ἡμῶς ἀγαπᾶν, ἐκεί-
νος ἀγαπᾶν, δεῦν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἐγὼ ἀγαπῶ,
σύ ἀγαπᾶς, ἡμεῖς ἀγαπῶμεν, ἐκεῖνοι ἀγαπῶσιν;

Ὅσον εἰς τὰς χρόνας, εἴς μόνον ἦτον ἀναγκαῖοι ὁ
ἐνεσῶς, ὁ παρὼν χρόνος, καὶ ὁ μέλλον, καὶ μήτε
εἶχον ἄλλης ὑπὸ αὐτῶς οἱ Ἑβραῖοι· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
οἱ εἴς δεῦν ἀπαιτῶσαν ἀναγκαίως μίαν ξεχωριστὴν
διαφορὰν καταλήξουσιν, εἰς τὴν νῦν, τὸ πάλαι, τὸ
ἤδη, τὸ αὐτίκα ἠμπορῶσαν νὰ ἀναπληρώσεν τὴν χεῖραν.
Τὸ ἴδιον ἠμπορῶμεν νὰ εἰπῶμεν καὶ εἰς τὰς ἐκκλί-
σεις· εἰς τὴν καὶ αὐτῶς ἠμπορῶσαν δὲν ἀπολύτως νὰ τὰς
ἀναπληρώσεν τὰ ἀνακελεύστικα καὶ δυνάμικα ἑπιρρή-
ματα.

Ἐἵνα ἡ ἀπόδειξις σαφέστατον τῶ λεγομένης μᾶς δίδει
ἢ γλῶσσα τῆς Βρασιλιανῶν (Ἑβραϊκῆς τῆς Ἀμερικῆς).
Ἰκο (κοιτᾶ εἰς αὐτῶς) σημαίνει ἐκεῖνο, ὅπῃ σημαί-
νει εἰς ἡμᾶς τὸ εἶναι (εἶναι)· καὶ α, ἔρε, ο, ὄρο,
πε, ἀράχε, ἐκεῖνο, ὅπῃ σημαίνει εἰς ἡμᾶς τὸ ἐγὼ,
σύ, ἐκεῖνος, ἡμεῖς, ὑμεῖς (ἐσεῖς), ἐκεῖνοι. Ἰδὲ
λοιπὸν πῶς κλίνει ἐκεῖνοι τὸ ῥῆμά της. α, ἰκο, ἐγὼ
εἶμαι. ἔρε, ἰκο, σύ εἶσαι. ο, ἰκο, ἐκεῖνος εἶναι. ὄ-
ρο ἰκο, ἡμεῖς εἴμεθα. πε ἰκο, ἐσεῖς εἴθε. ἀράχε
ἰκο, ἐκεῖνοι εἶναι· εἰς τὰ ὅποια τὸ ἰκο, μῦτι πάν-
τοτε ἀμετάβλητον. Ἡ ἴδια φωνὴ τῶ ἐνεσῶτος χησι-
μῶς καὶ εἰς τὸν ἀνακελεύστικόν, ἀνακελεύστικον τὸ ἑπιρρήμα
ἀκεμέμ, ὅπῃ σημαίνει τότε· εἰς ἀόριστον ἀνακελεύστικον
τὸ, ἀκεμέμ, ὅπῃ σημαίνει χρόνον ἐντελῆ ἀπερα-
σμήν· εἰς μέλλοντα μὲ τὴν ἀνακελεύστικῶν τῶ ἴσον, ὅ-
πῃ σημαίνει τὸ μέλλον. Τὸ αὐτὸ χησιμῶς καὶ εἰς
δυνάμικῶν, ἀνακελεύστικον τὸ ἑπιρρήμα μῶμ, ὅπῃ εἴ-
λει νὰ εἰπῆ εἴθε. παρομοίως σωπάσεν ὅλα τὰ ῥή-
ματά της, ὅπερ ὅτι δεῦν ἔχεν καμμίαν κλίσιν, ἀλλὰ
ου-

φυλάττων πάντοτε τὴν αὐτὴν κατάληξιν (Ἰστορ. γε-
νικ. τῆς Φιλολογίας Τόμ. 18. σελ. 284.).

Εἰς τὸτο ὁμοιάζον πολλά τῶν Βρασιλιανῶν οἱ Γερ-
μανοὶ, καὶ Ἑγγλέζοι, οἱ ὅποιοι πολλά ὀλίγην ποι-
κιλότητα τῆς κατάληξεως ἔχον εἰς τὰ ῥήματα τῆς· τέ-
τοια ἦσαν καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Ἑβραίων.

Τὸ ἐνωστίον ἢ ἐδικήμας γλῶσσα, ὁμοίως καὶ ἡ μη-
τέρας ἢ Ἑλληνική, ἔχει καὶθε πρόσωπον, καὶ χρόνος,
καὶ ἔγκλισις τὸν σχηματισμόν τε. Ὀμοίως καὶ ἡ Λατινι-
κή, ὅμως δὲν φθάνει τὰς δύο Ἑλληνικάς. Διὰ τὸτο
οἱ Γερμανοὶ, Ἑγγλέζοι, Φραντζέζοι, Ἴταλοι, καὶ
Σπανιόλοι τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων τὰς
ἔχον ἄρ' λαβυρίνθους.

Ἡ δὲκολία ὅμως, ὅπερ αὐτὴ ἢ ποικιλότης ποροξε-
νεῖ εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ σαφυνείαν τῶ λόγου, εἶναι
ἐπιθυμητὴ εἰς τὰς Ἑγγλέζας, Γερμανὰς, Φραντζέζας,
καὶ Σπανιόλας· εἰς τὸ ὅποῖον τὰ πρωτεῖα τὰ ἔχον αἱ
δύο Ἑλληνικάι· τὰ δευτερεῖα ἢ Λατινική. Ἡ Φραν-
τζέζικη καὶ Ἰταλικὴ ἔχον τὴν τρίτην τάξιν, καὶ τὴν
ἐσχάτην ἢ Ἑγγλέζικη καὶ Γερμανική.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περί τῆς Καθόμωμ τῆς Σιωτάξεως.

Οἱ Καθόμωμ τῆς σιωτάξεως συνίστανται εἰς τὴν
συμφωνίαν τῶν ἑσσιαστικῶν ὀνομάτων μετὰ τὰ ἐπιθέτα,
καὶ τῶν ῥημάτων μετὰ τὰ ὀνόματα· ἢ εἰς τὴν ἀπολα-
δίαν, τὰτ' ἐστὶ τὴν ἐκ τρίτης σιωτάξιν. Ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ
καθόμωμ, ὅσον φαίνονται δύσκολοι εἰς τὸ νὰ τῶν μά-
θη τινὰς, τελέχισον εἰς μερικὰς γλῶσσας, πόσον
ἁπλῶνται αὐτομάτως εἰς καὶθε γλῶσσαν, χωρὶς νὰ
χρειασθῇ κάμμία σπεδὴ εἰς αὐτὰς.

Καὶ ὅσον ἄρ' τὴν συμφωνίαν, ἐκεῖ ὅπερ δὲν εἶναι
κάμ-

καμμία ποικιλότης εἰς τὴν κατάληξιν τῆς ἐπιθέτου, καθὼς εἰς τὴν Ἑγγλέζικην γλῶσσαν, δεῖ εἶναι καμμία χρεῖα πρὸς τὸ κανόνος· ἐκεῖ πάλιν, ὅπῃ εἶναι ποικιλότης καταλήξεως, ἐπενοήθη (αὐτὴ ἡ ποικιλότης) δεῖ νὰ καταλαμβάνωμεν διὰ τὴν κατάληξιν τῆς ἐπιθέτου εἰς ποῖον ὑσιασικὸν ἀναφέρεται· διὰ τὸ ὁποῖον προκύπτει αὐτόθεν ὁ κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸ ὑσιασικὸν κάδε ἐπιθετον εἰς ἄρσος, εἰς ἀριθμὸν, ἢ εἰς πῶσιν κοντὰ εἰς τὰς Ἑλλήνας, Λατίνας, καὶ ὅλας ἐκεῖνας, τῆς ὁποίων ἡ γλῶσσα ἔχει ἁφύρως καταλήξεις τῆς πτώσεων, ἢ εἰς ἀριθμὸν μόνον καὶ ἄρσος κοντὰ εἰς τὰς Ἰταλὰς, Φραντζέζικας, Ἑγγλέζικας, ἢ ὅλας ἐκεῖνας, ὅπῃ δεῖ ἔχαν καμμίαν μεταβολὴν εἰς τὴν κατάληξιν τῆς πτώσεων.

Παρομοίως εἰς τὰ ῥήματα αἱ γλῶσσαι, ὅπῃ δεῖ ἔχον ποικιλότητα καταλήξεως τῆς ῥημάτων, καθὼς τῆς Βρασιλιανῶν, καὶ ἄλλων ἴσως, δεῖ χρειάζονται κανόνα συμφωνίας· καὶ ἐκεῖ ὅπῃ ἐπενοήθη, ἐπενοήθη δεῖ νὰ φαίνεται καλλίτερα εἰς ποῖον ὄνομα ἀναφέρεται, ἢ ἀνήκει τὸ κάδε ῥῆμα· διὰ τὸ ὁποῖον προήλθεν ὁ κανὼν, ὅτι κάδε ῥῆμα πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸ ὄνομά τε εἰς πρόσωπον, ἢ ἀριθμὸν.

Ὅσον δεῖ τὴν ἀκολουθίαν, πρὸς εἶς τὴν ἐκ τριῶν συντάξιν, ὅπῃ ἀπαιτῶν τὰ ῥήματα, πρέπει νὰ διαφέρωμεν πρῶτον τὰ ῥήματα εἰς μεταβατικά, καὶ ἀμετάβατα.

Κάδε ῥῆμα, καθὼς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω (Κεφ. Α'. Σελ. 10.), κοντὰ εἰς τὴν κατάφασιν, ὅπῃ σημαίνει τὸ ὑπαρκτικὸν, φέρει προσέτι καὶ εἴνα ἐπιθετον, τὸ ὁποῖον δηλοῖ μίαν κάποιαν ποιότητα, ἢ ἐνέργειαν, ἢ ἀναφορὰν· ὥστε τὸ ζῶ εἶναι ἰσοδύναμον μὲ τὸ εἶμαι ζωντανός, τὸ ἐρῶ μὲ τὸ εἶμαι ἐρασῆς, κτλ.

Ὅταν αὐτὸ τὸ ἐπιθετον σημαίνει μίαν ποιότητα, ἢ μίαν ἐνέργειαν, ὅπῃ τελειώνει, πρὸς εἶς φερόμεται εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον, καὶ δεῖ ἀπερνεῖ εἰς ἄλλον,

λον, τὸ ῥῆμα λέγεται ἀμετάβατον, καθὼς εἶναι τὰ ζῶ, ἀποθνήσκω, κοιμῶμαι, ἔρχω, φερίλαβάζω, κτ. ὁπόταν ὁμῶς σηκῶνται μίαν ἐνέργειαν, ἢ αναφοράν, ὅτε τελειώνει, ἢτοι ἀπέρνῃ εἰς ἄλλο ὑποκείμενον, τότε τὸ ῥῆμα λέγεται μεταβατικόν· τέτοια εἶναι τὸ ἀγαπῶ, μισῶ, τύπτω, διδάσκω, κὶ τὰ παρόμοια.

Ὅποταν λοιπὸν μεταχειρίζομεθα εἷς ῥῆμα ἀμετάβατον, τὸ ὑποκείμενον (πρόσωπον), καὶ τὸ ῥῆμα καθ' ἑαυτὰ ἀρκεῖν νὰ ἀποτελέσῃ εἴνοιαν αὐτοτελή· καθὼς Τρύφων κοιμάται, Τίτος φερίλαβάζει· ἔξω δὲ τὸ μερικῶς, τὰ ὅποια ἔχον μίαν εἴνοιαν χετικῶς, καθὼς συγκαταβαίνω εἰς τέτο, φρονῶ ὀρθῶς, κὶ τὰ παρόμοια.

Ὅποταν μεταχειρίζομεθα εἷς ῥῆμα μεταβατικόν, κὶ εἰς αὐτὸ πολλακίς τὸ ῥῆμα κὶ τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀρκετὰ εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃν εἴνοιαν αὐτοτελή, καθὼς Δίων ἀναγινώσκει, Θέαν γράφει. Ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον ὁμῶς ἀπαιτεῖται καὶ ἄλλο ὑποκείμενον, ὅτε νὰ ἀπαρτιθῇ ἡ εἴνοια· ἔξω τί λέγοντας Ἀχιλλεύς ἀπέκτεινε, καθ' ἑαυτὸς ἀδύς ἐρωτᾷ ποῖον; κὶ μίτε ἀπαρτίζεται ἡ εἴνοια αὐτίσως δεῡ ἑπορευθῆ Ἐκτορα, ἢ ἄλλο κανένα ὄνομα.

Τὰ ῥήματα, ὅτε κοντὰ εἰς τὸ ὑποκείμενον χειάζονται κὶ ἄλλο ὄνομα, ὅτε νὰ ἀπαρτίσῃν τὴν εἴνοιαν τῆς τῶ λέγουμῃ πῶς ἀπαιτεῖν ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, καὶ αὐτῶ τῶ ἀπαίτησιν τῶ ὀνομάζειν ἀκολουθίαν. Οἱ κανόνες λοιπὸν τῆς ἀκολουθίας συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰ ῥήματα τῶ πῶσιν, ὅτε ἀπαιτεῖ τὸ καθ' ἑαυτὸ εἰς τὸ ὅποῖον καθ' ἑαυτὸ γλώσσα ἀκολουθεῖ τὸ ἐδικόν τῆς ἔδος· καὶ εἰς τῆς Γάλλους, Ἰταλούς, Σπανίους, κὶ Ἑγγλέζους, μετὰ τὸ νὰ μίω ἔχον ἁποφῶραν αἰ ἄλλαι πῶσσις δὲ τῶ ὀνομαστικῶς, καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀποφέρῃν αὐτῶ τὰ κύρια ὀνόματα ἀνάρθρους, δεῡ εἶναι πόσον ἀναγκαῖον, καθὼς εἰς τῶ Ἑλλῆνικῶς, Λατινικῶς, κὶ ἄλλας, τῶ ὅποῖων ἔχον ἁποφῶραν αἰ πῶσσις τῶ ὀνομάτων.

Κεφ. Ε'. Καθόμιες τῆς Σωτάξ. 3ε

Αὐτοὶ οἱ κανόνες εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπνοήθησαν πρὸς διακεισιν καὶ ὀποφυγῶν συγχύσεως· ἐπειδὴ εἶναι πιθανόν ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι ἐποφύεραν τὰ δύο ὀνόματα εἴνα κατόπι τῆ ἄλλῃ ἔπῳ, καθῶς ἦτον· μετὸν καιρὸν ὁμως βλέπωντας, ὅτι ἀκολυθῆσε σύγχυσις καὶ ἀμφιβολία, ποῖον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ κάμνει τῶ ὀνέργειαν, καὶ ποῖον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὀποῖον διαβιβάζεται, μετέβαλον τὸ εἴνα εἰς ἄλλῳ πτωσιν ἰρικῶ, ἢ ὀοτικῶ, ἢ αἰτιατικῶ, καθῶς ἔτυχε νὰ τὸ ποφύρη ἐκεῖνος, ὅπῃ πρῶτος ἠθέλησε νὰ κάμη αὐτῶ τῶ διασολῶ. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ δια τὰ ποροθετικά.

Οἱ κανόνες λοιπὸν τῆς ἀκολυθίας τῶσον τῶ ρημάτων, ὅσον καὶ τῶ ὀνομάτων (δια τί εἶναι καὶ πολλὰ ὀνόματα, ὅπῃ ἀπαιτῶν καὶ αὐτὰ κάνονα ἄλλο πτωτικό, δια νὰ ἀπαρτιθῇ ἢ εἴνοια, καθῶς τὰ χετικά, καὶ ἄλλα) οἱ κανόνες λέγω αὐτῆς τῆς ἀκολυθίας, ἐπνοήθησαν ἀληθινὰ διαφόρως, καὶ τὰς διαφόρους γλώσσας καὶ τὰς διαφόρους πορυσάσεις, ὅπῃ τὰς ἐγγνήθησαν· ἐγγνήθησαν ὁμως εἰς καθε γλώσσαν φυσικῶς ἐπὸ τὴν ὑπαγόρῶσιν τῆς χετίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4'.

Περί τῆς ὠφελείας, ὅπῃ προξερῶν αἱ λέξεις εἰς τὴν αὐξήσειν καὶ τελειότητα τῶν ἀνθρώπων γυμνάσει.

Εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λόγων χρῆσῶμεν τὰς φιλοσοφίας γνώσεις μας, ὅχι μόνον ἐκείνας, ὅπῃ μανθανόμεθα ἀπὸ ἄλλης μὲν τῆς τοῦ μέσου, αἱ ὁποῖαι εἶναι βέβαια πολλόταται, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐκείνας, ὅπῃ ἀποκτώμεθα ἀφ' ἑαυτῶν μας εἰς ἕνα ὅσον ὅπῃ τὴν ὑπεροχὴν, ὅπῃ ἔχομεν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ζῶων, τὴν χρῆσῶμεν φιλοσοφίαν εἰς τὴν διώκειν τὴν ὁμιλίαν.

Καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὰ βρέφη, ὅπῃ καὶ διαφόρων καιρῶν ἐπέθισαν εἰς τὰ διάσημα παρητημένα, καὶ ἐφθασαν εἰς ἡλικίαν, ποῖα ἐννέα χρόνων, ποῖα δώδεκα, καὶ ποῖα δεκαπέντε, καθὼς ἦτον ὑπερημένα ἀπὸ ὁμιλίαν, ἄνω καὶ εἰς πολλὰ ὀλίγας γνώσεις τῆς ψυχῆς διέφερον ἀπὸ τῶν θηρίων, μὲν τὰ ὁποῖα ἐπεριπατήσαν καὶ συνδιέτριβον.

Τὸ ὅποιον, ἔτι νὰ μὴ φαίνεται ἁπλοῦς εἰς μετέπειτα, ἀρέπει νὰ εἰδοποιήσωμεν, ὅτι αἱ ἴδιαι δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἔτι νὰ ἀναπτυχθῶν καλύτερα, καὶ νὰ ἐκασκηθῶν φιλοσοφίαν, βοηθῶνται μεγάλως ἀπὸ τῶν λέξεων, καὶ μάλιστα ἡ μνήμη καὶ ἡ σκέψις. Ἐπειδὴ ἡ μνήμη ἐκτείνεται εἰς δύο εἶδη, καθὼς θέλωμεν ἰδῆ εἰς τὴν ψυχολογίαν, μίαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἄλλην τῶν ὀνομάτων.

Λοιπὸν ὅτι αἱ εἰκόνες τῶν ἀντικειμένων ἡμπορῶν νὰ ἀνακαλεσθῶν καὶ ἀπὸ ἐκείνας, ὅπῃ ὑπερῶνται τὰ ὀνόματα, δεῦν εἶναι ἀμφιβολία.

Ὡς ὅσον Α'. Αἱ ἰδέαι καὶ αὐτῶν τῶν μερικῶν καὶ ἀτομικῶν πραγμάτων δυνάτωρα διεγείρονται ὅταν εἶναι συνδεδεμένοι μὲν τὰ ὀνόματα, ὅπῃ ὅταν δεῦν εἶναι.

· και· ἐπειδὴ ἡ σύζυξις τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν πραγμάτων κάμνει συχνά, ὅπως ὁπιστρέφοντας εἰς τὸν νῦν τὰ ὀνόματα, νὰ ὁπιστρέφω καὶ τὰ πράγματα, τὸ ὁποῖον ἀλλέως δεῦν ἠθέλον ἀπολαθῆσθαι.

Β'. Τῆτο ἠμπορεῖν νὰ τὸ εἰπεῖν πολὺ ἀξιοπρότερον ἢ τὰς καθολικὰς ιδέας· μάλιστα μερικοὶ δοξάζον ὅτι, ἀν' ἀφαιρέσῃν τὰ ὀνόματα, δεῦν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ τινὰς κάμμιαν ἠηκίω ιδέαν (Ρ'ασαὸ Ὀμιλ. ὅδε τῆς ἀρχῆς καὶ βάσεως τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀνομοσιότητος Μέρ. Α'). Ἐγὼ ὅμως δεῦν ἠμπορῶ νὰ συγκατανῶσω εἰς τῆτο εἶς ὁλοκλήρη, ἐπειδὴ δεῦν βλέπω ἢ ποίαν αἰτίαν, αἰσίως εἶας ἀνθρώπος ἀνακαλῶντας εἰς τῶ μνήμην τε τῶ εἰκόνα εἶος δένδρου, θελήσῃ νὰ σαθῆ μόνον εἰς τὸ νὰ θεωρῆ τὰς ποιότητας, ὅπως ἠηκίως ἀνήκεν εἰς κάθε δένδρον, νὰ μὴ ἠμπορῆ νὰ ἠηματίσῃ τῶ ἠηκίω ιδέαν τε δένδρου, καὶ χωρεῖ νὰ ἔχη τὸ ὄνοματις. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἠηκαὶ ιδέαι εἶναι, καθὼς ἴδομεν (Μέρ. Α' Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Ἀ'ρθρ. 4.), τὸ ἄθροισμα τῶ ποιότητων ἐκείνων, ὅπως εἶναι κοινὰ εἰς πολλὰ ἄτομα, δεῦν ἠμπορεῖν νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι αὐταὶ αἱ ποιότητες πολλὰ δὲκολώτερα ἠμπορῶν καὶ νὰ χωρεῖσθαι ἢ μέσε τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ τὰ ἄτομα, εἰς τὰ ὅποια ὑφίστανται, καὶ νὰ εἶσθαι πρὸς ἀλήθειας, καὶ νὰ ἀνακαλεῖσθαι εἰς τῶ μνήμην, ὅταν εἶναι δεδεμῆναι, καὶ συνεξογμῆναι μὲ κανένα ὄνομα, ὅπως ὅταν λείπῃ αὐτὸς ὁ κοινὸς δεσμὸς, καὶ τὸ ὑποσείγμα.

Γ'. Ἐπειτα αἱ ἀφηρημῆναι εἴηοιαι τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ὅπως δεῦν προσφέρω κάμμιαν εἰκόνα, καὶ τῶ ὅποιαν δεῦν ὑφίσταται ἔξω ἀπὸ τὸν νῦν μας κανένα ὁδῶδειγμα, ἢ ἀρχέτυπον, καθὼς εἶναι αἱ εἴηοιαι τῶ ἀρετῶν, καὶ κακιῶν, τῆς ἀληθείας, καὶ τῆ ψεύδους, τῆς μαθησεως, καὶ ἀμαθείας, καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ὅπως εἶπαμεν, ὅτι ὀνομαζόνται ἠθικὰ ὄντα (Μέρ. Α' Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Ἀ'ρθρ. 1.), δεῦν ἠμπορῶν κατ' ἕδρα ἕῶτον μῆτε νὰ ἠηματίσθαι, μῆ-

τε να ἀνακαλεθῶν εἰς τὴν μνήμην χωρὶς τῶ ὀπικεῖαν τῆς λέξεων.

Καὶ ἐπειδὴ αἱ γνώσεις, καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρωπος ὑπερέχει τὰ ἄλογα ζῶα, σμιῖσονται προσημιῶως εἰς τὰς καθολικὰς ἰδέας, καὶ εἰς τὰς ἀφηρημένας ἐννοίας, ὅπως αὐτὸς μόνος τῆς λοιπῶν ζῶων ἔχει, καὶ αὐταὶ κρέμονται αἱ πλεονεκτήριαι ὑπὸ τῶ χῆσιν τῆς λέξεων, εἶναι φανερὸν πόσον εἶναι ὑπερχειρὸς ἢ αὐτὸν τὸν τίτλον ὁ ἀνθρωπος εἰς τὰς λέξεις.

Δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγώτερον ὑπερχειρὸς ἢ αὐτὸν μεγαλωτάτῃ βοήθειαν, ὅπως αὐταὶ χορηγῶν εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς σκέψεως.

Εἶναι μάλιστα μερικοὶ, ὅπως διῃχυρίζονται, καὶ βεβαίωσεν, ὅτι δὲν ἵκται ἐδεμίαν σκέψιν να ἔχει ἐκεῖνος, ὅπως δὲν ἔχει τῶ χῆσιν τῆς λέξεων· τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν θέλω τὸ εἰπῆ, ἐπειδὴ ἀφ' ἑ ὑπόθεσα, ὅτι ἡ σκέψις σμιῖσεται εἰς τὴν προσήλωσιν, καὶ τῶ θεληματικῶν, καὶ ἐλθεύραν μεταβίβασιν τῆς προσοχῆς ὑπὸ εἰνα ὑποκείμενον εἰς ἄλλο (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'. Ἀρθρ. 1.), δὲν βλέπω ἢ ποῖαν αἰτίαν να μὲν ἵκται να τὸ κάμη τῆτο καὶ ἐκεῖνος, ὅπως δὲν ἔχει τῶ δῶσαν τῆ οἰκτεῖν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ χῆσις τῆς σκέψεως, καὶ τὸ ὄφελός τῆς σμιῖσεται προσημιῶως εἰς τὸ να σρέψωμην τῶ προσοχῆ ὑπὸ τῆς προσβολῆς εἰς τὰς ἰδέας, ἢ ἐννοίας, ὅπως ἀνακαλεῖ ἡ μνήμη, καὶ να πλεονεκτήριαι τὰ ἐνεσῶτα πράγματα μετὰ τὰ ἀπερασμῆτα, καὶ να προβλέπωμην τὰ μέλλοντα· καὶ ἐπειδὴ προσεῖτι ἡ μνήμη τῆς ἀπερασμῆτων πραγμάτων, μάλιστα τῆς καθολικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἀφηρημῶν ἐννοιῶν, κρέματα (καθὼς ἴδωμην) ὑπὸ τὰ ὀνόματα, ἵκται τινὰς να συμπεραῖν πόσῃ βοήθειαν ἔχει ὑπὸ αὐτὰ καὶ ἡ σκέψις, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ λόγος εἶναι πλεονεκτήριαι συγκρίσεως πολλῶν ἰδεῶν, ἢ ἐννοιῶν, ὅπως πλεονεκτήριαι κείσεων καὶ ἐκρησμάτων.

Διὰ τὴν αἰ κείσεις μας δεῦν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ παρ-
 τήσεις ἐνθάδετοι παρόμοιοι καὶ πάντα μὲ ἐκείνας,
 ὅτ' μέσθ τῶν ὁποίων τὰς φανερώνομθ ὕστερα μὲ τὰς
 λέξεις, καὶ ὡς τῶν ὁποίων θελομθ ὀμιλήσει εἰς τὸ
 ἀκόλουθον Τμήμα. Ὅπότεν ἐγὼ κείνω φέρ' εἰπεῖν,
 ὅτι ὁ Ἡ'λιος λάμπει ἀφ' ἐαυτοῦ, καὶ ἡ Σελῶν δὲν
 λάμπει ἀφ' ἐαυτοῦ, τότε λέγω μὲ τὸν νῦν με αὐτὰς,
 ἢ παρομοίας λέξεις· ὁ Ἡ'λιος ἔχει φῶς ἐδικόν τε, ἢ
 Σελῶν δὲν ἔχει φῶς ἐδικόν τε. Ἐ'να τέτοιον δεῦν ἡμ-
 πορεῖ βέβαια νὰ τὸ κάμῃ ὅποιος δεῦν ἔχει τὴν κα-
 τήσιν τῶν λέξεων· καὶ ἂν τὰς κείσεις δεῦν ἡμπορῇ ὁ τέ-
 τοιος νὰ κάμῃ καθὼς ἡμεῖς, πολλῶν μᾶλλον τὰς συλ-
 λογισμὰς, ὅτ' εἶναι μία σειρά, ἢ συμπλοκὴ πολ-
 λῶν κείσεων.

Ὅσον ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἐκεῖνα τὰ πράγματα, εἰς
 τὰ ὅποια φαίνονται τὰ λοιπὰ ζῶα πῶς ἔχθν κά-
 ποιων κείσιν, ἢ συλλογισμὸν, δεῦν εἶναι ἄλλο κυ-
 εῖως, ὡς μίᾳ ἀπλῇ καὶ μηχανικῇ συνάφειᾳ ἰδεῶν.
 Ὅπότεν πρώτῳ φοράν αἰδανθῶν τὴν πείναν, πα-
 ρακινέμθρα ἄπὸ τὴν φυσικῶν ἀνάγκων, ἀδράχθην κά-
 θε πράγμα, ὅτ' εὔρεν ἔμφορὸν τὰς πέτρας, ξύλα,
 χῶμα, καὶ ὅ,τι ἄλλο τύχη. Παρατηρῶντας ὁμως ὅτι αὐ-
 τὰ ἢ δεῦν μασῶνται, ἢ δεῦν ὡφελῶν τίποτες εἰς τὸ νὰ
 θεραπεύσθν τὴν πείναν, γυρίζθν εἰς ἄλλα, καθὼς
 χορτάρια, φύλλα, ἢ καρπὰς, καὶ τὰ ὡραπλήσια, ἀ-
 πὸ τὰ ὅποια αἰδανῶνται ἐνταύτῳ καὶ τὸ ἡδὺ αἰδθ-
 μα τῶν χυμῶν τὰς, καὶ τὴν παύσιν τὴς πείνας. Λοι-
 πὸν ὄφθς ὅτ' παλιν αἰδανθῶν αὐτὸ τὸ πάθος,
 ἀναζητᾶται εἰς τὴν μνήμην τὰς ἢ ἰδέα τῶν καρπῶν,
 καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὅτ' τὰ ἐφάνηκαν ἀρετὰ,
 καὶ βέπονται εἰς αὐτὰ, χωρὶς νὰ χρεαθῶν ὅπ' τῶ
 κάμθων κείσιν, ἢ συλλογισμὸν.

Μὲ τοῖτον ἔοπον μανθῶνθν πρώτον νὰ διακείνθν
 τὰς ἐσῖας ἐκείνας, ὅτ' εἶναι ὅπ' πῶσαι εἰς ἔοφθν,
 καὶ ἐκείνας, ὅτ' δεῦν εἶναι· καὶ ἄπὸ ἐκείνας, ὅτ' εἶ-
 ναι ὅπ' πῶσαι εἰς ἔοφθν ποῖαι εἶναι νοσιμώτεραι, καὶ

ποιᾶι ἀνοσότῃραι. Μὲ τῶν τὸν ἔσπον μανθάνειν νὰ κάμνῃν ἢ ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν· νὰ ἀξιωματῶν διπλαθὴ ἐλόυθῃρα, ἢ νὰ κολυμβῆν, ἢ νὰ πετῶν, νὰ φούρῃν τὰς κινδυνώσ, εἰς τὰς ὁποίαις ἄλλω φορᾶν ἔπεσαν, νὰ ἀπέχῃν ἀπὸ τὰ παράγματα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἄλλω φορᾶν ἐδοκίμασαν βλαπτικά, νὰ διώκῃν ἐκεῖνα, ὅπῃ ἄλλω φορᾶν ὀρίηκων ὠφέλιμα, ἢ ἄλλα παρόμοια.

Ἄς μῆμοι ἀντιφέρῃ τινὰς τὸ παράδειγμα τῆς βιβλῶν· ἴδε τί αὐτοὶ, ἀν' ἢ δὲν ἔχῃν τὰς λέξεις, ἔχῃν ὡς τόσον τὰ χημάτα, τὰ ὁποῖα ἀναπληροῦν εἰς πολλὰ τῶν χρεῖαν τῆς λέξεων· ἢ εἰς αὐτὰ τὰ ἴδε χημάτα δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς πόσον βοηθεῦνται ἀπὸ ἐκείνης, οἱ ὁποῖοι ὀμιλῶν ἢ συζῆν καὶ συμμανα σφρέφονται πάντοτε νὰ μὲ αὐτῆς.

Μὲ ὅλον τῶτο ὅμως, ἐπειδὴ ἢ χηῆσις τῆς χημάτων δὲν εἶναι τόσον ὀπιπιδεία νὰ διπλώσῃ τὰς ἰδέας, ὅσον εἶναι ἢ χηῆσις τῆς λέξεων, βλέπομεν κοινῶς πόσον εἶναι κατώτεροι εἰς παρόμοια οἱ βιββοὶ ἀπὸ τὰς ὀμιλῶντας, τόσον καὶ τὸν ἀειθρὸν, ὅσον ἢ καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς γνώσεων. (1)

Περὶ

(1) Εἰς ἐμπέδωσιν τῆ λεγομένης ἰδῆς εἰς παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἐπιστημῶν τῆς Παιδείας (ἔτος 1703. Σελ. 18.). Εἰς τὴν Σιάρθε (Πόλιν τῆς Φραντζίας) εἰς τὰς 23 ἢ 24 χροῖων, ἕως ἐνὸς τεχνίτη, κωφὸς ἢ βυβὸς ἀπὸ γνέσεως, ἄρχισεν νὰ ὀμιλῇ ἴδε μίαν μὲ ἐκπληξὴν καὶ θαύμας μεγαλώτατον ὅλης τῆς Πόλεως. Ἐμαθαῖν μετὰ ταῦτα παρ' αὐτῆ, ὅτι πῶσαρξ, ἢ πῶσαρξ μῶνας ἀρτίτερα ἀρχισεν νὰ αἰδανέται (ἀκῆ) τὸν ἦχον τῆ κώδωνος (τῆς κάμπικας), ἢ αὐτὸ τὸ νέον ἢ ἀγνώσειεν εἰς αὐτὸν αἰθμητὸν τὸν ἔξεπληξε κατὰ τῶν τῶν ἀρτίτερον πέρα τῆ δέοντος. Μετὰ ταῦτα ἔξεξε ἀπὸ τὸ ἀειθρὸν τῆ ὀπίον εἰς αὐτὸν, καὶ πῶσαρξ ἀρχισεν νὰ ἀκῆ καὶ ἀπὸ τὰ εἰς ὅσα. Ἐξάθῃ ἔξεξ ἢ πῶσαρξ μῶνας νὰ ἀκῆ χωεῖς νὰ ὀμιλήσῃ τίποτες, γυμναζόμενος ἐν τῶν εἰς τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μὲ φωνῶν ἔξιν τὰς λέξεις, ὅπῃ ἦκε, καὶ νὰ συνηθίσῃ

Περὶ δὲ τῆς ἀφελείας τῆς λέξεων κάμνει κάποιος ἀδελφίσεις καὶ ὁ Σάλτζερ (εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἀμοιβαίας ἐπιρροῆς τῆς λογικῆς εἰς τὴν γλώσσαν, καὶ τῆς γλώσσας εἰς τὸ λογικόν), πᾶς ὅποιος δεῖ ἀρετὴν νὰ πᾶς ἀποσιωπήσωμεν.

Α'. Αὐτομάτῃ συχνὰ, λέγει ὁ Σάλτζερ, ὅτῃ μία συνδρομὴ δύτοχῆς ἀφελείας νὰ μᾶς κάμνη νὰ συλλαβώμεν μίαν ἰδέαν νέαν ἢ ἀφελίμον, ἢ ὅποια δύτοχῆς ἤθελεν ἀφανισθῆ, αἰσῶς δεῖ εἴχαμεν κάποιον σημεῖον, ἢ τῶ ὅποια νὰ τὴν σφραγίσωμεν· ἐπειδὴ ἢ νὰ τὴν ἀνακαλέσωμεν καὶ ἄλλῃ φορᾷ, ἤθελεν εἶναι ἀναγκαῖα ἢ αὐτὴ συνδρομὴ τῆς ἀφελείας, ἢ ὅποια

ση εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτῃ αἱ λέξεις ἐσημαίνον. Τέλος πάντων, ἀφ' ἧς ἐσοχάθη ὅτι ἦτον εἰς κατέσασιν νὰ λύσῃ πλέον τὴν σιωπὴν, ἀρχισε νὰ ὀμιλῆ, ἀρχαλὰ ἀκόμη ἀπελαῶς, ἢ ὅτῃ καθὼς εἶπας, ὅτῃ ἀρχίζει ἀπὸ βρεφῶς. Μικροὶ σοφοὶ Θεολογοὶ ἀρχισαν νὰ τὸν ἐρωτῶν διὰ φορὰ ἀράγματε, ἢ μάλιστα περὶ Θεοῦ, πᾶς ψυχῆς, πᾶς τῆς ἡθικῆς καλῆς ἢ κακῆς ἀλλ' ἐφανῆκεν, ὅτι δεῖ εἶχεν ἀκόμη ἕως τότε κάμμειαν ἀνοιάν τῆς ποιῆτων. Μ' ὅλον ὅτῃ ἐβρῆθη ἀπὸ γονεῖς Χριστιανῶς, καὶ ἐπύγαμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ἔμαθε νὰ κάμνη τὸ σημεῖον τῆς Σπυρίου, ἢ νὰ γονατίζῃ, καθὼς ἐκείνοις, ὅτῃ ἀρετῶν, δεῖ εἶχε μ' ὅλον τὴν τοῦ ἡρώδου κάποιον τέλος εἰς αὐτὴν τὰ ἀράγματε, μῆτε ἐκατέλαβε ποτε μὲ τί σκοπὸν τὰ ἐκαμνῶν οἱ ἄλλοι. Δεῖ ἰδεῖν ἢ ἀρετῶν μῆτε ἢ εἶναι ὁ θάνατος, μῆτε τὸν ἐσοχάζετο κάμμειαν φορᾷ. Ἐνὶ λόγῳ ἐξέσε μίαν ζωὴν κατὰ πάντα κτηνώδη, ἐνταῦθα ὅλος εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ παρόντε ἡποκνήμω, καὶ εἰς τὴν ὀλίγας ἰδέας, ὅτῃ ἐλάμβανε διὰ μέση τῆς ὁράσεως. Δεῖ ἐκατέλαμβανε μῆτε ἐκείνο, ὅτῃ ἐφαινετο ὅτι ἐκατέλαμβανεν ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τῆς ἰδέων ὅχι διὰ τί ἦτον φυσικὰ σφραγίσις ἀπὸ πνεῦμα, ἀλλ' ὅτι ὡς εἶπας ἀνθρώπων, ὅτῃ δεῖ εἶχε ἀμοιβαίαν κοινήσαν τῆς ἰδέων καὶ ἐνοιῶν μὲ τῆς ἄλλης ἀνθρώπων, εἶναι τὸσον ὀλίγον γυμνασμός, διὰ νὰ εἴπω ἐτῆ, ὅτῃ δεῖ εἶχε ἄλλο πειλοσόφον ἀπὸ ἐκείνο, εἰς τὸ ὅποιον ἀφελίσις ἢ διὰ τὴν βίωσιν τὰ βραβεύματα ἀντικείμενα. Τὸ μεγαλύτερον βᾶθος τῆς ἀνθρώπων ἰδέων κρέμαται ἀπὸ τὸ ἀμφιβαῖον σιμᾶλλαγμα τῆς ἰδέων καὶ ἐνοιῶντες.

ὅποια σχεδὸν ποτὲ δεῦν ἐπαέρχεται· ὅξ ἐναντίας ὁ-
πόταν ἔχωμεν κἀνεία ὄρον, μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ἀνα-
καλύψω τὰς πρώτας (ᾠδυσσεύς), δὲ μὲτε τῆς
ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ, καὶ μᾶς ὀδηγῶν πάλιν εἰς τὴν
ιδεάν, τὴν ὁποῖαν ἦτον κείμενα νὰ χάσωμεν· εἰς τὸ
ὁποῖον τὸτο θέτει (ὁ ῥηθεὺς Φιλόσοφος) τὴν πρώ-
τῳ ὠφέλειαν τῆς λέξεων.

Β'. Ἐπιτέμνῃν πολλὰ ὅλας τὰς ἐνεργείας τῆς νοός·
ἐπειδὴ αἱ λέξεις ἔχον συχνὰ εἰς τὰς μελέτας μας τὴν
ιδίαν χρῆσιν, ὅπῃ ἔχον τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτης
εἰς τὰς ἀλγεβραινῶς λογαριασμούς· δὲ τὶ εἰς αὐτὰς
μεταχειριζόμεθα τὰ ἴδια γράμματα, χωρὶς νὰ σοχα-
ζώμεθα εἰς τὸ νὰ προσδιορίσωμεν τὰς ποσότητας,
ὅπῃ αὐτὰ σημαίνεν, ᾠδὲ ὅταν ὁ μηχανισμὸς τῆς
λογαριασμῆς μᾶς ὑπάγῃ εἰς τὴν πλοῦταίαν ἐκβασιν,
ὁ ὅστις εἰς τὸ γινόμενον, ὅπῃ ζητεῖται. Παρομοίως καὶ
εἰς τὰς μελέτας μας συλλογίζόμεθα πολλαῖς φοραῖς
ἐπ' αὐτῶν εἰς τὰς λέξεις, χωρὶς νὰ ᾠδατηρῶμεν λεπτο-
μερῶς κἀθε μίαν ἀπὸ τὰς ιδεάς, ὅπῃ εἶναι συνδε-
δεμμένα μετ' αὐτὰς (τὸ ὁποῖον ἠδὲλε πηγαίνῃ ἐπ' ἀ-
πειρον, μάλιστα εἰς τὰς συνθέτης ιδεάς καὶ ἐνοίας),
ᾠδὲ μόνον εἰς τὸ πλοῦταῖον συμπέρασμα· καὶ ἀγκα-
λα τὸτο εἶναι ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον αἴτιον πολλῶν σφαλ-
ματικῶν, ὅποταν δεῦν προσαρμωθῆν ὑποτίτερα εἰς τὰς
λέξεις ιδεαὶ ἀκρίβεις καὶ διωρισμέναι, ὅποταν ὅμως
κἀμνην ὑποτίτερα αὐτῶν τὴν προσοχὴν, εἶναι ἀκίν-
δυνον, καὶ δεῦν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ πόσον συυτέ-
μνονται, καὶ ἀφ' ἑ σωτηρηθῆν, πόσον σαφέστεροι γί-
νονται οἱ συλλογισμοί.

Γ'. Μᾶς ὠφελὲν αἱ λέξεις μὲ τὴν ιδιότητα, ὅπῃ
ἔχον νὰ μᾶς κἀμνην νὰ σκεπτόμεθα εἰς τὰ ἴδια
πράγματα, καὶ μὲ τὸτο νὰ διεγείρῃν τὸ πνεῦμα τῆς
ἐφοδρέσεως. Λί λέξεις, δὲ τί; πότε; πῶς; ἀπὸ
ποῖον; δὲ ποῖον; πῶ; καὶ αἱ παρόμοιαι, δίδον πολ-
λαῖς φοραῖς αἰτίαν εἰς ὠφελίμους ὀξετάσεις, αἱ ὁ-
ποῖαι ἠδὲλαν ἀμελῶνται, ἀνίσως ἡ μνήμη δεῦν ἀνε-
κα-

καλῶσιν αὐτὰς τὰς λέξεις, καὶ αὐταὶ δὲν ἀνεκαλεῖσθαι τὰς ἰδέας, ὅπῃ δι' αὐτῆς δηλῶνται. Ἐκτὸς τῆς ὁ Διωνυσοῦ, παρεισάγωντας διαφόρους ὄρους δηλωτικὰς τῆς μορφῶν, τῆς χιμάτων, τῆς θέσεων, τῆς ἀναλογιῶν, κτ. τῆς διαφορῶν μερῶν τῆς φυτῆς, ἔκαμε τὴν Βοτανικὴν τὴν λάβη εἰς ὀλίγον ἐξέσημα καιρῶν ἀμελιωτέρων ἐπίδοσιν, ὡς εἰς ὅλας τὰς ἀπερασμιλῶν αἰῶνας. Ἡ ἐνάργεια, ὅπῃ θαυμάζεται εἰς τὰ μαθηματικά, προέρχεται ἀπὸ τῆτο, ὅπῃ εἰς αὐτὰ δὲν εἶναι ἰδέα, ἢ ἐννοία, ὅπῃ τὴν μὴν δηλῶνται ἀκριβῶς μετ' ἐδικτῆς τῆς ξεχωριστῆς λέξι. Εἰς κάθε τέχνῃ, ἢ ἐπιστήμῃ, ὅπῃ λέιπεν τὰ προσφυῖ σημεῖα τῆς ἰδεῶν, τὰ παράγματα γνωρίζονται παχυλῶς, ὡς τὴν εἰπῶν ἔτσι, καὶ σκοτεινῶς, εἰς καιρὸν ὅπῃ, ὅποταν αὐτὰ εἶναι πρόχειρα, γνωρίζονται σαφῶς καὶ διακεκριμῶς.

Δ'. Μὰς ἀφελεί καὶ ἡ χρῆσις τῆς μεταφορικῶν ὄρων. Εἶναι, λέγει, εἰς τὸν νῦν μας πλῆθος ἀπειρον ἐννοιαῶν σκοτεινοτάτων, αἱ ὅποια φαίνονται ἀνεργητικῶν, ἐν ὅσῃ κἀνείας ἀνθρώπος ὀξυῶς; δὲν φθάση τὴν σοχαθῆ καμμία ὁμοιότητα μετ' ἄλλας καταληπτοτέρας; ἀπὸ τὸ ὅποῖον τῆτο προέρχονται αἱ μεταφορικῶν καὶ ἐκφράσεις, ὡς τῆς ὅποῖαν αἱ σκοτεινότηται ἐννοιαὶ γίνονται εὐληπτοί, καὶ εἰς ἐνα δυσνόητον. Καὶ τῆς ἀληθείας αἱ ἴδιαι λέξεις, καθαρὸν, σκοτεινὸν, συλλαμβάνειν, καταλαμβάνειν, φανταζέσθαι, τάξις, σύγχυσις, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὅποια δηλῶν τὰς διαφορὰς ὅπως τῆς νοήσεών μας, καὶ τὰς διαφορὰς καταστάσεις τῆς ψυχῆς μας, εἶναι ὅλαι μεταφορικῶν. ἐπειδὴ ἐλήφθισαν ἀπὸ τὰ σωματικὰ παράγματα, καὶ μήτε ἠμπορέσαν ἀλλῶς τὴν ἐκφραθῆν εὐκολα καὶ σαφῶς αἱ εἰρημῶν ἐννοιαί. Ἡ χρῆσις ὅμως τῆς μεταφορῶν πρέπει τὴν οἰκονομῆται μετ' μεγαλωτάτῃ κείσιν, περὶ τῶ ὅποια θέλομεν ὁμιλήσει μετ' ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τιμωμ ἄλλωμ διασολῶμ, καὶ διακρί-
σεωμ τῆς λέξεωμ.

Τὰς λέξεις οἱ Λογικολόμοι σιωπῆδίζην νὰ τὰς ὀ-
νομάζην κοινότερον ὄρας, ἐπειδὴ χρησιμὸν κατὰ τινα
τρόπον εἰς τὸ νὰ οὐρίζην, καὶ νὰ προσδιορίζην τὰς
ιδέας.

Οἱ ὄροι λοιπὸν λέγονται πρῶτον ἀτομικοὶ, ἢ κύ-
ριοι, καὶ καθολικοὶ· καὶ οἱ καθολικοὶ πάλιν ἄλλοι ὀ-
νομάζονται εἰδικοὶ, καὶ ἄλλοι γρηκοὶ, καθ' ὅτι σημαί-
νεν ἢ εἴνα μόνον ἄτομον, ὡς Πέτρος, Παῦλος· ἢ εἴνα
εἶδος, ὡς ἀνθρωπος, βῆς· ἢ εἴνα γένος, ὡς ζῶον,
φυτὸν.

Β'. Οἰνομάζονται συγκεκριμένοιοι, ἢ ἀφηρημένοιοι, κα-
θ' ὅτι ἢ θελαν σημαίνειν ιδέας καὶ ἐννοίας ἢ συγκεκρι-
μένοιας, ὡς λευκόν, μέλαν, ἀγαθόν, κακόν· ἢ ἀφη-
ρημένοιας, ὡς λευκότης, μελανότης, ἀγαθότης, κακότης.

Γ'. Λέγονται φυσικοὶ, ἢ μεταφυσικοὶ οἱ πρῶτοι,
καθ' ὅτι σημαίνειν ὄντα φυσικά, ὡς ὕδωρ, πῦρ, ἀν-
θρώπος, καρπός· οἱ δεύτεροι, καθ' ὅτι σημαίνειν ὄντα νοη-
τὰ καὶ ἠθικά, ὡς ἐπιστήμη, ἀμάθεια, ἀρετὴ, κακία.

Δ'. Οἰνομάζονται θετικοὶ, ἢ σεριτικοὶ, καθ' ὅτι
δηλῶν ἢ ὑπαρξίν τῆς πραγμάτων, ἢ ἀπυσίαν, ὡς
φῶς, σκότος, ὀκαρπία, ἀκαρπία, γνῶσις, ἀγνω-
σία.

Ε'. Οἰνομάζονται ἀπλοῖ, ἢ συμπεπλεγμένοιοι, κα-
θ' ὅτι αἱ ιδέαι, ὅπῃ σημαίνειν ἐκφράζονται ἢ μὲ
μίαν λέξιν, ὡς ὕαλος, λίθος, ἢ μὲ πλεοναστέρας,
ὡς ὕαλος διαφανής, λίθος ἀντίτυπος· σῶμα διαφα-
νές, σῶμα σκιαρόν, ἢ ἀντίτυπον.

ς'. Λέγονται κύριοι, ἢ μεταφορικοὶ τὸ πρῶτον, ὅ-
ταν ἐκλαμβύωνται εἰς ἐννοίαν τῆς κυρίας καὶ πρῶ-
τῆς,

τῶν, ὡς κινήσις, ἡρεμία εἰς τὸ σῶμα· τὸ δὲ ἄλλο, ὅταν λαμβανῶνται εἰς εἴνοιαν μεταφορικῶν, ὡς κινήσις, ἡρεμία τῆς ψυχῆς.

Ζ'. Λέγονται μονώνυμοι, ἢ ἐπιμορόσημοι, ἢ ὁμώνυμοι· μονόσημοι ὅταν ἔχον μίαν μόνον σημασίαν, ἢ τι σημαίνεν εἷς μόνον πράγμα, ὡς τίγρις, πάρδαλις· καὶ ὁμώνυμοι ὅταν σημαίνεν περισσότερα ἢ εἷς, ὡς ταῦρος, κύων· καὶ τὸ ταῦρος λέγεται καὶ τὸ ζῶον, καὶ εἷς ἄστρον· ὁμοίως κύων καὶ τὸ ζῶον (ὁ σκύλος), καὶ εἷς ἄστρον τῶν κρῶν. Ὁμώνυμοι ἢ ἐπιμορόσημοι εἰσὶν καὶ τὰς μεταφορικὰς ὁλως.

Η'. Λέγονται σαφεῖς, ἢ ἀσαφεῖς, καὶ τὰς σαφεῖς, ἢ ἀσαφεῖς ἰδέας, ὅπερ μᾶς φησὶν ἄλλοι.

Θ'. Λέγονται μόνιμοι, ἀκρίβειοι, ἀκριβεῖς, ὅταν σημαίνεν πάντοτε εἷς μόνον πράγμα διωρισμένον, ὡς κύκλος, τρίγωνον, τετράγωνον, καὶ ἄλλα ὅλοι οἱ μαθηματικοὶ ὅροι· καὶ ἄσατοι, ἢ ἀκρίβειοι, ὅταν ἢ σημασία τῆς ὁρῆς εἶναι ἀκριβὴς διωρισμένη, ἀλλὰ λαμβάνεται εἰς διαφόρους εἴνοιαι, καὶ αὐτὴς τότε περισσότερον, καὶ τότε ὀλιγώτερον ἐκπεταμένη, ὡς οἱ ὅροι ἰδέα, καὶ ἀδύνατον κοινὰ εἰς τὰς περισσότερας μεταφορικὰς· ἢ τὰς ὁμοίους τὸν ἄνω τὸν λαμβάνων εἰς σημασίαν τότε τῆς κυρίας ἰδέας, καὶ τότε τῆς ἐπινοίας· καὶ τὸν ἄλλο ἀντὶ τῆς κυρίας ἀδύνατον, καὶ ἀντὶ τῆς ἐπινοίας (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'). καὶ καθὼς οἱ ὅροι δόξα, τιμὴ, ἀνδρεία, καὶ ἄλλα ὅλα τὰ νοητὰ καὶ ἠθικὰ ὄντα κοινὰ εἰς τὰς περισσότερας ἀνθρώπων, τῶν ὁμοίων πολλὰ ὀλίγοι ἔχον σαφεῖς καὶ ἀκριβεῖς εἴνοιαι, εἰς ἕνα ὅπερ εἰς τὰς περισσότερας πάντοτε εἰς τὰς αὐτὰς ὁρῆς.

Ι'. Λέγονται σημαντικοὶ ὅταν σημαίνεν κάποια ἰδέαν, ἢ εἴνοιαν ἀληθινὴν καὶ πραγματικὴν· καὶ ἀσημοὶ ὅταν δὲν φησὶν ἰδέαν καὶ εἴνοιαν, καθὼς τὸ βλύπτει, καὶ σκίδαφος, καὶ συμπάθεια, καὶ ἀντιπάθεια· καὶ εἴνοιαι εἰσὶν φυσικὰ καθολικὰ, καὶ ἄλλαι παρόμοιαι λέξεις τῶν Σχολαστικῶν
κινεῖται

κρᾶν τῶντι σημασίας, καὶ ὀνοίας πραγματικῆς, καὶ ἀληθινῆς.

ΙΑ', καὶ τελοῦται, λέγονται σιμώνυμοι, ὅταν σημαίνεν τὸ αὐτὸ πράγμα, καθὼς ἄορ, ξίφος, καὶ φάσγανον, λίθος καὶ πέτρα, φυτὸν καὶ δένδρον. Ἀγκαλὰ πολλὰ ὀλίγοι δεισκονται εἰς κάθε γλῶσσαν οἱ κυρίως σιμώνυμοι ὄροι· ἐπειδὴ οἱ ὄροι ἔχον χεδὸν ὅλοι κάποιαν διαφορὰν εἰς τὴν σημασίαντες, ἢ ὅποια διακρίνει τὸν εἶνα ἀπὸ κάθε ἄλλου· καὶ ἀληθινὰ οἱ ἀκριβεῖς τὰ τοιαῦτα λίθος πολύτιμος λέγειν, δὲν θέλουν ὅμως εἰπῆ ποτὲ καὶ πέτρα πολύτιμος· ὁμοίως φυτὸν κερδῆς λέγομεν, ὄχι ὅμως καὶ δένδρον κερδῆς, τὸ ὅποιον δείχνει, ὅτι λίθος καὶ φυτὸν εἶναι καθολικώτερα, καὶ δένδρον καὶ πέτρα εἰδικώτερα, μὲν ὅλον ὅπε πολλὰκις λαμβάνονται εἰς τὴν αὐτῶν ὀνοίαν. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ περὶ ὅλων χεδὸν τῶν ἄλλων φωνῶν, ὅπε κοινότερον ὀνομάζονται σιμώνυμοι· καὶ ἔργον ἀξίωμα καὶ ὠφελιμώτατον ἦθελε κάμη, ὅποιος ἦθελε φιλοπονήσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τε Λεξικὸν διορίζον τὴν ἀληθῆ καὶ ἀκριβῆ σημασίαν κάθε λέξεως τοιαύτης, καθὼς ἐδοκίμασε νὰ κάμη ὁ Ἀββᾶ Γεράρδος εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ χρήσεως ἐ καταχρήσεως τῶν λέξεων.

Οποιος ὁμιλεῖ, πρέπει βαβαιότατα νὰ ἔχη σκοπὸν ἢ νὰ τὸν καταλάβῃ, ὅ ἔστι νὰ διεγείρῃ εἰς τὰς ἄλλας τὰς ἐννοίας καὶ ιδέας, ὅπῃ ἔχει αὐτὸς τῶν πραγμάτων, ὡς τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆ ὁμιλῆντος. εἶναι τὸ το, εἶναι φανερόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἀσαφεῖς, ἢ ὁμανύμας, ἢ κενὰς, ἢ ἀσημαντὰς ὄρας· ἐπειδὴ τί ιδέας καὶ ἐννοίας ἢμπορῶν νὰ διεγείρῃν ὅροι ἀσαφεῖς καὶ ἀσημαντοί; ἢ πῶς ἢμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ τινὰς, ὅτι θελεῖ ἐγείρῃ ιδέας καὶ ἐννοίας σαφεῖς καὶ πλήρεις μὲ ὄρας κενὰς καὶ ὁμανύμας;

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ κατὰχρησις τῶν ὄρων ἄρνάται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀκρίβειας, καὶ πλήρεις ιδέας τῶν πραγμάτων, ἢ ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἰξόρωμεν τὴν ἀληθεῖ καὶ κυρίαν σημασίαν τῶν ὄρων, ἢ τὸ εἶναι ἀναγκαῖον Ἄ. Νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὸ νὰ ὁμιλεῖμεν ὡς τῶν πραγμάτων, ὅπῃ ἂν ἰξόρωμεν, ἢ τῶν ὁποίων ἂν ἔχωμεν ιδέαν ἀκρίβῃ· καὶ νὰ παρῆζωμεν ἢ νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀληθεῖ ἐννοίαν τῶν λέξεων, καὶ νὰ τὰς ἐκλαμβάνωμεν πάντοτε, καὶ μὲ ἀκρίβειαν εἰς αὐτῶν.

Β'. Τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ἔχουσι ἤδη μίαν σημασίαν μόνιμον καὶ προσδιορισμένῃ, νὰ τὰς ἐκλαμβάνωμεν πάντοτε εἰς αὐτῶν· ἐπειδὴ ἂν εἶναι εἰς τὴν θελήσιν μας νὰ ἀλλάζωμεν τὴν σημασίαν τῶν ὄρων, καὶ νὰ λέγωμεν οἶνον ἀντὶ ἄρτου, καὶ ἄρτον ἀντὶ οἴνου, καὶ τὰ παρόμοια· καὶ ἐκείνας, ὅπῃ εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ἂν ἔχουσι σημασίαν ἀρκετὰ μόνιμον, καὶ διορισμένην, ἀλλὰ λαμβάνονται ἀπὸ ἑῶν εἰς μίαν σημασίαν, καὶ ἀπὸ ἄλλου εἰς ἄλλου,

καὶ

ἢ αὐτὰς ἐκλαμβάνειν ἢ ὅλοι εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, τὰς πέρηναι ποῖοι εἰς πλεονάζοντων ἔτασιν, ἢ ποῖοι εἰς ὀλιγωτέρων, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰς πλεονάζοντες ὄρας τῶν νοητῶν καὶ ἡθικῶν ὄντων, τὰς τέτοιαις λέξεις ἐγὼ λέγω, ὅτι πρέπει νὰ τὰς ὀρίζωμεν ἀκριβῶς ἢ ἀποπότερα, ἢ ἐπιπλέον εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τῆς χρήσεως, ἢ νὰ ἐξέρη καθένας ἀκριβῶς εἰς τοῖα συνήθη τὰς ἐκλαμβάνομεν. Ἐπειτα πρέπει νὰ προσέχωμεν ὅπως εἰς ὄλιγον τὴν ὀμιλίαν, ὅσον διεξοδικὴ ἢ αὐτὴ εἶναι, μακάρι καὶ ἄς εἶναι μία πραγματεία ὀγκωδέστατη, νὰ μὴν τὰς ἐκλάβωμεν εἰς ἄλλων σημασιῶν, ἔξω ἄπο ἐκείνων, ὅπως εἰς τὰς ἀρχαῖς ταῖς ἐδώκαμεν.

Γ'. Τῆτο εἶναι μάλιστα ἀναγκαῖον ὁπόταν συμβαίνει νὰ ὀδημηγῶσιν τινὰς νέας ὄρας, ἢ νὰ διπλώσῃ νέας ιδέας· ἢ ὁπόταν ἡ χρεία ἀπαιτῆ νὰ μεταχειρισθῶμεν ὄρας ἀγνώστας εἰς ἐκείνας, ὅπως μᾶς ἀπέχον· ἢ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις καθένας βλέπει φανερά, ὅτι μία τέτοια ἀκριβὴς ἐξηγήσις τῶν ὄρων εἶναι ἀπαραίτητος εἰς ἐκείνον, ὅπως ἀγαπᾶ νὰ δώσῃ νὰ τὸν καταλάβῃ. Ὅμως εἰς τὴν κοινήν, ἀπὸ τῆς νὰ καὶ μὴ τινὰς εἶνα ὄρον κινηθεῖον, πρέπει νὰ περιτηρήσῃ, αὐτὸν ἔχει ἡ γλῶσσα (εἰς τὴν ὀπίσθην ὀμολογῶ) κανένα ὄρον, ὁ ὁποῖός νὰ ἐξηγῆ τὴν ιδέαν αὐτῆν. Ἐὰν τι ἀκολουθεῖ πολλαῖς φορές, ὅπως ἔξω ἀγνοίας ἢ τῶν πραγμάτων, ἢ τῆς γλώσσης νὰ νομίζονται νέαι, πολλαῖς ιδέαι, ὅπως ἦτον παλαιόταται· ἢ νὰ παρεισαφῶνται νέοι ὄροι, μετὰ μάλιστ' ἐνόησιν ἢ τῆς γλώσσης, ἢ ἐκείνων, ὅπως τὴν ἀπέχον, εἰς καιρὸν ὅπως ἦτον ἄλλαι ὀδημειόταται εἰς τὸ νὰ τὰς ἐξηγήσῃ. Ὅταν αὖτως τὰ πράγματα καὶ αἱ ιδέαι εἶναι ἀληθινὰ νέα, ἢ χρειάζονται ἀπαραίτητως νέας ὄρας, πρέπει νὰ παρῶσιν, ὅσον εἶναι δυνατὸν, νὰ τὰς ἐλάξῃν ἄπο τὸ βάθος τῆς ἰδίας γλώσσης, καὶ νὰ τὰς συμμορφώσῃν μετὰ τὴν φύσιν, καὶ μετὰ τὸ ἴδιον μάτης· εἰδὲ καὶ πρέπει νὰ τὰς λάβῃν ἄπο ἄλλας ξένων

νας γλώσσας, ἐγὼ λέγω πῶς καθε γλῶσσα πρέπει
 νὰ τὴν λαμβάνῃ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν ἐκεῖνην, ὅπως φαί-
 νεται πῶς αὐτὴ φερέται· ἡ ἑδικήμας, φεραδείγμα-
 τος χάριν, ἀπὸ τῆν Ἑλλήνικῶν, ἡ Ἰταλικὴ καὶ Γαλ-
 λικὴ, ἀπὸ τῆν Λατινικῶν, κτ.

Ἡμπορεῖ εὐχὰς ἑδικόςμας νὰ τὴν δανειθῇ καὶ ἀπὸ
 ὅποιαδήποτε ἄλλῃν τῆν νεωτέρων γλώσσων θέλει,
 καθὼς Ἰταλικῶν, Γαλλικῶν, Ἑγγλεζικῶν, καὶ Γερ-
 μανικῶν· πρέπει ὅμως μὲ μεγάλλῃ κρίσειν, καὶ φερα-
 πῆρσι καὶ ὀπιμέλειαν, δεῖ νὰ τὴν συμμορφῶν, κα-
 θὼς εἴπαμεν, μὲ τὴν φύσειν καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς γλῶσ-
 σης, καὶ νὰ μὴν τὴν μεταφράζῃ καθὼς εἶναι, καὶ γε-
 μίζει τῆν γλῶσσαν τῆν δότῃ λέξεις ἑξῆς γεραμμῆας
 μὲ γεραμματα τῆς γλῶσσης τῆς, καθὼς εἶναι. καὶ φερα-
 σότερα ἀπὸ τὰ ἑδικήμας ἀπλᾶ βιβλία.

Εἰς τῆν δότῃ φερασι καὶ πρέπει νὰ φυλάττῃται
 τινὰς ὅσον ἡμπορεῖ νὰ μὴν μεταχειρίζεται ὅπως ἀ-
 γνώσῃς ὅπως δὲν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ κρίσις· δεῖ τί εἶναι
 παιδαγωγόδεσπον νὰ ὀμιλῇ ἢ νὰ γεραφῇ τινὰς τῆν
 γλῶσσαν μας, καὶ νὰ παρνεύρῃ (χωρὶς νὰ εἶναι ἀ-
 νάρκη) φράσεις ἑλλήνικας, καὶ ἑρμῆκας ἀπολυμῆας,
 καὶ ῥήματα σωταγμῆα μὲ δότικας, ἐκεῖνα ὅπως δὲν
 ἔχει ἡ γλῶσσα μας, καὶ νὰ φυλλολογῇ τὸν Βαβῆνον
 δεῖ νὰ εὖρῃ λέξεις σκωριασμῆας, καὶ ἀχῆσῃς, ἀφί-
 νωντας τὰς ἀχῆσῃς καὶ σωειθισμῆας· ἢ νὰ γε-
 ταχειρίζεται φράσεις, καὶ ἑόπως τινὰς ἑξῆς γλῶσ-
 σης, ὅπως ἰξόρει, καθὼς κάμνῃ πολλοὶ ἀπὸ τὴν ἑ-
 δικήμας, οἱ ὅποιοι διέφθειραν καὶ ἡρεῖωσαν τῆν
 γλῶσσαν, ὅσον ὅπως ἀνίσως δὲν ἰξόρει τινὰς Γερ-
 μανικὰ, ἢ φρατζέζικα, ἢ Ἰταλικὰ, εἶναι ἀδιώατον
 νὰ καταλάβῃ τὰ βιβλία, ὅπως καθεκάσῃ τυπόγονται
 εἰς τῆν γλῶσσαν μας. Ἀλλὰ τὸ ὅσον εἶναι εὐκόλον
 νὰ τὸ ἐλέγῃ τινὰς, ἄλλο ὅσον καὶ φερασότερον εἶναι
 δύσκολον νὰ τὸ ἀποφύγῃ· ἐπειδὴ ἐν ὅσῳ μία γλῶσ-
 σα δὲν ἔχει εὐχὰ λεξικόν καὶ μίαν γεραμμῆα, εἶναι
 ἀδιώατον καὶ νὰ γεραφῇ καὶ νὰ ὀμιληθῇ καθὼς πρέπει.

Δ'. Καὶ εἰς τὴν γῆσιν τῶν μεταφορικῶν ὄρων πρέπει νὰ βαδίζῃ τινὰς μὲ μεγαλαυπατίῳ προσοχίῳ, καὶ κατ' ἐξοχίῳ εἰς πράγματα φιλοσοφικά· ἐπειδὴ ἐξαιρῶντας ἐκεῖνα, ὅτ' ἔγιναν ἤδη κοινὰ, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δεῦν εἶναι κίνδυνος νὰ σφάλῃ τινὰς, καθὼς γαλιῶν ψυχῆς, παραχὴ νοός, ζωηροῦς φαντασίας, βρασμός θυμῶ, καὶ τὰ παρ' ἀπλήσια, εἰς τὰ ἄλλα, καθὼς ἴδωμεν ἤδη, ἢμπορεῖ νὰ πέσῃ τινὰς συχνὰ εἰς ὀμνυμίαν.

Εἰνὶ λόγῳ δεῦν πρέπει νὰ ξεχάσῃ τινὰς ποτὲ ὅτι τὸ ὑποκείμενον καὶ ὁ σκοπὸς τῶ ὀμιλῶντος πρέπει νὰ εἶναι δεῦν νὰ δώσῃ νὰ τὸν καταλάβῃ, καὶ ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ τῶν δυνατῶν ταχύτητα, σαφῶς, καὶ ἀκρίβειαν, καὶ δεῦν τῶτο πρέπει νὰ παχίζῃ νὰ μεταχειρίζονται, μάλιστα οἱ Φιλόσοφοι, ὅρας τῶς πλέον εὐχρίστου καὶ ἐπιτηδειότερου καὶ σαφεστέρου· ὀμοίως καὶ φράσεις καὶ συντάξεις· δεῦν τί τί ὀνόματι εἶναι εἰς εἷνα Φιλόσοφον νὰ μὴν ἰξόδη, ἢ νὰ μὴν δέλη (τὸ χειρότερον) νὰ ἐρμηνεύδῃ καθὼς πρέπει; Πραγματῶνται, μάγειροι, ράπται, τεχνῖται δεῦν φοροί, λέγει ὁ φιλόσοφος Λάκιος (Δοκίμ. Φιλοσ. Βιβλ. Γ. Κεφ. 10.), ὅλοι καταλαμβάνου εἷνας τὸν ἄλλον, γράφου, ὀμιλῶν, τελειόου τῶς ὑποδέσεις τῶς, καὶ μόνον οἱ Φιλόσοφοι, καὶ ὀντιλόγοι νὰ μὴν ἢμπορῶν ποτὲ νὰ καταλάβῃ εἷνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ τελειώσῃ τῶς ἐδικῶς τῶν; Παράπορα μεγάλα, ἀλλὰ ἐναντίον εἰς κάποιου ἄλλου, καὶ ὄχι μόνον εἰς τῶς Φιλοσόφου.

Τ Μ Η Μ Α Β'.

Π Ε Ρ Ι Π Ρ Ο Τ Α Σ Ε Ω Ν.

Κάθε κρίσις τῆς ψυχῆς ἐκφραδεῖσα μὲ λέξεις, ὀνομάζεται Πρότασις· ὅθεν μία πρότασις ὄν εἶναι ἄλλο πᾶρά μία σειρά λέξεων, εἰς τὴν ὅποιαν καταφάσκειται σὺν πρᾶγμα εἰς ἄλλο, ἢ ἀποφάσκειται ἄπὸ αὐτοῦ· ὡς ἡ ἔπαρσις εἶναι ἐλάττωμα, ἢ ἔπαρσις ὄν εἶναι ἀνεκτὴ· ἄπὸ τὰ ὅποιαν ἢ πρῶτη λέγεται καταφατικὴ, καὶ ἡ δεύτερα ἀποφατικὴ.

Εἰς κάθε πρότασιν διασέλλονται τρία μέρη· ὁ ὅρος, ὅπερ δηλοῖ τὸ πρᾶγμα, πᾶρ ἢ ὁ λόγος, ὁ ὅποιος λέγεται ὑποκείμενον τῆς προτάσεως· ὁ ὅρος, ὅπερ δηλοῖ τὴν ποιότητα, ἢ τὸν προσδιορισμὸν, ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον, ἢ ἀποφάσκειται ἄπὸ αὐτοῦ, ὁ ὅποιος λέγεται τὸ κατηγορούμενον· καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα, τὸ ὅποιον ὁπόταν εἶναι μόνον, δηλοῖ κατάφασιν, καὶ ὁπόταν εἶναι συνξοφόμενον μὲ τὸ εἶ, ἢ τὸ κοινὸν ὄν, σημαίνει ἀπόφασιν, καὶ ὀνομάζεται ἄπὸ τῆς Διαλεκτικῆς συνδέσμος· ἐπειδὴ συμβάλλει ἕσπον τινὰ εἰς τὸ νὰ συνδέῃ τῆς δύο ὀρων. Λοιπὸν εἰς τὴν πρῶτῃν πρότασιν, ἔπαρσις εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἐλάττωμα, τὸ κατηγορούμενον, καὶ τὸ εἶναι, ὁ συνδέσμος, ὅπερ συνάπτει τῆς δύο ὀρων.

Οἱ δύο ὀροι, ὅπερ εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον, ὀνομάζονται ἄπὸ τῆς Διαλεκτικῆς καὶ τὰ δύο ἄκρα τῆς προτάσεως· ἐπειδὴ τὸ σὺν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ τέλος. Τὸ ὑποκείμενον λέγεται ἐλάττον ἄκρον, ἐπειδὴ συνηθίζει νὰ ἔχη ὀλιγωτέρων ἔκτασιν· καὶ τὸ κατηγορούμενον λέγεται μείζον ἄκρον· ἐπειδὴ αὐτὸ παρέπει παντοσε νὰ ἔχη πλεοναστότερων ἔκτασιν. Καὶ ταύτη ἡ σύννοια πᾶ ἐλάττωματος εἶναι πολὺ πλεοναστότερον ἔκτασιν, πᾶρ ἢ ἢ

σύννοια τῆς ἐπάρσεως· ἐπειδὴ τὸ ἐλάττωμα ὑποδιδεται ὄχι μόνον εἰς τὴν ἔπαρσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν θυμὸν, καὶ εἰς τὴν φειδωλίαν, καὶ εἰς τὴν λαυμαργίαν, καὶ εἰς τὸν φθόρον, κτλ.

Τὸ ὑποκείμενον κοινότερον διλεῖται μὲν εἰς ἄσσιασικόν, ἢ μὲν εἰς ἄσσιασικόν ἰσοδυναμὸν ἄσσιασικῆ· καὶ τὸ κατηγορέμενον μὲν ἐπιθέτον, οἷον· τὸ εὖ ποιεῖν εἶναι ἐπαινετόν· τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἴδιον μὲν τὸ, ἢ ἄποῖα εἶναι ἐπαινετῆ· ὁ Θεὸς εἶναι αἰδῖος.

Μερικαῖς φοραῖς ὅμως τὸ κατηγορέμενον φαίνεται νὰ εἶναι καὶ αὐτὸ ἄσσιασικόν, καθὼς ἢ ἄποῖα εἶναι ἀρετῆ. Ἐδῶ ὅμως ἠδισταφρητέον, ὅτι κατηγορέμενον ἀμέσως δὲν εἶναι τὸ ἄσσιασικόν ἀρετῆ, ἀλλὰ τὸ ἐπιθέτον μία, ὅπως νοεῖται ἔξωθεν· ἐπειδὴ ἢ παρῆσα πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲν τὴν, ἢ ἄποῖα εἶναι μία τῆς ἀρετῆς, ἢ μία ἀπὸ τὸν ἀειθερὸν τῆς ἀρετῆς.

Συμβαίνει πολλακίς ὅπως μία πρότασις νὰ ἀπαρτίσθῃ μόνον ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα, εἰς τὸ ἄποῖον ὅπως τὸ κατηγορέμενον νὰ φαίνεται ὅτι λείπει· καθὼς, ὁ Θεὸς ὑπάρχει. Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν φράσασιν τὸ κατηγορέμενον περιέχεται εἰς τὸ ἴδιον ῥῆμα· ἐπειδὴ ἴδιον ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ὑπάρχει ἰσοδυναμεῖ μὲν τὸ εἶναι ὑπάρχων· καὶ ἐν εἰπέμεν ὁ Θεὸς εἶναι, καὶ αὐτὴ θέλει εἶναι μία πρότασις ἄτελής· ἐπειδὴ ἔδῳ τὸ ῥῆμα εἶναι, δηλοῖ ὄχι μόνον τὴν κατάφασιν, ἀλλὰ ἀκόμι καὶ τὴν ὄντοτητα, ἄρα νὰ εἰπῶ ἔτσι· καὶ ἢ πρότασις ὁ Θεὸς εἶναι, ἰσοδυναμεῖ μὲν τὴν, ὁ Θεὸς εἶναι ὄν.

Τέλος πάντων καὶ εἰς ἄποῖον ῥῆμα μόνον ἢ μπορεῖ νὰ ἀπαρτίσθῃ μία πρότασις ἄτελής, μάλιστα αὐτὴ εἶναι προσώπως πρώτης, ἢ δευτέρας· εἰς τὴν ἢ ἴδια κατάληξις τῆς ῥήματος δείχνει σαφέστατα ποῖον εἶναι τὸ ὑποκείμενον· καθὼς ὑπάρχω, ὅπως ἰσοδυναμεῖ μὲν τὸ, ἐγὼ εἶμαι ὑπάρχων. Τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ἐπὶ τρίτης προσώπου, ὅταν τὸ ῥῆμα εἶναι ἀπὸ τῆς λεγόμενης ἑκαίρεται, καὶ ἰσχυρίζεται, καθὼς βρέχει, ἀστράπτει, βροστᾷ· εἰς τὰ

τὰ ὅποια εἶναι ἀπόδηλον, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ Θεός· ἐπειδὴ ἄλλος τέτοιας ἐνεργείας, δὲν ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ· ὡσεὶ τὰ τέλα ῥήματα, μὲ τὰ ὅποια ἐξηγήθη μίαν φοράν ὁ Καῖσαρ· ἦλθον, ἴδον, ἐνίκησα, ἀπαρτίσεν ἕως προτάσεις ὑποκειμενῶς.

Καθὼς ὁμῶς εἷς μόνον ῥῆμα ἔμπορεῖ πολλάκις νὰ ἀπαρτίσῃ μίαν πρότασιν ἐπιλή· ἔτσι ἐξ ἐνωτίας ἢ πολλαὶ λέξεις ἔμπορῶν ὅλαι ὁμῶς νὰ ἀπαρτίσῃ μίαν μόνω πρότασιν, ὅποταν τὸ ὑποκείμενον εἶναι εἷς, καὶ τὸ κατηγορούμενον ὁμοίως εἷς, καὶ αἱ λοιπαὶ δευτερευουσὶν ἄλλο, ὡς μόνον εἶς κάποιος προσδιορισμὸς καὶ ἱστολογίας τὸσον τῷ ὑποκειμένῳ, ὅσον καὶ τῷ κατηγορούμενῳ· καθὼς αὖ εἶπῶ φέρ' εἶπειν, Τίτος Αὐτοκράτωρ Ρωμαίων, μὲ τὸν θάνατον Οὐεσσίου ἀνετὴ παῖός τε, ἐβασίλευσε μόνος εἰς Ρώμην δύο χρόνος, ἄντας εἶς τὴν γλυκύτητα τῆς βασιλείας τε ἢ εὐρῆ τῆ ἀνθρωπίνης ἡγίας· ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις δὲν συγκροτῶν, ὡς μίαν μόνω πρότασιν, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον εἶναι εἷς μόνον, ὁ Τίτος, καὶ τὸ κατηγορούμενον ὁμοίως εἷς μόνον τὸ, ἐν βασιλεύων· καὶ τὰ ἐπίλοιπα δὲν διλῶν ἄλλο, ὡς εἰς ἕκαστος ἱστολογία· τῷ Τίτῳ, καὶ προσδιορισμὸς τῷ τόπῳ, τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ ἔσπε, ἐν οἷς, καὶ καθ' ὃν ἐν βασιλεύων. Αἱ τέτοιαι προτάσεις ὀνομάζονται συμπλεγμῆαι.

Ἀλλὰ καὶ πολλαὶ προτάσεις ἔμπορῶν νὰ ἀναχθῶν εἰς μίαν μόνω· καθὼς, ὁ Κικαίρων ἦτον Φιλόσοφος, ὁ Κικαίρων ἦτον Ρήτωρ· αὐταὶ αἱ δύο φέλαν ἡγίη μία μόνη αὖ εἶπῶ· ὁ Κικαίρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· καὶ αἱ τέτοιαι προτάσεις λέγονται συνθετοί.

Ὡς τὸσον ὡς τῶν συμπλεγμῶν καὶ συνθετῶν προτάσεων, πρέπει νὰ ὀμιλήσωμεν πλέον ἐκτεταμένω, ὁμοίως καὶ ὡς τῶν ἀρχικῶν καὶ παρεπιπτεσῶν, καὶ τῶν ἱστολογημῶν, καὶ ἐκθετικῶν, καὶ τῶν καταφατικῶν, καὶ ἀποφατικῶν, καὶ τῶν καθόλου, καὶ μερικῶν,

ἢ καθ' ἕκαστα, ὅπῃ κἀμνην τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα, καὶ τέλος πάντων ὡς τῆν ἐναντίων, καὶ ἀντιστροφῶν, καὶ ὄλων ἐκείνων, ὅπῃ ἰδιαίτερον μὲν ἁπόφασις ὀνόματα ἔλασαν μερικοὶ Φιλόσοφοι, καὶ μάλιστα οἱ Μαθηματικοί, ὡς τῆν ὁποίων τέτων ὄλων εἰδῶν δέλουμι πραγματεύσῃ εἰς ἕξοπον, ὅπῃ νὰ μὴ γῆ μίαν ἀπλήν καὶ ἀνώφελην ὀνοματοθεσίαν, ἀλλὰ νὰ διδάχῃ καὶ ἡ γῆσις, ὅπῃ πρέπει νὰ κἀμνωμι τὴν καθ' ἕκαστην εἰδος τῆν προτάσεων, καὶ ὁ ἕξοπος, μὲν τὸν ὁποῖον ἐμπέδονεται εἰς καθ' ἕκαστην ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ ψευδος τῆς καθ' ἕκαστην μίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Προτάσεων συμπεπλεγμένων ἔς ἀπλῶν, εὔθρα ἔς περὶ τῶν ἀρχικῶν καὶ παρεμπιπτεσῶν.

Πρότασις συμπεπλεγμένη λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας ὁ εὐθας, ἢ ὁ ἄλλος ὅρος, ἢ τὸ ῥήμα εἶναι συμπεπλεγμένον, ὅ ἐστι πρὸς λαμβάνει πρὸς ἑξιοτέρως ἄπλοῦν λέξεις σημαντικὰς ἁφ' ἑαυτῶν ἰδεῶν· καὶ ἀπλῆ εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι εἶναι ὅλοι ἀπλοῖ, καὶ σημαίνουσι καθ' εἶρας μίαν μόνον ἰδέαν. Ἡ πρότασις, φέρει πέντε, ὁ Θεὸς εἶναι αἰδῖος, εἶναι ἀπλῆ· ἐπειδὴ δὲ πρὸς λαμβάνει πρὸς ἑξιοτέρως ἄπλοῦν τὰς ἀναγκαίως ὅρος· καὶ ἡ, ὁ Θεὸς, ὁ δημιουργὸς πάντων τῶν ὄντων, ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆ ἀπ' αἰῶνος, εἶναι συμπεπλεγμένη, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον, κοντὰ εἰς τὴν θεμελιώδη εὐνοίαν τῶ Θεῷ, πρὸς λαμβάνει ἀκόμι καὶ τὸ, ὅτι εἶναι δημιουργὸς πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ κατηγορημένον, ἔξω ἄπ' αἰῶνος τὴν θεμελιώδη εὐνοίαν τῆς ὑπάρξεως, πρὸς εἶχει καὶ τὸ, ὅτι ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆ, καὶ ἄπ' αἰῶνος.

Πάντες ὁπόταν τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορημένον ἔχον προσθεμένης ἄλλας λέξεις σημαντικὰς καμμιᾶς ἰδέας προσθέτε, αἱ προτάσεις γίνονται συμπεπλεγμένα. Συμπεπλεγμένα γίνονται ἀκόμι καὶ ἀπίσως προσθεῖται εἰς τὸ ῥήμα, καθὼς· ὁ Θεὸς εἶναι ἀναμφιβόλως, ἢ βεβαίως, ἢ ἀναγκαίως αἰδῖος, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις δὲν κάμνουν ἄλλο, πρὸς δίδου μίαν πρὸς ἑξιοτέρως δυνάμιν εἰς τὴν κατάφασιν.

Εἷνας ὅρος ὅμως ἢ μπορεῖ νὰ ἴσῃ συμπεπλεγμένος καὶ πολλὰς ἑβότας. α. ἁφ' τῶν ἐπιθέτων, καθὼς· ὁ σοφὸς ἀνθρώπος εἶναι ἀπέραχος. β. ἁφ' τῶν μετοχῶν, οἷον· ὁ ἰκαρὸς, πίπτωντας εἰς τὴν θάλασσαν,

ἐπνίγηκε. γ'. ἔξ' τῆς ἀπτελευμητῶν κλητικῶν, καθώς ὁ πείχος, ἀξιοπατέωντος μὲν, ἔπεισεν. δ'. ἔξ' τῆς ἀεφόρων μορίων, ὅπερ συνιδέων πρὸς ἀλλήλα τὰ διάφορα ὀνόματα, οἷον· τὰ χρυσᾶ, ἢ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα· τὰ συγγραμματα τῷ Πλάτωνος, ἢ τῷ Αἰριστοτέλους· τὰ πράγματα τὰ γεγονότα μετ' ἐπιμελείας, ἢ ἀμελείας· ἢ ἐξάρτησις ἀπὸ τῶν, ἢ ἐκείνῃ τῷ πράγματος· ὁ ὑπὲρ ἀρετῆς ἔραος, ἢ τὸ ὑπὲρ τῆς κακίας μῖσος. ε'. ἔξ' τῆς παρεμπιπτικῶν προτάσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνέζωγῆσαι μὲ τὰς ἀρχικάς, ἢ σοικειώδεις, εἰς τὸ ὁποῖον πίπτειν ἔξ' τῆς ἀναφορικῶν μορίων, καθώς· Ὀμηρος, ὅς τις ἐποίησε τῷ Ἰλιάδα, ἐποίησε τῷ Ὀδυσσεῖα· ὁ Ἐκτωρ, ὅπερ ἐφόιδε τὸν Πάτροκλον, ἐφόιδε τὴν Ἀχιλλεῖα· ἢ Ἐκτωρ, ἀφ' ἧς ἐφόιδε, ἢ μεθ' ἧς ἐφόιδε τὸν Πάτροκλον, κτ.

Ἰστέον ὅμως προῶτον, ὅτι ὅλοι οἱ εἰρηλικῶι ῥόποι ἢμπορῶν νὰ ἀναχθῶν εἰς ἀλλὰς τῶσας παρεμπιπτικῶσας προτάσεις, οἷον· ὁ σοφὸς ἀνδρῶπος θέλει νὰ εἰπῆ ὁ ἀνδρῶπος, ὅς τις εἶναι σοφός. Ἰκαρος πίπτωντας, Ἰκαρος, ὅς τις ἔπεισεν. Πομπηῖος νικῆσας Μιθριδάτην, ἐθειάμβωσε. Πομπηῖος, ὅς τις, ἢ ἀφ' ἧς ἐνίκησε Μιθριδάτην, ἐθειάμβωσεν.

Β'. Ὅτι αἱ προτάσεις, τῆς ὁποῖων τὸ ῥῆμα εἶναι ἢ μεταβατικόν, ἢ ἀμεταβατικὸν ἀναφορικόν, εἴτ' ἐν ἀτελές, εἶναι ὅλαι ἐκ φύσεως συμπεπλεγμέναι, καθώς· Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τῶν Πέρσας, θέλει νὰ εἰπῆ Ἀλέξανδρος ἦτον νικητῆς τῆς Περσῶν· εὐδα τὸ κατηγορημῶν εἶναι τὸ νικητῆς· τὸ δέ, τῶν Πέρσας, εἶναι εὐδα ἀναπλήρωμα τῷ κατηγορημῶν. Παρομοίως καὶ, Πυθαγόρας ἐξῆλθε τὴν Αἴγυπτον, Ἐκτωρ ἐφόιδε τὴν ἀπὸ τὸν Ἀχιλλεῖα, καὶ τὰ παρόμοια.

Γ'. Ὅτι τὸ ἀναπλήρωμα τῶν τῆς προτάσεων, ἢ τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται τὸ κατηγορημῶν, πολλαῖς φοραῖς ἐκφέρεται μὲ εὐδα ῥῆμα ἀπαρτέμωσεν, ἢ μὲ μίῶν ἀπότασιν παρεμπιπτικῶν, ἢς ἀποσηεῖται τὸ ἴνα, ἢ ἄλλο τοῖωτον μέων· οἷον ὁ

Θεός ἐπέλεται συγχωρεῖν, ἢ ἵνα συγχωρῶμεν τὰς ἐχθράς· οὐτα τὸ συγχωρεῖν, ἢ ἵνα συγχωρῶμεν τὰς ἐχθράς, εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖόν καταγορεύεται ἡ θεία ἐπιλή· καὶ ἡ προτάσις· αὐτὴ εἶναι ἰσοδυναμὸς μὲν τῷ, τὸ συγχωρεῖν τὰς ἐχθράς εἶναι θεία ἐπιλή· θεία ἐπιλή εἶναι, ἵνα συγχωρῶμεν τὰς ἐχθράς, κτ.

Δ'. Ὅτι μερικοὶ ὅροι, μὴ ὅλον ὅπῃ εἶναι ἀπλοῖ· εἰς τῷ ἔκφρασιν, εἶναι ὅμως συμπεπλεγμένα καὶ τῷ σύνδιον· ὅτι τὸ ἔξω ἀπὸ τῷ κυρίαν ἰδέαν, ὅπῃ δηλῶν, διεγείρων καὶ μίαν ἄλλην, ἢ ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένη μετ' αὐτῆς· ἀξιοδείγματος χάριν, ἀπίσως εἶπα, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἔκαιμεν εἰρηνίῳ μὲν τὰς Γάλλους· κατ' οὐκ ὅπῃ τὸ ἀπίσθη, ἐνοθεῖ μαζί μὲν τὸ Καῖσαρ καὶ τὸ Φραγγίσκος· ὁ δούτερος, Δεξὴ τῆς Ἀσσερίας, κτ. Τέτιοι ὅροι εἶναι ἀκόμη καὶ ὅλοι ἐκείνοι, ὅπῃ ὅση γὰρ τὰς τίτλους, ὅπῃ δίδονται εἰς μερικὰ ἀποκείμενα, ὅτι κανένα κατόρθωμά τας, κατὰ τὴν συνειδήσιν οἱ πωλενοὶ Εὐρωπαϊοὶ, μιμνήσκοντες τὰς παλαιὰς Ρωμαῖνες, οἶον, τὸ, Σεβαστός, ὁμιλῶντας ὅτι τὸν Οὐκάβιον, τὸ, Ἀφρικανός, ὁμιλῶντας ὅτι τὸν Σικιπίωνα, καὶ τὸ, Ταρκικός, ὅτι τὸν Φερίφιμον καὶ φιλέλληνα Ποπέμην.

Αὐταὶ ὅλαι αἱ ἀξιοπρήσεις εἶναι ἀναγκαῖαι, ὅχι μόνον εἰς τὸ νὰ ἰσχυρῶμεν ποῖαι προτάσεις εἶναι ἀπλάι, καὶ ποῖαι συμπεπλεγμένα, ἀλλὰ (τὸ ἀφελιμώτερον) καὶ εἰς τὸ νὰ ἰσχυρῶμεν νὰ προσδιορίζωμεν καλῶς εἰς κάθε λογῆς ὁμιλίαν, ποῖαι λέξεις ἀνήκον εἰς μίαν πρότασιν, καὶ ποῖαι εἰς ἄλλαν· γινώσκοντες ἀπαραίτητες εἰς τὸ νὰ ἠμπορῶμεν νὰ ἰσχυρῶμεν, καὶ νὰ ἀποφασίζωμεν περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς ψεύδους τῆς προτάσεων, μάλιστα ὅταν αἱ συμπεπλεγμένα περιλαμβάνον λέξεις πολλὰς, κατὰ τὴν πολλὰς συμβαίνει ὅταν μία ὁλόκληρος καὶ χρονοτενὴς φράσις ἐρφέται ὅλη εἰς μίαν, ἢ δύο προτάσεις.

Διὰ τὸ νὰ κρινῶμεν ὅμως περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς

Ἰσθδης τῷ συμπεπλεγμῶν προτάσεων, τὸ ἀναγκαιότερον εἶναι τὰ προσηγορικά, ὅτι αἱ προσηγορικαί, ὅπως κἀκεῖν συμπεπλεγμῶν οὐκ ὄρον, πότε χρησιμῶν εἰς τὸ τὰ συσεῖλεν, καὶ τὰ προσδιορίσων τὸ σημασιολογίοντες, καὶ πότε τίθενται ἀπλῶς ἄνευ μόνον κατωπισμῶν. Ἀνίσως εἰπῶ, φέρει εἰπεῖν, Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἀνὴρ μίας ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, ἠφανίσσε με ὀλίγης στρατιώτας τὸ ἀναείδμητον στρατόμα τῷ Περσῶν. Ἐπὶ αὐτὰς τὰς προσηγορικάς, τὸ, μέγας εἶναι προσδιορισμὸς ἀναγκαιῶς· ἐπειδὴ δείχνει ἀκριβῶς ὡς εἰς τίνος Ἀλεξάνδρου εἶναι ὁ λόγος· ὁμοίως καὶ τὸ, τῷ Περσῶν, δείχνει ποῖον ἦτον τὸ στρατόμα, ὅπως ἠφανίσθη ὑπὸ αὐτόν· τὸ δὲ, ἀνὴρ μίας ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, δὲν προσδιορίζει αὐτὸς ἦτον Ἀλεξάνδρος ὁ μέγας, ἢ ἄλλος τινάς· ὁμοίως καὶ τὸ, ἀναείδμητον, δὲν δείχνει, ὅτι τὸ στρατόμα ἦτον τῷ Περσῶν, ἢ ἄλλων τινῶν· παρεμοίως καὶ τὸ, με ὀλίγης στρατιώτας, μήτε ἀυξάνει, μήτε ὀλιγοσύνει καθόλου τῷ σημασίᾳ τῶ ρήματος.

Ὅταν αὐτὰ αἱ ἄνθρωποι προσηγορικά δὲν ἀνέκων καθόλου εἰς τῷ ἔσειαν τῆς προτάσεως, καὶ ἠμπορῶν τὰ ὀνομασθῶν ἐπισιώδεις· εἰς καιρὸν ὅπως τὸ, μέγας, καὶ τὸ, τῷ Περσῶν, εἶναι καὶ τὰ δύο προσηγορικά ἐσιώδεις· ἄνευ τὴν αὐτὴν εἰπῶ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἠφανίσσε τὸ στρατόμα τῷ Περσῶν, ἢ πρότασις σέκει, καὶ εἶναι ἀρκετώπαιτα σαφῆς καὶ προσδιορισμῶν· αὐτὸς ὅμως εἰπῶ ἀπλῶς, Ἀλέξανδρος ἠφανίσσε τὸ στρατόμα, δὲν εἶναι καθόλου σαφῆς, μήτε προσδιορισμῶν· ἐπειδὴ κἀκεῖν δὲν καταλαμβάνει ἄνευ ποῖον Ἀλεξάνδρον, καὶ ἄνευ ποῖον στρατόμα ὀμιλῶ· μήτε αὐτὸς προσηγορικά τὰς λοιπὰς ἄνθρωποι προσηγορικάς, ὅπως εἰπαμὴν ἐπισιώδεις, λαμβάνει κἀκεῖν προσδιορισμῶν, λέγωντας δηλαδὴ Ἀλέξανδρος ἀνὴρ μίας ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, με ὀλίγης στρατιώτας ἠφανίσσε τὸ ἀναείδμητον στρατόμα.

Ἐπιπὸν ἄνευ τὰ εἶναι ἀληθῆς ἢ ἀρχική πρότασις, εἶναι ἀνάγκη τὰ εἶναι ἀληθεῖς ὅλα αἱ ἐσιώδεις προσηγορικά.

θῆκαι· ἔχ' τι ψευδῆσά τι θέλει εἶναι ἡ προσηγορὴ πρότασις, αἰσῶς ἀλλάζωντας τὰς ἐσιώδεις προσηγορίας, εἰπῶ· Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τῆ Περσῶν ἠφανίσε τὸ κράτος τῆ Περσῶν, ἢ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἠφανίσε τὸ κράτος τῆ Ρωμαίων. Αἱ ἐπισηώδεις ὁμῶς προσηγορῆαι, ἠμπορῶν νὰ εἶναι ὅλαι ψευδεῖς, καὶ ἡ πρότασις νὰ εἶναι ἀληθεσά τι· ἔχ' τι ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ψευδὲς ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦτον ἀνθρωπίνης ἀκαταμαχῆτις ἀνδρίας, καὶ ὅτι τὸ κράτος τῆ Περσῶν ἦτον ἀναρείθμητον, καὶ ὅτι τὸ ἠφανίσε μὲ ὀλίγης στρατιώτας, καὶ ὁμῶς νὰ εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἠφανίσε τὸ κράτος τῆ Περσῶν.

Παραπρῆται ἀκόμι, ὅτι ὁπότεν εἶναι ὄνομα εἶναι ἀρκετὰ προσδιορισμῶν, ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ μὲ κάμμιαν προσηγορίαν, αἱ ἄλλαι προσηγορῆαι, ὅπῃ ἠθέλαν προσεσθῆ, ἔχ' νὰ τὸ προσδιορίσκῃν περὶ μῶν, δεῦν πρέπει νὰ θεωρῶνται πλέον ὡς ἐσιώδεις, ἀλλ' ὡς αὐτόχρημα ἐπισηώδεις· ὅθεν ἠμπορῶν νὰ εἶναι ψευδεῖς, καὶ νὰ μὴ κάμνῃν μὲ ὅλον τὸ τῆ ἀρχικῆ πρότασιν ψευδῆ. Ἀνίσως εἰπῶ, φέρ' εἰπεῖν, Ἀρης ὁ υἱὸς τῆ Κρόνου, ἐνομίζετο Θεὸς τῆ πολέμου· τὸ, ὅτι ἦτον υἱὸς τῆ Κρόνου ὁ Ἀρης, θέλει εἶναι ψευδὲς, ὅχι ὁμῶς καὶ ὅτι ἐνομίζετο Θεὸς τῆ πολέμου, ὅπῃ εἶναι ἡ ἀρχικὴ πρότασις. Ὁμοίως αὖ εἰπῶ· Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ὁ υἱὸς τῆ Διὸς, ἠφανίσε τὰς Πέρσας, μὲ ὅλον ὅπῃ τὸ, ὅτι ἦτον υἱὸς τῆ Διὸς, καθὼς ἐδρυλλεῖτο, εἶναι ψευδὲς, μὴ ὄντας ὁμῶς αὐτῆ ἡ προσηγορὴ ἐσιώδης (ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τῆ Ἀλεξάνδρου εἶναι ἀρκετὰ προσδιορισμῶν μὲ τῆ προσηγορίαν τῆ μέγας), δεῦν κάμνει ψευδῆ τῆ ἀρχικῆ πρότασιν, ἡ ὅποια ἠθέλε ἄλλῃ ψευδῆ, αἰσῶς ἔλεγα μόνον· Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τῆ Διὸς, ἐπειδὴ δεῦν ἰξόμορφῃ αὐτὸν κάμνας Ἀλέξανδρος υἱὸς τῆ Διὸς, ἐνίκησε τὰς Πέρσας· καὶ ἔχ' νὰ τὴν κάμνω ἀληθῆ, πρέπει νὰ προσέσωμῃ· Ἀλέξανδρος ὁ λεγόμενος υἱὸς τῆ Διὸς, καὶ τὰ ἔξης.

Εἶναι ὁμῶς καὶ κάποιαι προσηγορῆαι, αἱ ὅποια, μὲ ὅ-

λον ὅπῃ φαίνονται ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰκαναὶ εἰς φύσεως νὰ προσδιορίσεν ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζονται, μὴ ὅλον τῆτο δὲν ἀρκῆν διὰ τὰς διαφορὰς δοξᾶς, ὅπῃ ἔχεν πρὸς τῆν πραγμάτων οἱ ἀνθρώποι. Λέγωντας, πρὸς ἀδείματος χάριν, ἡ ἀληθῆς θρησκεία, φαίνεται ὅτι αὐτὴ ἡ προδήκη δὲν ἔπρεπε νὰ χρεαθῆ ἄλλο τί τιμιώτερον· ἐπειδὴ ἡ ἀληθῆς θρησκεία δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι πρὸς μίαν μὴ ὅλον τῆτο, ἐπειδὴ κάθε ἕνας δοξάζει διὰ ἀληθινῶν θρησκειῶν πῶν ἐδικλῶτε, αὐτὸς ὁ ὅρος μὴ εἶναι πάντα ἀμφίβολος· ὅθεν ὁπόταν μεταχειρισθῆ τινὰς παρομοίας ὄρας, ἡ αὐτὴ πρότασις ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθῆς ὡς πρὸς εἴνα ἕνα, καὶ ψευδὴς ὡς πρὸς ἄλλο. Ἀνίσως εἰπῆ διπλαδὴ τινὰς, ἡ ἀληθῆς θρησκεία ἀπαγορεύει τῶν χησῶν τῶ οἴνου, αὐτὴ ἡ πρότασις θέλει εἶναι ψευδὴς ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀληθῆς ὡς πρὸς τὰς Ὀθωμανῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ ἀληθινῶν θρησκειῶν ἐνόον τῶν Ὀθωμανικῶν, ἡ ὁποῖα ἀληθινὰ ἀπαγορεύει τὸν οἶνον.

Ὅθεν διὰ νὰ εἶναι ἀληθεῖς αὐταὶ αἱ προτάσεις κοινὰ εἰς ὅλους, πρέπει νὰ σηκωθῆ ἡ ἀμφιβολία μετὰ ἄλλας τινὰς προσδιορισμῶν. Λεῖπον ἀνίσως ἀπὸ τῆ ἀληθῆς, περὶ ἡ Ὀθωμανικὴ θρησκεία ἀπαγορεύει τὸν οἶνον, ἡ πρότασις θέλει εἶναι ἀληθῆς διὰ ὅλους. Καὶ ἀνίσως εἴνας Ὀθωμανὸς ἔλεγε, ἡ ἀληθῆς θρησκεία, τῆ ἔστιν ἡ Ὀθωμανικὴ θρησκεία, ἡ ἡ θρησκεία τῶ Μωάμεθ, ἡ ὁποῖα εἶναι ἀληθῆς, ἀπαγορεύει τῶν χησῶν τῶ οἴνου, ἡ ἀρχικὴ πρότασις ἠδὲν εἶναι μὴ ὅλον τῆτο ἀληθῆς· ἐπειδὴ ἡ ἐστωδὴς προδήκη, ὅπῃ προσδιορίζει τῶν εἴνων τῆς θρησκείας ἐδῶ, εἶναι τὸ ἐπίθετον Ὀθωμανικὴ, καὶ τὸ ἐπίθετον ἀληθῆς δὲν εἶναι πλέον, εἰμὴ μία προδήκη ἐπεστωδὴς, ἡ ὁποῖα ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ψευδὴς, καθὼς καὶ εἶναι, χωρὶς νὰ κάμη ψευδῆ πῶν ἀρχικῶν προτάσεων.

Σημειωτέον ἀκόμη καὶ τῆτο, ὅτι εἰς μερικὰς προτάσεις συμπεπλεγμῶν ἐκεῖνη, ὅπῃ φαίνεται παρεμ-

πίπτουσα είναι κυρίως αρχική· ἢ ἐκείνη, ὅπῃ φαίνεται αρχική, δὲν εἶναι, εἰμὴ μία προδήκη τῆς παρεπιπτώσης. Λέγωντας λόγῳ χάριν, ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἀποφαίνομαι, ἢ εἶναι βέβαιον, ἢ ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὅλαι αἱ εὐνοίαι ἢ ιδέαι ἔχον τὴν πρῶτὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδήσιον, ἢ καθ' αὐτὸ ἀρχικὴ πρότασις εἶναι, ὅλαι αἱ εὐνοίαι ἢ ιδέαι ἔχον τὴν πρῶτὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδήσιον· καὶ τὸ ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἢ ἀποφαίνομαι· καὶ τὸ εἶναι βέβαιον, ἢ ἀποδεδειγμένον, δὲν εἶναι, ἀλλὰ ἀπλᾶς προδήκαι εἰς τὴν κατάφασιν αὐτῆς τῆς ἰδίας προτάσεως, ἢ ὅποια ἐσέκετο ὁμοίως ἢ αἰσίως ἔλεγε τινὰς, ὅλαι αἱ εὐνοίαι ἢ ιδέαι ἔχον, καθὼς ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἢ ἀποφαίνομαι, ἢ καθὼς εἶναι βέβαιον, ἢ ἀποδεδειγμένον, τὴν πρῶτὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδήσιον. Παρομοίως αἰσίως εἶπῃ τινὰς· ἢ πείρα δείχνει, ὅτι αἱ ἑξωτερικαὶ προσβολαὶ δὲν διικνεῖνται εἰς τὴν ψυχὴν, αἰσίως δὲν ἔχουσι ἀπορρομῶσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἢ μέσσω τῆς νύκτων· ἢ ἀρχικὴ πρότασις θέλει εἶναι ὅτι αἱ ἑξωτερικαὶ προσβολαὶ δὲν ἐξικνεῖνται εἰς τὴν ψυχὴν, αἰσίως δὲν ἔχουσι ἀπορρομῶσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἢ μέσσω τῆς νύκτων· ἢ τὸ, ἢ πείρα δείχνει, θέλει εἶναι μία προδήκη, ἢ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς τῆς ἀποφάνσεως.

Εἰς παρομοίας προτάσεις συμβαίνει πολλάκις νὰ εἶναι ἀμφίβολον ποία παρέπει. νὰ ληφθῇ ἀρχικὴ, ἢ ποία παρεπιπτώσα· ἢ ὅποια ἀμφιβολία δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀλλέως, εἰμὴ συμπεραίνωντας ἀπὸ τῆς ἀξιολόγησης, ἢ ἀπὸ τῆς συνθέσεως, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς ἐκεῖνε, ὅπῃ τὰς προφέρει· ἢ τὴν αἰσίως εὐνάς Περικλετικὸς εἶπῃ εἶναι γνώμη ποιητῆ ὅτι τὰ χρώματα, οἱ χυμοὶ, αἱ ὀσμάι ὑφίστανται εἰς τὰ σώματα, ἢ ἀρχικὴ πρότασις δι' αὐτὸν θέλει εἶναι, ὅτι αὐτὰ αἱ ποιότητες ὑφίστανται πραγματικῶς εἰς τὰ σώματα, καθὼς θέλει φανῆ ἀπὸ τῆς συνθέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν θέλει συμπεράνῃ, ὅτι ὑφί-

γάνται εἰς αὐτὰ πραγματικῶς. Ἀνίσως ὅμως ἡ αὐτὴ πρότασις προφερθῆ ἄπο εἰνα Φιλόσοφον νεωτερικόν, ἡ ἀρχικὴ δὲ αὐτὸν θέλει εἶναι μόνον, ὅτι τέτοια εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη ὅμως ἄπο αὐτὸ θέλει συμπεράνει, ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη εἶναι τελείως ψεύδης.

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς προτιρήσεις συναγοῦται δύο ἀφαιρέσιμοι κανόνες· εἷας δὲ τὰς προτάσεις, ὅπῃ κάμνομεν ἡμεῖς, καὶ ὁ ἄλλος δὲ ἐκείνας, ὅπῃ ἀκρίβη ἀπο ἄλλης, ἡ δεβάζομεν εἰς συγχεύματα ἄλλων.

Ἐπειδὴ εἰς τὰς ἐδικάσμας προτάσεις, δεῖ νὰ βασιλεύῃ πάντοτε ἡ ἀλήθεια (τὸ ὅποιον πρέπει νὰ φροντίζῃ πάντοτε κάθε σοφὸς καὶ τιμημένος ἀνθρωπος), πρέπει νὰ προσέχωμεν πρῶτον νὰ εἶναι ἀληθῆ ὅλα τὰ ἐσιώδη μέρητων· δεύτερον νὰ εἶναι ἀσαύτως ἀληθῆ καὶ τὰ ἐπαιώδη· καὶ ἀνίσως ἡ ἀλήθεια αὐτῶ δὲν μᾶς εἶναι σαφὴς καὶ βεβαία, πρέπει νὰ τὰ ψευδίζωμεν (τὸ ὅποιον ἡμποροῦμεν νὰ τὸ κάμνομεν πάντοτε ἐλεύθερα· ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀναγκαῖα), ἢ νὰ τὰ ψοπολογῶμεν, καταφάσκοντες τὰ ἀμφιλογικῶς.

Ἐἰς τὰς προτάσεις τῶν ἄλλων συμβάλλει πρῶτον νὰ δετάζωμεν ποῖα μέρη εἶναι ἐσιώδη, καὶ ποῖα ἐπαιώδη· ἔπειτα νὰ συμπεραίνωμεν, ἀν ἡ ἀλήθεια, ἡ τὸ ψεύδος συμβαίνει εἰς τὴν ἀρχικῶν, ἢ εἰς τὴν παρεμπίπτουσαν πρότασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Προτάσεων σωθέντων.

Οπόταν εἰς μίαν πρότασιν τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορέμενον εἶναι ὁμιώτερον ἄπο εἴα, τότε ἡ πρότασις εἶναι σωθέντος, καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τίσας ἀπλάς, ὅσα εἶναι τὰ ὑποκείμενα, ἢ τὰ κατηγορέμενα.

Σωθέντος καὶ τὸ ὑποκείμενον, ὁμοειδήματος χάρις, εἶναι ἡ πρότασις, Αἰριστέλης καὶ Πλάτων ἦτον Φιλόσοφοι· σωθέντος καὶ τὸ κατηγορέμενον εἶναι ἡ, Κικέρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· σωθέντος καὶ καὶ τὰ δύο εἶναι ἡ, Εὐερίδης καὶ Σοφοκλῆς ἦτον Φιλόσοφοι καὶ Ποιηταί· ἄπο τῆς ὁποίας ἡ τελευταία ἰσοδυναμεῖ μετὰ τεσσάρων προτάσεις τῆς, Εὐερίδης ἦτον Φιλόσοφος, Εὐερίδης ἦτον Ποιητής. Σοφοκλῆς ἦτον Φιλόσοφος, Σοφοκλῆς ἦτον Ποιητής.

Ὅταν μία σωθέντος πρότασις εἰς ὀλίγα λόγια ἡμπορεῖ νὰ ὁμιλαμβανῇ πολλόταταις προτάσεις, καθάως· Βρῆτος, Τορκιάτος, Κάμιλλος, Φαβερίκιος, Σκηπίων, Κάτων, Μάρκελος ἦτον Ρωμαῖοι ὁμιπυσοί· ὅταν αἱ προτάσεις εἶναι ἑπτὰ καὶ, ὁ δεινὰ πηγαίνει, ἔρχεται, γυρίζει, ἀναβαίνει, καταβαίνει, σρέφεται, ζητεῖ, κοιτάζει, κατατίθεται, ὁμιλίβεται· ὅταν αἱ προτάσεις εἶναι δέκα. Ἐξ ἑναντίας μία σύμπλεγμαμένη πρότασις, καθάως ἑπαμῆν ἦδη, ἡμπορεῖ νὰ ὁμιλαμβανῇ μίαν ὁμιλόδοον μακροτάτην, καὶ νὰ εἶναι μετὰ ὅλον τῆτο μία, ὁπόταν τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορέμενον ἦτερον εἶναι εἴα, ὁ ὅστις μοναπλῆν.

Αἱ σωθέντοι προτάσεις εἶναι ἕξ λογίων. Συμπλεκτικαί, Διαζυκτικαί, Ὑποθετικαί, Αἰτιώδεις, Παραβολικαί, καὶ Διακριτικαί· ὁμιεῖ τῆ ὁποίων τῆτων εἰδῶν ὅλων δέλομῆν εἰτῆ σιωποτικῶς ἐκεῖνα, ὁπῆ εἶναι ὁφέλιμα καὶ μαθητέα.

1 Συμπλεκτικὰ λοιπὸν λέγονται ἐκεῖνα, ὅπῃ
 περιλαμβάνων πολλὰ υποκείμενα, ἢ κατηγορούμενα ἢ
 πρῶτα ὅμῃ ἑξῆς συνδετικῆ μορῆς προσκειμένα εἰς
 ἓν λόγον· καθὼς Σώκράτης ἢ Πλάτων ἦτον Φιλόσο-
 φοι, Κικέρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· ἢ νοεῖται
 ἢ λαμβανόμενα ἕξωθεν· ὡς Βρέτος, Τορκάτος, Κά-
 ριλλος, κτ. ἢ ἢ καταφατικῆ, καθὼς τὰ εἰρημῆα, ἢ
 ἀποφατικῆ, καθὼς μήτε ἀξία, μήτε πλεῖτος, μήτε
 ἔμμη, μήτε ἀνάπαυσις, μήτε ἰδονὴ ἢμπορῆν νὰ κά-
 μων ἀδαιμόνα εἶνα ἀνδρῶπον φαῦλον.

Διὰ νὰ εἶναι ἀληθεῖς αἱ τέτοιαι προτάσεις, ἀναγ-
 καῖον εἶναι, ὅποταν εἶναι καταφατικαὶ νὰ ἀνήκων ὅ-
 λα τὰ κατηγορούμενα εἰς ὅλα τὰ υποκείμενα, καὶ ὅ-
 ποταν εἶναι ἀποφατικαὶ, νὰ μὴν ἀνήκων κανένα κα-
 τηγορούμενον εἰς κανένα υποκείμενον. Διὰ τὴν ψευδοῦς
 θέλει εἶναι ἡ πρότασις, ὅτι ὁ Ἀχιλλεύς ἦτον ἀνδρεῖος
 καὶ παῖς· ἢ ὅτι ὄσων ἦτον μήτε ἀνδρεῖος, μήτε παῖς·
 ἐπειδὴ ὁ Ὀμηρος μάς τὸν ἴσασιν ἀνδρεῖοτάτον, ἀλλ' ἐν-
 ταῦτῃ καὶ καθ' ὑπερβολὴν πεισματάρων, καὶ ἐκδικη-
 τικόν.

2 Διαζευκτικὰ εἶναι ἐκεῖνα, εἰς τὰς ὁποίας τὰ
 υποκείμενα, ἢ τὰ κατηγορούμενα εἶναι συνδεδεμένα
 ἀλλήλοις μετ' ἐξευκτικῆς συνδέσεως, καθὼς· καθε
 εἶδος εἶναι ἢ πνευματικὴ, ἢ σωματικὴ.

Διὰ νὰ ἀληθεύων καὶ αὐταί, πρέπει νὰ ἀπαριθμη-
 θῶν ἀκριβῶς ὅλα τὰ μέρη, ὅπῃ περιλαμβάνονται
 εἰς τὸ ὅλον, ὅπῃ ἢ ὁ λόγος, καὶ ἢ ἡ κατάφασις, ἢ ἢ
 ἀποφασίς νὰ ἀνήκων εἰς τὸ εἶνα, καὶ νὰ μὴν ἢμπορῆ
 νὰ ἐφαρμόζηται ἐν ταῦτῃ εἰς ὅλα. Τέτοιον εἶναι τὸ
 αἶμα εἰρημῆον ὡραῖοτατον· ἐπειδὴ τὰ σώματα καὶ τὰ
 πνεύματα εἶναι τὰ μόνα εἶδη, ὅπῃ περιλαμβάνονται
 ὑπὸ κάτω εἰς τὸ γένος τῆς εἰσίας· καὶ ἕξ τῆτο καθε
 εἰσία πρέπει νὰ εἶναι ἀναγκασίως ἢ πνεῦμα, ἢ σῶμα·
 καὶ αὐτὴ εἶναι σωματικὴ ὄσων ἢμπορεῖ εἰς τὸν ἴδιον και-
 ρὸν νὰ εἶναι καὶ πνευματικὴ, καὶ ἀνάπαλιον.

Ἐξ ἐναντίας ψευδοῦς θέλει εἶναι ἡ πρότασις, ὅτι
 κά-

κάθε χῆμα εἶναι τεξάγωνον, ἢ τρογγυλόν· ἐπειδὴ τὸ χῆματος δυν εἶναι μόνον αὐτὰ τὰ δύο εἶδη, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἄπειρα. Παρομοίως καὶ ὅτι εἰς τὴν δίδαιμονίαν εἶναι ἀναγκαῖον ἢ ἡ ἐξήγησις, ἢ ὁ πλεῖστος· ἐπειδὴ εἰς αὐτῶν, δυν εἶναι ἀναγκαῖον μῆτε τὸ εὔα, μῆτε τὸ ἄλλο· ἔξ᾽ αὐτὸ βλέπομεν ποικίλας, οἱ ὁποῖοι εἰς μίαν λιτῶν καὶ ἰδιωτικῶν κατὰ τὴν ζῶντας διχαρισθημένοι εἰς τὸτο, εἶναι δίδαιμονέστατοι. Φωδὲς ὁμοίως εἶναι καὶ τὸ, ἔξ᾽ αὐτὸ νὰ σωθῆς φθάσει νὰ ἔχῃς ἢ πίσις, ἢ ἔργα καλά· ἐπειδὴ εἰς τὸτο ἀπαιτῶνται καὶ τὰ δύο ὅμῃ.

3. Ἰσοπεδικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας, ἀφ' ἑὺ ὑποπεδῆ ἢ ἀλήθεια εὐδὸς πράγματος, συναγεται ὅτι πρέπει ἀναγκαῖως νὰ εἶναι ἀληθινὸν καὶ εὔα ἄλλο· καθὼς, ἀνίσως ἢ ψυχὴ εἶναι αὐλός, εἶναι ἐκ φύσεως καὶ ἀθανάτος.

Διὰ νὰ εἶναι ἀληθεῖς αὐταὶ αἱ προτάσεις, ἀπαιτεῖται ὅτι ἡ συνέπεια, ὅπῃ φθάσεται ἀπὸ τῶν ὑποθέσεων τὸ πρῶτον, νὰ ἔχῃ ἀναγκαῖαν συνάφειαν μετ' αὐτό· καθὼς εἶναι τὸ εἰλημμένον φθάδειγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν αὐλίων συναγεται ἀναγκαῖως ἢ ἀφ' ἰσότητος, καὶ ἐπομῆως ἢ ἀθανασία τῆς ψυχῆς.

Δυν εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νὰ εἶναι ἀληθῆς ἢ ὑποθέσεις· μάλιστα ἔξ᾽ αὐτὸ νὰ δείξῃ τινὰς τὸ ψεῦδος εὐδὸς πράγματος, μία ὀπιτηδεύσις εἶναι τὸ νὰ κάμῃ νὰ φωνῇ τὸ ἄππον, ὅπῃ ἢ θελεῖ ἀκολυθήσῃ, ἀνίσως ὑπετίθετο ἀληθές· καθὼς, ἀνίσως τὸ πᾶν ἦτον ὅλον πληρῆς χωρὶς κἀνὲν κερὸν, δυν ἢ θελεῖ κινῆται κἀνὲν σώμα.

4 Αἰτιολογικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, ὅπῃ συναπτονται ἔξ᾽ ἑνὸς αἰτιολογικῆς μορῆς· καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἢ μία ὑποτίθει τῶν αἰτίων, ἢ τὸ τέλος τῆς ἄλλης· καθὼς, τὸ λάδι σέκει ἐπάνω ἀπὸ τὸ νερόν, ἐπειδὴ εἶναι ἐλαφρότερον· ὁ ἀνθρώπος εἶναι κοινωνικός, ἔξ᾽ αὐτὸ νὰ εἶναι ἀφέλιμος εἰς τὰς ὁμοίας τε.

Διὰ νὰ ἀληθεύῃ αἱ τέτταραι προτάσεις, εἶναι ἀναγκαῖον,

καὶ ὅν, τὸ εἶναι μέρος νὰ εἶναι ἀληθινή αἰτία, ἢ τέλος τῆ ἀλλε. Ὁθεν ἔχει τὸ ἦτον φύδὸς τὸ συμπέρασμα τῶ Περιπατικῶν, ὅτι ἡ φλόγα πίπτει ὅπῃ τὰ κάτω, ἐπειδὴ εἶναι ἀπλῶς ἐλαφρὰ. Ὁμοίως καὶ τὸ τῶ Ἀστρολόγων, ὅτι εἰς ἀνθρώπος ἦτον ὕδατων, ἢ κακοδαίμων, ἐπειδὴ ἐξηγήθηκεν ὑπὸ κάτω εἰς εἶναι ὀδυτυχές, ἢ δυσυχές ἄστρον.

5 Παραβολικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, ὅπῃ δηλῶν μίαν χέσιν ἀμοιβαίαν μεταξὺ δύο πραγμάτων, ὡς εἰς τὴν ἀθισίμ τῶ σωμάτων, ὅποια εἶναι ἡ δράσις, τέτοιαι εἶναι καὶ ἡ ἀντίδρασις.

Ἡ ἀλήθεια τῶν τῶ προτάσεων κρέματα ὑπὸ τὸν βαθμὸν τῆς χέσεως, ὅπῃ ἔχεν τὰ δύο πράγματα ἀλλήλων πρὸς ἀλλήλα. Διὰ τὴ ἀνίσως αὐτὴ (ἡ χέσις) εἶναι ἀναγκαία καὶ μόνιμος, αἱ προτάσεις εἶναι πάντοτε καὶ ἀπολύτως ἀληθεῖς· καθὼς εἰς τὸ εἰλημμένον πρῶτον εἰσὶν, εἰς τὸ ὅποιον ἡ ὁμοίότης τῆς δράσεως καὶ ἀντιδράσεως ἀληθοποιεῖται εἰς καθὰ πρῶτον. Ἀνίσως ὅμως ἡ χέσις δεῦν εἶναι ἀναγκαία, ἡ πρότασις δεῦν ἢ μὴ ἰσχύει πλέον νὰ εἶναι ἀπολύτως ἀληθής, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν ἔσφαλῃ σωμῶ ἔτι· ὅτι λογῆς εἶναι ἡ ζωὴ εἰς ἀνθρώπου, τέτοιος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ θάνατός τε· ὁ κόσμος τῆμα ὡς ὅπῃ τὸ πλεῖστον τῆς ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀξίαν, καὶ τὰ πλεῖστα.

6 Διακριτικαὶ εἶναι τέλος πάντων ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας καταφάσκεται εἰς εἶναι ὑποκείμενον εἶναι κατηγορούμενον, καὶ ὑποφάσκεται εἶναι ἄλλο· ἢ εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον ὑποδίδεται εἰς εἶναι ὑποκείμενον, καὶ ὑπὸ ἄλλο ἀφαιρεῖται· καθὼς, οἱ γονεῖς πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὰ παιδιάτων φιλόσοφοι, πλὴν ἔχει τυφλὰ συμπαθεῖς· ὅχι τὸ γένος, ἢ τὰ πλεῖστα, ἀλλὰ ἡ μάθητις καὶ ἀρετὴ συγκροτῶν τὴν ἀληθινὴν ἀξίότητα.

Αὐταὶ αἱ προτάσεις δεῦν ἢ μὴ ἰσχύει νὰ εἶναι ἀληθεῖς, ἀνίσως δεῦν εἶναι ἀπειβῶς ἀληθεῖς καὶ ἐκεῖνο, ὅ-

πῶς καταφάσκειται, καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀποφάσκειται· ὅθρα κακῶς ἤθελον εἰπῆτις, ὅτι ἔχει τὸ γένος, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα συγκροτῶν τῷ ἀληθινῷ ἀξιοῦται.

Πρέπει προσέτι νὰ φρασεύωμεν, ὅπῃ τὰ δύο μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ εὖα καταφάσκειται, καὶ τὸ ἄλλο ἀποφάσκειται, νὰ ἔχον ἀναμεταξύ της κάποια κοινὴ ἀναφορὰν, διὰ τὴν ἄλλῶς ἤθελον εἶναι πρᾶγμα ἀξιόγέλασον νὰ βάλωμεν ἐκ φρασεύωμεν εἰς μίαν καὶ τῷ αὐτῷ πρότερον δύο πράγματα παντάπασιν ἕτερα, καὶ κεχωρισμῆν ἀπ' ἀλλήλων· καθὼς αὖ ἐλέγωμεν, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀρέτη, ὅμως δεῖ εἶναι εὐρογυλὴ, μήτε τεφάγωνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περί τιμῶν εἰδῶν Προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰς συμπεπλεγμένας ἔστωθ' ἡ περὶ τῆς μὲν τῆς ὅπῃ, ἔστω τῆς ἐκθετικῶν.

Εἰς τὸ τοῦ εἶδος τῆς προτάσεων οἱ Σχολαστικοὶ ἐκτείνοντο περισσότερο· καὶ βέβαια δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι εἶναι χρησιμώτατον νὰ τὰς ἰξούρωμεν, ἢ νὰ κείνωμεν ἀκρεβέστερα. τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀλλοτριῶν προτάσεων, ἢ νὰ βεβαιώσωμεν τὴν τῆς ἐδικῶν μας. Ἡμεῖς ὡς τὸσον χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν κανεὶν ἄπο ἐκεῖνα, ὅπερ χρησιμώτερον νὰ ἰξούρωμεν, θελοῦμεν ἀγαθὰ πρὸς αὐτὴν ὡς οἷόν τε σιωποῦμεν.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περί τῆς Τροπολογημάτων.

Τροπολογημάτων, ἢ μὲν ἔστω ὀνομάζονται αἱ προτάσεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἐκτίθεται ὁ ἔστω, καθ' ὃν καταφάσκειται, ἢ ἀποφάσκειται, ὅτι εἷς ἄλλο συμφωνεῖ, ἢ ἀφωφανεῖ μὲν εἷς ἄλλο.

Λοιπὸν ἡ συμφωνία, ἢ ἀφωφανία δύο πραγμάτων ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ καὶ τέσσαρας ἔστω, ὡς ἀναγκαῖα, ὡς μὴ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ ἐνδεχόμενα μόνον, ὡς ἀπλῶς διωατῆ, ὡς ἀπλῶς ἀδιωατος.

Ἀπὸ τῶν προκύπτων τέσσαρα εἶδη προτάσεων ἔστωπολογημάτων. 1) ἀναγκαῖαι, καθὼς· ἀναγκαῖως, ἢ ἀφωφανεῖς ὑπάρχει εἰς τὸ πᾶν μία πρώτη αἰτία. 2) ἐνδεχόμενα, καθὼς· συμβαίνει ὅπερ ἢ οἱ ἐπιτηδεύοντες

τατοι άνθρωποι να απατηθῶται. 3) Δυνατὰ, καθὼς· εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ εὖνας ἄνθρωπος πολὺν καιρὸν, χωρὶς ἔσθλῳ. 4) Ἀδύνατοι, καθὼς· ἀδύνατον εἶναι νὰ νοῆ ἡ ὕλη.

Ἀλλ' ἐπεὶδὴ τὸ δυνατὸν καὶ ἀδύνατον, καθὼς καὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἐνδεχόμενον ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μεταφυσικόν, ἡ φυσικόν, ἡ ἠθικόν, καθὼς προσέριται εἰς τὸ πρῶτον Μέρους (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Β'. Α' ρθρ. Β'), δεῖ τῆτο, ὅπουταν κάμνη χρεία νὰ φανερώσωμεν ἀκρίβως καὶ ἀρισμῶως εἰς ποίαν ἐννοίαν ἐλαμβάνομεν τὸ ἀναγκαῖον, ἡ ἐνδεχόμενον, δυνατὸν, ἡ ἀδύνατον ἐνὸς πράγματος, δεῖ φθάσει νὰ εἰπέμεν ἀπλῶς εἶναι ἀναγκαῖον, ἡ ἐνδεχόμενον, δυνατὸν, ἡ ἀδύνατον, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσδέσωμεν καὶ μεταφυσικῶς, ἡ φυσικῶς, ἡ ἠθικῶς ἀναγκαῖον, ἡ δυνατὸν, καὶ τὰ λοιπά.

Σπανίως ὁμως ἀκολουθεῖ εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλίαν καὶ εἰς τὸ γράφειν νὰ εἶναι ἀναγκαῖα ὅλη αὐτὴ ἡ ἀκρίβεια· μάλιστα ταῖς περὶ ἡμετέρας φοραῖς, δεῖ εἶναι χρεία νὰ προσδέσωμεν μῆτε τὸ ἀναγκαῖον, ἡ ἐνδεχόμενον, δυνατὸν, ἡ ἀδύνατον· ἐπεὶδὴ ἐννοεῖται οἰκοθεν ὑπὸ τῆν ἰδίαν πρότασιν. Καὶ βεβαίωτατα ἀνίσως εἰπῶ, ὅτι καὶ οἱ ἐπιπιδείσεται ἄνθρωποι ἠμπορεῖν νὰ ἀπατηθῶν, πάντας δεῖ θέλει νομίσαι πῶς τὸ βεβαίον ὡς πρᾶγμα ἀναγκαῖον· ἀνίσως ἐξ ἐναντίας εἰπῶ, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸ πᾶν μία πρῶτη αἰτία, δεῖ θέλει εἶναι πάντας τὸσον δὴθῆς, ὅπῃ νὰ τὸ σοχαδῆ ὡς πρᾶγμα ἐνδεχόμενον, ὃ ἔστιν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ εἶναι, καὶ νὰ μὴ εἶναι.

Μ᾽ ὅλον τῆτο εἶναι καλὸν νὰ ἐξέρωμεν ὅλας αὐτάς τὰς διαφοράς, δεῖ νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα εἰς τὰς περὶ μάσεις, ὅπῃ ἀνήκων, μάλιστα ὅταν ἐναντιόνηται τινὰς εἰς τὰς προτάσεις μας, ὅθῃ εἶναι χρεία πολλὰκις ἐκεῖνος, ὅπῃ δεῖ θέλει νὰ φιλονεικᾷ ματαίως, νὰ ὀρίζη μὲ ἀκρίβειαν εἰς ποίαν ἐννοίαν ὑποφάσκει, ἡ καταφάσκει τὰ πράγματα.

Περὶ ἧς Ἐκθετικῶν.

Εἶναι κάποια προτάσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ τὸ φαινόμενον εἶναι ἀπλᾶ, καὶ τὴν εὐνοίαν ὅμως ἰσοδυναμεῖν μετ' αὐτῆς; ὡς ὁ Θεὸς μόνος εἶναι παντοδύναμος, ἢ ὁποῖα ἰσοδυναμεῖ μετ' αὐτῆς, ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, καὶ ὄχι ἄλλος.

Λοιπὸν τὰς τέτοιαις προτάσεις, οἱ Διαλεκτικοὶ τὰς ὀνομάζουσι ἐκθετικὰς, ἢ ὁποῖα ὀνομασία, ὁ Συγγραφεύς τῆς Τέχνης τῶ νοεῖν (Μέρος Β'. Κεφάλ. 9.), νομίζει ὅτι προήλθεν ἀπὸ ἐκείνου, ὅπερ ἢ συνθέσεις ὅπερ εἶναι κεκρυμμένη εἰς αὐτὰς, χρειάζεται ἐκθεσίων καὶ σαφύντων.

Ὡς τόσον τὸ ὄνομα ὄθεν καὶ αὐτὸ προήλθε δὲν μᾶς μέλει ἐκείνου ὅμως, ὅπερ πρέπει νὰ ἰξυρῶμεν, εἶναι, ὅτι αἱ τέτοιαι προτάσεις διαιρῶνται καὶ πρώτων εἰς τέσσαρα εἶδη, τῶ ἔστιν εἰς ἀποκλειστικὰς, ἔξαιρετικὰς, συγκριτικὰς, καὶ ἀρκειτικὰς, ἢ ληπτικὰς.

Ι Ἀποκλειστικαὶ λοιπὸν λέγονται ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας καταφάσκειται, ὅτι εὐα κατηγορούμενον ἀνήκει εἰς εὐα μόνον ὑποκείμενον, ἢ εἰς εὐα ὑποκείμενον ἀνήκει εὐα μόνον κατηγορούμενον, ἀποκλείωντες ὅλα τὰ ἄλλα ἀπὸ αὐτοῦ καθῶς, ὁ Θεὸς μόνος εἶναι παντοδύναμος· τὰ χεῖματα εἶναι ὀργανικὰ μόνον ἀγαθὰ· καὶ, ἢ μαγνήτης ἔλκει μόνον τὸν σίδηρον.

Αὐταὶ αἱ προτάσεις θέλουσι εἶναι ψευδεῖς, ὅταν ἢ τὸ ἴδιον κατηγορούμενον ἢμπορῇ νὰ κατηγορηθῇ καὶ εἰς ἄλλο ὑποκείμενον, ἢ εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον ἢμπορῇ νὰ ἀποδοθῇ καὶ ἄλλο κατηγορούμενον ἔξω ἀπὸ αὐτοῦ, ὅπερ τῶ ἀποδίδεν. Ψευδὴς ἦτον λοιπὸν ἢ γνώμη τῶ Στωϊκῶν, ὅτι ἀληθινὰ κακὰ εἶναι μόνα τὰ ψυχικὰ, ἢ ἠθικὰ· ἐπειδὴ ἀληθινὰ κακὰ εἶναι ὁμοίως καὶ τὰ φυσικὰ. Ψευδὴς ἦθελον εἶναι τῶρα καὶ αὐτὸ ἔλε-

γε τινάς, ὅτι οἱ πρῶτοι πλανῆται μόνον εἶναι ἕξ, (Ἐρμῆς διλ. Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἀ'ρης, Ζεὺς, καὶ Κρόνος), ἐπειδὴ ὁ Ἐ'ρσιελ ἀνεκάλυψεν εἰς τὰ 1781 καὶ ἄλλον, τὸν ὁποῖον οἱ Ἀστρονόμοι τὸν ὠνόμασαν Οὐρανόφωρον (1).

2 Ἐξαιρετικά εἶναι ἐκεῖνα, εἰς τὰς ὁποίας ἀποφάσκειται ὑπὸ οὗα παράγωγα ἐκεῖνο, ὅτ'ε καταφάσκειται ἁπλοῶς εἰς ὅλα τὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς κλάσεως· καθὼς ἔλεγον οἱ Στωϊκοί, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πλὴν τῆ σοφῆ, εἶναι βέλῳ.

Αὐτὰ αἱ προτάσεις εἶναι ἐκ χαμέζων ἀντικείμενων μὲ τὰς ἀποκλειστικὰς· ἐπειδὴ εἰς πρῶτας ἀποφάσκειται ὑπὸ οὗα ἐκεῖνο, ὅτ'ε καταφάσκειται εἰς ὅλα τὰ ὁμοῦλη, ἢ ὁμοειδῆτα, εἰς καιρὸν ὅτ'ε εἰς ἐκεῖνας καταφάσκειται εἰς οὗα ἐκεῖνο, ὅτ'ε ἀποφάσκειται ὑπὸ ὅλα· ὅθεν αὐτὰ ἠμποροῦν νὰ μεταβληθῶν εἰς ἐκεῖνας, καὶ ἐκεῖνα εἰς αὐτάς, κἀναντίας τὰς ὑπὸ καταφάσεως, ἀποφάσεως, ἢ τιναντίον. Ἡ ἀποκλειστικὴ πρότασις, φέρει εἰπεῖν, ὁ ἄνθρωπος μόνος ὑπὸ τὰ ζῶα εἶναι λογικὸς, θέλει γῆν ἔξαιρετικὴν, λέγωντας, κἀνούα ζῶων ὁὐ εἶναι λογικόν, ἔξω ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἢ τὰ ζῶα ὅλα ὑπερένται λογικῶ, ἔξω ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἢ, μόνος ὁ Θεὸς ἀγαθός, εἰς πᾶσι, ε'δεῖς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός. (πάλιν ἢ ἔξαιρετικὴν ε'δεῖς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός, θέλει γῆν ἀποκλειστικὴν, λέγωντας ὁ Θεός μόνος εἶναι ἀγαθός.)

Φοδεῖς ὁμῶς θέλῶν εἶναι αἱ ἔξαιρετικά, ὅποταν ἀνήκῃ καὶ εἰς τὸ ἔξαιρέμενον παράγωγα ἐκεῖνο, ὅτ'ε

κα-

(1) Τὰρα ἀποφάσεως ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἄλλοι δύο πλανῆται, ὁ ἕνας ὑπὸ τὸν Πιάτζλω εἰς τὰ 1800, Δεκεμβρίου 20, εἰς τὸ Παλέρμον, ὁ ὁποῖος ἀνομάσθη Πιάτζης, ἢ Δημήτρ, καὶ εἶναι μεταξὺ Ἀρεῶς καὶ Διὸς· καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὰ 1802, ὑπὸ τὸν Ὀλβερ εἰς τὸ Βρέμ, ὅστις ἀνομάσθη Ὀλβερ, καὶ εἶναι πλησίον εἰς τὸν Πιάτζλω. Ὅρα πᾶσι Ἀστρονομίαν τῆ Παλαιᾶ, μεταφραθεῖσαν ὑπὸ τῆ Φιλίππίνης Δουκίλ. Σελ. 58.

καταφάσκειται εἰς τὰ λοιπὰ. Ὅθεν ὁ σοφὸς ἦδ' Ἰστωϊκῶν, ὅπῃ δὲν ἐφρόντιζε, καθὼς τὸν ἠθέλαν, ἔχε τίποτες, ὅπῃ δὲν αἰθανόνταν μῆτε ἔρωτα, μῆτε μίσος, μῆτε φόβον, μῆτε ἐλπίδα, μῆτε ἄλλο πάθος, ὅπῃ ποτὲ δὲν ἠμολογῆσε πῶς εἶναι κακὰ, μῆτε τὰ δεινότατα κολασήμια, ὅπῃ ἐσοχάζετο ὡς ἕξια ὅλα, ἔξω δὲν τῷ ψυχῶ, ἕως καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον σῶμα, δὲν ἦτον βέβαια ἀπὸ πηλαγμῶς μανίας μεγαλωτάτης.

Καὶ θέλῃν εἶναι ἀπελῆς, ὁπόταν δὲν εἴχαιρῃν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἔχε νὰ εἴχαιρεθῆν. Ἀτελής, φέρ' εἰπεῖν, ἠθέλεν εἶναι ἡ προτάσις, ὅτι ὅλα τὰ μέταλλα ἔξω δὲν τὸν χρυσὸν λύονται μέσα εἰς τὸ ἰχυρὸν ὕδωρ (ἀσημόνερον)· ἐπειδὴ ἔφερεπε νὰ εἴχαιρεθῆν προσέτι καὶ ἡ πλατίνα, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ δὲν λύεται μέσα εἰς τὸ ἰχυρὸν ὕδωρ, καθὼς καὶ ὁ χρυσός· καὶ ὁ κακίτερος (τὸ χαλαί), τὸ ὁποῖον, ἀντὶ νὰ λυθῆ, τιτανᾶται (γίνεται ὡς ἄσβεσος), ὅταν τὸ βάλῃν εἰς τὸ ἰχυρὸν ὕδωρ.

3 Συγκριτικῶς εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας συγκρίνωνται δύο πράγματα πρὸς ἄλληλα, προκρίνει τὸ ἐν δὲν τὸ ἄλλο· καθὼς, πολλῶν ἢ χρυσὸς καὶ πλεῖτε κρείσσων πάσσα. καὶ, τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς μελλέουσας ζωῆς πρέπει νὰ εἶναι ἀξιαγαπιτότερα δὲν τὰ πρόσκαιρα τῆς παρούσης.

Αὐτὰ αἱ προτάσεις, ὁπόταν ἡ προτίμησις δὲν δίδεται εἰς τὸ δικαίως προτιμητέον, εἶναι ψευδεῖς. Ψευδὲς ἠθέλεν εἶναι πῶρα ἂν ἔλεγε τις ὅτι ὁ χρυσὸς εἶναι βαρύτερος δὲν ὅλα τὰ μέταλλα, ἀφ' ἧς εὐρέθη ὅτι ἡ πλατίνα, ἀφ' ἧς καθαρῶς δὲν τὸν σίδηρον, ἔπῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῷ σωφοφύει, εἶναι βαρυτέρα δὲν τὸν χρυσόν.

4 Ἀρχικαὶ ὀνομάζονται αἱ προτάσεις ὁπόταν δηλῶν τῷ εὐαρεστῶν εἰδὸς πράγματος· καθὼς, ὁ Σείριος ὀπτεῖται· καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἀρχισαν εἰς τὸν πέμπτον αἰῶνα τῷ ἐδικῶμας ἔτης, νὰ μεταχειρίζονται ταῖς σιγμαῖς, ἔχε νὰ δηλῶν τὰ φωνήεντα· καὶ ληκτι-

καί,

καὶ, ὅποτεν δηλᾶν τὴν λήξιν, ἤτοι τὴν κατάπαυσιν, τὸ τέλος εὐδὲς πράγματος· καθώς, τὸ βασίλειον τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Δύσιν ἐτελείωσεν εἰς τὸν πέμπτον αἰῶνα, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὸν δέκατον πέμπτον.

Αὐταὶ αἱ προτάσεις, ὅποτεν δεῦν δηλᾶται ἡ ἀληθινή ἀρχή, καὶ τὸ ἀληθινὸν τέλος τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ὁ λόγος, εἶναι ψευδεῖς· καὶ τῇ ἀληθείᾳ δεῦν τὰς προειρημένας τῶν Ἑβραίων σιγμᾶς, εἰς σημειῶσαι μίαν ἀρχὴν πρεσβυτέραν ἀπὸ τῆν εἰρημνίᾳ, καὶ ἄλλος ἄλλῳ νεωτέραν, ἀγκαλὰ ἐκείνη, ὅπῃ ἐσημειώσαμεν εἶναι ἡ κοινότερον ἀποδεικνύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ ποιότητος καὶ ποσότητος τῶν Προτάσεων, ἢ περὶ καταφατικῶν ἔ ἀποφατικῶν, τῶν καθολικῶν, ἔ τῶν ἐπὶ μέρος, ἔ τῶν καθ' ἕκαστα.

Οἱ Σχολαστικοὶ εἰς τὰς προτάσεις ποιότητα ἠθέλησαν νὰ ονομάσῃν τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν· καὶ ποσότητα τὴν μεγαλιτέραν ἢ μικροτέραν αὐτῶν ἔκτισιν, τῆτ' ἐστὶ τὴν μεγαλιτέραν ἢ μικροτέραν αὐτῶν καθολικώσιν.

Διὰ τὴν ποιότητα πολλὰ ὀλίγον μᾶς συμβάλλει νὰ ἐπιλήσωμεν ἐδῶ, ἀφ' ἧς εἴπαμεν εἰς τὰ προηγούμενα, ὅτι καταφατικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κατηγορέμενον συνάπτεται μὲ τὸ ὑποκείμενον τε, καταφάσκοντας ὅτι συμφωνεῖ μὲ αὐτὸ, καθὼς ὁ Θεὸς εἶναι αἰδῖος· καὶ ἀποφατικαὶ ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κατηγορέμενον χωρίζεται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, λέγοντας ὅτι δὲν συμφωνεῖ μὲ αὐτὸ, καθὼς ὁ Θεὸς δὲν εἶναι θνητός.

Μοῦρει μόνον νὰ ἰδῶμεν ὅτι πολλὰ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φαίνονται ὅτι εἶναι καταφατικαὶ, καθ' ἑαυτὰς ὅμως εἶναι κυρίως ἀποφατικαὶ, καὶ ἡμπορῶν νὰ ὑπαχθῶν εἰς αὐτάς. Τῆτω ἀκολουθεῖ, ὁπόταν τὸ κατηγορέμενον εἶναι ὅρος ἀποφατικός· ἔξα τὶ καθύστερας βλέπει, ὅτι δὲν εἶναι καμμία διαφορὰ νὰ εἴπῃ τις ὅτι εἷνα πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον, ἢ εἷνα πρᾶγμα δὲν εἶναι δυνατόν· καὶ εἷνας θάλαμος εἶναι σκοτεινός, ἢ εἷνας θάλαμος εἶναι ἄφωτος.

Ἰξόρομεν ὅμως ἐκ τῶ ἐναντίου, ὅτι δύο ἀποφάσεις ἰσοδυναμοῦν μὲ μίαν κατάφασιν, ἐπειδὴ ἢ μία ἀναίρει τὴν ἄλλην· ὅθεν τὸ, ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἀθάνατος.

θάλατος, εἶναι ἰσοδύναμον μὲ τὸ, ὁ ἀνθρώπος εἶναι θνητός. τὸ, δευ εἶναι ἀδύνατον, μὲ τὸ, εἶναι δυνατὸν· τὸ, ὁ πάδε θάλαμος δευ εἶναι σκοτεινός, μὲ τὸ, ὁ πάδε θάλαμος εἶναι φωτεινός, ἢ ἔχει φῶς.

Ὅσον δὲ δευ τῶ ποσότητι, αἱ προτάσεις ἡμπορῶν νὰ εἶναι καθόλα, ἢ ἐπι μέρως, ἢ καθ' ἕκαστα, (ὁ δευ ἁρμικαί, ἢ ειδικαί, ἢ ἀτομικαί.)

Καθόλα λέγονται ὅποτεν εἷα πράγμα καταφάσκηται, ἢ ἀποφάσκηται εἰς εἷα ὁλόκληρον γένος, ἢ εἰς εἷα ὁλόκληρον εἶδος· καθῶς, πᾶν σῶμα, σωύθετον, (ὅλα τὰ σώματα εἶναι σωύθετα). ἐπι μέρως λέγονται, ὅποτεν εἷα πράγμα καταφάσκηται, ἢ ἀποφάσκηται μόνον εἰς μερικὰ ἄτομα εἰδός γένος, ἢ εἰδός εἶδους· καθῶς, τὶ σῶμα, δευφανές, (μερικὰ σώματα εἶναι δευφανῆ)· καὶ καθ' ἕκαστα ὀνομαζονται, ὅποτεν εἷα πράγμα καταφάσκηται, ἢ ἀποφάσκηται εἰς εἷα μόνον ἄτομον· καθῶς, ἡ Σελῶν εἶναι ἀφελγής.

Σημειωτέον ὅμως πρῶτον, ὅτι δευ νὰ κάμης μίαν πρότασιν καθολικῶν, δευ εἶναι ἀνάγκη νὰ προδέτης πάντοτε τὸν καθόλα προσδιορισμὸν, τὰτ ἔσι τὸ ἐπιθετον πᾶς, ἢ καθύας, ἢ ὅλα, καὶ τὰ ὡδραπλήσια· ἐπειδὴ ὅποτεν τὸ κατηγορέμενον ἀνήκη φανερά εἰς ὅλον τὸ γένος, ἢ τὸ εἶδος, δευ ἔ ὁ λόγος, οἱ εἰρημῶσι προσδιορισμοὶ ἡμπορῶν νὰ λείψαν χωρὶς κάμ- μίαν ζημίαν, καὶ ἀρκεῖ ἀντ' αὐτῆς μόνον τὸ ἄρθρον· δευ τὶ ἀνίσως, ἀντὶ νὰ εἰπῶ ὅλα τὰ σώματα εἶναι σωύθετα, εἰπῶ τὰ σώματα εἶναι σωύθετα, ποῖος θέλει ἀμφιβάλῃ, ἀν αὐτῆ ἡ πρότασις εἶναι καθόλα, καὶ ἄς λείπη καὶ τὸ ἐπιθετον ὅλα;

Β'. Ὅτι ἡ καθολικότης (ἢ δὲ προτάσεων) εἶναι δύο λογικῶν· ἀπόλυτος, καὶ ἡθικῆ. Ἀπολύτως καθολικότητος εἶναι αἱ προτάσεις, ὅποτεν ἐκεῖνο, ὅπε καταφάσκηται, ἢ ἀποφάσκηται, ἐκτείνεται ἀληθινὰ εἰς ὅλα τὰ ἄτομα τῆς κλάσεως, δευ ἢς ὁ λόγος· καθῶς, ὅλα τὰ σώματα εἶναι σωύθετα, καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἶναι θνητοί· καὶ ἡθικῆς καθολικότητος, ὅποτεν ἡ ἄρ-

νῆσις, ἢ κατὰ φασίς δὲν ἐκτείνεται εἰς ὅλα τὰ ἄτομα τῆς κλάσεως, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ περισσότερα· καθώς, οἱ ἄνθρωποι ὅλοι ἄγονται θεωσιώτερον ἂν τὸ πάθη, ὡσαύτ' ἂν τὸν λόγον· τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ καὶ ἀληθεύει εἰς τὰς θεωσιώτερας, καὶ ταῖς θεωσιώτεραις φοραῖς, μὴ ὅλον τῆτο δὲν ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινόν εἰς ὅλας καὶ πάντοτε.

Λοιπὸν τὰς προτάσεις τῆς ἡθικῆς καθολικότητις, μὴ ὅλον ὅπερ τὰς μεταχειρίζονται εἰς τὴν κοινῶν χρησιν τῆς ὁμιλίης, καὶ εἶναι ἄδεια νὰ τὰς μεταχειρίζονται, ὅπερ δὲν ἀπολαβεῖ καμμία ἀμφιβολία ἐπ' αὐτῶν εἰς τὰ καθόλου, εἰς τὰ ὅποια ὡσαυταμβαίνονται· μὴ ὅλον τῆτο ἀρέπει νὰ τὰς ἀποφύγωμεν ἐκεῖ, ὅπερ ἢμπορεῖ νὰ γνηθῆ ἂν τὴν ἀμφιβολία, καὶ ἀντὶ τῶ ὅλοι νὰ βαυώμεν τὸ, οἱ θεωσιώτεροι, ἢ ὡς ὅπερ τὸ πλείστον, ἢ κανένα ἄλλο κολασικὸν μόριον.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον μόνον ἔχει δύαμιν, (καθώς εἶπαμεν) εἰς τὰς ἀπολύτας προτάσεις νὰ τὰς καθολικῶν ὅταν τινὰς δὲν θέλει νὰ τὰς κάμη ἀπολύτως καθολικῶς, βαυώντας τὸ ἄρθρον, ἀρέπει νὰ τὰς κολάζῃ μὴ κανένα μόριον· καὶ ἀντὶ νὰ εἶπῃ, οἱ Ἑλλῆνες εἶναι ἄπιστοι (καθώς συνηθίζεν κοινῶς ὅλοι οἱ Φράγγοι νὰ μᾶς λέγην, ὡσαυταμβαίνοντες ἂν τὰς ῥαδικυρίας μερικῶν ἀρετίων ἐδικῶν μᾶς), εἶναι κατὰ τὴν ἄδεια νὰ λέγην, οἱ Ἑλλῆνες οἱ περισσότεροι, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἢ καμμίαν φορὰν εἶναι ἄπιστοι, καὶ τὴν θεωσιώτεραν ἢ ὀλιγωτέραν ἐκτασιν τῆς καταφάσεως, ὅπερ σοχάζεται τινὰς, ὅτι ἢμπορεῖ νὰ δεχθῆ ὁ λόγος, χωρεῖ νὰ πέσῃ εἰς ἀποπὸν· ἔξ' τὴν αὐτὴν καὶ δὲν ἔβησαν πολλοὶ ψεύσαι, καὶ ἠπάτησαν πολλὰς φορὰς Φράγγους, ὡς τὸσον τῆτο δὲν εἶναι καθόλου χαρακτηρ τῶ γῆνης ὅλα· ἐπειδὴ αὐτὴν ἐξέτασώμεν τὰ πράγματα μὴ ἀληθεύων, πολὺ θεωσιώτεροι ψεύσαι δὲν ἐπίσκονται εἰς ἐκείνας, ὡσαύτ' εἰς τὰς ἀθλίους Ἑλλῆνας, οἱ ὁποῖοι.... μὰ δὲν χρειάζεται νὰ εἶπω θεωσιώτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἀντικειμένων πρὸς ἀλλήλας
Προτάσεων.

Αντικείμενα πρὸς ἀλλήλας προτάσεις λέγονται, ὅταν εἰς εἷς καὶ τὸ αὐτὸ υποκείμενον, ὅσα καὶ τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον εἰς τὴν μίαν καταφάσκηται, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀποφάσκηται, καθὼς· τὸ σφογγάρι εἶναι ζώον· τὸ σφογγάρι δὲν εἶναι ζώον.

Ἀλλ' ἐπεὶ αὐταὶ αἱ προτάσεις ἢμπορῶν νὰ εἶναι ἢ καὶ αἱ δύο καθολικαί, ἢ καὶ αἱ δύο μερικαί· ἢ ἢ μία τῶ εἰδὸς εἶδος, καὶ ἢ ἄλλη τῶ ἄλλῃ, ἀπὸ τῆτο προκύπτει τρία εἶδη ἀντικειμένων, ἀντιφατικά, ἐναντία, καὶ ὑπερναντία.

¹ Ἀντιφατικά ὀνομάζονται Α'. Ὅταν ἢ μία εἶναι καθολικὴ, καὶ ἢ ἄλλη μερικὴ· καθὼς, ὅλοι αἱ ἰδέαι ἔχον τὴν ἀρχιτέτα ἀπὸ τὴν αἰθέρην· κάποιαι ἰδέαι δὲν ἔχον τὴν ἀρχιτέτα ἀπὸ τὴν αἰθέρην. Β'. Ὅταν εἶναι καὶ αἱ δύο μερικαί· καθὼς, ἢ γῆ κινεῖται πρὸς τὸν Ἡλίον· ἢ γῆ δὲν κινεῖται πρὸς τὸν Ἡλίον.

Ἐναντία λέγονται, ὅταν εἶναι καὶ αἱ δύο καθολικαί· καθὼς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδικοί· πάντας ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀδικός.

ὑπερναντία καλεῖνται, ὅταν εἶναι καὶ αἱ δύο μερικαί· καθὼς, τίς ἄνθρωπος εἶναι τίμιος, τίς ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίμιος.

Ἀπὸ τὴν ὀρθότησιν τῆς διαφόρου φύσεως τῆτων τῶν προτάσεων φαίνεται δὲ τὸ Α'. Ὅτι εἰς τὰς ἀντιφατικάς, ἀίσιως ἢ μία εἶναι ἀληθής, ἢ ἄλλη πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ψευδής· δεῖ τι ἄλλῶς ἢμπορῶσε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι, καὶ νὰ μὴ εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν.

Β'. Ὅτι

Β'. Ὅτι εἰς τὰς ἐναντίας ἠμπορῆν νὰ εἶναι καὶ αἱ δύο ψευδεῖς· καθὼς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδικοὶ, κἀνένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀδικός· ἢ ἡ μία ἀληθής, καὶ ἡ ἄλλη ψευδής· καθὼς, ὅλα τὰ ἐλάττωματα εἶναι φευκτέα, κἀνένα ἐλάττωμα δὲν εἶναι φευκτέον.

Γ'. Εἰς τὰς ὑπεναντίας, τὴναντίον ἠμπορῆν νὰ εἶναι καὶ αἱ δύο ἀληθεῖς· καθὼς, τὶς ἄνθρωπος εἶναι τίμιος· τὶς ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίμιος· ἢ ἡ μία ἀληθής καὶ ἡ ἄλλη ψευδής· καθὼς, τὶς ἄνθρωπος εἶναι θνητός· τὶς ἄνθρωπος δὲν εἶναι θνητός.

Οἱ Σχολαστικοὶ προδέτην εἰς αὐτὰς καὶ τὰς ὑπαλλήλους, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀληθεῖς πάντοτε καὶ αἱ δύο· ἅμως δὲν ἠμπορῆν νὰ ὀνομασθῆν ἀντικείμενα, μετ' ὅλον ὅπῃ ἡ μία εἶναι καθολικὴ, καὶ ἡ ἄλλη μερικὴ· ἐπειδὴ εἶναι ἢ καὶ αἱ δύο καταφατικαὶ, ἢ καὶ αἱ δύο ἀποφατικαὶ, καὶ ἡ μία εἶναι πάντοτε μία ἀναγκαία σιωπέπεια τῆς ἄλλης· καθὼς, “Ὅλας τὰς ιδέας τὰς ἀποκτῆμην ἀφ' ἐαυτῆμας· τινὰ ιδέαν τὴν ἀποκτῆμην ἀφ' ἐαυτῆμας· τὴν ιδέαν τῆ Θεῶ τὴν ἀποκτῆμην ἀφ' ἐαυτῆμας·” ἢ “ὅλα εἶναι φανερόν ὅτι ἀνίσως ὅλας, λοιπὸν καὶ τινὰ, λοιπὸν καὶ τὴν τῆ Θεῶ· ἢ “Καμμία ιδέα δὲν εἶναι ἔμφυτος· τὶς ιδέα δὲν εἶναι ἔμφυτος· ἢ ιδέα τῆ Θεῶ δὲν εἶναι ἔμφυτος·” ἢ “ὅλα ὁμοίως εἶναι ἀρόδηλον, ὅτι ἀνίσως καμμία, λοιπὸν μὴτε τὶς, λοιπὸν μὴτε ἢ τῆ Θεῶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν Αντιστρόφων Προτάσεων.

Αντίστροφοι λέγονται αἱ προτάσεις, ὅπου τῶν ἀντισρέφωντάς τας, ἢ τοὶ ἀλλάζωντας τὸ κατηγορέμενον εἰς ὑποκείμενον, ἢ τὸ ὑποκείμενον εἰς κατηγορέμενον, μένουν πάντοτε ἀληθεῖς· καθὼς, καθὲ τεύγωνον εἶναι γῆμα συγκείμενον ὁπὸ τρεῖς γωνίας, ἢ τρεῖς πλάσρας· καθὲ γῆμα συγκείμενον ὁπὸ τρεῖς γωνίας, καὶ τρεῖς πλάσρας, εἶναι τεύγωνον.

Αὐταὶ αἱ ἀντιστροφαι, ἢ ἀναποδογυρισμοὶ ἢ μπόρῃν νὰ ἴδῃν καὶ τρεῖς ἔσοπας, τῆς ὁποίας οἱ Σχολαστικοὶ τῆς ὀνομάζῃν ἀντιστροφῶν ἀπλῶς, ἀντιστροφῶν καὶ συμβεβηκός, ἢ ἀντιστροφῶν καὶ ἀντι. τῆσιν.

Αντίστροφοι ἀπλῶς λέγονται αἱ προτάσεις θεκεῖναι, αἱ ὁποῖαι μὴ κάμνωντάς τας ἄλλο, ἀλλὰ ἀλλάζωντας μόνον τὸ κατηγορέμενον εἰς ὑποκείμενον, ἢ τὸ ὑποκείμενον εἰς κατηγορέμενον, χωρὶς κάμμιαν θεμασσοτέρων προδήκων, ἢ ἔσοπολογίαν, μένουν ἀληθεῖς.

Λοιπὸν καὶ τῆσιν τὸν ἔσοπον ἢ μπόρῃν νὰ ἀντιστραφεῖν Α'. Ὅλαι αἱ καθόλα ὑποφατικαὶ· ἐπειδὴ αὐ εἶναι ἀληθινὸν ὅτι κανένα τεβράγωνον δεῦν εἶναι κύκλος, θέλει εἶναι ἀληθινὸν καὶ ὅτι κανενάας κύκλος δεῦν εἶναι τεβράγωνον.

Β'. Ὅλαι αἱ ἐπὶ μέρες καταφατικαὶ· δεῦν τι αὐ εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι τί τεύγωνον εἶναι ἰσόπλευρον, θέλει εἶναι ὁμοίως ἀληθινὸν καὶ ὅτι, τί γῆμα ἰσόπλευρον, εἶναι τεύγωνον.

Γ'. Ὅλαι αἱ καθ' ἕκαστα ὑποφατικαὶ· ἐπειδὴ αὐ ἢ Ἰταλία δεῦν εἶναι Φραντζα, μῆτε ἢ Φραντζα δεῦν εἶναι Ἰταλία.

Ὅμως αἱ καθόλα, ἢ καθ' ἕκαστα καταφατικαὶ, ἢ αἱ ἐπὶ μέρες ὑποφατικαὶ δεῦν ἢ μπόρῃν νὰ ἀντιστραφεῖν εἰς τὸν εἰρημῶν ἔσοπον.

Εἰς

Εἰς τὰς πρώτας (τὰς καθόλου, ἢ καθ' ἕκαστα καταφατικάς) δὲν ἢμπορεῖ νὰ γῆν τῶτο, πλὴν ὅταν τὸ κατηγορούμενον περιλαμβάνῃ τὸν ὀρισμὸν τῆ ὑποκειμένης (εἰς τὴν ὁποίαν πᾶσιν αἱ προτάσεις γίνονται πύται), ἢ ἔξηγῇ μίαν ποιότητα, ὅπῃ ἀνήκει εἰς αὐτὸ μόνον τὸ ὑποκείμενον. Παραδείγματος χάριν ἢμπορῶ νὰ εἰπῶ, ὅτι αὐτὸ τείγωνον εἶναι γῆμα σῦνθετον ἄπο τρεῖς γωνίας, καὶ τρεῖς πλευράς· λοιπὸν καὶ κάθε γῆμα σῦνθετον ἄπο τρεῖς γωνίας καὶ τρεῖς πλευράς εἶναι τείγωνον· καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ῥαμμῆ εἶναι ἢ μικροτέρα ἄπο ὅλας ἐκείνας, ὅπῃ ἢμπορῶν νὰ ἀχθῆν ἄπο δύο σημεῖα δοθέντα· λοιπὸν καὶ ἢ πλέον μικροτέρα ῥαμμῆ, ὅπῃ ἢμπορεῖ νὰ ἀχθῆ ἀπο δύο σημεῖα δοθέντα, εἶναι εἶναι· δὲν ἢμπορῶ ὅμως παρομοίως νὰ εἰπῶ καὶ ὅτι ἀνίσως τὸ τείγωνον εἶναι γῆμα, ἄρα καὶ κάθε γῆμα εἶναι τείγωνον; μῆτε αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἦτον Ῥωμαῖος, καὶ κάθε Ῥωμαῖος εἶναι Καῖσαρ· ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς τὰς προτάσεις, ὄντας τὸ κατηγορούμενον καθολικώτερον ἄπο τὸ ὑποκείμενον, εἶναι ἀληθινόν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον περιέχεται εἰς τὸ κατηγορούμενον, ἢ νὰ εἰπῶ σαφέστερα, τὸ ὑποκείμενον περιέχεται εἰς τὴν κλάσιν, ὅπῃ δηλῆται ἄπο τὸ κατηγορούμενον, ὅ ὅτι κάθε τείγωνον περιέχεται εἰς τὸ γῆμα τῆ γῆματος, καὶ ὁ Καῖσαρ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῆ Ῥωμαίων, δὲν ἢμπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι ἀληθινόν, ὅτι καὶ κάθε γῆμα περιέχεται εἰς τὸ γῆμα τῆ τειγώνων, μῆτε ὅτι ὅλοι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεριλαμβάνοντο εἰς τὸν Καῖσαρα.

Ὅθεν εἰς αὐτὰς τὰς προτάσεις ἀντιστρέφοντας τὰς προτάσεις, πρέπει νὰ συσείλῃς τὸ σημαίνον μὲν τῆ κατηγορούμενης, κἀμνώντας τὴν ποιότητα μερικῶν, ἔτω τί γῆμα εἶναι τείγωνον, εἶναι ἄπο τῆς Ῥωμαῖος ἦτον ὁ Καῖσαρ· ἢ ὁποία αὐτὴ ἀντιστροφή, εἶναι ἐκείνη, ὅπῃ ἀνομάσαμῃ καὶ συμβεβηκός.

Παρομοίως αἱ ὅπῃ μέρες ἀποφατικά ἢμπορῶν νὰ ἀντιστραφῆν ἀπλῶς, ὅπῃ τὸ ὑποκείμενον δὲν πε-

ειέχη ὅλων τῶν ἕκτασιν τῶν κατηγορημῶν· καθώς, τὸς ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἀθάλιος· τί ἀθάλιον δὲν εἶναι ἀνθρώπος· εἴθε τὸ ὑποκείμενον ἀνθρώπος δὲν περιέχει ὅλα τὰ πράγματα, ὅπως ἤμπορεν νὰ ὀνομασθῆν ἀθλία. Τῆτο ὅμως δὲν ἤμπορεῖ νὰ γῆν, καὶ ὅταν τὸ ὑποκείμενον περιλαμβάνῃ εἰς τῶν λόγους ἀληθινὰ ὅλον τὸ κατηγορημῶν· καὶ τῶντι κανόνος δὲν θέλει εἰπῆ ποτὲ, ὅτι ἐπειδὴ μερικὰ ζῶα δὲν εἶναι ἀνθρώποι, ἔγω καὶ μερικοὶ ἀνθρώποι δὲν εἶναι ζῶα· τὸ ὅποιον ἤθελεν εἶναι μία ἀρνήσις ὅτι τὸ εἶδος δὲν περιέχεται εἰς τὸ γῆος τε.

Εἰς αὐτὰς λοιπὸν τὰς περιπτώσεις πρέπει νὰ μεταθέσῃς τῶν ἀρνήσιν ἀπὸ τὸ ρῆμα εἰς τὸ κατηγορημῶν, (αὐτὸ καλέσῃ ποτὲ ἢ χρεία νὰ γῆν, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ εἶναι σπανιώτατον) λέγωντας· τί ἐκ ἀνθρώπος εἶναι ζῶον· τί ζῶον εἶναι ἐκ ἀνθρώπος· ἢ ὅποια ἀντίστροφή λέγεται καὶ ἀντίθεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περί τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν οἱ Γεωμέτραι μάλιστα διαφέρουσιν διάφορα εἶδη Προτάσεων.

Αφοῦ εἰδείξαμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπερ ἤθικώς ἀνήκον εἰς τὰς προτάσεις, καὶ ἐκδέσασμεν τὰς κανόνας, ὅπερ πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁποῖος ἀγαθῶς καὶ φαινηθῆται αἱ προτάσεις τὰς ἀληθεῖς ἢ ἀκρεβεῖς, δεῦν λέπομεν καὶ περὶ τῶν εἰς αὐτὰ ἢ τῶν ἐξηγήσιν τῶν ὀνομάτων ἐκεῖνων, δι' ὧν μερικοὶ Φιλόσοφοι, καὶ ἰδιαιτέρον οἱ Γεωμέτραι τὰς διαφέρουσιν.

Ἐπιπέδον ὀνομάζεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξηγεῖται τί εἶναι εἷς παρᾶγμα, ἢ τί σημαίνει τὸ ὄνομά τε· καθὼς, τετραγώνον εἶναι εἷς σχῆμα δὲ τετραγώνον, συγκείμενον ἐκ τεσσάρων πλῶρων ἴσων ἀκτῆλαις, ἢ τεσσάρων γωνιῶν ὀρθῶν.

Ἀξίωμα εἶναι μία πρότασις, ἢ ὁποία δηλοῖ μίαν ἀλήθειαν καθ' ἑαυτὴν ἀπόδεικτον· καθὼς, τὸ ὅλον εἶναι μεγαλῆτερον ἐκ τῶν μέρους τε.

Ἄτημα λέγεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁποίαν ζητεῖται νὰ δοθῆ εἷς παρᾶγμα, περὶ τῶν ὁποίων δεῦν εἶναι καμμία ἀμφιβολία· καθὼς, εἰς εἷς ἐπίπεδον νὰ ἔραβῆξῃ μίαν γραμμὴν ἐκ τῶν εἷς σημεῖον εἰς ἄλλο.

Θεώρημα λέγεται μία πρότασις, εἰς τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται μία ἀλήθεια, ἢ ὁποία ζητεῖται ἀπόδειξιν· καθὼς, ἀνίσως δύο γραμμαὶ τμηθῶν ἢ μίαν ἐκ τῶν ἄλλων, αἱ ἔσονται κορυφῶν ἀντικείμεναι γωνίαί εἶναι ἴσαι ἀκτῆλαις.

Πρόβλημα ὀνομάζεται μία πρότασις, εἰς τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται εἷς παρᾶγμα διὰ νὰ ἴδῃ καθὼς, μίαν δοθεῖσαν γραμμὴν, ἢ γωνίαν νὰ τὴν διαιρήσῃ εἰς δύο μέρη ἴσα.

Λήμμα λέγεται μία πρότασις, ἢ ὁποῖα προτίθεται εἰς εἷς θεώρημα, ἢ εἰς εἷς πρόβλημα, ὁπόταν εἶναι χρεία νὰ τὸ μεταχειρισθῶν εἰς τὸ ἴδιον θεώρημα, ἢ πρόβλημα· καὶ ὡς ἔχει μίαν ἀλήθειαν, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἀποδεδειγμένη ἀπὸ προτιτέρα· καθὼς, αἰσῶς δεῖ νὰ δείξω, ὅτι αἱ ἑξὶς γωνίαι τῆς κάθε τριγώνου εἶναι ἴσαι δυσὶν ὀρθαῖς, θελήσω νὰ μεταχειρισθῶ τὰς ἀλλήλους, πρέπει νὰ προσδέσω τὸ λήμμα, ὅτι ἀπ' εἰς δύο ἀλλήλοις τμηθεὶν ἀπὸ μίαν τρίτην, αἱ ἐναλλὰξ ἐντὸς γωνίαι εἶναι ἴσαι ἀλλήλαις· ὁμοίως καὶ ἢ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς ὅπῃ τὰ αὐτὰ μέρη τῆς τεμνύσης ὀρθαῖς.

Πόρισμα λέγεται μία πρότασις, ὅπῃ δηλοῖ μίαν ἀλήθειαν, ἢ ὁποῖα ἀφάγεται ἀμέσως ἀπὸ εἷς θεώρημα, ἢ πρόβλημα· καθὼς, ἀπὸ τὸ θεώρημα, ὅτι αἱ ἑξὶς γωνίαι κάθε τριγώνου ὁμῶς ληφθεῖσαι εἶναι ἴσαι δυσὶν ὀρθαῖς, ἔπεται ἀμέσως αὐτόθεν, ὅτι κάθε γωνία ἐνὸς τριγώνου ἰσοπλῆρη, καὶ δι' αὐτὸ τῆτο ἰσογωνίως, πρέπει νὰ εἶναι ἴση τριτημοσίῳ δύο ὀρθῶν, ἢ ἑκτιμοσίῳ μιᾶς ὀρθῆς.

Σχόλιον τέλος πάντων λέγεται μία πρότασις, ὅπῃ προσδέτεται εἰς εἷς θεώρημα, ἢ εἰς εἷς πρόβλημα, δεῖ νὰ τὸ δελοῦναι ὡς ἰσχυρότερον, ἢ δεῖ νὰ δείξῃ καμμίαν ἐπιωφελεῖν καὶ ἢ καθὼς τὰ θεώρηματα, ὅπῃ θεωρῶν τὰς ιδιότητας τῶν τριγώνων, χρησιμῶν εἰς τὸ νὰ διδάξῃ τὸν τρόπον τῶν νὰ μετρήσῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἔδαφος, τὸ ὕψος ἐνὸς πύργου· ἀπὸ τὴν ὄχθον, τὸ πλάτος ἐνὸς ποταμοῦ, καὶ τὰ ἀναπλήσια· ἀλλὰ ὡς ἐν τῶν θελοῦν ὁμιλήσει μᾶλλον ταῦτα πλατύτερον.

Τ Μ Η Μ Α Γ.

Π Ε Ρ Ι Ε Π Ι Χ Ε Ι Ρ Η Σ Ε Ω Ν .

Κάθε σειρά Προτάσεων ἀδελφαινομοιών εἰς ἀπόδειξιν τινός πραγματος, ὀνομάζεται ἐπιχειρήσις, καὶ οἱ λόγοι, ὅτε μεταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ τὸ δῶτο δείξω, λέγονται ἀποδείξεις, ἢ ἐπιχειρήματα (†).

Ἐσημειώσαμην ἤδη εἰς τὸ πρῶτον Μέρος τῆς παρεσῆς πραγματείας (Τμήμ. Α'. Κεφ. Γ'. Ἀ' ρθρ. 2. §. 1.), ὅτι ὁπόταν ἡ συμφωνία, ἡ ἁρμονία δύο ἰδεῶν δὲ φαίνεται ἀμέσως, ἀδραβάζονται αἱ δύο μὲ μίαν τρίτῳ, δεῖ νὰ συνάξωμεν ἐπὶ τῷ συμφωνίαν, ἢ ἁρμονίαν, ὅτε ἔχων μὲ αὐτῷ, αὐτὴ καὶ αὐτὰ συμφωνῶν ἀλλήλαις· καὶ εἰς αὐτὸ εἶπαμην ὅτι συνίσταται τὸ ἁρμόνιον.

Λσι-

(†) Τὸν Ὄρον Ἐπιχείρημα οἱ παλαιοὶ, καὶ πολλοὶ τῆς νεώτερον, τὸν ἐκλαμβάνον ὡς γένος τῶ συλλογισμῶ, τῶ ἐνδυμήματος, τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῶ ἰδιαιτέρον ὀνομαζομένου ἐπιχειρήματος. Ἐγὼ ὁμῶς ἀπὸ τῶ ἐπιχειρήματος μεταχειρίζομαι τῷ λέξιν ἐπιχειρήσις, ὅτε ἀντισημειώσῃ ἀκριβῶς εἰς τῷ Ἰταλικῷ λέξιν τῶ Συγγραφείας μου *argomento*, καὶ τὸν ἐκλαμβάνω ὡς γένος τῶ συλλογισμῶ, τῶ ἐνδυμήματος, τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῶ ἐπιχειρήματος, δεῖ νὰ μὲν συμπίπτῃ κατ' ὄνομα τὸ γένος μὲ τὸ εἶδος. Ὅτι δὲ τὸ ἐπιχειρήσις ἐλαμβάνεται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπὸ ἐπιχειρήματος, καὶ τὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνης, δῆλον ἐκ τῆς ἑξῆς χρήσεως. „ ὅ-
 „ εἰσικεταί πῶν πάντων ἐπιχειρήματα γινόμενον ἀπὸ τῆς πειρασσεως·
 „ (Ἐρμολ. παρὰ Στεφάνῳ τῷ Ἐρρίκῳ)· καὶ οἱ μὲν Στωϊκοὶ
 „ τῷ αὐτῆς δόξαν κατασκευάζουσι δεῖ δύο ἐπιχειρήσεων (πα-
 „ ρὰ τῷ αὐτῷ). ὅς ὦν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ ἐπιχείρημα, καὶ ἡ ἐπι-
 „ χειρήσις ὡς γένος λαμβάνεται τῆς ἁρμόνιον εἰδῶν τῶ λέξιν ἐκ-
 „ φαινομένη διανόημα. Ἐκλαμβάνω ὁμῶς πολλὰ εἰς τῷ πα-
 „ ρῶσαν πραγματείαν καὶ τὸ ἐπιχείρημα ἀπὸ ἐπιχειρήσεως, ἢ τοῦ
 „ ὡς γένος, ὅτε δὲ συμβαίνει ἀμφιβολία.

Λοιπὸν μία τέτοια συμφωνία, ἢ διαφωνία τῶν δύο προτιθεμένων ἰδεῶν μὲ τὴν τρίτῳ κἀρνεὶ τὴν ἀποδείξιν, ἢ τὸ ὀπχειρήμα· καὶ ἡ σειρά τῶν προτάσεων, ἢ μέσων τῶν ὁποίων, ἀπὸ τὴν συμφωνίαν, ἢ διαφωνίαν, ὅπῃ ἔχον αἱ δύο μὲ τὴν τρίτῳ, ἀποδείχεται ἡ συμφωνία, ἢ διαφωνία, ὅπῃ ἔχον αὐταὶ πρὸς ἀλλήλας, εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ λέγεται ὀπχειρήσις. Θέλωντας, φέρειπεῖν, νὰ δείξωμεν, ὅτι ἡ ἀργία εἶναι φλυκτέα, λαμβανόμεν τῆν τρίτῳ ἰδέαν τὸ, βλαβερὸν, καὶ λέγομεν ἔτσι·

Ἡ ἀργία εἶναι φλυκτέα, ἐπειδὴ εἶναι βλαβερὰ, καὶ κάθε πρᾶγμα βλαβερὸν εἶναι φλυκτέον.

Ὁ κοινότερος ἔσπος τῶ ὀπχειρεῖν, καὶ ὅπῃ εἶναι εἰς πλεονεκτήριον χῆσιν, καὶ εἰς τὸ ὀμιλεῖν καὶ εἰς τὸ γράφειν εἶναι αὐτός, ὅπῃ ἐδείξαμεν ἔδῳ, ὁ ὁποῖος εἶναι πρὸς εἰς καὶ φυσικώτερος· ἐπειδὴ ἡ φυσικὴ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ προβάλλεται πρὸ πάντων ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει νὰ ἀποδειχθῆ, καὶ ἔπειτα νὰ προδεῖται ἢ ἀποδείξις.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ὁμοῦς ἠθέλησαν νὰ ἀνασρέψωμεν αὐτὴν τὴν τάξιν, καὶ αὐτὴ νὰ εἴπωμεν ἡ ἀργία εἶναι φλυκτέα, ἢ τί εἶναι βλαβερὰ, καὶ κάθε βλαβερὸν εἶναι φλυκτέον, ἢ γὰρ πησαν καλλίτερα νὰ λέγωμεν ἀνεστραμμένως, κάθε πρᾶγμα βλαβερὸν εἶναι φλυκτέον· ἢ ἀργία εἶναι πρᾶγμα βλαβερὸν· ἢ ἀργία ἄρα εἶναι φλυκτέα.

Αὐτὸν τὸν ἔσπον τῶ ὀπχειρεῖν τὸν ἠνόμασαν Συλλογισμόν, πρὸ τῶ ὁποῖο εἰσέδωκαν κανόνας ἀπίρας καὶ ἠνωφολεῖς, ὡς τὰ πολλὰ καὶ σκοτεινοτάτης (1).

Ε'ζω

(1) Τὴν δόξαν τῆς ἐφορέσεως τῶ Συλλογισμῶ, ἢ τελέχισον τῆς ἀνακλύψεως τῶ νόμου τε, καὶ τῶ προσδιδεσμῶ τῆς τέχνης τε, ὁ Ἀββᾶ Βαρθελεμῶς (Περὶ γ. τῶ Νέου Ἀναρχ. Τόμ. Ε'. Κεφ. 17.) τὴν ἀποδείξει εἰς τὸν Ἀριστοτέλη. Διὰ τὸ ὁποῖον ὁμοῦς ἐγὼ δεῖ ἐξέρω πόσον ἀρέπει νὰ τῶ εἶναι δὴχάσις ἢ Φιλοσοφία.

Ἐξω δὲ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως ἔλασέλ-
 λεν ἀκόμῃ καὶ ἄλλα, καθὼς εἶναι τὸ ἐνθύμημα, τὸ
 ἐπιχείρημα, τὸ δίλημμα, ὁ σωρείτης, καὶ ἡ ἐπαγωγὴ·
 ὧδε τῶν ὁποίων τῶν ὅλων θέλωμεν ὁμιλήσει συ-
 νόμως ὅσα εἶναι κωλύματα, ἕνα γὰρ τὰ γνωρίζωμεν καὶ
 καὶ μεταχειρίζομεθα καλῶς, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ χρεία.
 Δὲν θέλωμεν λείπει ὁμῶς γὰρ ἑλατάτωμεν συνόμως
 καὶ ὧδε τῶν ὁποίων τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ τ' ἔστι τῶν
 πηγῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔξαρῶνται· μὴ ὅλον ὅπως οἱ
 νεώτεροι Διαλεκτικοὶ φαίρονται ὅτι ἐπαξίονεν γὰρ ἔμ-
 βαν εἰς μίαν τέτοιαν παραγματείαν, ὧδε λέγοντάς τιν
 εἰς τὰς Ρήτορας.

Κ Ε-

Ὅτι ὁ Συλλογισμὸς εἶναι πάντῃ ἀσφαλὴς πρὸς ἀποκρίσιν τῶν γνώ-
 σεων, τὸ ἀπέδειξεν ὁ Λόκιος (Δοκίμ. Φιλοσοφ. Βιβλ. Δ'. Κεφ.
 17)· ἕνα γὰρ τὸ Συλλογισμὸς ἀρχινᾷ ἀπὸ τῆς χυμικῆς ἀποκρίσεως,
 ἕνα γὰρ καταβῆ εἰς τὰς μεικτάς, καὶ αἱ γνώσεις τὴν αὐτὴν δὲ ἀπο-
 κρίσιν παρέξ πηγαίνοντες ἀπὸ τὰ μεικτὰ εἰς τὰ χυμικὰ. Εἰς τὴν
 ἀπόδειξιν αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ἰδούμεν αὐτοῖσι, ὅτι ὁ Συλλογισ-
 μὸς ὑπάρχει ἐναντίον εἰς τὴν φυσικὴν τάξιν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ εἶ-
 ναι ἁπλοῦν τὸ γὰρ μεταχειρίζεται τὴν τὸν συλλογιστικὸν τρόπον εἰς
 τὰς ὁμιλίαις τε, ἢ εἰς τὰ Βιβλία. Ἡ χρῆσις λοιπὸν τῶν συλλογισ-
 τῶν περιερίζεται μόνον εἰς τὸ γὰρ διδῆναι ἐν μέσσοις δὲ κωλύετον πρὸς
 ἔλεγχον τίνος ἰχυρογνώμονος ἀνθρώπου· ἕνα γὰρ, ἀφ' ἑ ὁ ποιητὴς
 δεχθῆναι τὴν δὴν ἀποκρίσιν, ἀφ' ὅ ὁ Συλλογισμὸς εἶναι ὀρθὸς,
 δὲν ἔχει πλέον πᾶν γὰρ καταφυγῆ, ἕνα γὰρ μὲν ὑποδεχθῆ καὶ τὴν
 τεύχην καὶ ἴσως μὲ ποιῆτον σκοπὸν ἀρίστη ἀπὸ τὸν Αἰριστέλην,
 εἰς ἐκείνας τὰς καιροὺς, ὅπως ἡ Ἑλλάς ἦτον πανταχόθεν πλημμυ-
 ρισμένη ἀπὸ Σαρικῆς· ἀλλ' οἱ Διαλεκτικοὶ ἐτεχνάσθησαν πολλὰ
 ἰσχυροῦρα τὸν τρόπον γὰρ ἀφείκεν καὶ τὴν τῆν χρῆσιν· ἕνα γὰρ μὲ
 τὰς λεπτεῖς τὸν ἀριστοῦ εὐφρόνιστον μυστικὰ μέσσα, ἕνα γὰρ φύγεν ἀπὸ
 τῆς χείρας καὶ ὁποῦτεν ἦσαν σὺμὰ γὰρ λαφύων· ὡσεὶ ὅπως ἡ Δια-
 λεκτικὴ κατὰ εἰς αὐτὰς ἔγινε μᾶλλον μία μονομαχικὴ τέχνη, πα-
 ρὰ μία τέχνη τῶν συλλογίζεσθαι, καὶ ὑπερὰ ἀπὸ πολλὰς εἰσὶ καὶ φι-
 λολογικῆς, ἀσκησιώταται ἐφθαιαν εἰς καιροὺς συμπεράσμα. Ἀλλὰ τὸ
 χειρότερον κακὸν, ὅπως ἐκώμεν ὁ Συλλογισμὸς εἰς τὴν Φιλοσοφίαν
 εἶναι τῶν, ὅπως μὲ τὸ γὰρ ἐχάρινον ὅλοι εἰς τὴν συλλογιστικὴν τέ-
 χνῃ,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Συλλογισμῶ, Ἐνδυσμήματος
Ἐπιχειρήματος.

Ο Συλλογισμὸς εἶναι μία ἐπιχειρησις συγκροτηθεῖσα ἀπὸ βίης προτάσεις, ἡτε δευτέρας εἰς τρίτον, ὅπερ ἀπὸ τῶν δύο πρώτας συνάγεται ἀναγκαίως ἢ τρίτη, καθὼς εἰς τὸ προειρημένον ᾠδαδειγμα, καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα δύο.

- α.) Κάθε βσία νοητικὴ εἶναι ἀπλή,
Ἡ ψυχὴ εἶναι βσία νοητικὴ,
Λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή.
- β.) Κάθε βάρυ εἶναι σῶμα,
Ὁ ἀήρ εἶναι βάρυς,
Λοιπὸν ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα.

Τὸ Ἐνδύμημα εἶναι εἷς συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ᾠδαλείπεται ἢ μία ἀπὸ τῶν δύο πρώτας προτάσεις, ὅποταν εἶναι εὐκόλον νὰ ὑπονοηθῇ οἰχοθῆναι. Εἰς τὸν πρώτον συλλογισμὸν, ᾠδαδειγματος χάριν, ἡμπορεῖ νὰ ᾠδαλειφθῇ ἢ δευτέρα πρότασις, λέγωντας μόνον.

Κάθε βσία νοητικὴ εἶναι ἀπλή,
Λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή.

Ὁμοίως καὶ εἰς τὸν δευτερον ἡμπορεῖ νὰ λείψῃ ἢ πρώτη πρότασις, λέγωντας ἕτως.

Ὁ ἀήρ εἶναι βάρυς,
Λοιπὸν ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα.

Τὸ

χρῆν, καὶ εἰς τὰς δεξιὰς, ὅπερ αὐτὴ ἀρξενεῖ, οἱ Φιλοσοφοὶ δὲν ἐφροντίσαν πλέον μῆτε δεξιὰ ἀνάλυσιν, μῆτε δεξιὰ παρατηρήσεις, μῆτε δεξιὰ πείρας ὅθεν ἡ Φιλοσοφία πολλὰς αἰώνας, ἔμεινε σχεδὸν ἐνταφιασμένη εἰς ὑπὸ γῆς λεπτολογίας, ματαίας λογοτελείας, καὶ πάντη ἀχρηστὰς συζητήσεις.

Τὸ Ἐπιχείρημα εἶναι οὗτος συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον προδέχεται ἢ ἀποδείξῃς τῆς μιᾶς, ἢ τῆς ἄλλης, ἢ καὶ ἰσὺς δύο πρώτων προτάσεων, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ χρεία, τὸ ἔστιν ὅταν δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὰς σαφεῖς.

Εἰς τὸν πρώτον συλλογισμὸν, ἀδαιγματος χάριν, ἡ πρώτη πρότασις ὅτι κάθε ἔστια νοητικὴ εἶναι ἀπλῆ, χρειάζεται ἀποδείξῃν, ἡ ὁποία σιναγεται ἀπὸ τῆτο, ὅπως μία ἔστια σιναγεται δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔχη κάμμίαν σιναγῆσιν πολλῶν ἰδεῶν ὁμοχρόνων, μῆτε νὰ κάμη κάμμίαν σύγκρισιν, καὶ ἐπομῶως μῆτε κρίσιν, μῆτε ἁπόνομα.

Εἰς τὸν δεύτερον χρειάζεται ἀποδείξῃν ἡ δεύτερα, ὅτι ὁ ἀῆρ εἶναι βαρὺς, ἡ ὁποία σιναγεται ἀπὸ τὴν ἀδαιγῆσιν, ὅτι ὁ ἀῆρ θλίβει τὸν υδράργυρον εἰς τὸ βαρόμετρον, θλίβει τὸ νερόν εἰς τὰς ἀναπνύσας σίφωνα, κτλ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ Συλλογισμῶ ἐν γῆμα.

Αἱ δύο πρώται προτάσεις τῶ συλλογισμῶ ὀνομάζονται πρῶτα, καὶ κείμηρα, καὶ ἡ μία ἀπὸ αὐτὰς μείζων, καὶ ἡ ἄλλη ἐλάσσων· ἐπειδὴ ἡ μία πρέπει νὰ εἶναι καθόλου, καὶ ἡ ἄλλη ἢ ἐπὶ μέρος, ἢ καθ' ἑκάστα· ἡ τρίτη λέγεται ἐπόμερον, ἐπειδὴ ἔπεται ἀπὸ τὰ πρῶτα, τὸ ἔστι τὰς δύο πρώτας, καὶ συμπεράσμα, καὶ σιναγόμερον.

Ὅροι εἰς τὸν συλλογισμὸν ἁρῆσῆλονται τρεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχῶν εἰς τὰς τρεῖς ἰδέας, ὅπως εἰς αὐτὸν ἀδαιβάλλονται, ἀπὸ τῶ ὁποῖας ἐκεῖνος, ὅπως διλοῖ τὸ ὑποκείμενον, πρὶ ἔ ὁ λόγος, ὀνομάζεται ὄρος ἐλάσσων, ἢ ἄκρον ἐλαττον, καὶ ἐκεῖνος, ὅπως διλοῖ τὸ κατηγορούμενον, ὅπως καταφάσκεται εἰς τὸ ὑποκείμενον,

νον, ἢ ἀποφάσκειται ἀπὸ αὐτῶ, λέγεται μείζον ὄρος, καὶ ἄκρον μείζον· καὶ ἐκείνος, ὅπῃ παρεμβαίνει τὴν τελείω ιδέω (μὲ τὴν ὁποίαν ἀδεδείκνυται αἱ δύο πρῶται) ὀνομάζεται μέσος ὄρος, ἢ μέσον ἄκρον· ἀδεδείγματος χάριν εἰς τὸν τελευταῖον συλλογισμόν, ἀπὸ εἶναι ὁ ἐλάστων ὄρος, σῶμα ὁ μείζων, καὶ βαρὺ ὁ μέσος· ἐπειδὴ ἀναπληροῖ τὸπον μεσίτης, σωματίωντας, ἢ χωρίζοντας τὰς δύο ἐννοίας.

Ὅταν τὸ συναγόμενον εἶναι πρότασις καταφατική, ὁ συλλογισμὸς λέγεται καταφατικός, ὡς οἱ προηλημμένοι εἰς ἀδεδείγματα· ὅταν ὅμως τὸ συναγόμενον εἶναι ἀποφατικόν, καὶ ὁ συλλογισμὸς ἀποφατικός ὀνομάζεται, ὡς τὰ ἀκόλουθα δύο ἀδεδείγματα.

α.) Κάθε ἔσθια νοητικὴ εἶναι ἀπλῆ·

Ἡ ὕλη δὲ εἶναι ἀπλῆ·

Λοιπὸν ἡ ὕλη δὲ εἶναι ἔσθια νοητικὴ.

β.) Κάμμια ἔσθια σῶματος δὲ ἢμπορεῖ νὰ νοῆ·

Ἡ ὕλη εἶναι ἔσθια σῶματος·

Λοιπὸν ἡ ὕλη δὲ ἢμπορεῖ νὰ νοῆ.

Διασέλλων προσέτι τὰς συλλογισμὰς εἰς ἀπλῆς καὶ σιωπῆτας, καθ' ὅ αἱ προτάσεις τὰς εἶναι ἀπλῆς ὅλαι, ἢ εἶναι καὶ κάμμια ἀπὸ αὐτὰς σῶματος. Θέλωμεν ὁμιλήσει καὶ περὶ τῶν δύο τέτων εἰδῶν, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰς πρώτης.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ Συλλογισμῶν Α' πλῶν.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ἐξώδσαν πολλὰς λόγους εἰς τὸ νὰ ἀποδώσιν τὰς κανόνας τῶν ἀπλῶν συλλογισμῶν, πολυπλασιάζοντας τὰς ἐπ' ἄπειρον· τὸν ἀληθινὸν ὅμως καὶ μόνον καὶ καθολικὸν καὶ ἐξαρτώμενον ἀπὸ τῆς φύσιν τῆς ἰδίας συλλογισμῆς, φαίνεται πῶς δὲ τὸν ἴσον κάμμιαν φορᾶν, καὶ εἶναι ἔτος.

Κάθε συλλογισμός ἀπλῆς σωίζεται ἔξ ἰδίας φύσεως, ἀ. εἰς μίαν πρότασιν καθόλου, ἢ τῆς ὁποίας καταφάσκειται, ἢ ἀποφάσκειται, ὅτι εἰς μίαν ὁποιαδήποτε κλάσιν πραγμάτων ἀνήκει εὐὰ ὁποιοῦνδήποτε κατηγορέμενον. β'. εἰς μίαν πρότασιν ὅτι μέρος, ἢ κατ' ἕκαστα, ἢ τῆς ὁποίας καταφάσκειται, ἢ ἀποφάσκειται, ὅτι τὸ πρᾶγμα, ᾧ ἔ ὁ λόγος, ὑπάγεται εἰς ἐκεῖνω τὴν κλάσιν. γ. εἰς τὸ συμπέρασμα, δι' ἃ συνάγεται, ὅτι ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον πρέπει νὰ ἀνήκη, ἢ νὰ μὴ ἀνήκη καὶ εἰς τὸ πρᾶγμα, ᾧ ἔ ὁ λόγος.

Ὅταν εἰς τὸν καταφατικὸν συλλογισμὸν τὸ συμπέρασμα, δι' ἃ καταφάσκειται, ὅτι εἰς εὐὰ δοθέν πρᾶγμα ἀνήκει εὐὰ δοθέν κατηγορέμενον, θέλει εἶναι ἐπ' ἀκρίβειαν ἀληθινόν, ὅπου εἶναι ἀληθινόν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀνήκει εἰς μίαν δοθεῖσαν κλάσιν, καὶ ὅτι ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον ἀνήκει εἰς αὐτὴν τὴν κλάσιν καθολικῶς, τὸτ' ἔστιν εἰς ὅλου.

Παραδείγματα χάριν εἶναι ἀληθινόν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλῆ, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινόν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι μία εὐσία νοητικὴ, καὶ ὅτι κάθε εὐσία νοητικὴ πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ εἶναι ἀπλῆ. Εἶναι παρόμοιως ἀληθινόν, ὅτι ὁ ἀῆρ εἶναι σῶμα, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινόν, καὶ ὅτι ὁ ἀῆρ εἶναι βαρὺς, καὶ ὅτι κάθε βαρὺ εἶναι σῶμα.

Εἰς τὸν ἀποφατικὸν συλλογισμὸν, ἢ νὰ εἶναι τὸ συμπέρασμα ἀληθινόν, ἀπαιτεῖται δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ προτιθέμενον πρᾶγμα νὰ μὴ ὑπάγῃται εἰς τὴν κλάσιν ἐκεῖνω, εἰς τὴν ὁποίαν μόνου ἀνήκει ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον· καὶ κατ' ἕνα τῶν τῶν ἔσων συμπεραίνεται ἀπ' αὐθείας, ὅτι ἡ ὑλὴ δεῦν εἶναι εὐσία νοητικὴ, ἐπειδὴ δεῦν εἶναι εὐσία ἀπλῆ, καὶ κάθε εὐσία νοητικὴ πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ εἶναι ἀπλῆ· ἢ τὸ πρᾶγμα, ᾧ ἔ ὁ λόγος, νὰ ὑπάγῃται εἰς μίαν κλάσιν, μετὴν ὁποίαν δεῦν ἢμπορεῖ νὰ σωέλθῃ ἐκεῖνο τὸ κατηγορέμενον· καὶ κατ' ἕνα τῶν ἔσων εἶναι ὀρθότατον τὸ συμ-

συμπέρασμα, ὅτι ἡ ὕλη δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἔχη τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν, ἐπειδὴ ἡ ὕλη εἶναι μία ἐστία συῶθετος, καὶ ἕδεμία ἐστία συῶθετος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἔχη τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν.

Μὲ πῶτος τῆ κανόνας μόνον ἔμπορεῖ τινὰς νὰ δοποφασίση· ὡς ἡ τῆς ὀρθότοπος ὀποισθῆποτε. ἀπλῆ συλλογισμῶ, ποσον καταφατικῶ, ὅσον καὶ ἀποφατικῶ· χωρεῖς νὰ χρεαθῆ ὅλας ἐκείνης, ὅτε ἐφαντάθησαν οἱ διαλεκτικοί, τῆς ὀποίας ἡμεῖς θέλομεν τῆς ὡδῶ ἐξαι εἶναι τῶ παρόντι, ὡς νὰ μὴ ἐπιπροσίσωμεν τὸν λόγον μὲ πρῶτα ἡμῶματα· θέλομεν τῆς ἐκθέσει ὁμῶς εἰς εἶνα ὡδῶ ἄρτημα τῆ παρόντος Κεφαλαίε, λόγω μόνον φιλολογίας, καὶ ὡς νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι ἀγνοῶμεν ἐκεῖνα, ὅτε ἦτον ἡ ἀσπῆ ὅλων τῆ Σχολείων τῶσας αἰῶνας.

Μοῖνε λοιπὸν μόνον νὰ εἰδοποιήσωμεν, ὅτι εἶναι καὶ κάποιοι συλλογισμοί, οἱ ὀποῖοι ἔχων τὰ τεθῶτα καὶ τὰ δύο, ἡ καθ' ἕκαστα, ἡ ὅπῃ μέρες, χωρεῖς νὰ ἔχων κάμμῖαν πρότασιν καθ' ὅλα, εἰς τὴν ὀποίαν περεῖσασιν ἔμπορεῖσε νὰ φανῆ, ὅτι δὲν ἐφαρμόζεται ὁ κανὼν, ὅτε ὡξεδῶκαμεν. Τέποιοι εἶναι οἱ δύο ἐπόμφοι συλλογισμοί.

α.) Τὸ κεφάλαιον τῆ δύο συῶ τεισὶν εἶναι ἴσον μὲ πρῶτε·

Τὸ κεφάλαιον τῆ τεσσάρων συῶ ἐνὶ εἶναι ὁμοῖως ἴσον μὲ πρῶτε·

Λοιπὸν τὸ κεφάλαιον τῆ δύο συῶ τεισὶν εἶναι ἴσον μὲ τὸ κεφάλαιον τῆ τεσσάρων συῶ ἐνὶ.

β.) Ἡ ψυχὴ εἶναι ἐστία νοητικῆ·

Ἡ ὕλη δὲν εἶναι ἐστία νοητικῆ·

Λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐστία.

Οἱ τοῖετοι ὁμῶς συλλογισμοί, ἀγκαλὰ καὶ νὰ φαίνωνται πῶς εἶναι συλλογισμοί, εἶναι μὲ ὅλον τῶτο καθαρὰ ἐνθυμήματα, εἰς τὰ ὀποῖα ἡ μείζων καθό-

λας πρότασις ὑπονοεῖται, καὶ ἡ ἐλάσων διαρρεῖται εἰς δύο προτάσεις.

Διὰ τί εἰς τὸν πρῶτον συλλογισμόν ὑπακέεται φανερά ἔξωθεν, ὅτι τὰ κεφάλαια, ὅπερ δίδεν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, εἶναι ἴσα ἀλλήλοις· ἡ ὁποία πρότασις, ἀφ' ἧς τεθῆ, ὁ ἀληθὴς συλλογισμὸς θελεῖ εἶναι τοιαύτης·

Τὰ κεφάλαια, ὅπερ δίδεν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, εἶναι ἴσα ἀλλήλοις·

Ἀλλὰ μὴ τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συὺ τρισὶν δίδει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, ὅπερ δίδει τὸ κεφάλαιον τῆς τεσσάρων συὺ ἐνί·

Ἄρα τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συὺ τρισὶν εἶναι ἴσον τῷ κεφαλαίῳ τῆς τεσσάρων συὺ ἐνί.

Εἰς τὸν δεύτερον ὁμοίως ὑπακέεται, ὅτι ὅλα τὰ πράγματα, ὅπερ διαφέρουν ἀπ' ἀλλήλων εἰς μίαν ἰδιότητα ἐσιῶδι, δεῦν ἢμπορῶν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐστία· τὸ ὁποῖον ἀφ' ἧς προσεθῆ προκύπτει ὁ ἀληθὴς συλλογισμὸς ἔτος·

Τὰ πράγματα, ὅπερ διαφέρουν εἰς μίαν ἰδιότητα ἐσιῶδι δεῦν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐστία·

Ἀλλὰ μὴ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη διαφέρουν, καθ' ὅτι ἐσιῶδῶς ἡ μία εἶναι νοητικὴ, καὶ ἡ ἄλλη δεῦν εἶναι ἁνοητικὴ·

Λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη δεῦν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐστία.

Περὶ Παραλογισμῶν, ἢ Ψάδοσυλλογισμῶν,
ἔς τῶν αἰτίων, ὅς ὧν προκύπτουσι.

Κατὰ δύο ἔσπευ, λέγουσιν οἱ Διαλέκτικοί, ἡμπο-
ρεῖ εἶναι συλλογισμὸς νὰ εἶναι ψάδης· καὶ τὴν ὕλην
καὶ καὶ τὸ γῆμα· καὶ ὕλην μὲν ἐννοῶν τὰς ἰδίαις προ-
τάσεις· γῆμα δὲ τὴν συνάφειάν τε καὶ τὰς συλλογι-
στικὰς κανόνας. Ψάδης λοιπὸν καὶ τὴν ὕλην θέλει
εἶναι ὁ συλλογισμὸς, ὁπόταν εἶναι ψάδης τὸ εἶναι,
ἢ τὸ ἄλλο ἄπο τὰ τεθέντα· καὶ καὶ τὸ γῆμα, ὁπόταν
ἡ συνάφεια δὲν συνάγεται κανονικῶς ἄπο τὰ τεθέν-
τα· καὶ σοχαζόμενοι ὅλοι χεδὸν ὡς ἀνωφελές τὸ νὰ
ἀνακαλύψω τὰ ἐλαττώματα, ὅτε ἡμπορῶν νὰ κά-
μω εἶναι συλλογισμὸν ψάδῃ καὶ τὴν ὕλην, ἐναχθ-
λήθησαν ὅπως δι' ὅλα εἰς τὸ νὰ ἀφασήσω τὴν ἀ-
φόρως ἔσπευ, κατ' ἕως ἡμπορεῖ νὰ ἀφῆ ψάδης καὶ
τὸ γῆμα.

Εγὼ ὅμως νομίζω ὅτι ἄπο τῶν ψάδοσυλλογι-
σμῶν, ὅτε ἀνιχνύονται κατ' ἐκάστην, πολλὰ ὀλίγοι
εἶναι ἐλλειπῆς καὶ τὸ γῆμα· καὶ εἰς ἐναντίας οἱ πε-
ρισσότεροι ἐλλείπων καὶ τὴν ὕλην.

Διὰ τί ποῖος ἤθελεν εἶναι τὸσον δὴθης, ὡς ἀ-
πὸ δύο τεθέντα ὄρθα καὶ κανονικά, ἢ νὰ μὴν ἡμπο-
ρῆ νὰ συμπεράνῃ μίαν κανονικῶν συνάφειαν, ἢ νὰ
θέλῃ νὰ ἐπιφέρῃ μίαν ψάδῃ; Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ
ὄρθα τεθέντα, φέρ' εἰπεῖν·

Κάθε ἀρετὴ πρέπει νὰ ἀγαπᾶται,

Ἡ δ' ὁποία εἶναι μία ἀρετὴ·

Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅτε νὰ μὴν ἰξόρῃ νὰ συμ-
περάνῃ τὴν συνάφειαν, ὅτι ἡ δ' ὁποία πρέπει νὰ
ἀγαπᾶται; ἢ ποῖος εἶναι τὸσον ἀνόητος, ὡς νὰ θέ-
λῃ νὰ συμπεράνῃ μίαν συνάφειαν ἐναντίαν, ὅτι διη-
ἢ δ'

ἢ ὑποίῃα δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾶται; ἢ πόσον μάταιος καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὥστε νὰ συμπεράνῃ συνεπείας παντάπασι ξύνας, καθὼς ἢ ὑποίῃα δὲν εἶναι τῷ καθόλου; ἢ ἢ ὑποίῃα εἶναι θεῖον παράγμα; ἢ ἢ ὑποίῃα εἶναι καλλιτέρα ἀπὸ τῷ φιλαργυρίαν, ἢ ἄλλο τοιαῦτον;

Ὡς τὸ ψεῦδος τῷ συλλογισμῷ ἤρπται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀπὸ τὸ ψεῦδος τῷ τεθρότων, καὶ μάλιστα τῆς μείζονος. Μείζονα ἐννοῶ εἶναι τῷ καθόλου πρότασιν, μὴ ὅλον ὅπῃ οἱ Διαλεκτικοὶ συνηθίζεν νὰ ὀνομάζεν μείζονα τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ, εἴτε καθόλου ἢ θελεῖν εἶναι, εἴτε ἐπὶ μέρος, εἴτε καὶ καθ' ἕκαστα. Ὁ Συλλογισμὸς ἀπαδείκτατος χάριν.

Ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδος, εἶναι φυτόν.

Ἀλλὰ μὴ τὸ κοράλι ἔχει σέλεχος καὶ κλάδος.

Ἄρα τὸ κοράλι εἶναι φυτόν.

(ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τῷ καὶ ἔτσι.

Τὸ κοράλι ἔχει σέλεχος καὶ κλάδος.

Ἀλλὰ μὴ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδος εἶναι φυτόν.

Ἄρα τὸ κοράλι εἶναι φυτόν.) εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ὅπως ἀλλέως ἔχῃ τῷ, ἢ κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὸ μείζον εἶναι πάντα ἢ καθόλου, ὁπλ. ἢ, ἐκεῖνο ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδος εἶναι φυτόν. αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς λέγω εἶναι ψευδέστατος ὅχι ἔχῃ τὸ γῆμα, ἀλλὰ ἔχῃ τὶ εἶναι ψευδῆς ἢ καθόλου πρότασις, ὅπῃ λέγει, ὅτι ἔχῃ νὰ εἶναι φυτόν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ σέλεχος καὶ κλάδος. καὶ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδος, ὑπάγεται εἰς τὸ γῆμα τῷ φυτῷ. Ὁμοίως καὶ οἱ συλλογισμοί.

Αἱ τίγρεις εἶναι ζῶα,

Οἱ λέοντες εἶναι ζῶα,

Λοιπὸν οἱ λέοντες εἶναι τίγρεις.

Ἡ

Ὁ πάνθηρ δὲν εἶναι τίγρις,

Ὁ πάνθηρ δὲν εἶναι λέων,

Κεφ. Α'. Α' ρθ. Γ'. Παραλογισμοί. 91

Λοιπὸν ὁ πῶνθηρ εἶναι λεοπάρδαλις·) εἶναι ψεύδεται καὶ οἱ δύο, ὅχι δὲ τὸ χῆμα, καθὼς ἀντιφραζέονται οἱ Διαλεκτικοί, ἀλλὰ δὲ τὴν ὕλην, ἃ ἔστι δὲ τὸ ψεῦδος τῆς καθόλου προτάσεων, ὅπως ὑπακούονται εἰς αὐτές.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ δύο συλλογισμοί, μὲν ὅλον ὅπως φαίνονται τέτοιοι, δηλαδὴ συλλογισμοί, ἐπειδὴ ἔχον καθόλου βεῖς προτάσεις, δεῦν εἶναι ὅμως ἀληθινοὶ συλλογισμοί, καθὼς ἐδείχθη ὀλίγον προηγήθη, ἀλλὰ ἐνθυμήματα, εἰς τὰ ὅποια ὑπακούεται ἕξωθεν εἰς μὴ τὸ κοινὸν ἢ καθόλου προτάσεις, ὅτι ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα· εἰς δὲ τὸ δεύτερον· ἢ, ἐκεῖνο ὅπως δεῦν εἶναι τίγρεις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις· αἱ ὁποῖαι, ἀφ' ἑ προσεθῆν, μᾶς δίδου τὰς δύο ἐπομύνας συλλογισμούς·

Ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα·

Ἀλλὰ μὴν ἢ τίγρεις καὶ ὁ λέων εἶναι ζῶα·

Ἄρα ἢ τίγρεις καὶ ὁ λέων εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα·

Καὶ ἐκεῖνο, ὅπως δεῦν εἶναι τίγρεις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις·

Ἀλλὰ μὴν ὁ πῶνθηρ δεῦν εἶναι τίγρεις, μήτε λέων·

Ἄρα ὁ πῶνθηρ εἶναι λεοπάρδαλις·) τὰς ὁποῖας συλλογισμούς καὶ τὰς δύο, ὅσον δὲ τὸ χῆμα, δεῦν ἢμπορεῖ νὰ τὰς μεμφθῆτις.

Τὸ ἐλάττωμάτης λοιπὸν δεῦν εἶναι κατ' ἐξέτα βόπον εἰς τὸ χῆμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ὕλην, τὰτ' ἔστιν εἰς τὸ ψεῦδος τῆς δύο καθόλου προτάσεων, ὅπως λέγειν, ὅτι ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καὶ ὅτι ἐκεῖνο ὅπως δεῦν εἶναι τίγρεις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις.

Αὐτὸς ὁ ὄχλος, ὁ ὁποῖος, ἀνηγμένως μερικαῖς φοραῖς ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, συλλογίζεται κακλίπρη ἀπὸ τὰς Διαλεκτικὰς, δείχνει ἀρκετὰ ὅτι γνωρίζει πῶς τὸ ἐλάττωμα τῶν δύο φαινομένων συλλογισμῶν, συνίσταται εἰς τὴν ὕλην, καὶ ὅχι εἰς τὸ χῆμα· ἐπειδὴ αἰσῶς θελήσει, νὰ ἀποδείξω εἰς αὐτὰς

τὰς μὲ τὸν πρώτον, ὅτι ἢ τίγεις ἢ ὁ λέων ὄντας ἢ τὰ δύο ζῶα, εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, θέλων μοι ἀποκρίσθαι ἀπ' ἀδείας, ὅτι τὰ ζῶα ὁμοῦ εἶναι ὅλα τὰ ἴδιον πρᾶγμα. Καὶ ἀπίσως μὲ τὸν δεύτερον θέλω να δείξω, ὅτι ὁ πάνθηρ μὴ ὄντας μήτε τίγεις, μήτε λέων, πρέπει να εἶναι λεοπάρδαλις, θέλων μοι ἀποκρίσθαι, ὅτι ὁμοῦ εἶναι ἀναγκαῖον ἐκεῖνο, ὅτι ὁμοῦ εἶναι τίγεις, ἢ λέων, να εἶναι λεοπάρδαλις.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ὁμοίως, μὴ προσέχοντας εἰς τὴν διαφορᾶν, ὅτι εἶναι μεταξύ τῶ ἀληθινῶ συλλογισμῶ ἢ τῶ φαινομένῳ, εἶπαν ὅτι αὐτῶ οἱ δύο ἔχον τὸ ἐλάχιστον εἰς τὸ χῆμα· ἐπειδὴ τὰ τεθέντα τῶ πρώτῳ εἶναι δύο προτάσεις ὅτι μέρως, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁμοῦ ἡμπερὶ να συναχθῆ τίποτες· ἢ τὰ τεθέντα τῶ δεύτερῳ εἶναι δύο ἀποφατικαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁμοῦ ἡμπερὶ να εὖνη συμπέρασμα καταφατικόν· καὶ ἔτι ἐκάμαν δύο κανόνας, οἱ ὁποῖοι, ἀγκαλά ἢ να ἀληθεύον εἰς πολλὰς περιπτώσεις, εἶναι ὁμοίως ἴσχυεῖς εἰς ἄλλας περιπτώσεις, καθὼς θέλω μὴ δείξει εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῶ παρόντος Κεφαλαίου.

Ἡ μόνη πτώσις, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ συλλογισμοὶ ἡμπορῶν τελάχιστον εἰς τὰς φρονίμους ἀνθρώπους να σφάλλων ἢ τὸ χῆμα, εἶναι ὅποτε ἢ κακία ἢ ἀγνοία περιλαμβάνονται εἰς τὸν συλλογισμόν περιεσσομένην ἀπὸ βίαις ὅροι. Εἶπα κοντὰ εἰς τὰς φρονίμους ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ἐγὼ ὁμοῦ σοχάζομαι φρόνιμον ἔκείνον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ δύο ἀληθῆ τεθέντα συνάγει συνέπειαν ἴσχυεῖς, ἢ παράδοξον, καθὼς εἰς τὸ ποσειδημόνιον περιδείγμα περι τῆς ὁποίας· ἢ συνάπτει δύο προτάσεις ἐπεροειδῆς, καὶ να συνάξη συν συμπέρασμα παρομοίως ἐπεροειδῆς· καθὼς, ἀν ἔλεγε τις, ἢ πύλη εἶναι ὁμοῦ, ὁ λέων εἶναι ζῶον, λοιπὸν πρέπει να κοιμηθῶ· καὶ τί ὁ τέτοιος ὁμοῦ τῶ συλλογίζεσθαι ὁμοῦ ἡμπορῶ να συμβῆ, καὶ εἰς συν ἰδίον, ἢ θέλον, ἢ φροσύνη, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι μάταιον να δίδῃ τις κανόνας.

Τὸ νὰ ἀληθευῖν ὅμως εἰς εἷς συλλογισμὸν περιωτέροι ἀπὸ ἄλλοι ὅροι, ἢ ἢ πορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ κοινὰ εἰς τὰς φρονίμους, ἢ δὲ κακίαν, ἢ δὲ ἀγνοίαν· καὶ τὸ γίνεται ὁπόταν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος λαμβάνεται εἰς δύο ἐννοίας διαφορετικῆς. Τέτοιος ἦδε λέγει εἶναι ὁ συλλογισμὸς·

Τὰ ἀλμυρὰ κρέατα κάμνουν τὸν ἀνθρώπου νὰ πίνῃ·

Τὸ πίνειν σβέχει τὴν δίψαν·

Λοιπὸν τὰ ἀλμυρὰ κρέατα σβέχουν τὴν δίψαν· εἰς τὸν ὅποιον τὸ πίνειν λαμβάνεται πρῶτον μὲν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς δίψας, ὅπερ προξενεῖν τὰ ἀλμυρὰ κρέατα, ἔπειτα δὲ ὡς αἴτιον τῆς σβέσεως τῆς αὐτῆς δίψας· καὶ τὰ ἀλμυρὰ κρέατα πέρνονται πρῶτον ὡς αἴτιον τῆς δίψας, καὶ ἔπειτα ὡς αἴτιον τῆς σβέσεώς της. Τέτοιος ἦδε λέγει εἶναι καὶ ἕτος ὁ ἄλλος·

Ἐκεῖνο ὅπερ ἀνάπτει, εἶναι ἀληθινὸν πῦρ·

Ὁ οἶσρος ἀνάπτει τὴν ψυχὴν·

Λοιπὸν ὁ οἶσρος εἶναι ἀληθινὸν πῦρ.) εἰς τὸν ὅποιον τὸ ἀνάπτειν ἐλήφθη πρῶτον εἰς τὴν φυσικῶν καὶ κατὰ τὸ γράμμα σημασίαν, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς μεταφορικῶν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ προσέχωμεν μὲ ἀκρίβειαν μεγάλῃ, ὅπερ οἱ ὅροι εἰς τὸν συλλογισμὸν νὰ λαμβάνονται ἀκριβῶς εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς ὅλας τὰς ἀναφορὰς, ὅπερ γίνονται εἰς αὐτόν· ἐπειδὴ εἶπαμεν ἤδη, ὅτι τὸ συλλογίζεσθαι συνίσταται εἰς τὸ συγκρίνειν δύο ἰδέας μὲ μίαν τρίτην, ἢ νὰ συναχθῇ ἀπὸ τῆς συμφωνίας, ἢ διαφορίας τῶν δύο πρὸς αὐτὴν τὴν τρίτην, ἢ συμφωνεῖν, ἢ διαφωνεῖν καὶ αὐτὰ πρὸς ἀλλήλας. Ὁμοίως λοιπὸν καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος ἢ πορεῖ νὰ συνίσταται εἰς ἄλλο, ἢ δὲ εἰς τὸ νὰ δείξῃ ὅτι αἱ δύο πρῶται ἰδέαι συμφωνεῖν, ἢ διαφωνεῖν μὲ αὐτὴν τὴν τρίτην. Θέλω, φέρῃ εἰπεῖν, νὰ δείξω, ἢ ὁ ἀνὴρ εἶναι σῶμα· δείχνω ὅτι αὐτὰ αἱ δύο ἰδέαι συμφωνεῖν μὲ τὴν ἰδέαν τῆς βαρύτητος· καὶ

94. Τμήμ. Γ'. Περὶ Ἐπιχειρησέων.

εἰς τὸν συλλογισμόν, ὅτ' ἄμυνω, οἱ ὄροι εἶναι ἄλλοι μόνον ἀντιστοιχῶντες μετὰ τὰς ἄλλας ἰδέας, ὅτ' ἄμυνω βαλλόνται· τὰ ἔστιν εὐκλείδου ἐλάσων, ὅτ' εἶναι ὁ, κἢρ, εὐκλείδου μείζων, ὅτ' εἶναι ὁ, σῶμα· κἢ εὐκλείδου μέσος, ὅτ' εἶναι ὁ, βαρῦ.

Ἀνίσως ὁμοίως κἀνέως ἀπὸ τῆς τῆς ἄλλας ὄρας, κἢ μάλιστα ὁ μέσος, (εὐκλείδου συμβαίνειν συχνότερα τὰ σφάλματα) ληφθῆ εἰς δύο ἐννοίας, ἀσφόδρος, οἱ ὄροι δὲν θέλουν εἶναι πλέον ἄλλας, ἀλλὰ πᾶσαρες, κἢ ἀπὸ αὐτῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ σωαχθῆ τίποτες, μετὰ τὸ νὰ μὴ ἔχων πλέον ὁ μείζων, κἢ ὁ ἐλάσων ὄρος εὐκλείδου κοινὸν σημεῖον συγκρίσεως, κἢ εὐκλείδου κοινὸν μέτρον· ἀλλὰ τί ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅτ' ἄμυνω κἢρ κἢρ τῆς ἰσότητος, ἢ ἀνίσότητος δύο σῶμάτων, ἀνίσως τὸ εὐκλείδου μετῆται μετὰ μίαν ἀληθεῖαν ἡραμῶν, κἢ τὸ ἄλλο μετὰ μίαν καμπύλῳ;

Ὅμοίως κἢ τὸ ἐλάττωμα τῶν τῶν συλλογισμῶν, ὅτ' ἄμυνω συγκροτεῖνται ἀπὸ πᾶσαρες ὄρας (εἴτε ἀληθεῖνοι συλλογισμοὶ ἢ θέλουν εἶναι, εἴτε κἢ φαινόμενοι), εὐκλείδου ἀσφαιρῶνται ἀπὸ μόνου τῶν ἐξέτασιν τῆς μείζονος, ἢ προσκειμένης, ἢ κἢ νοκῶν. Παραδείγματος χάριν εἰς τὸν πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρημῶν συλλογισμῶν ὑπακῶνται ἢ, ἐκεῖνο ὅτ' ἄμυνω τινὰ νὰ πῆραβῶν τῶν δίφῳ, τὸ ὅποῖον εἶναι φῶδες· ἐπειδὴ ἢ σβέσις τῆς δίφῳ προσκῶνται ἀπὸ τὸ πῆρ, κἢ ὄχι ἀπὸ τὸ κἢρ νὰ πῆρ. Ὅμοίως κἢ εἰς τὸν δεύτερον εἶναι φῶδες ἢ πῆρ, ὅτι ἐκεῖνο, ὅτ' ἄμυνω ἀνάπτει εἶναι ἀληθεῖνον πῆρ, ὅποῖον τὸ, ἀνάπτει τὸ ἐκλαμβάνει ἐν αὐτῷ κἢ εἰς τῶν κἢρ ἐννοίας, κἢ εἰς μεταφορικῶν· ἀπὸ τὸ ὅποῖον τῶν φαίνεται τῶν σῶματος ἢ καθολικότης τῶν ἐκδοθέντος κανόνος μετὰ πῆρ ἐκ τῶν κἢρ τῶν ἀληθεῖαν, ἢ τὸ φῶδες ὅποῖον ποτε ἀπλῶ συλλογισμῶν, ὅπως κἢ ἀπὸ θέλουν εἶναι συγκροτημῶν.

Περὶ Συλλογισμῶν Σωθέντων.

Σωθέντοι ὀνομάζονται οἱ συλλογισμοὶ, ὅτε τὴν τὸ μείζον ἢ ὑποθετικῶν εἶναι μία πρότασις σωθέντος.

Λοιπὸν ἀναμεταξὺ εἰς τὰς σωθέντας προτάσεις ἐκείνας, ὅτε ἀπαντήσῃ συχνότερα εἰς τὰς συλλογισμὰς, εἶναι αἱ ὑποθετικαὶ, αἱ συμπλεκτικαὶ, καὶ αἱ διαζυκτικαὶ. ὅθεν εἰς αὐτὰ τὰ τετρία εἶδη διατίθενται καὶ οἱ σωθέντοι συλλογισμοί.

§. Α'.

Περὶ τῶν Ὑποθετικῶν.

Ὑποθετικοὶ συλλογισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἢ μείζων εἶναι πρότασις ὑποθετικὴ, καθὼς αἰσῶς ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆ, πρέπει νὰ εἶναι εὐίας ὑπέρτατος Δημιουργός, ὅτε πῶ ἔδωκε τὴν ὑπαρξίν· ἀλλὰ μὴ ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆ· λοιπὸν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ ὑπέρτατος Δημιουργός.

Εἰς τὴν ὑποθετικὴν πρότασιν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅτε δηλοῖ τὴν ὑπόθεσιν, ὀνομάζεται ἠγχιμῶν, καὶ ἐκεῖνο, ὅτε ἀποφαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτηται ἀπὸ αὐτῆ τὴν πρότασιν, λέγεται ἐπομῶν.

Λοιπὸν εἰς πέντε πτώσεις κυρίως μεταχειριζόμεθα τὰς ὑποθετικὰς συλλογισμὰς.

Α'. Ὅποτε ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν εὐίας ἠγχιμῶν δείχνεται ἢ ὑπαρξίς εὐίας ἐπομῶν· καθὼς, αἰσῶς ὑφίστανται εἰς πολλὰς τῶν Μίδροι, καὶ κισθηρίδες (ἐλαφρόπεφαις), καὶ τὰ ὀπίλοιπα σημεῖα τῶν κρατῆρων,

96 Τμήμ. Γ'. Περί Ἐπιχειρήσεων.

ρων, πρέπει νὰ ἦτον μίαν φοράν ἐκεῖ κρατῆρες· ἀλλὰ μὴν αὐτὰ τὰ σημεῖα δύνισκονται εἰς πολλὰς τόπες· λοιπὸν ἐκεῖ πρέπει νὰ ἦτον μίαν φοράν κρατῆρες.

Διὰ νὰ εἶναι ὅμως κατηγορηκοὶ αὐτοὶ οἱ συλλογισμοί, πρέπει πρώτον νὰ ἀληθεύῃ τὸ ἠγόμενον. β'. ὅτῳ τὴν ὑπαρξίν τῶ ἠγεμνῶν νὰ συνάγεται ἀναγκαίως καὶ ἡ ὑπαρξις τῶ ἐπομνῶν· ἐπειδὴ δὲν ἠθέληεν εἶναι ὀρθὸς συλλογισμὸς αὐ εἶπῃ τινὰς· ἀνίσως ἡ Σελῶν εἶναι πλανήτης, πρέπει νὰ ἔχη τὰς κατοίκους της· ἀλλὰ μὴν ἡ Σελῶν εἶναι πλανήτης· λοιπὸν ἔχει τὰς κατοίκους της· ἐπειδὴ ὅτῳ τὸ νὰ εἶναι πλανήτης δὲν ἔπεται ἀναγκαίως καὶ νὰ εἶναι κατοικημένη.

Β'. Ὅπῳταν ὅτῳ τὴν ἀνυπαρξίαν εὐδὸς ἠγεμνῶν, δείχνηται ἡ ἀνυπαρξία εὐδὸς ἐπομνῶν, ὡς ὁ συλλογισμὸς, ὅτῳ ἀπαντῆμῳ συχνότατα. Ἀνίσως ἔπταιον, ἡμεν ἄξιος ἐλέγχῃ· ἀλλὰ μὴν δὲν ἔπταισα· λοιπὸν δὲν εἶμαι ἄξιος ἐλέγχῃ.

Εἰς τίνας τὰς συλλογισμῶν πρέπει νὰ ἀληθεύῃ α'. ὅτι δὲν ὑπάρχει τὸ ἠγόμενον. β'. ὅτι μὴν ὑπάρχοντα τὸ ἠγόμενον, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη μίτε τὸ ἐπόμενον. Διὰ τὴν ματαίαν ὀπολογία ἠθέληεν εἶναι εἰς εὐα ἀνθρώπων ρυπαρὸν (ἀπασρον) αὐ ἔλεγχῃ· ἀνίσως τὸ νὰ εἶναι τινὰς ρυπαρὸς ἦτον ἀμάρτημα, ἦτον ἄξιον ἐλέγχῃ· ἀλλὰ μὴν δὲν εἶναι ἀμάρτημα· λοιπὸν δὲν εἶναι ἄξιον ἐλέγχῃ· ἐπειδὴ ἄξια ἐλέγχῃ δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀμαρτήματα.

Γ'. Ὅπῳταν ὅτῳ τὴν ὑπαρξίν εὐδὸς ἐπομνῶν δείχνηται ἡ ὑπαρξις εὐδὸς ἠγεμνῶν, καθὼς· ἀνίσως δὲν ὑπῆρχεν ὁ ὑπέρτατος Δημιουργὸς τῶ παντός, δὲν ὑπῆρχε μίτε τὸ πᾶν· ἀλλὰ μὴν τὸ πᾶν ὑπάρχει· λοιπὸν ὑπάρχει καὶ ὁ ὑπέρτατος Δημιουργὸς τῃ.

Διὰ νὰ ἀληθεύεν αὐτοὶ οἱ συλλογισμοί, πρέπει νὰ εἶναι ἀληθινὸν α'. ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον. β'. ὅτι τὸ ἐπόμενον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχη χωρὶς τὴν ὑπαρξίν τῶ ἠγεμνῶν. Ὅθεν ματαίως ἔλεγον οἱ Πε-

εἰσαπτητικοί· ἀνίσως δὲν ὑπῆρχον εἰς τὰ σώματα ἢ συμπαθεῖα, ἢ μαγνήτις, καὶ ὁ σίδηρος δὲν εἰλικύον εἰς τὸ ἄλλο· ἀλλὰ μὲν αὐτὰ ἔλκων εἰς τὸ ἄλλο· ἄρα ὑπάρχει εἰς τὰ σώματα ἢ συμπαθεῖα· ἐπειδὴ ἢ ἔλξις τῶ σιδήρου, καὶ τῆς μαγνήτιδος δὲν δέχεται τελείως πῶν ἀνάγκη τῆς ὑποπεφαιμένης συμπαθείας τῆς.

Δ'. Ὅταν εἴξ ἐναντίας ἄπὸ τῆς ἀνυπαρξίας τῆ ἐπομῆς, δείχεται ἢ ἐνυπαρξία τῆ ἠγεμῆς· καθὼς εἶναι ὁ συλλογισμὸς τῶ Ἀγίης Ἀ' οὐβσίνα· ἀνίσως ἀπαλλύετο κανένας ἄπὸ τῆς ἐκλεπῆς, ἐφύδετο ὁ Θεός· ἀλλὰ μὲν ὁ Θεὸς δὲν φύδετα· λοιπὸν κανένας ἄπὸ τῆς ἐκλεπῆς δὲν ἀπολλύεται.

Εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συλλογιμῶν πρέπει α. νὰ εἶναι ἀληθῆς ἢ ἀνυπαρξία τῆ ἐπομῆς. β'. νὰ ἀληθεύῃ ὅτι ἀνίσως ὑπῆρχε τὸ ἠγεμῆρον, ἢ θελον ὑπάρχει καὶ τὸ ἐπέμῆρον. Διὰ τῆτο φύδῆς συλλογισμὸς ἢ θελον εἶναι, ἀν ἔλεγε τινάς· ἀνίσως οἱ Κινέζοι ἦτον ἄπιστοι, ἢ θελον εἶναι Μωαμεθανοί· ἀλλὰ μὲν δὲν εἶναι Μωαμεθανοί· λοιπὸν δὲν εἶναι ἄπιστοι· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, ὅτι εἴξ νὰ εἶναι τινάς ἄπιστος νὰ εἶναι Μωαμεθανός.

Ε'. Ὅποταν ἄπὸ τῆς ἔλλειψιν εἰδὸς πράγματος συνάγεται ἢ ἀνάγκη εἰδὸς ἄλλε· καθὼς, ἀνίσως ὁ ἀνθρώπος ἐξυῖνταν μὲ ὅλας τὰς ἀναγκαῖας μαθήσεις, δὲν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὰς μάθῃ· ἀλλὰ μὲν δὲν ἠναῖται μὲ αὐτάς· λοιπὸν πρέπει νὰ τὰς μάθῃ.

Ὅ ὅποιος συλλογισμὸς ἠμπορεῖ νὰ ἐκφραδῇ ἀκόμι καὶ ἔπος· ἀνίσως ὁ ἀνθρώπος δὲν ἐξυῖνταν μὲ τὰς ἀναγκαῖας μαθήσεις, ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὰς μάθῃ· ἀλλὰ μὲν δὲν ἠναῖται μὲ αὐτάς· λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς μάθῃ.

Εἰς τὰς ὁποῖας πρέπει νὰ εἶναι ἀληθῆς α. ἢ ἔλλειψις τῆ εἰδὸς πράγματος. β'. ἢ ἀνάγκη τῆ ἄλλε. Ὅθεν ἀνακόλυστος ἢ θελον εἶναι ὁ συλλογισμὸς εἰδὸς κλέπτω, ἀνίσως ἔλεγχ· ἀν εἶχα ἐδικάμε, δὲν ἔκλεπτον τὰ τῆς ἄλλων· ἀλλὰ μὲν δὲν ἔχω· λοιπὸν πρέπει

πειρὰ κλέψω τὰς ἄλλας· ἐπειδὴ δὲ τὸ νὰ μὴ ἐ-
 χῃ ἔδικατε δὲν ἔπεται ἡ ἀνάγκη τῆ, ὅτι πρέπει νὰ
 συγχίξῃ τὰς ἄλλας, ἐν ᾧ ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ
 αὐτὸς μὲ ἕξοπον τιμημύρον καὶ δίκαιον. Ἐποδοῖς παρο-
 μοίᾳς ἦτον καὶ ὁ συλλογισμὸς τῆς Καρτεσιανῶν, ὅτι ἀ-
 νίσως ἡ ἰδέα τῆ Θεῶ δὲν ἀποκτῆται ἀμέσως διὰ τῆς
 αἰδήσεων, εἶναι ἔμφυτος· ἀλλὰ μὴ ἀμέσως διὰ τῆς
 αἰδήσεων δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς,
 ὡς ἄσώματος, δὲν ἐνεργεῖ εἰς τὰς αἰδήσεις· λοι-
 πὸν ἡ ἰδέα τῆ Θεῶ εἶναι ἔμφυτος· ἐπειδὴ δὲ τὸ νὰ
 μὴ ἀποκτῆται αὐτὴ ἡ ἰδέα ἀμέσως διὰ τῆς αἰδή-
 στων, δὲν ἔπεται ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἔμφυτος, ἐπει-
 δὴ ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ, καθὼς καὶ ἀποκτῆται, διὰ
 συλλογισμῶν.

§. Β'.

Περὶ Συμπλεκτικῶν.

Συμπλεκτικοὶ λέγονται οἱ συλλογισμοὶ ἐκεῖνοι,
 εἰς τὰς ὁποίας ἡ μείζων εἶναι πρότασις συμπλεκτι-
 κή, καὶ ἀποφατικὴ ἐνταύτῃ, καθὼς· καθὼς δὲν ἠμ-
 πορεῖ νὰ εἶναι ἐνταύτῃ εἰς τὴν Πρώμην, καὶ εἰς τὸ
 Παῖσι· ἀλλὰ μὴ ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα καιρὸν ἦτον εἰς
 τὴν Πρώμην· λοιπὸν δὲν ἦτον τότε εἰς τὸ Παῖσι.

Διὰ νὰ ἀληθεύεν αὐτοὶ οἱ Συλλογισμοὶ, πρέπει
 τὰ δύο πράγματα νὰ εἶναι ἀσύμπτωτα, καὶ νὰ ἀπο-
 κλείωνται ἀπ' ἀλλήλων, εἰς ἕξοπον ὅπως ὡς ἄνα,
 νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ εἶναι τὸ ἄλλο. Ὁ δὲν φούδες ἠ-
 θελεν εἶναι, αὐ ἔλεγε τινὰς· δὲν ἠμπορεῖ εἶναι εἰς
 τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ κοιμᾶται ἡσυχᾶ, καὶ νὰ οὐδῆ·
 ἀλλὰ μὴ ὁ δεῖνα οὐδέ· λοιπὸν δὲν κοιμᾶται· ἐ-
 πειδὴ αὐτὰ τὰ δύο συμπίπτειν, καὶ ἠμπορῆν νὰ εἶναι
 εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τὰ δύο, μάλιστα ὅταν ταξι-
 δῆ τινὰς εἰς τὸ πλοῖον.

§. Γ'.

Περὶ Διαζυκτικῶν.

Οἱ Συλλογισμοὶ εἶναι διαζυκτικοί, ὅταν ἡ μείζων πρότασις εἶναι διαζυκτικὴ, καθὼς· καθὲ ἐστὶ εἶναι ἢ πνευματικὴ, ἢ σωματικὴ· ἀλλὰ μὴ ἢ ψυχὴ δὲν εἶναι σωματικὴ· λοιπὸν εἶναι πνευματικὴ· ἢ, ἀλλὰ μὴ ἢ ψυχὴ εἶναι πνευματικὴ· λοιπὸν ἢ ψυχὴ δὲν εἶναι σωματικὴ.

Εἰς τῶν τὸν τελουταῖον ῥόπον εὐκολα ἠμποροῦν νὰ θυρίσων εἰς συμπλεκτικὰς, ἀλλάζοντας τὴν μείζονα ἔτω· καθάρια ἐστὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν πνευματικὴ, καὶ σωματικὴ· ἀλλὰ μὴ ἢ ψυχὴ εἶναι πνευματικὴ· λοιπὸν δὲν εἶναι σωματικὴ.

Εἰς διδύματα τῶν τῶν συλλογισμῶν ἀπαιτεῖται ἀ τὰ δύο παράγματα, ὅτῃ διαζυκτικῶν, νὰ εἶναι ἀληθινὰ ἀσύμπωτα. β'. νὰ μὴ εἶναι ἀμεταξύ εἰς αὐτὰ (τὰ δύο) κανένα μέσον· δια τὴν γελοιαδὴς ἢ θελον εἶναι ἀν' ἑλεγε τινὰς· καθὲ παράγμα εἶναι μακρὸν, ἢ πλατὺ· ἀλλὰ μὴ ὁ θάλαμος ἔτος εἶναι μακρὸς· λοιπὸν δὲν εἶναι πλατὺς· ὡς ἀν' ὅτῃ τὸ μακρὸς, καὶ πλατὺς ἠμποροῦν εἰσάρετα νὰ σταθῶν μαζί εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. Ομοίως γελοιαδὴς ἢ θελον εἶναι ἀν' ἑλεγε· οἱ Κινέζοι εἶναι ἢ Χεϊσιανοί, ἢ Μααμεθανοί· ἀλλὰ μὴ δὲν εἶναι Χεϊσιανοί· λοιπὸν εἶναι Μααμεθανοί· ἐπειδὴ ἠμποροῦν νὰ εἶναι ἀκόμη καὶ Ἐβραῖοι, ἢ Ἐθνικοί, καθὼς καὶ εἶναι.

ΑΡΘΡΟΝ Ε'.

Τίμι πρότερον οἱ σωθέντες Συλλογισμοὶ ὑπάγονται εἰς τὸν καθόλου Καθόλου τῶ ἀπλῶν.

Οἱ σωθέντες Συλλογισμοὶ ἔχον ὅλοι καὶ αὐτοὶ μίαν πρότασιν καθόλου ἢ προσκειμένην, ἢ ὑπακκομένην· καὶ ἀπὸ τῆς ἀλήθειαν, ἢ τὸ ψεῦδος αὐτῆς τῆς προτάσεως κρέμαται προσηκόντως ἢ ἀλήθεια, ἢ τὸ ψεῦδος τῆ καθόλου· ὅθεν ὁ ἄριστος κανὼν, ὅπως ἐδώκαμεν ὅτι τῆ κρίνειν τὰς ἀπλῶν, ἢμπορεῖ παρομοίως νὰ χρησιμώσῃ καὶ εἰς τῆ κρίσιν τῶ σωθέντων.

Λοιπὸν ὡς πρὸς τὰς συμπλεκτικὰς, καὶ διαζευκτικὰς τὸ παράγμα εἶναι φανερόν· ἐπειδὴ δὲ ἢμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι αἱ προτάσεις, πάντως δὲ ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ἐνταυτῶ εἰς τῆ Ρώμῃ καὶ εἰς τὸ Παισί· καὶ, Κάθε βσία εἶναι ἢ πνευματικὴ, ἢ σωματικὴ, εἶναι καθόλου προτάσεις.

Ὅσον δὲ ἔχει τὰς ὑποθετικὰς, εἶναι παρομοίως ἔυκολον νὰ δεχθῆ ὅτι ἢ μείζων, ὅπως ὅτι λέγει τῆ ὑποθέσει, ἰσοδυναμεῖ πάντοτε μὲ μίαν καθόλου.

Ἐπειδὴ εἰς τῆ πρώτῃ πῶσιν, ἢ καθόλου προτάσεις εἶναι, ὅπως δεικνύονται Μίδροι καὶ κισηρίδες, καὶ τὰλλα σημεῖα τῶ κρατήρων, ἐκεῖ πρέπει νὰ ἦν μίαν φοράν κρατήρες· εἰς τῆ δεύτερῃ εἶναι· ἐκεῖνος, ὅπως δὲ ἔσφαλλε δὲ εἶναι ἄξιός ἐλέγχου· εἰς τῆ τρίτῃ εἶναι· κανὼν ἔργον δὲ ὑπάρχει, χωρὶς νὰ τὸ εἰργάσῃ τις· ἢ κανὼν ἄποτέλεσμα δὲ εἶναι χωρὶς τῆ αἰτίας· εἰς τῆ τέτάρτῃ· κανὼνας ἐκλελεγμένος δὲ ἢμπορεῖ νὰ ἀπολεθῆ, χωρὶς νὰ φεσθῆ ὁ Θεός· εἰς τῆ πέμπτῃ, ἐκεῖνος ὅπως δὲ ἠγνάται μὲ τὰς ἀναγκὰς, γινώσκεις, πρέπει νὰ

τις μάθη· καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς ποσειρημένων συλλογισμῶν, πλάγεται ἀπὸ τῆς ἀλήθειαν τῶν κατὰ φύσιν προτάσεων, καθὼς ὅς ἐναντίας τὸ ψεῦδος τῆς ἀλλων, ὅπερ ἀνεφέραμην, προσέρχεται ἀπὸ τὸ ψεῦδος τῆς κατὰ φύσιν προτάσεων, ὅπερ ἀφ' ἐρχόνται εἰς αὐτάς.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν πρώτον ἀφ' ἐρχεται ἡ κατὰ φύσιν πρότασις ὅτι καθε πλανήτης πρέπει ἀναγκάτως νὰ ἔχη τὰς κατοίκους· εἰς τὸν δεύτερον· ἐκεῖνο ὅπερ δὲν εἶναι ἀμάρτημα, δὲν εἶναι ἀξίον ἐλεγχῆ· εἰς τὸν τρίτον· κανὴν σῶμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐλκυθῆ χωρὶς συμπάθειαν· εἰς τὸν τέταρτον· ὅλοι οἱ ἀπίστοι εἶναι Μωαμεθανοί· εἰς τὸν πέμπτον· ἐκεῖνος ὅπερ δὲν ἔχει ἐδικόν τε πρέπει νὰ κλέπτη τὰ τῆς ἄλλων· εἰς τὸν ἕκτον· ὅλαι αἱ ἰδέαι, ὅπερ δὲν ἀποκτιῶνται ἀμέσως διὰ τῆς αἰδήσεων, εἶναι ἔμφυτοι· αἱ ὅποια ὄλαι κατὰ φύσιν τὸ βλέπει ἀρκετὰ πόσον εἶναι μακρὰ ἀπὸ τῆς ἀλήθειαν.

Διὰ νὰ ἁρκεῖν λοιπὸν τινὰς τὰς ἀληθινὰς συλλογισμὰς ἀπὸ τὰς ψευδεῖς, ἄλλος κανὼν δὲν εἶναι ἀναγκαῖος, ἔξω ἀπὸ τὸν ποσειθεῖται ἡθικὸν κανὼνα μίαν· καὶ ἐπειδὴ τὸ ψεῦδος συνήθιζει νὰ πίπτῃ ἀρηνηγμένως εἰς τῆς κατὰ φύσιν προτάσεων, τὰ ἔστι τῆς μείζονα κατὰ ἡμᾶς, εἰς αὐτῆς ἀρηνηγμένως πρέπει νὰ προσέχη κατὰ φύσιν.

Ὅχι ὅτι δὲν ἠμπορεῖ κανὴν μίαν φέραι νὰ πέσῃ καὶ εἰς τῆς ἐλάσσονα, τὰ ἔστι πὴν ἐπὶ μέγας, ἢ κατὰ ἕκαστὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔργον ταύτης εἶναι μόνον νὰ δείξῃ, ἀπίσως τὸ ὑποκείμενον, πρὸς ὃ ὁ λόγος, ὑπάρχει, ἢ δὲν ὑπάρχει εἰς μίαν δοθεῖσων κλάσιν· εἶναι δυσκολώτερον νὰ ἀπατηθῆ τινὰς εἰς αὐτῆς. Ἐπειδὴ κατὰ φύσιν χεδὸν ἰξόρει εἰς ποῖον ἄλλος, ἢ εἶδος ὑπάρχει τὸ καθε παράγμα· καὶ βέβαια ὅσον ὀλίγας γνώσεις καὶ ἀν' ἔχη τινὰς, δὲν θέλει εἰπῆ ποτὲ, ὅτι ἡ δρυς εἶναι ζῶον, ἢ ἡ τίγρις φυτὸν, ἢ ὁ χρυσὸς πέτρα, ἢ ὁ ἀδάμας μέταλλον, ἢ ἡ φιλαργυρία ἀρετὴ, ἢ ἡ ὅποια κακία.

Εἰς τὴν καθόλου πρότασιν ὁμοίως τὸ σφάλλειν εἶναι δίκωλύτατον, ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι, αἱ καθόλου ἰδέαι καὶ ἐννοιαί ἄλλο, ὡσαύτ' αὐτὸ ἄφθρῖσμα ἰδεῶν μερικωτέρων τῶν ποικίτων, ὅτε δεισκόμῃ κοινὰς εἰς πολλὰ ὑποκείμενα, τὸ ὁποῖον τὸ πλασεργῆμῃ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἢμπορεῖ εὐκόλα νὰ συμβῆ, ὅτε ἢ νὰ μὴ θερλάβωμῃ εἰς μίαν ἰδέαν καθολικῶς ὅλας τὰς μερικωτέρας, ὅτε ἀνήκον εἰς αὐτῶν, ἢ νὰ θερλάβωμῃ ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ὄντας ἴδιαι εἰς μερικὰ ὑποκείμενα μόνον, δεῖ ἢμπορεῖν νὰ ἁποδοθῆν εἰς ὅλλω τῶν κλάσιν· ἀπὸ τὸ ὁποῖον καθόλου βλέπει φανερά πόσα σφάλματα ἢμπορεῖν δίκωλύτατα νὰ ἀκολουθήσῃ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Σ'.

Περί Ἐνθυμήματος.

Τὸ Ἐνθύμημα, καθὼς περιγρέθη, εἶναι εἷας συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀδωσιωπάται ἢ μία, ἢ ἢ ἄλλη πρότασις, ὁπόταν εἶναι εὐκόλον νὰ ὑπονοηθῆ, καθὼς· ἢ ψυχὴ εἶναι ἀπλῆ, λοιπὸν εἶναι ἀφθαρτος· ὡσαύτ' ὑπακέεται ἢ μείζων, ἐκεῖνο, ὅτε εἶναι ἀπλῆν, εἶναι ἀφθαρτον, ἢ κάθε ἐστία πνευματικὴ εἶναι ἀφθαρτος· λοιπὸν ἢ ψυχὴ εἶναι ἀφθαρτος· ὡσαύτ' ὑπακέεται ἢ ἐλάσσων· ἀλλὰ μὴ ἢ ψυχὴ εἶναι ἐστία πνευματικὴ, κτ.

Ἡ ἀλήθεια, ἢ τὸ ψεῦδος τῶν ἐνθυμημάτων κείνεται μὲ ἐκεῖνον πᾶν ἴδιον κανόνα, ὅτε εἴπαμῃ πᾶς πρέπει νὰ κείνεται ἢ ἀλήθεια, καὶ τὸ ψεῦδος τῶν συλλογισμῶν.

Προδέτῃμῃ μόνον ὅτι ὁπόταν τὸ εἷας, ἢ τὸ ἄλλο τῶν περὶ τῶν εἶναι, παρῶν ἀληθές, καὶ δέτερον εὐκόλον νὰ ὑπονοηθῆ, τότε εἶναι καλὸν νὰ κἀνωμῃ

τὸν συλλογισμὸν ἐνθύμημα· ἐπειδὴ γρόμμος μὲ τῆτο*
ὁ συλλογισμὸς σιωτωμῶπερος, εἶναι ἐναργητικώπερος, ἢ
πλέον δὺλομνημόνδυτος.

Μερικαῖς φοραῖς μάλισα τὸ ἐνθύμημα συσέλλεται
εἰς μίαν μόνυ ποτότασιν, καθὼς τότε ὀνομαζέται γνώμη
ἐνθύμηματικῆ, καθὼς ἐκείνη τῆ Α' ρισοτέλης· θνη-
τὸς ὦν μὴ φύλαττε ἔχθραν ἀθανάτον· ἢ ὅποια ἰσο-
δωαμει μὲ τὸ ἐνθύμημα, εἶσαι θνητὸς, λοιπὸν μὴ
φυλάγης ἔχθραν ἀθανάτον· εἰς τὸ ὅποιον ὑπακέεται
ἢ καθόλυ ποτότασιν, ἐκείνος ὅπε εἶναι θνητὸς, δευ
πρέπει νὰ φυλάγη ἔχθραν ἀθανάτων.

Ὅποταν ὁμας κἢ τὸ εἶνα, ἢ τὸ ἄλλο τῶ τεθόντων
ἢ εἶναι δὺσκολον νὰ ὑπονοηθῆ, ἢ δευ εἶναι βέβαιον,
τότε ἢ θελον εἶναι ἐλάττωμα νὰ τὸ ἀδαλείψωμυ.
Ὅθεν κακῶς ἢ θελον εἰπῆ τινὰς· ἢ λυχη νοει· λοι-
πὸν εἶναι ἀπλῆ. Ἐπειδὴ ἢ ἀναφορά, ὅπε ἔχει ἢ
νόησις πορός τῶ ἀπλότητε τῆς ἐσίας, ὅπε νοει, δευ
εἶναι τὸσον σαφῆς καὶ ἐναργῆς, ὅπε νὰ τῶ ἐνοῆ
καθ' εἶας κἢ πορώτῶ ἀκούυ. Ἐδῶ μάλισα δευ ἀρ-
κει μῆτε τὸ νὰ ποροδέση τινὰς τῶ καθόλυ ποτότα-
σιν τῶ, κάθε ἐσία θρανοτικῆ πρέπει ἀναγκαίως
νὰ εἶναι ἀπλῆ, ἀλλὰ πρέπει ἀκόμι νὰ ποροδέση καὶ
τῶ ἀπόδειξιν, ἢ νὰ κάμη εἶνα ὀπιχειρήμα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ Ε' πιχειρήματος.

Τὸ Ε' πιχειρήμα εἶναι, καθὼς εἶπαμυ ἀνώτερω
(Κεφ. Α'. σελ. 84.), εἶνα συλλογισμὸς, τῆ ὅποια εἰς
τὸ εἶνα ἢ τὸ ἄλλο, ἢ ἢ εἰς τὰ δὺω τεθόντα ποροδέ-
πεται ἢ ἀπόδειξις, ὅποταν δευ εἶναι σαφῆ καθ' εἶαυ-
τὰ καὶ ἐναργῆ, τῆ ὅποια ἐθέσαμυ καὶ τὰ ἀδαλείγ-
ματα.

Ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος τῶ ἐπιχειρήματος κείνεται εὐκόλα ἀπὸ τῶ δύσμιμ τῶ συλλογισμῶν, ἢ τῶ ὁποῖων δείχονται αἱ ἀριτάσεις τε.

Ὅθεν ἐπαύω εἰς αὐτὸ δὲ μῦθε νὰ προδέσωμι ἄλλο, εἰμὴ ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ἴσως τὸ πλέον συμειθέσερον, καὶ ὡξιοτέρας χησεως· μάλιθα δὲ εἶναι λόγος, ἢ συλλογισμὸς, ὅπῃ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ μεταπέση εἰς ἐπιχείρημα· ὅθεν ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 15.) ὡδαπρεῖ κάλλιστα, ὅτι ἡ δημιουργία τῶ Κικέρωνος ὑπὲρ τῶ Μίλωνος· ἠμπαρεῖ ὅλη νὰ ἀναχθῆ εἰς τῶτο τὸ ἐπιχείρημα· ὁποῖος ἐπιβεβλέεται τῶ ζωῶ ἄλλω, δικαίως ἠμπορεῖ νὰ φονδῆ ἀπὸ ἐκεῖνον· τὸ ὁποῖον τὸ δείχνει ὁ Κικέρων ἀπὸ τὸ φυσικὸν δικαίωμα, ἀπὸ τὸ δικαίωμα τῶ ἐθῶν, ἀπὸ τὰ ὡδαδείγματα, κ. τ. λ. Ἀλλὰ μὴ ὁ Κλώδιος ἐπεβεβλέθη τῶ ζωῶ τῶ Μίλωνος· τὸ ὁποῖον τὸ δείχνει ἀπὸ τὰ φαινόμενα, ἀπὸ τὰς ἀπειλάς, ἀπὸ τὰς ἀπλισημῶν ἀνδρώπας, ὅπῃ εἶχε μαζίτε, κτ. λοιπὸν ὁ Κλώδιος δικαίως ἐφονδῆ ἀπὸ τὸν Μίλωνα. Ἡ περεὶ βαρυώσεως, ἢ ἔλξεως πραγματεία τῶ Νάτωνος σρέφεται ὁμοίως ὅλη εἰς τῶτο τὸ ἐπιχείρημα. Εἰς τὴν Φυσικῶ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἐδείχθη πάντοτε ὁμοίως ἀπὸ τὰ φαινόμενα, εἶναι ἀποδεκτέον· ἀλλὰ μὴ ἡ ἔλξις τῶ Νάτωνος ἐδείχθη πάντοτε ὁμοίως ἀπὸ ὅλας τὰς κινήσεις τῶ ἐρανίαν σωματίων, καθὼς συναγεται ἀπὸ τῶ ἐρόνων τῶ ἰδίαν κινήσεων· λοιπὸν ἡ ἔλξις τῶ Νάτωνος εἶναι ἀποδεκτέα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Τῶ Συλλογισμῶ κατὰ τὰς Διαλεκτικὰς.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ἐνόμισαν ὠφελιμώτατον παρὸ πάντων νὰ ἐναχοληθῶν εἰς τὸ νὰ ἐξετάζων πόσα χήματα, καὶ πόσας ῥόπας ἤμπορῶσε νὰ λάβῃ ὁ συλλογισμὸς, τῷ ἔστιν εἰς πόσας μορφὰς ἤμπορῶσε νὰ ποικιλθῇ.

Σχήμα συλλογισμῶ ἐνοῦσαν τὴν διαφορὸν λέγεσθαι, ὅτῃ ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ ὁ μέσος ὅρος εἰς τὰ δύο τετάρτα μὲ τὰ δύο ἄκρα τῆ συμπεράσματος· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἤμπορεῖ νὰ εἶναι πρῶτον, ὑποκείμενον εἰς τὴν μείζονα καὶ κατηγορέμενον εἰς τὴν ἐλάσσονα· δεύτερον, κατηγορέμενον καὶ εἰς τὰς δύο· τρίτον, ὑποκείμενον καὶ εἰς τὰς δύο· τέταρτον, ὑποκείμενον εἰς τὴν ἐλάσσονα, καὶ κατηγορέμενον εἰς τὴν μείζονα, ἀπεφάσισαν ὅτι τέσσαρα μόνον χήματα ἤμπορῶσε νὰ λάβῃ ὁ συλλογισμὸς· πλὴν ὄχι ὁμοφώνως ὅλοι, ἀλλὰ μὲ πολλὰς φιλονεικίας, ἐπειδὴ τὸ τέταρτον ἄλλοι τὸ δέχονται διὰ χήμα, καὶ ἄλλοι τὸ ἀπορρίπτουν.

Τρόπον ἐνοῦσαν τὴν διαφορὸν συζύξιν, ὅτῃ ἤμπορῶν νὰ λάβῃν εἰς τὸν συλλογισμὸν αἱ προτάσεις αἱ καθόλου, ἢ ὅτῃ μέρους, καὶ αἱ καταφατικαὶ, ἢ ἀποφατικαὶ· οἱ ὅποιοι ῥόποι συμποσῶνται εἰς ἑξῆς, διὰ τὸ πόσαι συζύξεις εἶναι δυνατὰ τῶν τετῶν προσδιορισμῶν ἀπὸ τῶν λαμβανομένων. Οἱ δὲ χημώτεροι ὅμως, ἢ ἁπλοῦς, ὅτῃ συγκροτῶν καταλλήλως συλλογισμὸς καὶ ἀσυλλογίστως, εἶναι δεκαεπτά. Τέσσαρες εἰς τὸ πρῶτον χήμα, τέσσαρες εἰς τὸ δεύ-

τερον,

περον, ἕξ εἰς τὸ τρίτον, καὶ πρῶτε εἰς τὸ τέταρτον· εἰς δὴλώσιν τῆς ὁποῖαν ἐπεννόησαν καὶ φωνὰς συμβολικὰς τὰς ἀκολούθως. Εἰς τὸ πρῶτον χῆμα· Γράμματα, Θεάσε, Σανίδι, Τεχνικός· εἰς τὸ δεύτερον· Θάμβουσα, Γράφοδο, Θενάζε, Τσίνο· εἰς τὸ τρίτον· Σάβασι, Σάεινι, Σπίνθαμιν, Τέτασο, Τέμενθο, Γοργάδο· εἰς τὸ τέταρτον· Γάμαριν, Θάμετον, Τένασο, Τσίνο, Σίμαριν.

Διὰ τὰ καταλαμβαίνωμεν καλλίτερα αὐτὰς τὰς συμβολικὰς λέξεις, μᾶς ἔκαμαν τὴν χάριν καὶ μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι ὅσα πρέπει νὰ δίδωμεν καμμίαν προσοχὴν εἰς τὴν σημασίαν αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ ἀδραστηρίωμεν μόνον τὰ φωνήεντα, ὅπερ ἀεθέχονται εἰς αὐτάς· τὰ ὁποῖα εἶναι δηλωτικὰ τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τῆς προτάσεων, καὶ ἀδραστικὰ τῆς ἔσπων τῆς συλλογισμῶν τῆ καθε χήματος.

Τὸ Α, φέρ' εἰπεῖν, κατ' αὐτὰς διηλοῖ μίαν πρότασιν καθόλου καταφατικῶ· τὸ Ε, μίαν καθόλου ἀποφατικῶν, τὸ Ι, μίαν ὅπῃ μέρος καταφατικῶν, καὶ τὸ Ο μίαν ὅπῃ μέρος ἀποφατικῶν· καὶ δεῖ βοήθειαν τάχα τῆς μνήμης ἔκαμαν καὶ ἀσφόρος εἶχες καθ' ἕνας εἰς τὸ βιβλίοντα, καὶ εἰς τὴν γλώσσαντα· οἱ ὁποῖοι ἐκφράζην τὴν δύναμιν τῆ καθε φωνήεντος· καὶ δεῖ εἰς ἀδραδειγμα μόνον ἔχετε καὶ εἰσεῖς εἰς τὴν γλώσσαντας τῆτο τὸ δυσυχές τεράσιχον, τὸ ὁποῖον ἀδραδαίνει ὄλλω τὴν ἀθλιότητα τῆς Διαλεκτικῶν.

Τὸ Α μὲν καταφάσκει, τὸ Ε δὲ ἀποφάσκει ἀμφω καθολικῶς.

Τὸ Ι μὲν καταφάσκει, τὸ Ο δὲ ἀποφάσκει, πλὴν ἀμφω μερικῶς.

Ὡς τὸσον εἶας συλλογισμὸς εἰς τὸ, Γράμματα ἔλεγων ὅτι εἶναι ἐκεῖνος, ὅπερ ἔχει καὶ τὰς ἄλλας προτάσεις καθόλου καταφατικῶς· καθὼς, πᾶν ζῶον ἔμψυχον, πᾶς ἀνθρώπος ζῶον, πᾶς ἀνθρώπος ἔμψυχον. Εἰς τὸ Θενάζε εἶναι ἐκεῖνος, τῆ ὁποῖα ἢ πρῶτη, καὶ ἢ τρίτη εἶναι καθόλου ἀποφατικῶν, καὶ ἢ

διδέρα καθόλου καταφατική· καθώς, εἰς λίθος ζῶον, πᾶς ἀνθρώπος ζῶον, εἰς ἀνθρώπος λίθος. Εἰς τὸ Σάβασι εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ τῷ πρώτῳ καὶ διδέραν πᾶς ἔχει καθόλου καταφατικῶς, καὶ τῷ τρίτῳ ἐπὶ μέρος καταφατικῶς, καθώς· Πᾶς βῆς μὴ κᾶται, πᾶς βῆς ζῶον, ἄρα τί ζῶον μὴ κᾶται· κ. τ. λ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠμπορῆσε νὰ ἐκινῶντις βλέπωντας μερικὰς ἀπὸ τὰς εἰρημίας συμβολικὰς λέξεις νὰ ἔχεν τὰ αὐτὰ φανήσῃ, μὲ τῷ αὐτῷ τάξιν· καθώς τὸ, Θεάσε, Θεάζε, Σανίδι, Σάεινι, κτ. εἰς τρόπον ὅπῃ νὰ φανῇ εἰς εἷνα, ὅπῃ δὲν ἔχει εἰδῆσιν τῶν ποιῶν, ὅτι ἐπαναλαμβάνεται ὁ ἴδιος ἔσπος, διὰ τὸτο μᾶς ἐνεθέτισαν, ὅτι ὁ ἴδιος ἔσπος δὲν εἶναι πλέον ὁ αὐτός, ὅταν ἀνήκῃ εἰς ἄλλο γῆμα διὰ φορον.

Τὸ ὁποῖον τὸτο διὰ νὰ τὸ καταλάβῃ τινὰς καλλίτερα, πέπει νὰ ἰξόρη, ὅτι οἱ Διαλεκτικοὶ ἐσοχάθησαν ὅτι δὲν ἀρκῆσε νὰ ἰξόρην ἕως ἐν γῆει εἰς πόσας ἔσπας ἠμπορῆσε νὰ καταρρυθμιθῇ εἷνας συλλογισμὸς, ἀλλὰ ἐνόμισαν πρᾶγμα ἀφελιμώτατον καὶ τὸ νὰ ἐξετάσῃν πόσοι ἔσποι ἠμπορῆν νὰ ἀνήκῃν εἰς κάθε γῆμα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ αὐτός ἔσπος ἠμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ εἰς πολλὰ γῆματα, ἐσοχάθησαν ὅτι ὁπόταν τὸν ἀπονέμῃν εἰς καθένα, ἦτον ἀνάγκη νὰ βαπτισθῇ μὲ διὰφορα ὀνόματα, διὰ νὰ μὴ συγχέωνται ὁ εἷνας μὲ τὸν τῷ ἄλλῳ γῆματος, ὅπῃ ἔχει τὰ αὐτὰ φανήσῃ.

Εἰνέα ἔσπας ὡς τὸσον ἀπνεύειμαν εἰς τὸ πρῶτον γῆμα ἐκεῖνοι, ὅπῃ δὲν ἐδέχοντο τὸ τέταρτον· τέσσαρας ἀμέσας, καὶ πρῶτε ἐμμέσας, τὰς ὁποῖας ἀδίκως, καὶ ληστειῶς τὰς ἤρπασαν ἄλλοι, καὶ τὰς ἀπέδωκαν εἰς εἷνα τέταρτον ἀγνωστον εἰς αὐτὰς· τέσσαρες εἰς τὸ Β' καὶ ἕξ εἰς τὸ Γ'. καθώς εἴπαμεν ἀνωτέρω.

Μὲ αὐτὰς τὰς εἰδοποιήσεις θέλει ἠμπορέσει καθέννας, ἀνὰ θέλη ὁ Θεός, νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἀγκαλά

λαὶ τὸ Θεάσει, Θεάσει, Τείασο, Τέτασο συγκροτῶν τὸν ἴδιον ῥόπον, ὅσον εἶναι τὴν φύσιν καὶ εἰρήνην τῶν ποταμῶν, δὲ συγκροτῶν ὅμως τὸν αὐτὸν καὶ ἀπλῶς ἐπειδὴ τὸ Θεάσει εἶναι εἰς ῥόπος ἄμεσος τῶ πρώτῃ χήματος, τὸ Θεάσει εἰς ῥόπος τῶ δεύτερῃ, καὶ τὸ Τείασο τῶ πρώτῃ, κατὰ τινὰς σοφῆς, καὶ τῶ τετάρτῃ κατ' ἄλλας σοφωτέρης· αἱ ὁποῖαι εἰρήνη καὶ εἰρήνη βλέπει πῶσον ἀνοφελῆς, καὶ ἀσαφῆς εἶναι.

Ὁ δὲν εἰρήνη δὲν εἶχαν, μὴ φαίνεται, οἱ Διαλεκτικοὶ καὶ ἐκείνησαν νὰ χάνουν τὸν καιρόντες εἰς παρομοίας ζητήσεις, ἢ πρέπει νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἐνόμισαν πῶς ἦτον πολλὰ ἀφελίμον εἰς εἰρήνη, ὅπως ἔχει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ζῶμι δὲν πρέπει νὰ πίνεται πολλὰ καυτὸν, εἶναι τὴν ζυματίζει (καίει), νὰ γνωρίζῃ ποσὴν νὰ ἀποφασίσῃ, ἢ ὁ συλλογισμὸς πρέπει νὰ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸ Γράφοδο, ἢ ἐπάνω εἰς τὸ Σάβασι, εἰς τὸ Τεχνικός, ἢ εἰς τὸ Τεῖο, κτ.

Ἐξὼ δὲν αὐτῶν τῶν μερικῶν κανόνων ὅλων τῶν ῥόπων τῶν συλλογισμῶν θεωρητικῶν καὶ τῶν εἰρήνη χήματάς, ἐκτείνοντο ἀκόμη οἱ Διαλεκτικοὶ καὶ εἰς κάποιους ἄλλους ῥημῆς, ἀπὸ τῶν ὁποῖων ἄλλοι εἶναι κατ' ἑαυτῶν πῶσον ἐναργεῖς, ὅπως δὲν ἐχρηάζοντο ἄλλο, ὅπως μόνον νὰ τῶν ἀναφέρῃ, καὶ ἄλλοι εἶναι μετὰ τῶν χάνειν τῶ Θεῶ καὶ ἰσοδῶς.

Καὶ ὅσον εἶναι τῶν πρώτῃς, ποῖος δὲν ἰξοῦρει πρώτον, ὅτι ὁ συλλογισμὸς ὅντας ὁμοειδῆς δύο ἄντων μὲ εἰρήνη τείτον, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ πλεονεκτήματα ἀπὸ τῶν ὄρων· Δεύτερον, ὅτι ἐπειδὴ ὁ μέσος ὄρος συγκρίνεται εἰς τὰ τετάρτα μὲ τῶν ἄλλων δύο, δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνει μήτε ὀλόκληρος, μήτε ἐν μέρει εἰς τὸ συμπέρασμα; Τρίτον, ὅτι κανένας ὄρος δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ εἰς τὸ συμπέρασμα καθολικώτερος, ἀπὸ ὅτι ἐλήφθη εἰς τὰ τετάρτα, εἶναι τὴν ἀλλῶς οἱ ὄροι δὲν εἶναι πλέον ῥεῖς, ἀλλὰ τεσσάρεις. Τέταρτον, ὅτι ἀπὸ δύο καταφατικῶν τετάρτων δὲν ἢμπορεῖ νὰ εἶναι συμπέρασμα ἀποφατικόν; Πέμπτον, ὅτι ἀνί-

σως τὸ εἶνα ὑπὸ τὰ τεθρῶτα εἶναι ὑποφατικόν, ὃ δὲ δείχνη ὅτι εἶνα ὑπὸ τὰ ἄκρα δὲ συμφωνεῖ μὲ τὸ μέσον ὄρον, πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα ὑποφατικόν· καὶ αὐτίσως εἶνα ὑπὸ τὰ τεθρῶτα εἶναι μερικόν, μερικόν πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα· τὰ ὁποῖα αὐτὰ καὶ τὰ δύο τὰ ἐξηγῶσαν μὲ τὴν φράσιν, ὅτι τὸ συμπέρασμα τῷ χείρονι ἐπιτεταί, ὀνομάζοντες χείρον τῷ μερικῷ καὶ τῷ ὑποφατικῷ πρότασιν, θεωρημῆας ὡς πρὸς τὰς καθόλου καὶ καταφατικὰς.

Εἰς αὐτὰς ἐπορόθετον καὶ ἐτέρας παρομοίας, ἄλλας ὡς ἀξιῶματα, καὶ ἄλλας ὡς πορίσματα· καθὼς, αἰ μερικὰ προτάσεις φερέχονται εἰς τὰς καθόλου, καὶ ὄχι αἰ καθόλου εἰς τὰς μερικὰς. Τὸ ὑποκείμενον κάμνει τῷ πρότασιν καθόλου, ἢ μερικῷ, καθ' ὃ ἦθελε ληφθῆ καθόλου, ἢ ἐν μέρει. Ἐκεῖνο, ὅπῃ καταφάσκειται, ἢ ὑποφάσκειται καθόλου εἰς μίαν, ἢ ὑπὸ μίαν κλάσιν, καταφάσκειται, ἢ ὑποφάσκειται εἰς ὅλα, ἢ ὑπὸ ὅλα τὰ άτομα, ὅπῃ φερέχονται εἰς αὐτῷ. Καὶ ἄλλας φρασεολογίας, ἀληθεῖς ναὶ, ὁμως ψυχρὰς τελαχισον, καὶ φερετες.

Εἰς τὰς εἰρημῆας ὅλας ἐσωσεριθμῶσαν καὶ τῆτες τῆς ἐξῆς· ὅτι διπλαδὴ ὑπὸ δύο ὑποφατικὰς προτάσεις ἐδὲν συναγεται· καὶ ὑπὸ δύο μερικὰς ὁμοίως ἐδὲν συναγεται· οἱ ὁποῖοι, ἀγαθαὶ καὶ ἀληθεῖς εἰς πολλὰς πτώσεις, φερόνται ὁμως καὶ εἰς πολλὰς· δεῖ τι ὅσον δεῖ τὰς δύο ὑποφατικὰς, ἦθελα νὰ ἰξόρω αὐτὸ ὑπὸ τὸ νὰ μὴ εἶναι εἶνα πρᾶγμα μῆτε καλὸν μῆτε μέτερον, δεῖ τί νὰ μὴ ἦμπορῶ νὰ συναγῶ, ὅτι εἶναι καλόν; Καὶ, ὑπὸ τὸ νὰ μὴ εἶναι εἶνα δοθὲν σημεῖον μῆτε εἰς τὸ εἶνα, μῆτε εἰς τὸ ἄλλο ἄρον μιᾶς γραμμῆς, δεῖ τί νὰ μὴ ἦμπορῶ νὰ συναγῶ ἀπ' ἐθέτας ὅτι εἶναι μεταξύ εἰς τὰ δύο;

Ὅσον δεῖ τὸ νὰ μὴ συναγεται τίποτες ὑπὸ δύο μερικὰς, ἐγὼ δὲν ἰξόρω πῶς ἦμπορῶν οἱ Διαλεκτικοὶ μὲ τὸν κωνόνατες νὰ ἀρηθρῶν, ὅτι δύο κεφάλαια

ἴσα καὶ τὰ δύο μὲ τὸν ἀριθμὸν πέντε, ἢ ἄλλον ὁποιοῦνδήποτε, ὅσον εἶναι ἴσα καὶ ἀλλήλοις (Κεφ. Α'. Ἀ'ρθρ. Β'); καὶ μήτε ἀξίζει νὰ εἰπῶν, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν συλλογισμόν αἱ δύο προτάσεις εἶναι πλεονάζοντες καθ' ἑκάστα, ὡς ἐπὶ μέρες, ἔξ' ἃ τί αὐ ὠφέλησε τῆτο, ἐγὼ ἤθελα τὴν ἐρώτησιν, αὐ αἱ δύο καθ' ἑκάστα εἰς ἐκείνον τὸν συλλογισμόν δίδον ὀρθότερον συμπέρασμα, ἔξ' ἃ ποῖον λόγον νὰ μὴν ἠμπορῆν νὰ τὸ δώσῃν καὶ εἰς ἄλλον ὁποιοῦνδήποτε; καὶ ἔξ' ἃ τί λέγωντας τινὰς ὅτι ὁ Σωκράτης εἶναι ἀνθρώπος, ὁ Πλάτων εἶναι ἀνθρώπος, νὰ μὴν ἠμπορῆ νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅσον καὶ τὴν φύσιν; Χωρὶς τῆτο· εἰς ἐκείνον τὸν ἴδιον συλλογισμόν, καὶ εἰς ἄλλον ὁποιοῦνδήποτε τῆς αὐτῆς φύσεως, εἶναι ἐκκολώτατον νὰ δώσῃ τινὰς εἰς τὰ δύο τρεῖς καὶ ἄλλα μερικῶν προτάσεων, καὶ νὰ συναξῆ μὲ ὅλον τῆτο συμπέρασμα ὀρθότερον, καθὼς ἐπὶ ὡσαυδείγματες, αὐ ἔλεγε τινὰς ἔπος· εἶναι τινὲς ἀριθμοὶ, τῶ ὁποίων τὸ κεφάλαιον εἶναι ἴσον μὲ δώδεκα· εἶναι καὶ ἄλλοι τινὲς, τῶ ὁποίων τὸ γινόμενον εἶναι ἴσον μὲ δώδεκα· λοιπὸν εἶναι τινὲς ἀριθμοὶ, τῶ ὁποίων τὸ κεφάλαιον εἶναι ἴσον μὲ τὸ γινόμενον τινῶν ἄλλων· ὁ συλλογισμὸς ἔπος ὅσον εἶναι ὀρθότερος; καὶ ὅμως τίς ἠμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὰ τρεῖς ἐπιπέδου τὰ δύο εἶναι ἐπὶ μέρες; ἀλλ' ὅσον ἔξ' ἃ τῆτο ἄρκον τὰ εἰρημνῆ.

Ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῆ νουεῖν, ὁ ὁποῖος φαίνεται νὰ ἐστὶν ἕνας ἄλλο τῆς πρώτης εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ, αὐ ὄχι τὸ λευκὸν, τὸ ἁπλοῦς, τὸ ἁπλοῦς, τὸ ἁπλοῦς, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα τὴν πολλὴν ἀχρησίαν τῶ πλεονάζοντων ἀπὸ αὐτῆς τῆς κανόνας, ἔπειτα ὅμως ἀντιφάσκωντας αὐτὸς ἑαυτῷ, καθὼς συνηθίζον ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον οἱ ἀνθρώποι, ἐκτῶνθη πλεονάζοντων ἀπὸ ὅλης τῆς ἄλλης εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ νὰ ἀποδείξῃ λεπτομερῶς ὅλα τὰ μυστήρια τῶ ἔργων καὶ τῶ χημείων, ποροδέωντας ὅλης τῆς ἀρχαίας κανόνας καὶ

ἀξιώματα, καὶ ἐυγάζωνται διπὸ αὐτὰ ὅλα τὰ δυνατὰ πορίσματα, αὐτὸς λέγω ὑτέρα διπὸ ὅλα αὐτὰ, ἔβαλε μίαν ἀρχὴν ἡθικὴν, ἢ ὁποῖα ἦτον ἀνταξία ὅλων τῶν κανόνων, καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν μόνον ἔκαμνε πολλὰ φρόνιμα νὰ δὴχαισθῆ, χωρὶς νὰ ρίψῃ πόσον μόχθον καὶ ἀγχινοῖαν εἰς ἐκείνας τὰς λήρας, εἰς τὰς ὁποίας δεὺ ἤρμοζε βεβαίωτατα νὰ ἐναχολιθῆ εἰς ἄποσον ὑψηλὸν πνεῦμα. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ εἶναι, ὅτι εἰς κάθε συλλογισμόν, τὸ εἶνα διπὸ τὰ περὶντα πρέπει νὰ ἀξιέχῃ τὸ συμπέρασμα, καὶ τὸ ἄλλο πρέπει νὰ δειχθῆ, ὅτι τὸ συμπέρασμα ἀξιέχεται εἰς τὸ εἶρημὸν περὶν. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ δεὺ ἔχει ἴσως ὅλλω πῆν καθαρότητα, ὅπῃ ἀπαιτεῖται εἰς μίαν ἀρχὴν ἡθικὴν, ἢ ὁποῖα ἔχει νὰ ψευδοποιήσῃ ὅλας τὰς ἄλλας κανόνας. Ὁ ἴδιος Συγγραφεὺς φαίνεται ὅτι ἀμφίβαλλον, ἀν καὶ εἰς τὰς καταφατικὰς συλλογισμὰς ἀξιέχουσα πρότασις εἶναι ἢ μείζων ἀξιόπτερον, ἀπὸ ἢ ἐλάσσων ἢ ἠμπορῆ νὰ εἶναι καὶ ἢ μία καὶ ἢ ἄλλη ἐπίσης, εἰς καιρὸν ὅπῃ εἰς τὰς ἀποφατικὰς ῥέπει πῆν ἐλαστότερον εἰς τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν. Αὐτὴ ὅμως ἢ ἀρχὴ δεὺ ἐφαρμόζεται εἰς τὰς συλλογισμὰς, ὅπῃ ἢμεῖς ἀνομάσαμεν φαινομῆρας, καὶ ὅπῃ εἶναι εἰς πῆν ἐλαστότεραν χῆσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Διλήμματος, Σωρείτη, ἔ' Ἐπαγωγῆς.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ Διλήμματος.

Τὸ Δίλημμα εἶναι εὖας συλλογισμὸς συνδέτος, εἰς τὸν ὁποῖον, ἀφ' ἑ ἐκθέσῃ τινὰς τὰ διαφορά μέρη ενός ὅλας μὲ μίαν πρότασιν διαζυκτικῶ, δείχνει πῶς διὰ τὸ ὅλον πρέπει πάντοτε νὰ συμπερανθῇ τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἢ τὸ ὅποιον μέρος ἢ αὐθωρηθῇ. Τέτοιον εἶναι τὸ Φρυγιάμνον Δίλημμα τῷ Τερτυλιανῷ ἐναντίον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανόν, ὁ ὁποῖος ἐπρόσβαξε νὰ μὴ κάμνεν ὠφελώτερον ἐξέτασιν ἐναντίον εἰς τὰς Χριστιανὰς, ὅμως νὰ τιμωρῶν ἐκείνας, ὅπῃ ἤθελαν φανῇ Χριστιανοί. Οἱ Χριστιανοί (ἐλεγον ὁ Τερτυλιανός) εἶναι ἢ κακοί, ἢ καλοί. Λοιπὸν εἰ μὴ εἶναι κακοί, διὰ τί ἐμποδίζεις νὰ κάμνεν ἐξέτασιν ὠφελῶ αὐτῶ; εἰδὲ καὶ εἶναι καλοί, διὰ τί τὰς καταδικάζεις; τὸ ὁποῖον εἰς χῆμα διαλεκτικὸν θέλει νὰ εἰπῇ ἐπὶ τὸ ὠφελῶ Χριστιανῶν ψήφισμά σου εἶναι ἀδικον κατ' ὁποιοῦνδήποτε τρόπον καὶ αὐθωρηθῇ τινὰς, εἴτε κακοί διηλ. εἶναι αὐτοί, εἴτε καλοί. διὰ τί, αὐθωρητὸν, διὰ τί ἐμποδίζεις νὰ κάμνεν ἐξέτασιν; εἰδὲ τὸ δούτερον, διὰ τί τὰς καταδικάζεις;

Τῷτο τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅταν γίνεται κατῶς πρέπει, ἔχει μεγαλωπιάτῳ ἰσχύϊ· ἐπειδὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἐναντίον κάθε σωτηρίαν, ἢ καταφυγῶ.

Ὅμως εἰς τῷτο ἀπαιτεῖται πρῶτον νὰ διαιερεθῇ ἐπ' ἀκριβῆς τὸ ὅλον εἰς τὰ μέρητα· ἢ αὐτὰ τὰ μέρη νὰ ἀπαεθμηθῶν ὅλα· ἐπειδὴ αἰσίως ὠφελειφθῇ κάμνενα ἀπὸ αὐτὰ, τὸ Δίλημμα πλέον δὸν ἀξίζει

τίπο-

τίποτες. Τέτιον εἶναι ἐκείνο, ἔξ τῶ ὁποῖε διιχυρί-
ζοντο μερικοὶ παλαιοὶ Φιλόσοφοι νὰ δείξεν, ὅτι δὲν
πρέπει νὰ φοβέμεθα τὸν θάνατον. Μετὰ τὸν θάνα-
τον, ἔλεγον, τῶ σώματος ἢ ψυχῆ ἢ δὲν ζῆ καθόλου,
ἢ ζῆ μίαν ζωὴν καλλιτέραν. εἰ μὴ τὸ πρῶτον, αὐτὴ
δὲν αἰδῶνεται πλέον τίποτες· εἰδὲ τὸ δεύτερον, αὐτὴ
εἶναι ὀδαιμονεστέρα· λοιπὸν ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἀ-
ξιὸς φόβου· ἀφίνωντας ἔξω ἀπὸ τῆ ἀπαρέθρησιν
πῶς, τῶ τρίτῳ πῶσιν, ὅτῃ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον
κάνει τὸς ἀνθρώπους νὰ φοβῶνται τὸν θάνατον, τῶ-
τ' εἶναι ὅτι τῆ ψυχῆ ἡμπορεῖ νὰ τὴν δεχθῆ μίαν
ζωὴν πολλὰ χειροτέρα ἀπὸ τῆ πρῶτῳ.

Δεύτερον αἰ συλλέπειαι, ὅτῃ διγαινεν ἀπὸ κάθε
μέρος, νὰ εἶναι ἀληθινὰ ἢ ἀναγκαῖαι· ὅθου κακῶς
ἐσυλλογίζετο ἐκεῖνος, ὅτῃ ἤθελε νὰ ἀποξέβῃ ἄλλως
ἀπὸ τὸ νὰ ἀνακατόνῳνται εἰς τὰς κοινὰς ὑποθέσεις
λέγωντας· ἀπὸ ἀνακατόνῳνται εἰς τὰ κοινὰ, ἢ κάμνεις
καλὸν, καὶ δυσαρεσῆς εἰς τὸς ἀνθρώπους, ἢ κάμνεις
κακὸν, καὶ δυσαρεσῆς εἰς τὸς θεοὺς· λοιπὸν κατ' ἐξοχὴν
ἔσθον δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίῳνται εἰς τὰ πολιτικά· ἐ-
πειδὴ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον κάμνωντας καλὸν νὰ δυσ-
αρεσῆς εἰς τὸς ἀνθρώπους· μὰ καὶ ἀπὸ δυσαρεσῆς εἰς
τὸς κακῶς, θέλει ἀρεσῆς εἰς τὸς καλῶς, εἰς τὸς
ὁποῖους πρέπει νὰ ἐπιθυμῆ καθε τιμημῶς ἔξ νὰ
ἀρεσῆς.

Τρίτον φυλακτέον ὅτῃ ὁ συλλογισμὸς νὰ μὴ ἡμ-
πορῆ νὰ γυρίσῃ ἐναντίον εἰς ἐκεῖνον, ὅτῃ τὸν κά-
μνει, καθὼς τὸ ἔπαθε, (ὡς λέγαν) ὁ Πρωταγόρας
μὲ εἶνα μαθητῆ τῶ, τὸν ὁποῖον ὑπεχέθη νὰ τὸν δι-
δάξῃ τὰ δικανικά, μὲ συμφωνίαν νὰ τῶ πληρώσῃ τὸ
ἡμισυ τῶ μισθοῦ εἰς τῆ ἀρχῆν, καὶ τὸ ἄλλο ἡμισυ,
ὅπῳτῳ ἤθελε νικήσῃ τῆ πρῶτῳ κείσιν, ὅτῃ ἤθε-
λεν ἐπιχειρεθῆ νὰ ἐξφουδῶσῃ. Λοιπὸν κατηγορῶντας
τὸν μαθητῆ, ὅτῃ δὲν ἤθελε νὰ ἐπιχειρεθῆ κάμ-
μίαν κείσιν, ἔξ νὰ μὴ τὸν πληρώσῃ, τὸν ἐφοβέει-
σε νὰ τὸν ἐγκαλέσῃ εἰς τῆ κείσιν, λέγωντας· ἐσὺ

Θέλεις μὲ πληρώσει μὲ κάθε τρόπον· ἢ τί ἢ θέλεις καρδίσει, καὶ καὶ τὴν συμφωνίαν μας, θὰ μὲ πληρώσης, ἢ θέλεις χάσει, καὶ καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς κριτικῆς, θὰ μὲ πληρώσης. Δὲν θέλω σὲ πληρώσει κατ' ἑξῆς τρόπον, ἀπεκρίθη ὁ μαθητής· ἢ τί ἢ σὲ νικῶ, καὶ οἱ κριταὶ μὲ ἀπαλλάττην ἀπὸ τοῦ νὰ σὲ πληρώσω, ἢ νικῶμαι, καὶ δὲν σὲ πληρῶνω τίποτες, καὶ τὴν συμφωνίαν μας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ Σωρείτης.

Ο Σωρείτης εἶναι μία σειρά προτάσεων διατεταγμένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἐξαρτωμένων ἀπ' ἀλλήλων, εἰς τρόπον ὅπως ἐκεῖνο, ὅπως κατηγορεῖται εἰς τὸ τελουταῖον ὑποκείμενον, νὰ ἠμπορῇ νὰ κατηγορηθῇ καὶ εἰς τὸ πρῶτον.

Τὸ σχῆμα, ὅπως δίδεται εἰς τῆν τὴν ἐπιχειρήσειν εἶναι νὰ γίνεται πάντοτε τὸ κατηγορέμενον τῆς ἡγεμένης, ὑποκείμενον τῆς ἐπομένης προτάσεως, ἕως ὅπως τέλος πάντων τὸ ὑποκείμενον τῆς πρῆτης νὰ συλλαβῇ μὲ τὸ κατηγορέμενον τῆς τελουταίας.

Θέλωντας, παραδείγματος χάριν, νὰ δείξω ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι φύσει ἀθάνατος, ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ· ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή· ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ἀπλὴν, δὲν ἔχει μέρη· ἐκεῖνο ὅπως δὲν ἔχει μέρη, εἶναι ἀδιαίρετον· ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ἀδιαίρετον, εἶναι ἀφθαρτον· ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ἀφθαρτον, εἶναι φύσει ἀθάνατον·

λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι φύσει ἀθάνατος.

Τῆτο τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ ἐφόρηκε, καθὼς λέγειν, Εὐβελήδης ὁ μαθητὴς Εὐκλείδου τῶ Μεγαρέως, ἐξάρχου τῶ Σοφιστῶν, καὶ ἦτον εἰς μεγάλῳ χησίον κοντὰ εἰς τὸς Σοφιστάς· ἐπειδὴ εἶναι δὲσκολώτερον

ρον να απαίση τινὰς με τῆτο, ἢ μὲ ἄλλο ὅποιον-
δήποτε.

Διὰ τῆτο οἱ λογικδόμενοι λέγουν, ὅτι ἔξ νὰ εἶναι ἀληθινὸν τὸ συμπέρασμα εὐδὸς Σωρείτε, πρέπει νὰ καταβαίνεν αἱ προτάσεις ἀμέσως ἢ μία ἄπο τὴν ἄλλω, ἢ νὰ μὴ εἶναι ἄπο αὐτὰς κἄμμία ψδδῆς, ἢ ἀμφίβολος. Με αὐτὸν ὅμως τὸν κανόνα μόνον, ἐμὴα με φαίνεται ὅτι δύσκολα ἴσως ἤθελεν ἠμπορέση τινὰς νὰ ἐλέγξῃ τὸ ψεῦδος τῆ Σωρείτε ἐκεῖνε, δι' ἃ ὁ Θεμισοκλῆς ἀσεΐζόμενος, ἀπέδειχεν ὅτι ὁ υἱὸς τε (ἄντας δύο χρόνων βρέφος), ἐξοσιάζεν ὄλλω τῷ Εἰλάδα· ὁ υἱὸς μὲ (ἔλεγε) ἐξοσιάζει τῷ μητέρα· ἢ μητέρα τε ἐξοσιάζει ἐμὴα· ἐγὼ ἐξοσιάζω ὄλλω τῷ Εἰλάδα· λοιπὸν ὁ υἱὸς μὲ ἐξοσιάζει ὄλλω τῷ Εἰλάδα· ἐπειδὴ εἰς τῆτον τὸν Σωρείτῳ ὄλαι αἱ προτάσεις ἦτον βέβαια σιδδεδεμῆαι, ἢ ἐπρέμοντο ἀμέσως ἢ μία ἄπο τῷ ἄλλω, καὶ ἠμπορέσασ ὄλαι νὰ εἶναι εἰς τῷ σημασίαν τῶν ἀληθεΐς.

Ὅθεν συμφέρε νὰ προδέσωμεν καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ εἴπαμεν εἰς τὸν κυρίως συλλογισμόν, ὅτι οἱ ὄροι πρέπει νὰ λαμβάνωνται πάντοτε εἰς τῷ αὐτῷ ἐννοίαν· τὸ ὅποιον εἰς τὸν Σωρείτῳ εἶναι τὸσον ἀναγκαϊότερον, ὅσον εἶναι δυκολώτερον νὰ γῆν μεταβολὴ εἰς μίαν σειρῶν τῶσαν ὄραν· ἄπο τὸ ὅποιον κρέματα τὸ ψεῦδος τῆ προκειμῆα Σωρείτε· ἐπειδὴ δεδόδα ὅτι ὁ υἱὸς ἐξοσιάζε τῷ μητέρα, ἢ ἢ μητέρα τὸν Θεμισοκλέα· δὲν ἐξοσιάζαν ὅμως αὐτοὶ τὸν Θεμισοκλέα με τὸν ἴδιον ὄπόπον, ὅπῃ ὁ Θεμισοκλῆς ἐξοσιάζε τῆς Εἰλάδας· ἀλλ' ὁ υἱὸς ἐξοσιάζε τὴν μητέρα με φωνὰς ἢ ἐνοχλήσεις, καὶ ἢ μητέρα τὸν Θεμισοκλέα με κολακείας καὶ ψδδκαλίσεις· ὁ δὲ Θεμισοκλῆς ἐξοσιάζε τῆς Εἰλάδας με ἐξοσίαν καὶ δυνάμιν, ὅπῃ τῆ ἐδόθη ἄπο τῷ Πολιτείαν.

Τὸ καλλίτερον μέσον ἔξ νὰ γνωρίση τινὰς τὰ τέτοια ψδδῆ, εἶναι νὰ ἀνθυποβάλῃ εἰς καθε πρότασιν τὸ ὑποκείμενον, ἢ ἂν αἱ προτάσεις εἶναι πάντοτε (ὅ

ἔστιν ὅλα) ἀκρεβεῖς, ὁ Σωρεῖτης εἶναι ὀρθός· εἰδὲ μὴ, εἶναι ψυδής. Εἰς τὸ πρῶτον πᾶσιδειγμα, φέρει πειν, ἢμπορεῖμῳ μὲ λόγον νὰ εἰπέμῳ, ἢ ψυχή εἶναι ἀπλῆ, ἢ ψυχή δὲν ἔχει μέρος, ἢ ψυχή εἶναι ἀδιαίρετος, ἢ ψυχή δὲν εἶναι φθαρτῆ, ἢ ψυχή εἶναι ἀθάνατος· εἰς τὸν Σωρεῖτιῶ ὅμως τῷ Θεμιστοκλέως δὲν ἢμπορεῖμῳ παρομοίως νὰ εἰπέμῳ· ὁ υἱός μῃ δὲν χρόνων βρέφος ἔξισιάζει τὴν μητέρα τε, ὁ υἱός μῃ δὲν χρόνων βρέφος ἔξισιάζει ἐμῶα, ὁ υἱός μῃ δὲν χρόνων βρέφος ἔξισιάζει ὅλας τὰς Ἑλλῆνας· ἐπεὶ δὴ δίδυς θέλει φωνῆ ἢ διαφορὰ τῆς ἔξισίας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περί Ε' παγωγῆς.

Ε' παγωγή εἶναι εἷας ἔσος ἐπιχειρήσεως, εἰς τὸν ὁποῖον, ἔξ' εἷας ὀλόκληρον γῆρος, ἢ εἶδος συμπεραίνεται ἐν γῆρει ἐκεῖνο, ὅπῃ συμπεραίνεται ἐν μέρει ἔξ' ἀκάθε εἶδος, ἢ ἀκάθε ἄτομον, ὅπῃ φερέχεται εἰς ἐκεῖνο τὸ γῆρος, ἢ εἶδος· καθὼς, ὁ ἀνθρωπος, ὁ βῆς, ὁ ἵππος, ὁ κύων, ὁ λέων, κτ. κτ. εἶναι αἰδητικῶ· λοιπὸν ἀκάθε ζῶον εἶναι αἰδητικόν. Καὶ, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Καλλιῆς, κτ. κτ. εἶναι λογικῶ· λοιπὸν ἀκάθε ἀνθρωπος εἶναι λογικός.

Εἰδὼ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γῆρῃ ἢ ἐπαρῆθῃσις ἐντελής καὶ πλήρης, ἢ καὶ νὰ ἐφαρμόζη κυρίως εἰς ὅλα τὰ μέρη ἐκεῖνο, ὅπῃ συμπεραίνεται ἔξ' τὸ ὅλον. Ὁθον κακῶς ἠθέλων εἰπῆτις, ὅτι τὸ σίδηρον, τὸ μόλυβι, τὸ χαλκί, τὸ χάλκιωμα, τὸ ἀσίμι λύονται μέσα εἰς τὸ ὄξυ τῷ νίτρω· λοιπὸν ἀκάθε μίταλλον λύεται μέσα εἰς τὸ ὄξυ τῷ νίτρω· ἐπεὶ δὴ λείπει ἀπὸ τῶ ἀπαρῆθῃσιν ὁ χρυσός, καὶ ἡ πλατίνα, τὰ ὁποῖα μένῃν ἀναλλοίωτα εἰς αὐτό.

Τὸ τοῦ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ μεταχειρίζονται πολλὰ οἱ Φυσικοὶ, ὅπου δὲν ἴμπορῶν νὰ ὑποβά-
 λην εἰς τὴν ἀξίτησιν ἢ πείραν τὴν ὅλα τὰ σώμα-
 τα, ὅτῃ ἀνήκων εἰς μίαν ἢ τὴν αὐτὴν κλάσιν, καὶ
 τότε ὀνομάζεται ἐπιχειρήσις ἐξ ἀναλογίας. Ἡμεῖς ὁ-
 μως ἐδείξαμεν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ'.
 Κεφ. Γ'. Α' ρθ. Α'. §. 2.) πρῶτον, ὅτι ἡ ἀναλογία
 δὲν ἀξίτη, εἰμὴ τὴν ἠδικὴν βεβαιότητα· ἔπειτα
 ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρίζομεθα τὴν ἀναλογίαν μὲ
 πολλὴν προσοχίαν, ὅτῃ νὰ ἀποκρίσωμεν ἢ αὐτὴν τὴν
 βεβαιότητα· ὅτῃ τὰ ἀξιδείγματα ἐκεῖνα, ὅτῃ κα-
 ταφάσνεται, πρέπει νὰ εἶναι ὅσον σαφερὰ, ὅσον
 ὁμοιόμορφα, ἢ ὅσα πολλὰ, ὅτῃ νὰ ἴμπορῶν ἢ τὴν
 νόμω τῆς φύσεως (εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ἴδια ἀποτελέ-
 σματα προέρχονται ἀπὸ ὁμοίας αἰτίας, καὶ ἀνάπα-
 λιν) νὰ συμπερανθῆ μὲ λόγον, ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιον
 πρᾶγμα ἀνήκει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ὑποκείμενα τῆς αὐ-
 τῆς κλάσεως, ὅτῃ δὲν ἴμπορῶν νὰ ὑποπέσων εἰς τὴν
 ἐξέτασιν. Ὀλίγα ἀξιδείγματα δὲν χρησιμώουσι ὅτῃ
 νὰ συστήσων ἄμικτὸν ἀποτέλεσμα, ἢ ἂν εἶναι ἢ σύμ-
 φωνα, καὶ ἐξ ἐναντίας ἂν ἄ μόνον ἀσύμφωνον, εἶναι
 ἀριστὸν νὰ ἀναφέρωμεν τὸ συμπέρασμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν πηγῶν τῶν Ἐπιχειρημάτων.

Οἱ παλαιοὶ Διαλεκτικοί, ἐπειδὴ ἐναχολῶντο πολ-
λὰ εἰς τὸν ἔσπο· τῷ ἐπιχειρῆσειν, δεῦν ἔλειψαν νὰ
δείξωσιν καὶ τὰς πηγὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡμπορῶν νὰ
ἐξαρρῶνται τὰ ἐπιχειρήματα· τὰς ὁποίας πηγὰς
τὰς ἀνόμαζαν τόπως τῶν ἐπιχειρημάτων, ἢ ἀποδεί-
ξεων.

Οἱ Συγγραφεῖς τῆς Τέχνης τῷ νοεῖν μόλις ἐγγίξει
τέτλω τῷ παραγματείαν, καὶ ἐκτείνεται πολλὰ εἰς τὸ
νὰ ἀποδείξει, ὅτι ἦτον ματαία καὶ ψευτή.

Οἱ μεταγενέστεροι Διαλεκτικοί, εἴτε ἀπὸ τῆς λόγως
τέως, εἴτε ἀπὸ κανόνα ἄλλο αἰτίων καταπειδύστες,
φαίνονται ὅτι ἐνάθησαν ἐκ συμφώνως εἶνα νὰ τὰ ἀπορ-
ρίψωσιν μὲ τελειότητα.

Ἐγὼ ὅμως δεῦν ἡμπορῶ νὰ καταλάβω πῶς αὐτὸς
ὁ ψεύφημος Συγγραφεὺς, εἰς καιρὸν ὅπῃ ἐναχολή-
θηκε τόσον ψεῖ τὰ χήματα, καὶ τὰς ἔσopes τῶν συλ-
λογοισμῶν, ἐπαραγματόβθη μὲ τόσῳ ἀμέλειαν καὶ
καταφρόνησιν ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀφορᾷ εἰς τὸν ἔσπον τῷ
δύεισκον τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὁποῖα υἰφαίνονται
οἱ συλλογισμοί; Ἐμὲνα μὲ φαίνεται ὅλον τὸ ἐναν-
τίον· ὅτι πολὺ ψευδέστερον συμφέρεῖ νὰ διδάξει τι-
νάς τὸν ἔσπον τῷ δύεισκον τὰς λόγως, ψεῖ τὸν ἔσ-
πον, καθ' ὃν φρέπει νὰ ταχθῶν εἰς τὸν συλλογισμόν·
εἶνα τὶ αὐτὸ θέλήσω νὰ πληροφορήσω τινὰ ψεύφητος
πράγματος, τὸ νὰ ἰξούρω μὲ πείως λόγως νὰ τὸν
καταπέισω, εἶνα ἀνάγκαιον· ὀλίγον ὅμως εἶνα φέρεῖ,
ἢ νὰ δάσω εἰς αὐτὰς τὰς λόγως τὸν πενητὸν, καὶ ὄχι
τὸν φυσικὸν γύρον τῷ συλλογισμῷ (τὸν ὁποῖον ἴσως
δεῦν θέλει τὸν καταλάβη ἐκεῖνος, καὶ μάλιστα αὐτὸ
χρη ἀγύμνασος εἰς αὐτῷ τῷ τέχνῳ), ἢ νὰ μετα-
χει-

χειρωτῶ τῶ φυσικῶ κὶ τακτικῶ μέθοδον, τῶ ὁποίαν κἀνεὶς δεῦ ἀγνοεῖ, κὶ εἰς τῶ ὁποίαν ὅλοι τέλος πάντων φθάσεν, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τῶ ἰδίων φύσιν, ἢ ὁποία εἶναι νὰ θέτῃ τινὰς προπότερα ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει νὰ ἀποδειχθῇ, καὶ ἔπειτα νὰ ὀπφέρῃ τὰς λόγους (ὅρα τὰ εἰρημῶν ἐμφοροσεν εἰς τῶ ἀρχῶ τῆ παρόντος Τμήματος, Σελ. 81).

Εἰγὼ λοιπὸν σοχάζομαι ὅλον τὸ ἐναρκίον, ὅτι πολλὰ ἀτελής, καὶ καὶ τὸ ἀναγκαιότερον μέρος ἐλλειπής, πρέπει νὰ ὀνομαθῇ μία Λογικῆ, ἢ ὁποία δεῦ πραγματεύεται καθόλου θετῆ τῆ πηγῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξαρρῦονται τὰ ὀπχειρήματα· κὶ μ' ὅλον ὅπῃ ἡμεῖς εἰς τῆτο ἡμπορέσαμεν ἴσως νὰ κατηγορηθῶμεν ὀλιγώτερον, ὡς αὐ ὅπῃ μὲ τὸ νὰ ἐρέφῃται τὸ πρῶτον Μέρος ὅλον τριγύρω εἰς τὸν ἕῶπον τῆ ἐξετάζειν, καὶ γινώσκεν τῶ ἀλήθειαν, ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι κανόνες, ὅπῃ ἐκεῖ ἐκδέσαμεν δεῦ νὰ δὲρίσκωμεν τὰς λόγους, δι ὧν νὰ πείθωμεν τὸν ἑαυτόν μας θετῆ τῆς ἀληθείας τῆς πραγμάτων, χρησιμῶμεν ἐκ φύσεως νὰ μᾶς χορηγήσεν καὶ ἐκεῖνας, μὲ τὰς ὁποίας νὰ τῶ δειχνομεν καὶ εἰς ἄλλας· ἐπειδὴ ἢ ἀλήθεια δεῦ ἡμπορεῖ νὰ δειχθῇ εἰς ἄλλας, θετῆ μὲ τὰς αὐτὰς λόγους, μὲ τὰς ὁποίας ἐφθάσαμεν νὰ τὴν γνωρίσωμεν, κὶ νὰ καταπειθῶμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι· μ' ὅλον τῆτο δεῦ λείπομεν νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ θετῆ τῆς ἐν τῶ παρόντι, τὰ ὁποία θέλεν χρησιμῶσει, αὐ ὅχι εἰς ἄλλο, τὲλάχισον εἰς τὸ νὰ δείξεν ἀθρόα, κὶ ὑπὸ κάτω εἰς μίαν ὄψιν, ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι διεσπαρμῶν ἐκεῖ εἰς πολλὰ μέρη.

Δεῦ θέλομεν φυλάξει ὁμως τῶ τάξιν ἐκεῖνῶ, ὅπῃ ἀκολοθεῖσαν εἰς τῆτο οἱ παλαιοὶ Διαλεκτικοί, ἀλλὰ θέλομεν ἀκολοθεῖσει μίαν ἄλλῶ πλέον σύμφωνον μὲ ἐκεῖνῶ, ὅπῃ ἡκολοθεῖσαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μέρος, ἢ ὁποία κὶ μᾶς φαίνεται νὰ εἶναι ὀφελιμώτερα.

Καὶ ἐπειδὴ καθὼς ὅλαι αἱ ἀλήθειαι, ὅπῃ ἡμπο-

ρῆμν γὰρ γνωρίσωμεν, εὐρέζονται ἢ πρὸς τὴν ὕπαρξιν τῆς πραγμάτων, ἢ πρὸς τὰς αὐτῆς ποιότητας, ἢ πρὸς τὰς ἀναφοράς καὶ σχέσεις των· τὸν ἴδιον ἔσπον καὶ αἰ ἀλήθειαι, ὅπῃ θέλωμεν γὰρ δείξωμεν εἰς ἄλλας, ὅσον ἠμπορῶν γὰρ ἔχειν ἄλλο ὑποκείμενον ἔξω ἄπο τῆς εἰρημνίας. Διὰ τῆτο πρέπει γὰρ ἰδεῖμεν ἄπο ποίας πηγῆς κρείως ἠμπορῶν γὰρ ἐξαργύωνται αἱ ἀποδείξεις καὶ ὅλα αὐτὰ πρὸς τὰς Ἀρθρα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῆς ἀποδείξεως, διὰ τῆς ὁποίωμ πρέπει γὰρ δειχθῆναι ἢ ὕπαρξιν, ἢ ἀψυπαρξία εἰς πρᾶγμα, ἢ εἰς γενομένην.

Ενόνομεν εἰς τὸ ἴδιον Ἀρθρον ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀφορῶν εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ τῆς πραγμάτων καὶ τῆς ἁρμογῶν, ἐπειδὴ τὸ γὰρ δεῖξαι τινὰς τὴν ὕπαρξιν εἰς ἁρμογῆν, ὅσον εἶναι ἄλλο καὶ γὰρ δεῖξαι τὴν ὕπαρξιν, ἢ τῆς αἰτίας, ὅπῃ τὸ παρήγαγον, ἢ τῆς ἀποτελέσματος, ὅπῃ προηλθον ἄπο αὐτῶν, ἢ καὶ τῆς δύο ἐν ταύτῃ.

§. Α'.

Περὶ τῆς ὕπαρξεως τῆς πραγμάτων, καὶ τῆς γενομένην.

Ως πρὸς τὴν ὕπαρξιν λοιπὸν τῆς πραγμάτων, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ἢ πνευματικὰ ἢ σωματικὰ, ἀρχίζοντας ἄπο τῶν πρῶτων, λέγομεν ὅτι ἢ ὕπαρξιν τῆς ἰδίας ψυχῆς εἰς κανένα ἄλλον ὅσον ἠμπορεῖ βέβαια γὰρ δειχθῆναι καλλίτερα, καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ τὴν ἀ-

νακαλεῖ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆ ἐσωτερικῶς αἰδησιον· ἐπεδὴ αὐτὴ γνωρίζη ὅτι νοεῖ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὴ γνωρίζη, ὅτι ἔχει εἰς τὴν λόγους εἶνα ὄν διανοητικόν.

Ὅσον δὲ τὴν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς τῆς ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῆς λοιπῶν ζῶων, αὐτὴ δὲν δείχεται μὲ ἄλλο, ἀλλὰ δὲ τῆς ἀναλογίας, τὰτ' ἔστι δὲ τῆς γνωρισμάτων, ὅπως καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μᾶς διδαν, ὅτι αἰθαύονται, σκέπτονται, ἐνθυμῶνται, βέλονται, ἐνεργῶν· δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἰξυδρομῶν, ὅτι δὲν ἀνηκῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχῶν μόνῶν· καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ γνωρίσματα δὲν φαίνονται εἰς τὸ ζῶα, ἀλλὰ ἐν ὄσῳ ἔαρκει ἡ ζωήτης, δὲν νὰ ἀποδείξη λοιπὸν τινεὶς αὐτὴ ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀκόμη εἰς κἀνὴνα ζῶον ὁποιοῦνδήποτε, ἄλλο μέσον δὲν εἶναι, ἀλλὰ νὰ δείξη αὐτὸ εἶναι ἀκόμη ζωντανόν.

Τῆς δὲ ὑπαρξεως τῆς Θεῆς ἡ ἀπόδειξις ἡ πλέον ἄμεσος ἐξαρρῦεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐδικῆς μας ψυχῆς· ἐπειδὴ γνωρίζοντας ἡ ψυχὴ, ὅτι ὑπάρχει, καὶ ἐν αὐτῷ ὅτι δὲν ὑπάρχει παρ' ἑαυτῆς, ὡς ἐμπροσθεν ἀπεδείχθη (Μέρ. Α'. Σελ. 82), σιμᾶγεται ἀναγκαιῶς ἡ ὑπαρξις μιᾶς πρώτης αἰτίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν αὐτὴ (ἡ ψυχὴ) ἔλαβε τὴν ὑπαρξιν, ἡ ὁποῖα πρώτη αἰτία πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ ὑπάρχει παρ' ἑαυτῆς· δὲν τὶ ἀλλέως ἠδελῶν εἶναι μία σειρά ἀπειρος ἀποτελεσμάτων, χωρὶς μιᾶν πρώτῃν αἰτίαν, τὰτ' ἔστι χωρὶς κἀμμίαν αἰτίαν (ἐπειδὴ μὴ ὑπάρχωντας ἡ πρώτη, δὲν ἠμπορῶν νὰ ὑπάρχῶν αἱ ἄλλαι), τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτοπον. ἠμπορῶν εἶναι ἥττον καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα τὴν παντὸς νὰ χορηγηθῶν ἐπιχειρήματα τῆς ὑπαρξεως τῆς Θεῆς· δὲν τὶ δὲν εἶναι εἴτομον, ἡ φύλλον, ἡ ἀνθος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἠμπορῶν δὲν καίρωσ ὁ Φιλόσοφος νὰ τὸ μεταχειριθῆ εἰς τὸτὸ μὲ τὴν διαφορῶν ὅμως, ὅτι ἐπειδὴ αὐτῆ τῆς πραγμάτων δὲν ἔχομῶν, ἀλλὰ μόνον φυσικῶν βεβαιότητα, ἡ ὑπαρξις τῆς Θεῆς δὲν μέσῳ αὐτῆς ἀποδείχεται φυσικῶς, εἰς καιρὸν ὅπως δὲν μέσῳ τῆς ὑπαρξεως τῆς

ἐδικῆς μας ψυχῆς, (τῆς ὁποίας ἔχομεν ἀπόλυτον καὶ μετεφυσικῶν βεβαιότητα), ἀποδείχεται μὲ πλήρη καὶ ἀπόλυτον βεβαιότητα.

Αἱ ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τῆς ἄλλων πνυμάτων, τῶν ἔστι τῆς Ἀγγέλων, δαιμόνων, κ. τ. λ. δὲν ἠμποροῦν νὰ χορηγηθῶν, ὡς ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν, ἡ ὁποία ἔχει τὸ μεγαλύτατον βάρος, ὡς αὐτὸν ὅπως εἰσέεται εἰς τὸ ἀσφαλτοῦ τῆ Θεῶν.

Ὅσον δὲ ἔχει τὴν ὑπάρξιν τῆς σωματικῆς ἢ καλλιτέρα ἀποδείξεις, ὅπως ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν καὶ ἄλλως, εἶναι νὰ τὰ ὑποβάλωμεν εἰς τὰς ἰδίαις αἰδησίαις, ἕως νὰ ἠμπορέσω νὰ λάβω ἀπὸ τὰ ἰδιά τῶν αἰδημάτων τὴν φυσικῶν βεβαιότητα.

Συμβαίνει ὅμως πολλάκις νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ὑπάρξιν καὶ ἐνός πράγματος, ὅπως δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὰς αἰδησίαις τῆς ἄλλων. Ἡ ὑπάρξις φέρει εἰπεῖν τὴν στοιχειακῆ πυρὸς καὶ τὴν ἠλεκτρικῆς, ὅπως δὲν εἰσέρχεται εἰς ἓνα σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ τὸ αἰθανθῆ μὲ καμμίαν αἰδησίαν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ δεηθῆ μὲ τῆτον τὸν τρόπον. Εἰς τῆτον λοιπὸν τὴν ἔδειξασιν τὸ καλλίτερον μέσον εἶναι νὰ δεῖξῃ τινὰς τὴν ὑπάρξιν τῆς ἀποτελεσμάτων τῶν. Ὁ πλατυσμός (ἢ μανώσις) τῆς ὑδραργύρου εἰς τὸ θερμόμετρον, ὅπως ἠθέλε πλησιάζει εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, θέλει δεῖξῃ ὅχι μόνον τὴν ὑπάρξιν τῆς στοιχειακῆ πυρὸς εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸν βαθμὸν ἀκρίβειας. Ἡ ἔλξις τῆς ἐλαφρῶν σωματίων, καὶ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀποχώρησις τῆς νηματίων τῆς ἠλεκτρομέτρων, θέλει δεῖξῃ τὴν ὑπάρξιν τῆς ἠλεκτρικῆς πυρὸς. Ἡ ὑπάρξις τῆς κενῆς εἰς τὸ πᾶν, τῶν ἔστι τῆς ἁσθημάτων, ὅπως δὲν κατέχονται ἀπὸ σῶματα, δεῖχεται ὁμοίως ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς ἰδίων σωματικῶν, ἡ ὁποία δὲν ἠμποροῦσε νὰ γῆ, ἀνίσως ἦτον ὅλον πεπληρωμένον. Ἡ ὑπάρξις τῆς ἁσθημάτων ἐστὶν, ὅπως συστέταν ἓνα σῶμα, δεῖχεται παρομοίως ἀπὸ τῆς Χημικῆς ἁσθημάτων μέσων τῆς ἁσθημάτων ἀποτελεσμάτων, ὅπως προέρχονται ἀπὸ

ἀπὸ αὐτὰς, ἐκθέτωντας αὐτὸ τὸ σῶμα εἰς τὴν δυνάμιν τῶ πυρός, ἢ τῆς καλεμῶν δριλυτικῶν μέσων. Ἡ ἀπόδειξις ἐνὶ λόγῳ ἢ καθολικωτέρα καὶ συνηθετέρα εἰς τὴν Φυσικῶν, εἶναι τὸ νὰ δείξῃ τὴν ὑπαρξίν ἐνός πράγματος δὲ μέσα τῆς ἀποτελεσμάτων τῆς.

Καθὼς δὲ τὸ ἀποτέλεσμα συνάγεται ἢ ὑπαρξίς τῆς αἰτίας, ἔγω πολλάκις καὶ ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἠμπορεῖ νὰ συναχθῇ ἢ ὑπαρξίς τῶ ἀποτελεσμάτων τῆς. Τῆτο ὅμως δὲν ἠμπορεῖ νὰ γῆ μὲ βεβαιότητα, παρὰ ὅταν εἶναι βεβαιωμένον, ὅτι ἡ αἰτία δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ, ἀνίσως δὲν ὑπάρχῃ τὸ ἀποτέλεσμα. Ἰξόρω ὅτι εἰς ἐνα τὸπον ἀναφε μίαν φοράν εἰας κρατῆρ, συμπεραίνω ὅτι ἐκεῖ θέλων ὄρεθῇ ἢ κισηεῖδες, ἢ μύδροι, ἢ ὕαλοι κρατητικοί, ἢ γαῖαι πεπυρακτωμέναι, ἢ ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια συνηθίζεν νὰ εἶναι ἀποτελέσματα τῆς κρατῆρων. Ἰξόρω ὅτι εἰς τὸ Βεζέβιον, καὶ εἰς τὴν Λίτταν ἀνάφτην κρατῆρες ἀκόμι καὶ σήμερον, συμπεραίνω ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖ μέσα ὕλαι πεπυρακτωμέναι, ὕλοπεποιημέναι, ὕλοπεποιημέναι, κτλ. Παρομοίως ἀπὸ τὰ διώκεν φύχη, ὅπε κυριδέν μέσα εἰς τὰς πολιτικὰς κύκλους, θέλω συμπεραίνῃ ὅτι ἐκεῖ πρέπει νὰ δριεσκωνται πάγοι διώκεκίς· ἀπὸ τὸ νὰ δριεσκωνται ὁ Ἡλιος τὸν Δεκέμβριον εἰς τὸν ξοπικὸν τῶ Λιγόπερω, θέλω συμπεραίνῃ ὅτι τότε εἰς τὸ νότειον ἡμισφαίριον πρέπει νὰ εἶναι τὰ αὔθη, καὶ οἱ καρποὶ τῶ θέρους.

Ὅπταν ὅμως ἡ αἰτία δὲν ἔχη ἀναγκαίαν συνάφειαν μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, δὲν ἠμπορεῖ τότε πλέον νὰ συναχθῇ μὲ βεβαιότητα ἀπὸ τῶν ὑπαρξίν αὐτῆς, ἢ ὑπαρξίς τῶ ἀποτελεσμάτων τῆς. Ἀπὸ τὸ νὰ ὑπάρχῃ ἐνα δένδρον ποῖος θέλει συμπεραίνῃ ὅτι ὑπάρχει ἀναγκαίως καὶ ὁ καρπός τῆς; δὲ τί τῆτο πιθανῶς ἠμπορεῖ νὰ εἶναι, ὄχι ὅμως καὶ ἀναγκαίως. Ὅθεν ἀπὸ τὰς αἰτίας ἠμπορῶν νὰ συμπερανωθῶν τὰ ἀποτελέσματα μόνον ἐκεῖνα, ὅπε οἱ Σχολαστικοὶ ὀνομάζεν ἀναγκαῖα, ὄχι ὅμως καὶ ἐκεῖνα, ὅπε ὀνομάζεν ἐνδε-

ἄξιον, τὸ ἔστιν ὅτι ἡμπορῶν νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴ εἶναι.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀποδεικνύειν ἀπὸ τῆς αἰτίας τὰ ἀποτέλεσματα τὸ ἀνάπαλιον ἀποδείξιν ἐκ τῆς προτέρων, καὶ τὸ ἀνάπαλιον ἀποδείξιν ἐκ τῆς ὑσέρων, εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα εἰς φελοτοτέραν χρῆσιν εἶναι τὸ δούτερον, ὡσαύτως τὸ πρῶτον· ἐπειδὴ ἀγνοῶντες τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τῶν σωμάτων, καὶ πολλὰς ἀκόμι ποιότητάς τες, δὲν ἡμποροῦμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἀποδείξωμεν τὰ ἀποτέλεσματα, ὅτι ἡμπορῶν νὰ κάμεν, ὡσαύτως ἀπὸ τῆς γνώσεως τῶν ἀποτελεσμάτων, ὅτι ἔκαμιν ἀλλῶ φεραν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῆς ὑσέρων ἀποδείξις, τὸ ἔστιν ἢ ἀπὸ τὰ ἀποτέλεσματα εἰς τῆς αἰτίας, δὲν εἶναι πάντοτε ἀσφαλὴς, ἀλλὰ απαιτῶνται δύο φαινόμενα ἵνα νὰ τῆς δώσιν πλήρη βεβαιότητα· πρῶτον τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἡμπορῇ ἀληθινὰ νὰ φερέχηται ἀπὸ ἐκείνου τῆς αἰτίας, ὅτι ὑποδέτεται· δούτερον, νὰ μὴ ἡμπορῇ ποτὲ νὰ φερέχηται ἀπὸ καμμίαν ἀλλῶν· ἵνα τί ἀπὸ πόσα αἰτία δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀκολογήσῃ μία ἀταξία εἰς μίαν μηχανὴν; μάλιστα αὐτὴ εἶναι πολυσημῶδες, καὶ ἐπὶ πάντων εἰς τῆς μηχανῆς τῆς ἀνθρώπινου σώματος, ὅτι εἶναι ἢ πλέον συσῆδες, καὶ τεχνικώτερα ἀπὸ καθε ἀλλῶν; ἀπὸ πόσας ὁ ἀφανισμὸς τοῦ οἰκοδομήματος, ἢ ἀκαρπία ἐνὸς πεδίου, ἢ κατὰσροφι ἀπὸ μίαν πυρκαϊάν, καὶ τὰ παρόμοια; Εἰς τὰς τέτοιαις ὅμως φερασσεῖς δὲν ἡμπορεῖ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ὑπάρξις μιᾶς αἰτίας, ὅταν δὲν φαινῶνται αἱ φερασσεῖς, ὅτι ἡ φεραν συσῆξις εἰς τῆς.

Ἐξω ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια ἡμπορῶν νὰ ὀνομαζῶν ἐσωτερικὰ, ἡμπορῶν νὰ χρῆσιμῶσιν εἰς ἀποδείξιν τῆς ὑπάρξεως τῶν φαινομένων καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια ὅλα φελαμβάνονται εἰς τῆς μαρτυρίαν τῶν ἀλλῶν. Ἀλλὰ ἐπειδὴ αἱ ἐκ τῶν δειξέων χρῆσιμῶσιν κυρίως εἰς τὸ νὰ ἀπο-

δείξεν τὴν ὑπαρξίν τῆς γρομύων, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς αὐτά.

Ὅμως καὶ αἱ ὑποδείξεις τῆς γρομύων ἠμπορῶν πολ-
λάκις καὶ ὀνομαθῆν ἔσωτερικαί. Τῶν ἀρχαίων λοι-
πὸν γρομύων ἔσωτερικαὶ καὶ βεβαιώτεραι ὑποδείξεις
εἶναι τὰ ὑποτελέσματα, ὅπερ ἄφησαν· οἱ μύδροι,
ᾤψαδείγματος χάριν, καὶ τὰ λοιπὰ κρατηκὰ ὑποτε-
λέσματα εἶναι τὸ καλλίτερον ἐπιχείρημα τῶ παλαιῶ
ἐναύσματος τῆς κρατήρων εἰς διαφόρους τόπους· τὰ θα-
λάσσια σώματα, ὅπερ δρέσκονται ἐπάνω εἰς τὰ βυ-
νά, εἶναι ἡ καλλίτερα ὑποδείξεις, ὅτι ἐκεῖ ἦτον μίαν
φορὰν θάλασσα. Ὁμοίως καὶ τῆς προσφάτων γρομέ-
νων, ἔσωτερικὴ καὶ πιθανώτερα ὑποδείξεις εἶναι τὰ ἀ-
ποτελέσματα, ὅπερ μύδρον ὑπὸ αὐτὰ, καθὼς καὶ ἐρεί-
πια, ὅπερ μύδρον ὑπὸ μίαν πυρκαϊάν, ἀπὸ εἴνα σει-
σμὸν, εἴνα κατακλυσμὸν, εἴνα κεραυλὸν, ἀπὸ τὴν κα-
τατροφῶν μιᾶς Πόλεως, καὶ τὰ παρόμοια.

Αἱ ἔσωτερικαὶ ὑποδείξεις ἐξαρρῦνται ἀπὸ τὰς ῥη-
τὰς, ἢ ἐγγράφως ἐκθέσεις ἐκείνων, ὅπερ ζητεῖνται,
ὅτι δρέψισαν παρὸν εἰς τὸ γρομύον· καὶ τῆς δι-
νάμεως τῆς ὁποίων ἐδῶ δὲν λέγομεν τίποτες, ἐπεὶ
καὶ τῆς εὐμιλήσασιν ἀρκετὰ εἰς τὸ πρῶτον Μέρος
(Τμημ. Ε'. Κεφ. Β'). ἀλλὰ μεταβαίνομεν ἤδη εἰς
τὴν ἔροίαν τῆς ἀποδείξεων, δι' ἧν ἀποδείχεται ἡ
ὑπαρξία εἰνός πράγματος, ἢ γρομύος.

§. Β'.

Περὶ τῆς ὑπαρξίας τῆς πραγμάτων,
καὶ τῆς γρομύων.

Τὸ πρῶτον μέσον δεῖν καὶ ὑποδείξει τινὰς τὴν ὑ-
παρξίαν εἰνός ὑποτιθεμένου πράγματος, εἶναι καὶ ὑπο-
δείξει τὸ ἔσωτερικὸν ἀδύνατον τῶ αὐτῶ. Μετὰ τῶτον τὸν
ἔσο-

Ἔσπον θέλει φανῆ ὅτι δὲν ὑπάρχων πλέον Θεοί, ἐπειδὴ τῆτε τεθνήσκον, δὲν ἠθέλον εἶναι κἀνείνας Θεός.

Τὸ δεύτερον εἶναι νὰ δείξῃ τὴν ὑπαρξίν εἰς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἀπαθεῖται ἀναγκάτως τὸ πρῶτον. Ἐἴνα πιθάνη, ὅπῃ ἐγὼ βεβαιῶνω, ὅτι εἶναι γεμάτων νερόν, θέλει ἀποδείξῃ βέβαια ὅτι εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι γεμάτων λάδι· μάλιστα ἀνίσως τὰ δύο πράγματα φέρων εἴνα τὸ ἄλλο· καὶ τῆ ἀληθεία ποῖος θέλει διιχυριθῆ, ὅτι εἶναι πάγοι (κρύσαλλα) εἰς εἴνα τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀποδείχνω, ὅτι εἶναι εἴνα πῦρ καυστικώτατον;

Τρίτον μέσον εἶναι νὰ ἀφωσθήσῃ ὅτι αἱ φθισάσεις τῶ τόπου, ἢ τῶ καιρῶ, ἢ ἄλλων πραγμάτων ἀποκλείων τὴν ὑπαρξίν ἐκεῖνα, ὅπῃ ὑπετεθῆ. Ποῖος θέλει πλῆσσει νὰ ἀφωσθῆσῃ μὲ τὰ σώσατε ὅτι ἢ μυθώδης πῆσις καὶ ἠεροποιία τῶ Ἰκάρου, καὶ Δούκαλιανός εἶναι πράγματα ἀληθινά; ἢ ποῖος θέλει εἰπῆ, ὅτι εἰς τὴν Νορβηγίαν, ἢ εἰς τὴν Λαπωνίαν οἱ λειμῶνες ἀνθίζων τὸν Ἰαννουάριον; Αὐτῆ ἢ ὀξέτασις τῶ φθισάσεων χρησιμῆ μάλιστα εἰς τὸ νὰ δείξωμῃ τὴν ἀνυπαρξίαν τῶ γηραιῶν. Μὲ τῶτον τὸν ἔσπον δείχνηται ὅτι δὲν εἶναι ἀληθινὸν πῶς ἢ Διδῶ ἔθανάτωθῃ ἀπὸ τὸν Αἰνείαν· ἐπειδὴ αὐτῆ ἐχρηθῆθῆ ἔξῃς αἰῶνας ὑσερα ἀπὸ αὐτόν· ὅτι ὁ Σέξτος Ρόσκιος Ἀμέθινός δὲν ἐφόνδύσε τὸν πατέρα τῶ· ἐπειδὴ ἦταν μακρῶν, καὶ δὲν εἶχον αἰτίαν, μήτε μέσα δεῖ νὰ τὸν θανατώσῃ δεῖ χεῖρός ἄλλων.

Τέταρτον, θέλει εἶναι πολλάκις ἀρκέτον νὰ δείξωμῃ, ὅτι τὸ πρῶτον, ἀγκαλά καὶ δὲν εἶναι ἀδιώατον, εἶναι ὅμως ἐναντίον εἰς τὴν κοινὴν τάξιν τῆς φύσεως, καθῶς αὐ ὑπάρχων Κύκλωπεσ, ἢ Κνωκέφαλοι.

Πέμπτον, ὅπόταν τὰ ἀποτελέσματα, δεῖ τῶ ὁποῖων βεβαιῶνεται εἴνα πρῶτον, εἶναι ἴσθη, ἢ δὲν εἶναι ἀνάλογα μὲ αὐτὸ, ἢ ἠμπορεῖ νὰ δείχθῆ, ὅτι διώατται νὰ πορεύθῃ ἀπὸ κάθε ἄλλο, καὶ τῶτο εἶναι ἰχυρὸν ἐπιχείρημα, δεῖ νὰ δείξῃ τινὰς τὴν ἀνυ-

παρξίαν αὐτῆ τῆ πράγματος. Κατὰ τὸτο θέλωμεν εἰ-
πῆ φεδῆ τὴν ὑπαρξίν τῆς δινῶν τῆς αἰθερίας ὕλης,
ὅπῃ ἐφαντάθη ὁ Καρτέσιος, δὲ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς κι-
νήσεις τῆς ἐρανῶν σωμάτων· ἐπειδὴ αὐταὶ αἰ κι-
νήσεις δευ ἀντιστοιχῶν (σωμαποκρίνονται) μὲ ἐκεί-
νας τὰς δίνας. Ομοίως καὶ τὴν ὑπαρξίν τῆς ψυκτι-
κῶν μοριδίων· ἐπειδὴ τὸ ψύχος ἀποδείχεται ἀπ' δι-
θείας ὅτι ἀφέρχεται ἀπὸ τὴν ἐλάττωσιν τῆς θερ-
μότητος.

Εἴκον, καὶ τὸ νὰ ἀποδείξῃ τινὰς μόνον τὴν ἀνικα-
νότητα τῆς ἐπιχειρημάτων, δὲ τῆς ὁποίων καταφάσκε-
ται εἷς πρᾶγμα, ἀρκεῖ πολλακίς νὰ τὸ ἀναβέβῃ,
ἢ τελάχισον νὰ τὸ καταστήσῃ ἀμφίβολον. Κατὰ τὸτον
τὴν ἔσπον ἀποδείχονται καπτός καὶ ὕδλος τὰ εἰσιώ-
δη χήματα, αἱ καθόλα φύσεις, ἡ συμπάθεια, ἡ
ἀντιθεσίσις τῆς Περιπατητικῶν, ἡ ψυχή τῆς κόσμου
τῆς Πλατωνικῶν, καὶ Στωικῶν, τὰ εἰδώλια τῆς Ἐπικυ-
ρείων, ὅδεσι τὰ λεπτὰ καὶ μικρότατα ἰνδάματα, ὅπῃ
αὐτοὶ ἔλεγον, ὅτι ἀποκόπτονται ἀπὸ τὰ σώματα, καὶ
κάμνεν τὰς ἰδέας μας, καὶ αἱ ἔμφυτοι ἰδέαι τῆς Καρ-
τεσιανῶν, κτλ.

Παρατηρητέον ὅμως ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἀνικανότης τῆς
ἐπιχειρημάτων, δὲ μέσθ τῆς ὁποίων ἀποδείχεται
ἀπὸ ἄλλης ἢ ὑπαρξίς εἰνός πρᾶγματος, ἢ εἰνός ἡμο-
μῆς, μᾶς δίδει ναι, πάντοτε τὸ δίκαιον νὰ μὴν πι-
στώμεν τὴν ἀβεβαιώσιν τῆς· ἐπειδὴ ἐκεῖνος, ὅπῃ
ἀβεβαιώνοντας εἷς πρᾶγμα θέλει νὰ πιστώσῃ,
ἡρεσῆ νὰ τὸ ἀποδείξῃ καθὼς ἀρέπει, δευ μᾶς δι-
δει ὅμως πάντοτε τὸ δίκαιον καὶ νὰ τὸ ἀποφάσκωμεν,
καὶ πολὺ φερωτότερον νὰ βεβαιώσωμεν τὸ ἐναντίον.
Διὰ νὰ βεβαιώσῃ τινὰς τὴν ἀνυπαρξίαν εἰνός πρᾶγ-
ματος, ἔξω ἀπὸ τὸ νὰ δείξῃ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐπο-
χῶντων ἐπιχειρημάτων εἰς τὸ νὰ δειχθῆ ἡ ὑπαρξίς
τῆς, ἡ ὁποία ἔλλειψις λέγεται ἀποδείξις ἀποφατικῆ,
εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπιφέρῃ καὶ καταφατικὰς ἀποδεί-
ξεις, τῆς εἰν ἐκεῖνας, ὅπῃ δείχων ἀπ' διθείας ἢ
ὅτι

ὅτι δὴν ὑπάρχει καθόλου, ἢ ὅτι μήτε ἴσχυρῆς γὰ ὑπάρξει· ἢ ὅποια εἶναι ἢ ἰσχυρότερα ἀποδείξεις.

Ἐβδόμον, καὶ τελευταῖον, ἢ ἀνυπαρξία εὐδὸς πράγματος, ἢ εὐδὸς ἁπομνήμης, ἴσχυρῆς γὰ δεῖχθῆ καὶ ἀποφατικῶς, δείχνωντις τὴν ἔλλειψιν, ἢ τὴν ὀλίγην πίσιν τῶν μαρτύρων, ὅπῃ τὸ δεβεβαιῶνεν, καὶ καταφατικῶς μετὰ τὸ ἀξιόπιστον τῶν ἀξιολόγων μαρτύρων, ὅπῃ τὸ ἀρνῦνται, ἢ βεβαιῶνεν τὸ ἐναντίον.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῶν ἀποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων πρέπει γὰ δεῖχθῆ ἢ ποιότης τῶν πραγμάτων.

Αἱ ποιότητες, ὅπῃ γνωρίζονται ἀμέσως διὰ τῶν αἰδήσεων, καθὼς ἢ ὄσμη, ὁ χυμὸς, ὁ ἦχος, τὸ χῶμα, τὸ χῆμα, τὸ βάρος, καὶ τὰ παρόμοια, δὴν ἴσχυρῆς γὰ δεῖχθῆ καλλίτερα, ἢ ἄλλοι ὑποβάλλωντας εἰς τὰς αἰδήσεις τὰ ὑποκείμενα, εἰς τὰ ὅποια κατηγορῶνται.

Ἐκεῖνα, ὅπῃ δὴν ἴσχυρῆς γὰ ὑποβληθῆν εἰς τὰς αἰδήσεις, θέλει δεῖχθῆ καλλίτερα ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα των, ἢ φαίνεται κἀνθά. Τὸ βάρος φέρει εἰπεῖν τῷ αἰέρος θέλει ἀποδειχθῆ ἀπὸ τὴν εἰλίψιν, ὅπῃ κἀνθει εἰς τὸν αἰέρος τῷ βαρυνέτω ὑδράργυρον· ἢ εἰδικὴ βαρύτης τῷ ὑδραργύρου, ὅτι εἶναι μεγαλιτέρα ἀπὸ τὴν τῷ ὕδατος, καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν τῷ ἐλαίῳ, καὶ χεῖρις γὰ ζυγιαθῆν θέλει δεῖχθῆ ἀπὸ τὴν ἀμετάθετον παρατήρησιν, ὅτι ἢ βληθῆν εἰς εἴνα ἀγγεῖον αὐτὰ τὰ τεῖα ὕδα, ὁ ὑδράργυρος πηγαίνει εἰς τὸν πάτον, ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν μέλει τὸ νερὸν, καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ νερὸν σέκει τὸ λάδι· ἢ ἀντισηπτικὴ, ἀνόδυμος, διερητικὴ, καὶ γλυκαντικὴ ποιότης διαφόρων ἰατρικῶν ἀποδεί-

δείχεται ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, ὅπῃ κἀμινεν ἐπάνω εἰς τὰ σώματα τῶ ζώων, εἰς τὰ ὅποια ὀπιθέτονται.

Ἡ ὑπαρξίς μιᾶς ποιότητος ἀποδείχεται πολλάκις καὶ ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν μιᾶς ἄλλης, τὴν ὅποιαν ὑποθέτων ἀναγκαίως εἰς εἶνα πρᾶγμα. Ἀπὸ τῆν δυνάμιν, φέρειπεῖν, τῷ νοεῖν εἰς τὴν ψυχῶν σιμάγεται ἡ ἀπλότης τῆς, καὶ ἀπὸ αὐτῶ ἡ ἀφθαρσία τῆς.

Πολλάκις ὀξαρρῦεται καὶ ἀναλογίαν καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος, ἡ γῆρος, εἰς τὸ ὅποιον ἀνάγεται τὸ πρᾶγμα. Παραδείγματις χἀρειν εἶνα κομμάτι χρυσῶν θέλει ἀποδειχθῆν, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἐλατὸν, σφυρήλατον, σερρόν, ἔχαλυτὸν εἰς τὸ βασιλικὸν ὕδωρ, κτλ. ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ ιδιότητες ἀνήκουν εἰς τὸν χρυσόν.

Ἐξ ἐναντίας ὀπόταν ὁ λόγος εἶναι ὀξὰ νὰ δείξη τινὰς τὴν ἀνυπαρξίαν μιᾶς ποιότητος, τὸ ἰχυρότερον ὀπιχείρημα θέλει εἶναι νὰ δείξη ὅτι αὐτὴ ἐναντιοῦται εἰς κἀμίαν ἄλλω, ἡ ὅποια εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον· καθῶς ἀπὸ τῆν δυνάμιν τῷ νοεῖν δείχεται εἰς τὴν ψυχῶν τὸ ἀδύατον τῆς ἐκτάσεως· ἐπειδὴ ἔκτασις καὶ νόησις εἶναι ἐναντία ἀλλήλοισ· καὶ ὀξ ἐναντίας ἀπὸ τῆν ἔκτασιν δείχεται εἰς τὴν ὕλλω τὸ ἀδύατον τῆς νοήσεως.

Ἡ ἔλλειψις τῶ ἀποτελεσμάτων, ὅπῃ ἔχουν φύσιν νὰ πρὸέρχωνται ἀπὸ μίαν ποιότητα, ἡ ἡ παρυσία ἀποτελεσμάτων ἐναντίων, εἶναι παρομοίως μία δείξις τῆς ἀνυπαρξίας μιᾶς τὰδε ποιότητος. Ἐἶνα σῶμα, φέρειπεῖν, ὅπῃ γίνεται ἡλεκτρᾶγωγόν (ἔχαπορθμότης τῷ ἡλεκτρικῶ πυρός εἰς ἄλλα σώματα), δὲν θέλει εἶναι καθ' αὐτὸ ἡλεκτρικόν· εἶνα σίδηρον μαγνητωμῶν, ὅπῃ δὲν ἔλκει τὸ ἄλλο σίδηρον, δὲν θέλει ἔλαβε μαγνητικῶν δυνάμιν.

Ἡ μπόρξις νὰ μεταχειριδῶμιν ἀπόδειξιν καὶ τὴν ἀναλογίαν, ὀξὰ νὰ ἀποφήσωμιν μίαν ποιότητα ἀπὸ εἶνα πρᾶγμα, ὅπῃ ὑπάγεται εἰς μίαν κλάσιν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀποφάσκειται αὐτὴ ἡ ποιότης, ἡ δὲν ὕ-

πάγεται, εἰς ἐκείνῳ τῷ κλάσιν, τῆς ὁποίας μόνῃς εἶναι ἴδιον αὐτῇ ἢ ποιότης. Μὲ τῷτο μόνον ὑποφάσκειται κάλλιστα ὅτι εἷς αὐτὸν, ἢ εἷς ὄρυκτον, ἢ ἐν ἄλλῃ εἷς παράγμα ἄψυχον εἶναι αἰδητικόν.

Τέλος πάντων μία ποιότης, ὅπερ ἀπεδείχθη ὑπὸ ἄλλας μὲ ᾠδατήρησιν, καὶ πείραν, καὶ ἀξιοπισίαν, ἢμπορεῖ νὰ πολεμηθῆι μὲ ᾠδατήρησιν, ἢ πείραν, ἢ ἀξιοπισίαν ἐναντίαν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς ἀποδείξεως, διὰ τῆς ὁποίωμ δαίχρονται αἱ ἀναφοραὶ τῆς πραγμάτων.

Διὰ νὰ δείξῃ τινὰς τῷ ταυτότητι εἰδὸς παράματος, πρέπει νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ ἔχει ἐκείνας τὰς ἰδίας ποιότητας, ὅπερ ἄλλαις φοραῖς ἐᾠδατηρήθησαν εἰς αὐτό· δεῖ τί ἄλλῶς ἐπέται νὰ εἶναι ἢ ἡλλοιωμῶν, ἢ ἁφωρον.

Ἡ ὁμοιότης, ἢ ἀνομοιότης δύο πραγμάτων ὑποφέρεται ὑπὸ τῷ ὀξέτασιν τῆς ποιότητων, καὶ τὰς ὁποίας αὐτὰ συμφωνῶν, ἢ ἁφωρον ἄλλήλοισ.

Αἱ ἀναφοραὶ τῆς ποσοτήτων, ὅπερ ᾠδλαμβάνων, καθὼς προεῖρήθη εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Δ'), τὴν ἔκτασιν, τὸν ἀριθμὸν, τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τῷ κίνησιν, καὶ παν ἄπλῶς τὸ ἐπιδεχόμενον αὐξήσιν καὶ μείωσιν, αἱ ὁποῖαι τέλος πάντων ὑπάγονται εἰς τῷ ἰσότητι, καὶ ἀνισότητι, συναγεται παρομοίως ὑπὸ τῷ σύγκρισιν τῶν πραγμάτων πρὸς ἄλληλα. Οἱ Μαθηματικοί, τῆς ὁποίων ἢ ὀπισημη ὅλη σρέφεται ᾠδ αὐτὰς τὰς ἀναφορὰς, ἀρχίζων ὑπὸ τῷ ἰσότητι, ἢ ἀνισότητι τῆς ἀπλευρῶν πραγμάτων, δύο γωνιῶν, φέρει πῆν, δύο γωνιῶν, δύο τριγώνων, καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τὰς μεταχει-

ζονται ὑστερα ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ νὰ ἀποδείχνην τὰς λόγους ἢ ἀναλόγιας τῶ σωθειωτέρων ποσοτήτων.

Ἡ ἔλξις, ἢ ὥσις, καὶ ἡ συγχρῆσις, ἢ ἐναντιότης ἀνάμεσα εἰς ἀφορὰς ἐπίας, (τὰ ὁποῖα τὰ σοχαζόμεθα ὡς ἀπλᾶς ἀναφορὰς ἐν ὅσω δὲν φανῶν αἰτιώτως) δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀποδείχθῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα.

Διὰ τὰς ἀναφορὰς τῆς αἰτίας, καὶ τῶ ἀποτελέσματος, καὶ τῶ ἐπιχειρημάτων, ὅπως αὐτόθεν πηγάζει, ὁμιλήσαμεν ἤδη ἱκανὰ εἰς τὰ δύο προηγούμενα Ἀρθρα.

Αἱ ἀναφοραὶ τῶ καθήκοντος ἀποδείχονται ἢ ἀπὸ τὸ φυσικὸν δικαίωμα, ἢ ἀπὸ τὸ καλέμενον θετικὸν δικαίωμα, τὰ ἔστι τὰς θεῖας καὶ ἀνθρωπίνης νόμους, ἢ ἀπὸ τὰς ἰδιαιτέρας σωθῆκας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περί τιμων ἄλλων γενικῶν πηγῶν τῶ ἐπιχειρημάτων.

Οἱ τόποι τῶ ἐπιχειρημάτων, εἰς τὰς ὁποῖας ἐναχολοῦντο οἱ παλαιοὶ Διαλεκτικοί, ἦτον Α'. ἡ ἐτυμολογία τῶ ὀνομάτων, καὶ οἱ ὅροι, ὅπως ἀξιοῦνται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν. Β'. τὸ γένος, τὸ εἶδος, ἢ ἀφορὰ, τὸ ἴδιον, τὸ συμβεβηκός, ὁ ὀρισμὸς, καὶ ἡ διαίρεσις. Γ'. τὸ αἷτιον, καὶ τὸ αἷτιατόν, τὸ ὅλον, καὶ τὸ μέρος, ἡ ὁμοίότης, καὶ ἀνομοίότης, ἢ σύγκρισις, ἢ ἐναντιότης, καὶ τὰ παρῳρατικά. Οἱ παρῳτοι ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὀρας ὀνομάζονται καὶ τὸν Κλαυβέργιον γραμματικοί, οἱ δὲυτεροὶ λογικοί, καὶ οἱ τρίτοι μεταφυσικοί. ἐπειδὴ ἡ ἐτυμολογία καὶ ἀξιοῦνται τῶ λέξεων, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ τὰ ὀνόμαζαν συζυγή, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σύσειχα, ἀνήκον εἰς τὴν παρῳρατεῖαν τῆς Γραμ-

ματικῆς· τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος, κτλ. εἰς τὴν Λογικῶν· τὸ αἰτιον καὶ αἰτιατόν, καὶ τὰ λοιπὰ, εἰς τὴν Μεταφυσικῶν, ἥτοι τὸ μέρος αὐτῆς, ὅπερ ὀνομάζεται Ὀντολογία.

Ὡς πόσον ὡς τῶν ἐπιχειρημάτων, ὅπερ ὀξαρρῦονται ὑπὸ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ὑπὸ ἐκεῖνο ὅπερ διασέλλει εἰς αἶδος ὑπὸ ἄλλο, καὶ συγκροτεῖ τὴν διαφοράντας, ὑπὸ ἐκεῖνο ὅπερ εἶναι ἴδιον εἰς τὰ πράγματα, ἢ καὶ συμβεβηκός, καθὼς καὶ ὑπὸ τὸ αἰτιον καὶ αἰτιατόν, ὑπὸ τὴν ὁμοιότητα, ἢ ἀνομοιότητα, ὑπὸ τὴν ἐναντιότητα, καὶ ὑπὸ τὰς ἀξιώσεις, ἐρρέθη ἤδη ὅσον ἦτον ἀρκετόν.

Μένει λοιπὸν νὰ εἰπῆμεν κατὰ τὴν συντόμως ὡς τῆς ἐτυμολογίας, καὶ τῆς ἀγωγῆς, ὡς τὴν οὐσίαν, καὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ τῆς συγκελίσεως.

Ἐτυμολογία εἶναι ἐκεῖνη, ὅπερ ὀξηγεῖ τὴν ἀρχὴν τῶν ὄρων, καθὼς· Φιλόσοφος, ὑπὸ τὸ φίλος καὶ σοφία· Νεόφυτος, ὑπὸ τὸ νέος καὶ φυτόν. Ἀπὸ αὐτῶν ἠμπορῶν νὰ ληφθῶν ἐπιχειρήματα, ἢ διατὰ δειχθῆν ὁποῖαν ἰδέαν εἶχον οἱ Παλαιοὶ τῶν πραγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἔβαναν αὐτὰ τὰ ὀνόματα, ἢ διατὰ δειχθῆν ἐκεῖνο ὅπερ ἀπαιτεῖται διατὰ νὰ ἀντιστοιχῶν τὰ πράγματα εἰς τὰ ὀνόματα. Κατὰ τὸν δέλεϊ δειχθῆν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἐραστὴς τῆς σοφίας, ὅποιος ἀρχεῖ ὅτι εἶναι Φιλόσοφος.

Παράγωγα, ἢ συζυγῆ λέγονται αἱ λέξεις, ὅπερ γίνονται ὑπὸ ἄλλας· καθὼς, ἀνθρώπινος ὑπὸ τῆ ἀνθρώπος, ἐλεεινὸς ὑπὸ τῆ ἔλεος, κτ. Μὲ τῶν τὸν βόπον δειχνεται ὅτι κανεῖς δὲν ὀξαιρεῖται ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπερ εἶναι ἴδια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καθὼς εἶπεν ὁ Τερτυτίος· „ ἀνθρώπος εἶμι καὶ δὲν ἀνθρώπινον ἐμαυτῆ νομίζω ξένον. „ ὅτι ἀξίος ἐλέος εἶναι ὁ ἐλεεινός· καθὼς ἐπέτο τὸ ἄλλο „ τίς ἀξίος ἐλέος, „ ὡς ὁ ἐλεεινός;

Ὁ ὀξεισμός εἶναι ἐκεῖνος, ὅπερ ὡξιοεῖ καὶ περὶ γράφει τὰς ἰδέας, ὅπερ ὡξιλαμβάνει εἰς ὅσον ὀξιο-

ποιουσδήποτε· καὶ ἡμπορεῖ νὰ ληφθῇ καὶ ἄπὸ αὐτὸν ἐπιχειρήματα δὲ νὰ δειχθῇ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπῃ καταφάσκειται εἰς εἷς πρᾶγμα, ἀελέχεται, ἢ ὅχι εἰς τὴν ἰδέαν, ἢ εἰς ἄλλαν τῆ ἰδίᾳ πρᾶγματος.

Ἡ Διαίρεσις χρησιμῶς εἰς τὸ νὰ διαίρησιν τινὰς εἷς ὅλον εἰς τὰ μέρη τε, καὶ ἡμπορεῖ νὰ χορηγήσῃ καὶ αὐτὴ ἐπιχειρήματα εἰς τὸ νὰ δειχθῇ, αὐτὸ ὅλον διηρέσθαι ἀκριβῶς, ἢ αὐτὸ εἷς πρᾶγμα ἔχει τόπον εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅλον. Ἀλλὰ δὲ τὴν κανόνας τῆ ὀρίσμου καὶ τῆς διαίρεσεως, ἀφίνουμεν νὰ ὀμιλήσωμεν ἀκριβέστερα εἰς τὸ Ε' κτον Τμήμα.

Ἡ Σύγκρισις τέλος πάντων ἐδῶ λαμβανέται κατ' ἐκεῖνο μόνον, ὅπῃ χρησιμῶς νὰ δείξῃ τὰς συσχετίαις, ὅπῃ ὀγαίνεν ἄπὸ τῆ ὀμοιότητος, ἢ ἄπὸ τὸ μᾶλλον καὶ ἄπὸ τὸ ἧττον· καὶ ἄπὸ τῆτο λαμβάνονται Α'. αἱ ἀποδείξεις, ὅπῃ ὀνομάζονται ἐκ τῆ ὀμοίᾳ, δὲ νὰ δειχθῇ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνήκει εἰς εἷς πρᾶγμα πρέπει νὰ ἀνήκῃ καὶ εἰς εἷς ὀμοίοντα, καὶ ἴσον. Β'. αἱ ἀποδείξεις, ὅπῃ λέγονται ἀπὸ τῆ ἐλάττονος ἐπὶ τὸ μείζον, ἢ ἐκ τῆ μείζονος ἐπὶ τὸ ἐλάττον, δὲ τῆ ὀποίων δείχεται ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ προῆλθεν ἀπὸ μίᾳ ἐλάσσονα αἰτίᾳ, πρέπει πολὺ πλεονάζον νὰ προέλθῃ καὶ ἀπὸ μίᾳ μείζονα· ἢ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ὀποῖον ὑποχωρεῖ μία μεγαλιτέρα δυνάμις, πολὺ πλεονάζον πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ μία μικροτέρα.

Τ Μ Η Μ Α Δ'.

Π Ε Ρ Ι Σ Ο Φ Ι Σ Μ Α Τ Ω Ν.

Ο ὅρος Σόφισμα σημαίνει κυρίως μίαν ἐπιχείρησιν ψευδῆ, ἔχουσαν κάποιον χῆμα ἀληθείας, τὸ ὁποῖον δὲ κακίαν μεταχειρίζεται τινὰς εἰς τὸ νὰ ἀπατήσῃ ἄλλους. Ὀνομάδικον ἔστω δὲ τῆς παλαιᾶς Σοφιστῆς, τῆς ὁποίας ἡ τέχνη ἦτον νὰ ἀπατῆν καὶ νὰ σκοτίζεν τῆς ἀνθρώπου μετὰ τὰ τέτοια ἐπιχειρήματα.

Μερικοὶ ὑπὸ κάτῳ εἰς τὸ σόφισμα καταλαμβάνουν καθεὶ ἐπιχείρημα ψευδές, εἴτε δὲ κακίαν ἤθελε γένη, τὸ ὁποῖον οὐκ ἔπρεπε ποτὲ εἶναι τιμημῆτος νὰ κάμῃ· εἴτε καὶ δι' ἀγνοίαν, εἰς τὸ ὁποῖον καθ' εἰς ἡμπορεῖ νὰ πέσῃ· ὅμως ποτὲ λέγεται προσφύερα παραλογισμός.

Μὲν ὅλον ἐπεὶ δὲ νὰ φυλαχθῆ τινὰς καὶ δὲ τῆς παραλογισμῶν, καὶ δὲ τὰ σοφίσματα φαίνονται ὅτι ἄρκον οἱ κανόνες, δὲ τῆς ὁποίας ἐδείχθη ὁ ὀρθὸς τρόπος τῶ συλλογίζεσθαι· καθὼς καὶ εἰς εἰς οὐκ ὀδοιπόρον δὲ νὰ μὴ πλανηθῆ τῶ σκοπευμῆτος δρόμου, φθάνει νὰ τῶ δείξεν τὴν ὁδὸν, ὅπως τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὸν δρόμον τῶ· μὲν ὅλον τῶτο, ἐπειδὴ οἱ κίνδυμοι, ὅπως εἶναι δὲ νὰ ἀποφύγη τινὰς, κάμνεν, καθὼς κάλλιστα καταπρεῖ ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.), φεικτέραν προσβολῶν, καὶ πείθει καλλίτερα, ὅπως τὰ πράγματα, ὅπως ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ τινὰς, νομίζομεν ὅτι συμφέρει νὰ δείξωμεν τὰς κυριώτερας αἰτίας, δὲ τῆς ὁποίας γίνονται οἱ ψευδεῖς συλλογισμοὶ, καὶ δὲ νὰ μὴ πίπτωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, καὶ δὲ νὰ μὴ συρῶμεθα ἀπὸ ἄλλους εἰς τῶτο.

Μάλιστα καθὼς ἐκεῖνος, ὅπως πλείονες εἰς μέγαν ποταμὸν, ὅσον ὀλίγω βηπιδειότητα καὶ ἀν' ἔχει εἰς τὸ
νὰ

να διδῶνι τὸ τιμῶνι, ἐκεῖ ὅπῃ εἶναι τὰ νερά πλοῖμα δὲν ἔχει φόβον, ἐπειδὴ ὁ ποταμὸς ὁ ἴδιος σύρει τὸ πλοῖον εἰς τὸν δρόμον τε δὲ τυχαῶς· εἰς τὰ κινδυνώδη ὅμως, καὶ εἰς τὰς δίνας, καὶ εἰς τὰς σκοπέλας, καὶ τὰς σύρτεις χρειάζεται εἰδῆσιν μεγαλιτέραν καὶ ὀπιπιδειόπτη· ἐτὶ καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ ἔχει ἔργον τῷ συλλογίζεσθαι, ὅταν τὰ παράγματα εἶναι ἀληθινὰ, ὅσον ὀλίγων χῆσιν καὶ αὐτὸν ἔκαμε τῷ λογικῷ, αἱ ἀληθεῖς ἀποδείξεις τὰς ἔρχονται εὐκόλα ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ εἶναι δὲ κολώτατον καὶ τὰς διδασκίση τινὰς· αἱ ἀπάται ὅμως, τὰ ψευδῆ ὀπιχειρήματα, αἱ ἀμφίβολοι ἀποδείξεις, καὶ οἱ λόγοι, ὅπῃ ὑπὸ κάτω εἰς μίαν ὄψιν ἀληθείας εἶναι μάταιοι καὶ ψευδεῖς, εἶναι ἐκεῖνα, ὅπῃ πρέπει προσημελῶς να γνωρίζη τινὰς, καὶ να ἀπρὸβλη.

Λοιπὸν αὐτὰ τὰ ψευδῆ ὀπιχειρήματα ἀπὸ δύο ἐλαττώματα ἔχεν μάλις αὐτῶ ἀρχιῶτες· τῶν ὁποίων τὸ ἓνα εἶναι κεκρυμμένον εἰς τὰς λέξεις, καὶ τὸ ἄλλο εἶναι εἰς τὰ ἴδια παράγματα· δεῖ τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύο θέλωμεν εἰπῆ ἐν μέρει σιωπτικῶς τὰ ἀναγκαῖα τερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν ἀπὸ τὰς λέξεις Σοφισμάτων.

Τὰ ἀπὸ τὰς λέξεις σοφίσματα εἶναι ὀλίγα καὶ εὐκόλα εἰς τὸ νὰ ἐλεγχθῶν εἰς πολλὰς ᾤσεις ἢ ἠμπορῶν ὅμως καὶ εἰς πολλὰς νὰ ἐκταμβήσων τὰς ἀπειρίας, καὶ νὰ τὰς ἀπατήσων.

Πρῶτον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ φησὶται ἄπο τῶν ῥησιν τῶν ἀμφιβόλων, ἢ ὁμωνύμων λέξεων. Τέτοιον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ φησὶται πῶς ἐμεταχειρίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ὅτε νὰ ἀναγκάσων τὸν Ἀντίοχον νὰ κατεκόψῃ τὰ καράβια ὅλα. Αὐτὸς ὑπεχέθη νὰ τὰς δώσῃ τὸ ἡμισυ τῶν καραβίων τε, καὶ ἐνοῦσε βεβαίωταται τὸν ἀειθρόν· αὐτοὶ ὅμως ἐζητήσαν νὰ τὰς δώσῃ τὸ ἡμισυ τῶν καθ' ἑαυτοῦ.

Εἰς τὸ τοῦτο ὑπάγεται ἡ ῥησις τῶν ἀορίστων, ἢ μεταφορικῶν ὄρων, ὅπῃ λαμβάνονται πότε εἰς ταύτην, καὶ πότε εἰς ἐκείνην τῶν ἑννοιῶν· τὰ ὁποῖα ἐκδέσασθαι μερικὰ παραδείγματα εἰς τὰ ἔμφορον. Ἐνα τέτοιον ἠμπορῶσε νὰ εἶναι καὶ ἐκεῖνο, μετὰ τὸ ὁποῖον οἱ Στωϊκοὶ διῆχοντο νὰ δείξων τὸν κόσμον ἔμφυχον, ὅπερ ὄσιν ὅτι ὑπῆρχε μία ψυχὴ ἠνωμένη μετ' ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς εἶναι αἱ ψυχαὶ ἠνωμέναι μετὰ τὰ ἀνθρώπινα σώματα. Τὸ ἔμφυχον παράγμα (ἔλεγον) εἶναι καλλίτερον ἄπο τὸ ἀψυχον· ἀλλὰ μὲν ὁ κόσμος εἶναι τὸ καλλίτερον παράγμα ἄπο ὅλα· λοιπὸν ὁ κόσμος εἶναι ἔμφυχος· εἰς τὸ ὁποῖον καλύπτονται ἄλλοι καταρτήσεις τῶν ὄρων· ἄλλ' ἂν τῶν ὄρων τὸ παράγμα εἰς τῶν μείζονα εἶναι ὅσα ὑποκειμένων ἄρισμένων, καθὼς ὅσας ἀνθρώπος, ὅσας ἵππος, κτ. καὶ εἰς τῶν ἐλάττωνα δὲν εἶναι πλέον ὅσα ὑποκειμένων ἄρισμένων, ἀλλὰ τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν ὑποκειμένων, τὸ ὁποῖον καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι ἄλλο, ἄλλ' ἂν μία ἰδέα

ἀφ' ἡμετέρῃ. Δύττερον, ἔμφυχον εἰς τὴν μείζονα ἐννοείται ἀπλῶς εἶνα πρᾶγμα, ὅπῃ ἔχει μίαν ψυχὴν, τὴν ὁποίαν βέβαια εἶναι καλλίτερον νὰ τὴν ἔχη, πῶς νὰ μὴ τὴν ἔχη· καὶ εἰς τὸ συμπέρασμα ἐννοείται εἶνα πρᾶγμα ἀποκλειστικῶς, ὅπῃ ἔχει μίαν μόνον ψυχὴν· ἐπεὶ δὲ αὐτὸ εἶχε πολλὰς (καθὼς βέβαια ὁ κόσμος εἰς τὸν ἑαυτὸν τε περιέχει πολλοτάταις), ἦτον τὸ ἴδιον νὰ μὴ εἶχε καμμίαν.

Δύττερον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν, τὰ ἔστιν ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι οἱ ὅροι ἄκατα-θεμήσοι εἰς ἔξοπον, ὅπῃ νὰ ἡμπορῇ καὶ ὁ εὐγας καὶ ὁ ἀλλος τὰ ληφθῆ ὑποκείμενον, καὶ κατηγορούμενον, ἐνεργῆν, καὶ πάχον· τὸ ὁποῖον οἱ Παλαιοὶ τὸ ὠνόμαζαν σοφίσμα τὸ πῶς τὴν ἀμφιβολίαν. Τέτοιοι εἶναι ὁ χρισμὸς, ὅπῃ ἔχρισεν ὁ Πύθιος εἰς τὸν Πύρρον, ὁπότεν τὸν ἐσυμβολόθη, αὐτὸ ὁ πόλεμος, ὅπῃ ἔμελλε νὰ κινήσῃ ἐναντίον εἰς τὰς Ῥωμαίους, ἢ θελεῖν εἶναι δῦτυχῆς, ἢ ἀτυχῆς.

„Φημίσε Αἰακίδῳ Ῥωμαίους ἀλέσαι ἔξειν· ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠλπισεν, ὅτι ἔπαρεπε νὰ νικήσῃ τὰς Ῥωμαίους· ἀφ' ἧ ὅμως ἐνικήθη, οἱ Προφήται ἐδείξαν ὅτι ὁ χρισμὸς ἐδηλῶσε τὸ ἐναντίον. Καὶ ἐκεῖνος, ὅπῃ ἔχρισεν εἰς τὸν Κροῖσον·

„Κροῖσος ἄλλω δευτῶς μεγάλῳ ἀρχῶν κα-
ταλύσει.

καὶ „Ἡΐξεις ἀφίξεις καὶ θνήξεις ἐν πολέμῳ·

καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ ἀποκρίσεις τῶν χρησθεῖων, τὰς ὁποίας οἱ Προφήται τὰς ἐκατασκόλαζαν εἰς ἔξοπον ὅπῃ ὁποῖαι καὶ αὐτὸν αἱ ἐμβάσεις, νὰ ἡμπορῆν πάντοτε νὰ λέγῃν ὅτι ὁ χρισμὸς προεῖπε τὴν ἀλήθειαν.

Τρίτον εἶδος σοφίσματος εἶναι ὁπότεν ἀπὸ ἐννοίαν διηρημένῳ μεταβαίη εἰς συνῆπτον, καὶ ἀνάπαλιν, τὸ ὁποῖον οἱ Σχολαστικοὶ τὸ ὠνόμαζαν σοφίσμα πῶς τὴν συνῆπτον, καὶ διαίρεσιν. Ὅπότεν ὁ Χριστὸς, φέρει πῆν, ὁμιλῶντας δεῖ τὰ θαύματά τε (Λεκ. Κεφ. Ζ'. 22.) λέγει „τυφλοὶ βλέπεσι· κωφοὶ ἀ-

„ καὶ

„ κέκασι· χωλοὶ φεμπατῶσι· πρέπει νὰ λιφθῆ εἰς διηρημύλιον σῆνοιαν, τῆτ' ἔσιν ἐκεῖνοι, ὅπῃ προπότερα ἦτον τυφλοὶ, κωφοὶ, χωλοὶ, τῶρα βλέπων, ἀκύν, φεμπατῶν, ἰαβρὺθούτες· καὶ ἀνοητότατος ἤθελεν εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἤθελε τὸ πάρη εἰς σῆνοιαν σιῶθετον, δηλαδὴ ὅτι βλέπων οἱ τυφλοὶ, ὄντας τυφλοὶ, κτλ. ἔχ' νὰ ἐλέγξῃ τῶν Ἰεραῶν Γραφῶν ψδομύλιω· ὅξ ἐναντίας ἐκεῖ ὅπῃ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Ἀ. πρὸς Κορ. Κεφ. 5'.) „ ἔτε κλέπται, ἔτε πλεονέκται, ἔτε λοιδοροὶ, ἔτε ἄρπαγές, κτ. βασιλείαν „ Θεῶ ἔ κληρονομήσασσι· πρέπει νὰ λιφθῆ εἰς σῆνοιαν σιῶθετον, δηλαδὴ ἐν ὅσῳ μένων εἰς αὐτὰ πὰ ἐλαττώματα, καὶ ὄχι εἰς διηρημύλιον, δηλαδὴ ἀφ' ἑ μετανοήσεν, καὶ πὰ ἀφήσεν· καὶ ἀνόητος ἤθελεν εἶναι ὁμοίως ὁποῖος ἤθελε τὸ ἐκλάβῃ εἰς διηρημύλιον, ἔχ' νὰ σιωάξῃ ἀπὸ αὐτῆς τῆς λόγως ὅτι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἐσάθη μίαν φοράν ἢ κλέπτis, ἢ πλεονέκtis, ἢ ἄρπαξ, ἔχασε κάθε ἐλπίδα σωτηρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν Σοφισμάτων, ὅπῃ ἐμυπολαμβάνου-
μεν εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἦτοι εἰς τὰ
πράγματα.

Τὰ σοφίσματα, ὅπῃ κρέμονται ὄχι ὑπὸ τινὶ ἀ-
πλῶ κατάχρησῳ τῶν λέξεων, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἰδιω-
τητῶν πραγμάτων, τὰ ἔστιν ὑπὸ τῆς ἀδολοφωτικῆς ἰσο-
δοῆς ἀρχῆς, ἢ ὑπὸ τῆς ἰσοδοφῆς συνεπειᾶς, ὅπῃ
συνάγονται ὑπὸ αὐτῆς, εἶναι ὀφειστώτερα, καὶ δυσδο-
λαιώτερα.

Τῶν λοιπῶν παρῶτων εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ οἱ Περι-
πατητικοὶ ἀνόμαζαν τὸ ὀφειστώ τινὶ ἀγνοίῳ τῆς ἐλέγ-
χῃ· καὶ εἶναι ὅποια μεταποιῶν τινὶ φύσῳ τῆς ζητή-
ματος, καὶ τῆς δίδου μίαν ὄψιν παντάπασι διαφορετι-
κῶ. Ἀπὸ τῆτο τὸ σφάλμα, λέγει ὁ Συγγραφεὺς
τῆς Τέχνης τῆ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.), ὅτι εἶ-
ναι ἀδῶος μήτε ὁ ἰδίος Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος ἐκα-
τηγορεῖσεν τὸν Παρμηνίδην, καὶ Μέλισσον, ὅτι ἐπαπα-
δέχοντο μίαν μόνην ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, ὡς αὐ-
τὰ ἐνοῶσαν τάχα μὲ τῆτο τινὶ ἀρχῇ, ὑπὸ τινὶ ὁ-
ποῖαν σύγκεινται· εἰς καιρὸν ὅπῃ ἐκεῖνοι ἐνοῶσαν
τινὶ μόνην καὶ ἐνιαίαν ἀρχὴν, ὑπὸ τινὶ ὁποῖαν ἔ-
λαβον τὸ εἶναι, κατ' ἔστι τὸν Θεόν. Δὲν εἶναι ἀδῶοι
μήτε οἱ Καρτεσιανοὶ, ὅπῃ ἐκατηγορεῖσεν τὸς Νότω-
νιανῆς, ὅτι μὲ τινὶ ἔλξιν τῆς ἀνεκάλεσαν τὰς κεκα-
λυμμένης ποιότητος τῶν Περιπατητικῶν· ὡς αὐτὰ ἢ
θελεῖν οἱ Νότωνιανοὶ νὰ ἐξηγήσων μὲ αὐτῶν τὰς
αἰτίας, κατὰ τὰς ὁποῖας τὰ σώματα ἔλκων εἶναι τὸ
ἄλλο, κατὰ τὸς ἔκαμναν οἱ Περιπατητικοὶ μὲ τὴν συμ-
πάθειά τῆς, εἰς καιρὸν ὅπῃ ἐκεῖνοι ἔλξιν δὲν ἐνοῶ-
σαν ἄλλο, ὀφειστώ μόνον αὐτὸ τὸ ἁρόμῳ, βεβαιωμέ-

νον ἄπο τῆς φθαρτήσεως ἢ πείρας, ὡς ἔστιν αὐτῶν
τῶν ἰδίων πλησίον.

Δύττον σοφίσμα εἶναι τὸ ψευδῶς ὑποθεμελίον·
ὅταν διπλαθῇ τὰ ἐπιχειρήματα ἐρείδονται εἰς ἐκεῖνο,
ὅπερ ὅν εἶναι, ἀλλὰ ψευδῶς ὑποθέτται, τὸ ὅποιον
τὸ ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι τὸ φθῆναι τὴν ψευδῆ ὑπόθεσιν.
Αὐτῆς τῆς φύσεως ἦτον ὅλαι αἰ σιμῆσαι, ὅπερ ἔ-
καμναν οἱ Ἀστρολόγοι ἄπο τῶν ἑσφορον· φάσιν τῶν
Ἀσέρων, ἕξ νὰ κείνεν φθῆναι τὰ φυσικῆ, τῶν χαρα-
κίρων, τῆς τύχης, τῆς κατασάσεως τῶν ἀνθρώπων,
ἢ φθῆναι τῶν ἑσφορων συμβεβηκότων τῆς· ὡς αὐτὸ νὰ ἔ-
κρέμαντο αὐτὰ τὰ παράγματα ἄπο τῶν ἐπιρροῶν τῶν
ἀσέρων, ἄπο τῶν ὀποίων ὅν ἔχεν κάμμίαν με-
τοχῶν.

Ὅμως τὸ ψευδῶς ὑποθεμελίον, αὐτὸ νὰ πέσῃ εἰς
τῶν αἰτίων, πίπτει πολλάκις φοραῖς εἰς τὸ ἄπο-
τέλεσμα, φθῆναι ἢ ὁ λόγος. Ὁ Πλάταρχος ἀκάνωντας
ἔτι τὰ παλάσια, ὅπερ ἐκκυνηθήσαν ἀπὸ τὸν λυ-
κον, εἶναι ἐπιπιδειότερα εἰς τὸ ἐξέξιμον (ταχύτερα)
ἀπὸ τὰ ἄλλα, πρῶτον ἐπιφέρει δύο λόγους τῆς ἐξῆς·
εἶνα, ὅτι τὰ ἀργότερα ἴσως ἐπιπιδεισαν, ἢ ἐγλύπωσαν
τὰ ὀγλιγρότερα· ἄλλον, ὅτι κάμνωντας τε τότε ὁ φό-
βος ὀγλιγῶρα, διεφύλαξεν μὴ ταῦτα αὐτῶν τῶν ἔ-
ξιν. Τέλος πάντων ἐπιφέρει ὅτι ἴσως τὸ ἴδιον γνῶ-
μενον ὅν εἶναι ἀληθινόν. Αὐτὸ τὸ Πλατάρχειον συμ-
πέρασμα ἔφερετε νὰ προτιμᾶται ἀπὸ πολλὰ διηγή-
ματα παραγμάτων ἀσυνήθων ἢ ἀλλοκότων· ὅμως οἱ
κῶθρωποι, ἀγόμενοι ἀπὸ τὴν τέρψιν τῶν θαυμασῶν,
ἀγαπῶν πολλάκις νὰ τὰ πιστεύειν, καὶ ἔπειτα νὰ
συνθάξεν ἕξ νὰ δώσῃ τὸν λόγον ἐκεῖνος, ὅπερ ὅν
εἶναι, ἢ μὲ τῆτο ἀνακινεῖται κάθε καιρὸν τὸ ζήτημα
τῶν χυσῶν ὀδόντος. (1)

Τετ-

(1) Εἰς τὴν 12'. αἰῶνα, εἰς ἀγύρως (Μαρζυκῆς) πε-
εἰρήχτε τῆς Πόλεως, ἢ ἔβηχον εἰς νῆσον, ἔχοντα εἰς ὀδόντι λεγ-

Τείτον είναι τὸ ᾧ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι· τῶτ' ἔ-
 σιν ὅταν ἡ ὑπόδειξις ἐρείδεται εἰς εἷνα ἀξίωμα, τὸ
 ὁποῖον καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον χρειάζεται ὑπόδειξιν. Τέτοιον
 ἦτον, καθὼς δείχνει ὁ Γαλιλαῖος, τὸ ὀπχειρήμα,
 μετὰ τὸ ὁποῖον διῆχουρίζοντο οἱ Περιπατητικοὶ νὰ δεί-
 ξαν, ὅτι ἡ γῆ εἶναι εἰς τὸ κέντρον τῆς κόσμου. Ὅλα
 τὰ βαρέα (ἔλεγον) φέρονται ἐπὶ τὸ κέντρον τῆς κό-
 σμου· ἀλλὰ μὲν ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι ὅλα τείνουν πρὸς
 τὸ κέντρον τῆς γῆς· τὸ κέντρον ἄρα τῆς γῆς εἶναι
 κέντρον τῆς κόσμου. Ὅμως τίς τὸ εἶπεν εἰς τὰς Πε-
 रिπατητικὰς, ὅτι ὅλα τὰ βαρέα φέρονται ἐπὶ τὸ κέν-
 τρον τῆς κόσμου; Τέτοιον ἦτον ὁμοίως καὶ τὸ ὀπχειρή-
 μα, μετὰ τὸ ὁποῖον οἱ Καρπεισιοὶ ἠθέλων νὰ ὑπο-
 δείξαν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἕτερον τῆς ὕλης· ἐπειδὴ
 ἡ εὐσία τῆς ψυχῆς σέκει εἰς τὴν νόησιν, καὶ τῆς ὕ-
 λης εἰς τὴν ἔκτασιν. Ἄν δὲν εἶχαμεν ὅμως ἄλλην
 δειξιν νὰ δείξωμεν τὴν ἀληθινὴν ἐπερότητα τῆς ψυ-
 χῆς καὶ τῆς ὕλης, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς ἐκεῖνο, ὅ-
 πῃ ἡ μία εἶναι ἀναγκαίως ἀπλῆ, καὶ ἡ ἄλλη σαύ-
 ξητος, κακὰ τὰ εἶχαμεν καὶ νὰ τὴν δείξωμεν μετὰ
 τὸ ὀπχειρήματὸς, ἐπειδὴ πῶς ἠμπορῶσαν οἱ Καρπει-
 σιοὶ νὰ δείξαν, ὅτι ἡ εὐσία τῆς ψυχῆς εἶναι εἰς τὴν
 νόησιν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο, ᾧ μίαν ἐνέργειαν
 τῆς, καὶ ἡ εὐσία τῆς ὕλης εἶναι εἰς τὴν ἔκτασιν, ἡ ὁ-
 ποία εἶναι μία ποιότης τῆς, καὶ μάλιστα μία ἀπλῆ ἀ-
 να-

σῆν. Οἱ τότε Φιλοσόφοι ἐξάδδων πολλὰς λόγους νὰ ὑποδείξαν ὅτι
 ἡ ὕλη τῆς χευσθῆς ἠμπορῶσε νὰ διατεθῆ εἰς τὸ ὄδοντι, καθὼς δια-
 τάσσεται καὶ εἰς τὰ χευστῆα, καὶ νὰ συγκροτήσῃ τὸ χευσθὴν ὄδοντι
 εἰς τὸν νέον τῆς Μαιζικῆς· καὶ αὐτὸ δὲν δεικνύεται εἷνας ἐπιπέδου
 χερῆρος νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι τὸ ὄδοντι τῆς νέου ἦτον τυλιγμῆν
 ἐπιπέδου μετὰ φύλλον χευσθῆς, ἴσως ἠθέλων εἶναι ἀκόμη ἕως τῆς
 σήμερον ζήτημα παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις, οἱ ὁποῖοι καθὼς ἀκῆσθη
 τι, βεβίονται ἄδδους νὰ ὑποδάσθη τὸν λόγον τῆς, χῶρις νὰ δεξι-
 σθη, αὐτὸ εἶναι τῶντι καθὼς ἀκῆται· καὶ οἱ πῶντοι λέγονται
 παρὰ τοῖς Φράγγιοις ὅτι ἀνακῆν τὸ ζήτημα τῆς χευσθῆς ὄδοντις.

ναφοράτης, καθὼς ἀλλ᾽ ἐφέλοιμῃ δείξει, μὴ ὄντας ἄλλο κυρίως, ὡδαὶ ἢ συυπαρξίς πολλῶν μερῶν, ὅ ἐστι πολλῶν παραγμάτων ἠνωμῶν;

Τέταρτον εἶναι ὁ λεγόμενος ἐσφαλμένος κύκλος, ἢ ἑξ᾽ ἀλλήλους δείξεις· ὅταν ἠδηλαθῇ τὸ πρῶτον δείχνηται ἑξ᾽ τῆ δούτερε, καὶ πάλιν τὸ δούτερον ἑξ᾽ τῆ πρῶτα· καθὼς ἀνίσως ἔλεγε τινὰς, ὅτι ἢ ταδε γραμμὴ εἶναι ἢ μικροτέρα ἀπὸ ὅλας, ὅπ᾽ ἢμπορῆν νὰ ἀχθῆν ἀπὸ οὐα σημεῖον εἰς ἄλλο, ἐπειδὴ εἶναι δούτεια· καὶ πάλιν εἶναι δούτεια, ἐπειδὴ εἶναι μικροτέρα ἀπὸ ὅλας, ὅπ᾽ ἢμπορῆν νὰ ἀχθῆν ἀπὸ οὐα σημεῖον εἰς ἄλλο.

Πέμπτην σοφίσμα εἶναι τὸ νὰ ληφθῇ τὸ μὴ αἰτιον ὡς αἴτιον, καθὼς οἱ Περιπατητικοὶ τῷ ἀνάβατιν τῆ ὕδατος εἰς τὴν ἑρόμπτην, τῷ ἀπέδιδαν εἰς τὴν φρεῖκῶν, καὶ τὸ μῖσος, ὅπ᾽ ὑπέθεταν ὅτι ἔχει ἢ φύσις εἰς τὸ κενόν. Ἐκεῖνοι, ὅπ᾽ ἔλεγων ὅτι ὁ πάγος ποροέρχεται ἀπὸ τὰ ψυκτικὰ μόρια, τὰ ὅπῳα εἰσδύκν εἰς τὸ ὕδαρ, καὶ συσφίγγκν τὰ μόριατ᾽· ὅτι ὁ κεραυμὸς ποροέρχεται ἀπὸ τὰς θειαφώδεις ἐξάφεις, ὅπ᾽ γίνονται εἰς τὸν ἀέρα· ὅτι ἄλλαι τοιαῦται ἐξάφεις εἶναι τὰ βόρειον σέλας, καὶ οἱ κρηῖται· ὅτι ἀπὸ τὰς κομήτας καὶ ἐκλείφεις ἀπολεθῆν οἱ λοιμοὶ, οἱ λιμοὶ, οἱ πόλεμοι, οἱ θάνατοι τῶν μεγάλων, καὶ ἐν ἡρεί τῆτ᾽ τῆ εἶδος εἶναι ὅλα τὰ ἐλαττωματώδη ὀπχειρήματα, ἑξ᾽ τῶν ὀποῖων ἔδεικναι καὶ δείκναι καὶ τὴν σήμερον, ὅτι οὐα παρᾶγμα ποροέρχεται ἀπὸ ἄλλο, ἑξ᾽ τὶ ἀκολέθησαν τὸ οὐα κατόπιν τῆ ἄλλῃ, καὶ οἱ Σχολαστικοὶ τὰ ὠνόμαζαν μ᾽ τῆτο, ἢ μ᾽ τῆτε, ἄρα ἑξ᾽ τῆτο, ἢ ἐκ τῆτε.

Εἰς τῆτο τὸ σοφίσμα πίπτειν καὶ ἐκεῖνοι, ὅπ᾽ ἑξ᾽ νὰ ἀπιδάσκν τὸν λόγον ἀγνώσκων ἀποπελεσμάτων, δούκν κάμνκν ἄλλο, ὡδαὶ ποροφέρκν λέξεις ἀσημαῖτες, καθὼς ἔκαμνκν οἱ Σχολαστικοὶ εἰς τὰ θεμασότερα τῆς Φυσικῆς· ἑξ᾽ τὶ ἠν τῆς ἐρωτῆσε τινὰς, ἑξ᾽ τὶ τὸ νερόν φύγει ἀπὸ τὸ λάδι; ἀπεκρίνοντο, ὅτι αὐταὶ αἰδούω.

δύω εἶσαι ἔχεν ἀντιπάθειαν πρὸς ἀλλήλας· ἢ τί τὸ σίδηρον ἔχει πρὸς τὴν μαγνήτιν; ἢ τί ἔχει συμπάθειαν μετ' αὐτῷ· ἢ τί ἡ μήκων (παπαρῆνα) εἶναι ὑπνωτική; ἢ τί ἔχει θύαμιν παρατικῶ· ἢ τί καθαρίζει ἡ σιναμικὴ; ἢ τί ἔχει θύαμιν καθαρτικῶ· ἢ τί κάθε ζῶον ἀγαπᾷ τὰ τέκνα; ἢ τὴν φυσικῶ κλίσιν, κ.τ.λ. ἢ μὲ αὐτὸ ἐνόμιζαν ὅτι ἀπέδιδον λόγον σαφέστατον ὅλων τῶν τῶ φαινομένων, εἰς καιρὸν ὅπῃ δὲν ἔκαμναν ἄλλο, ἢ εἰπὼν μετ' ἄλλας λέξεις, ὅτι τὸ νερὸν φύγει ἀπὸ τοῦ λάδι, ἢ τί φύγει· τὸ σίδηρον ἔχει πρὸς τὴν μαγνήτιν, ἢ τί ἔχει, ἢ τὰ λοιπὰ.

Ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἧς ἔπαυσεν ἡ γολασιτικὴ φιλοσοφία, τὸ σόφισμα τῶ ἀκόμι καὶ τῶ σήμερον δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῆμῃ πῶς ἔπαυσε μετ' αὐτῷ ὁλότῳ· ἢ τί οἱ ἄνθρωποι οἱ πλεονεξότεροι, ὁπόταν τὰς ἐρωτῶν τὴν αἰτίαν τινὸς πράγματος, σοχαζόμενοι ἄτιμον νὰ ὁμολογήσεν εἰλικρινῶς τῶ ἀγνοιαίντας, ἀγαπῶν, πλεονεξότερον νὰ τῶ καλύψεν μετ' ἄλλας λέξεις καὶ ἀσημαίντας, ἢ εἰπὼν μετ' εἰλικρινείαν, ὅτι δὲν ἔξέρκην ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν ἔξέρκην.

Εἰς τῶτο τὸ σόφισμα ἠμπορεῖ νὰ ἀναχθῆ ἀκόμι καὶ τὸ νὰ ἀποδίδῃ τινὰς εἰς μίαν μόνον αἰτίαν ἐκεῖνο, ὅπῃ προέρχεται ἀπὸ πολλὰς. Νὰ ἀποδίδῃ τὴν τιμῶν μιᾶς πράξεως εἰς εἷνα μόνον ὑποκείμενον, εἰς καιρὸν ὅπῃ συνέβησαν εἰς αὐτῷ πολλοί· μίαν μόνον αἰτίαν εἰς θανάσιμα ἀποτελέσματα μιᾶς ἀρρώστιας, εἰς τὰ ὁποῖα ἠμπορῶν νὰ συνέβησαν πολλὰ.

Εἰς τῶτο ἀνάγεται ἀκόμι καὶ τὸ νὰ λέγηται αἰτία οὐδὲς ἀποτελέσματος ἐκεῖνο, ὅπῃ ἦτον ἀπλῆ συγκυρία, καθὼς νὰ κατηγορῶν τὴν χριστιανικῶ θρησκείαν, ἢ τὰς πόσας φόνες, ὅπῃ μετ' ἀπλῶν ποφάσιν αὐτῆς, καὶ ἐναντίον εἰς τὰ δόγματά της ἔγινεν.

Ἐκτον εἶναι τὸ ἢ τὴν ἀτελῆ ἔξαριθμήσιον, καθὼς νὰ διιχυρίζηται τινὰς ὅτι ἔκαμε καλὸν εἷνα ἰατρικόν, ἐπειδὴ δὲν ἐπροξένησε κακόν· ὡς αὐτὸ νὰ μὴ
ἡμ-

ἤμπορῶσε τάχα νὰ μὴ προξενήσῃ μήτε καλὸν, μήτε κακόν. Εἰς τῆτο ἀνάγονται ὅλα τὰ διλήμματα, καὶ οἱ διαζωτικοὶ συλλογισμοὶ, ὅπῃ δὲ εἶναι ἀκρίβεις καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ ἀπαρίθμησιν τῶν μερῶν· τῶν ὁποίων ἐκθέσασμεν ᾠδαδείγματα εἰς τὸ προηγούμενον Τμήμα (Κεφ. Α'. Ἀ'ρθρ. Δ'. §. 3. καὶ Κεφ. Β'. Ἀ'ρθρ. Α').

Ἐβδόμον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ οἱ Σχολαστικοὶ ἀνόμαζαν ᾠδὰ τὸ συμβεβηκός, τῆτ' ἔστιν ὅταν θεωρῆται ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι ἀπλῶς καὶ συμβεβηκός. Τέτοιον ἦτον τὸ ἐπιχείρημα, εἴτε τὸ ὁποῖο ὁ Ρουσῶ διήχουρίζετο ὅτι πρέπει νὰ καταργησῶν ἀπὸ τὸν βίον τὰς τέχνας, καὶ ἐπισήμας, εἴτε τὸ φθείρην τὰ ἦθη, ὡς αὐτὸ νὰ ἦτον ἡ διαφθορά τῶν ἠθῶν εἷς ἀποτέλεσμα ἴδιον καὶ ἀναγκαῖον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπισημῶν, καὶ ὅχι καὶ συμβεβηκός ἀποτέλεσμα ἐκείνου, ὅπῃ τὰς κακομεταχειρίζεται· εἴτε τὸ ποῖος θέλει εἰπῆ ποτὲ ὅτι πρέπει νὰ ἀποβληθῇ ἀπὸ τὴν ἰατρικὴν ὁ ὑδράργυρος, τὸ ὄπιον, ἢ τὸ ἀντιμόνιον, ἐπειδὴ ὅταν μεταχειρίζονται κακῶς, εἶναι μερικαῖς φοραῖς βλαπτικώτατα.

Κατὰ τῆτο σφάλμα καὶ ἐκεῖνοι, ὅπῃ διήχουρίζονται ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ ἀληθεύῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ καὶ τύχῃ ἀλήθευσε καμμίαν φορὰν· καθὼς ὅτι τὰ ὀνειράτα προλέγαν ἐκεῖνο, ὅπῃ μέλλει νὰ γῆν, ἐπειδὴ μερικαῖς φοραῖς ἀκολούθησε τῆτο.

Ὅγδον εἶναι τὸ νὰ ληφθῇ τὸ ὅλον ἀντὶ τῆς μέρος, τῆτ' ἔστι νὰ συμπεραθῇ εἰς τὸ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀπῆκει μόνον εἰς μερικὰ μέρη. Κατὰ τῆτο ὁ Πλάτων ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν πολιτείαν τὰς Ποιητὰς, ἐπειδὴ μερικοὶ εἶναι ἐπιβλαβεῖς· καὶ τῆτο ἀκρόμα συχρὰ νὰ κατηγορῆται εἷς ὁλόκληρον πῆγμα ἀνθρώπων, μία πολιτεία, εἷς ἔθνος, εἴτε σφάλματα, τὰ ὁποῖα ἀνήκον μόνον εἰς μερικὰ ἀτομάτας.

Εἰς αὐτὸ ἀνάγονται καὶ ὅλα τὰ ἐλαττωματῶδη ἐπιχειρήματα, ὅπῃ γίνονται ἀπὸ τὰ καὶ μέρος εἰς τὰ

καθόλου, τὰ ὁποῖα εἶναι συχνότατα· ἐπειδὴ εἰς τὰς ἀνθρώπων ἀρκῆν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δύο, ἢ τρεῖς ἀξιοδείγματα, δεῖ νὰ κάμνῃ μίαν καθόλου ἐπαγωγὴν.

Ἐννατον εἶναι νὰ ὑποδίδῃ τινὰς ἀπλῶς εἰς εἷνα πρᾶγμα ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ ἀξία ἀφ' ἑαυτῆς καμμία ὑπόθεσις, ἢ διαφορῆ· τὸ ὁποῖον οἱ Σχολαστικοὶ τὸ ἀνόμαζαν λαμβάνεσθαι ἀπλῶς ἀληθινὸν ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι ἀπλῶς, ἀλλὰ πῆ (εἴτ' ἔν κατατί) τέτοιον· καθὼς τὸ νὰ δείξῃ τινὰς βλαβερὸν φύσει εἷνα πωρικόν, ἐπειδὴ βλάπτει ἀνίσως ἐρώγηται ἄωρον, ἢ χαλασμηόν, ἢ ὑπέρμετρον. Νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι θνητὸς καὶ πάντα, ἐπειδὴ εἶναι θνητὸς καὶ τὸ σῶμα. Τέτοιον ἦτον τὸ σόφισμα τῶ Κόττα ἀξία Κικέρωνι (ἀξία φύσεως Θεῶν Βιβλ. Γ'.) ὅτι εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἢμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ καμμία ἀρετή· ἐπειδὴ δὲν ἢμπορῆν νὰ ὑπάρχῃν ἐκεῖναι, ὅπῃ ἀπαιτῶνται εἰς τὸ ἀτελεῖς τῶ ἀνθρώπων· θνησιότης διπλαδὴ εἰς τὰς δυσυχίας, μετριοτήτης εἰς τὰ πάθη, φρόνησις εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῶ κακῶν, καὶ ἐκλογὴν τῶ καλῶν, καὶ τὰ παρόμοια, ὡς εὐ νὰ μὴ ἦσιν ἄλλαι ἀρεταὶ ἀπὸ αὐτῶν· ἢ τὸ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμηῶς ἀπὸ ἀτελείας καὶ ἐλαττώματα, τὸν κατασάίνει νὰ μὴ ἔχῃ μῆτε ἀρετὰς, μῆτε τελειότητας. Τὸ ἐπιχειρημάτε, ὡς ἀξία τρεῖς ἀσείως ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.) εἶναι καθὼς ἢθελεν εἶναι τὸ ἐπιχειρημα εἰς ἀνθρώπων ὑπὸ τὰ βενά, ὁ ὁποῖος ἀπέωντας ὅτι εἰς τὴν πολιτείαν τὰ πῆττα δὲν εἶναι σκεπασμηῶα μὲ καλὰμια, μῆτε μὲ ἄχυρα, ἢθελε συμπεραῆν ὅτι οἱ ἀσυκοὶ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν βροχίω, εἰς τὸ χιόνι, καὶ εἰς τὸν ἄερα.

Δέκατον εἶναι νὰ συμπεραῆν τινὰς ὑπὸ τὸ δυνατὸν τὸ ὄν, τὸ ὁποῖον τὸ ἔλεγον οἱ Παλαιοὶ ἐπὶ τὸ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργεία, καὶ εἶναι τὸ πλέον συχνότερον· καθὼς τὸ ταδε πρᾶγμα εἶναι δυνατὸν, λοιπὸν

εἶναι ἀληθινόν· ὅθεν εἶναι ἀντίφασις, ὅτι εἶναι ἀνθρώποι δώδεκα πόδες ὑψηλοί, λοιπὸν εἶναι· ἢ ψυχὴ ἢμπορεῖ νὰ νοῆ πάντοτε, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν ὕπνον, μὲ ὅλον ὅπῃ ὅθεν ἐκθυμάται ὑπερὰ τὰς νοήσεις της, λοιπὸν ἢ ψυχὴ πάντοτε νοεῖ. Τέτοια εἶναι μερικαῖς φοραῖς καὶ τῆς Φιλοσόφων τὰ συμπεράσματα, ὅχι τὰ δῆμῃ· τὰ ὅποια ὅθεν τὰ συμπεραίνεν καὶ ὡς ὑποπτα, ἢ τὴν ἀλάχισον πιθανά, ἀλλὰ ἀγαπῶν νὰ τὰ σιωπήν ἀπ' ἀδείας ὡς βέβαια.

Ἐνδέκατον εἶναι ἢ κατάχρησις τῆς ἀναδείγματος, καὶ ὁμοιοπύτων, εἰς τὰ ὅποια πίπτει συχνότερα ὑπὸ καθε ἄλλο ὁ δῆμος· ἐπειδὴ μὲν ὡς ἴκανός νὰ διέλθῃ εἰς τὸ βάθος τῆς παραγμάτων, τὴ φθάσει μία κάποια ὁμοιότης, ὅπῃ βλέπει ἀνάμεσα εἰς δύο πράγματα, ἢ νὰ συμπεραίνῃ ἢ τὸ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀγνῆκει εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ παροιμία, ὅπῃ ἐσημειώσαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. 5. Κεφ. Β'.) ὅτι ἢ ἀξιοβολή ὅθεν εἶναι λόγος (Paragone non è ragione), σαυίως ἔχει εἰς αὐτὸς τὴν δυνάμιν, ὅπῃ ἔπρεπε νὰ ἔχη.

Ἐξω ἄπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπειρημημένα σοφίσματα, μᾶς σημειώνει ἄλλα τρία ὁ Λάκιος εἰς τὸ πρῶτον ἀνθρώπινε νοός φιλοσοφικόν τῆς Δοκίμιον (Βιβλ. Δ'. Κεφ. 17.) ἢ τὰ ὅποια ἢμπορεῖσαν πλεονάζον νὰ ὀνομαδεῖν ἀπλάϊ ἀπάται, πρῶτα σοφίσματα· ὅμως συμβαίνεν καὶ αὐτὰ συχνότατα εἰς ἴτῃς ἀνθρώπους, καὶ εἶναι·

Α'. Ὄπταν μὲν ἢμπορῶντες τινὰς νὰ δώσῃ τὸν λόγον τῆ παραγματος, ὅπῃ ἐρη (καὶ μάλιστα φθόως ποθάνικς) τὸ ἀξιωματικόν (τὴν ἀνθεντίαν) τῆς ἰσοκλειμῶν, εἰς τὰ ὅποια ἢ ἢ τὴν ἐπιλήψιν, ἢ ἢ τὸν βαθμόντες, ἢ ἢ ἄλλο τὶ, ὁ ἐναντίος ὅθεν ἢμπορεῖ νὰ ἀντιπῇ, τὸ ὅποιον τὸ ὀνομάζει ὅπῃ χέριμα πρῶτα τὴν αἰδῶ.

Β'. Ὄπταν ζητῶμεν ἄπὸ τὸν ἐναντίον, ἢ νὰ δεχθῇ τὴν ἐδικλῶ μας δόξαν, ἢ νὰ ἀντιστασῇ μίαν καλλιτέ-

λιτέραν, ὡς αὐτὸν νὰ ἦτον κανονικὴ συνέπεια τὸ, ὅτι εἶναι ἀληθινὴ ἢ δόξασμας, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἰξούρει νὰ ἀρεβάλη ἀλλῶ καλλιτέραν, τὸ ὅποιον τὸ λέγει ἐπιχείρημα πῶς τὴν ἀγνοίαν.

Παρόμοιον μὲ τῆτο εἶναι τὸ σόφισμα ἐκεῖνε, ὅπῃ διιχυρίζεται, ὅτι εἶναι ψεύδης ἢ ὑπαρξίς ἐνός πράγματος, ἢ μίας ποιότητος, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται ὁ ὅπος, καὶ τὸν ὅποιον ἐνεργεῖ ἢ αἰτία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν παρῆγεται, καθὼς αὐτὸ ἀνεῖνται τὴν ὑπαρξίς τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ δὲν ἰξούρουμν πῶς αὐτὴ ἐνεργεῖ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα, ἢ τὴν καθολικῶν ἔλξιν τῆς σωμάτων, ἐπειδὴ δὲν ἰξούρουμν πόθεν ἀρεῖρεται.

Γ'. Ὄπόταν ἀνεγκάξωμν τινὰ εἰς τὸ νὰ δεχθῆ καὶ τὰς ἐδικάστῃ ἀρχάς, τὴν ἐδικάστῃ δόξαν· τὸ ὅποιον τὸ ὀνομάζει ἀποδείξιν πῶς τὸν ἀνθρώπον. Τῆτο τὸ ἐπιχείρημα ἦτον γνωστὸν καὶ εἰς τὰς Παλαιὰς ὑπὸ κάτω εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, δὲν τὸ ἐσοχάζοντο ὀμως ὡς σόφισμα· καὶ μῆτε εἶναι σόφισμα, ὅπῃ εἶναι ὁ λόγος ἀπὸ νὰ δείξωμν εἰς κανένα, ὅτι καὶ τὰς ἰδίας τῃ ἀρχάς δὲν ἔχει λόγον· μάλιστα τότε τὸν πολεμῆμν μὲ τὰ ἀρματῆτῃ· εἶναι ὀμως σόφισμα, ὅπόταν δέλωμν νὰ σιμάξωμν τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐδικῆς μας ἀποφάσεως ἀπὸ τὰς ἀρχάς ἐκεῖνε· ἐπειδὴ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ἢ δόξασμας τότε σιμάγεται ἀπὸ τὰς ἐδικάστῃ ἀρχάς, δὲν ἐπετα ὀμως νὰ εἶναι καὶ καθ' ἑαυτῶ ἀληθῆς, ὅπόταν αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖνε εἶναι ψεύδεις. Περί σοφισμάτων ἠμπορεῖ τινὰς νὰ ἰδῆ τὴν Τέχνῃ τῆ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.), καὶ τὰς σοφιστικὰς ἐλέγχῃ τῆ Ἀελοπέλης.

Τ Μ Η Μ Α Ε΄.

Π Ε Ρ Ι Δ Ι Α Λ Ε Ξ Ε Ω Ν.

Επειδὴ τὰ πράγματα δὲν θεωρῶνται ἀπὸ ὅλης ὑπὸ μίαν ἢ τινὲ αὐτῷ ὄψιν, μήτε ἔχον ὅλοι παρὰ αὐτῷ τὰς αὐτὰς ὑπολήψεις, εἶναι ἀφόδκτος ἡ διαφορὰ τῆς δοξασιῶν, ἢ αἱ φιλονεικίαι.

Πολλὰκις ὠφελῆν ἢ αὐταί, ἐπειδὴ εἰς τινὲ ἐναντιότητα τῆς δοξασιῶν, ἢ τινὲ μάχην τῆς λόγων, ὅπῃ ἐκατέρωθεν ἐπιφέρονται, διδρακνίζεταί καὶ ἀναπτύσσεται κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἡ ἀλήθεια, ἢ ὁποῖα ἄλλως ἢ θελε μὴ ἀσαφῆς, ἢ κεκαλυμμένη, ἢ παρὰ πλεγμαμένη, ἢ ἢ ἀμφίβολος.

Εἰς τῆτο ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον ὅπῃ αἱ ἀλέξεις νὰ γίνωνται πρῶτον εἰς πράγματα ἀπαδαῖα καὶ ἐπωφελῆ, ἢ ὄχι εἰς ψυχὰ ἢ μάταια ζητήματα. Δύτερον καὶ τὰς ἀνήκοντας ἔοπες, καὶ νὰ μὴ καταπῆν, καθὼς ἀκολυθεῖ συχνάκις, εἰς ματαίας κραυγὰς.

Διὰ τῆτο θέλομεν σημειώσῃ πρῶτον κάποιας παρὰ πρήσεις, ὅπῃ πρέπει νὰ φυλάττωνται εἰς ὁποιοῦνδήποτε ἀλέξιν, καὶ δύτερον τὰς ἀφόδρες ἔοπες τῆς ἀλέξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Καφόμες γερικοί παρατηρητέοι εἰς κάθε
Διάλεξιμ.

Α'. Ο σκοπὸς τῆς διαλέξεως πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἔ-
ργος τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆ νὰ τῶν γνωρί-
ζη τινὰς, ἢ νὰ τῶν κάμη γνωσθῶν εἰς ἄλλας, καὶ ὄχι
τὸ συμφέρον, ἢ ἡ λιπομερία (spirito di partito),
ἢ ἡ εὐας ἀφρων καὶ μωρὸς ἐνθουσιασμός, ἢ ἡ τυφλὴ
ἐπιμονὴ εἰς τὰς ἰδίαις ἀπολήψεις, ἢ ἡ ματαία φιλο-
τιμία τῆς ἐπιδείξεως, ἢ ἡ μανία τῆ ἀντιλέγειν εἰς
κάθε πρᾶγμα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ αἷτια τῶν περὶ
σοτέρων ἀντιλογιῶν καὶ λογομαχιῶν, καὶ τὰ χειρότερα
ἀπὸ ὅλα.

Β'. Ἀφ' ἧ συγκροτηθῆ μετέτοιον σκοπὸν ἢ διαλέ-
ξις, δεῖ νὰ κοροβαίνη καὶ μετὸν ἀρέποντα τρόπον,
πρέπει νὰ ἐκδέτην μετὰ σαφύειαν καὶ ἀκρίβειαν τὰς
γνώμας, ὅπως ἔχει καθύνας νὰ ἐλαφρυνθῆ, χωρὶς
νὰ εἰσαγάγῃ εἰς αὐτὰς κανὼνα ὄρον ἀσαφῆ, ἢ ὁμώνυ-
μον, ἢ ἀμφίβολον, μήτε ἀμφιβολίαν, ἢ σύγχυσιν
λέξεων· ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζωνται τὰς πλέον ἀκρι-
βεῖς καὶ σαφεῖς ὄρους, καὶ νὰ τὰς διαδέτην εἰς τρόπον
ὅπως, δι' οὗ νὰ φαίνεται ἡ ἀληθὴς καὶ κυρία ἐν-
νοία τῆς.

Γ'. Ἄν τὸ ζήτημα σρέφηται εἰς πράγματα ὄχι τό-
σον ἐγνωσιμὰ, ἢ εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀφηρημῆρας
ἐνοίας, ὅπως εἰς διαφόρους ἀνθρώπους εἶναι διάφοροι,
πρέπει νὰ ἐξηγήσων προτιμότερα ἀκριβῶς τὰς ὀρεσμῆ-
νας ιδέας, ὅπως ἔχει καθύνας δεῖ τὸ πρᾶγμα, πρὶν
ἢ ὁ λόγος, ἢ τί ἐνοῶν ὑπὸ κάτω εἰς ἐκείνον τὸν ὄ-
ρον, δεῖ νὰ μὴ γίνεται, καθὼς ἀκολουθεῖ ποικί-
λας, ἢ διαλέξις πρὶν λέξεων μόνων, καὶ σρέφηται μό-
νον εἰς ὄρους καθὼς ἐκλαμβανομῆρας.

Δ'. Οπόταν τὸ ζήτημα περιλαμβάνῃ πολλὰ μέρη, πρέπει νὰ διακρίνῃν αὐτὰ τὰ μέρη ἀκριβῶς, καὶ ἀρχίζοντας τὸ εἶνα νὰ μὴ μεταβαίνειν εἰς τὸ ἄλλο, πρὸ τῆς νὰ τελειώσῃν καὶ νὰ συμπεράνῃν τὸ πρῶτον.

Ε'. Ἀφ' ἧς διδωκενίσαν τὴν φύσιν τῆς ζητήματος, πρέπει νὰ ἐπιφέρειν, ὅσον τὸ εἶνα μέρος, ὅσον καὶ τὸ ἄλλο, τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως ἀπαιτῶνται εἰς τὸ νὰ δείξῃ κατὰ τὴν τὸ προκειμένον πᾶν εἰς τὸ ὅποιον τῆτο ἢ φυσικωτέρα τάξις ἀπαιτεῖ ὅτι ἐκεῖνος, ὅπως καταφάσκει νὰ ἐπιφέρειν πρῶτον τὰς λόγους, καὶ τὰς ὁποῖας καταφάσκει· καὶ ἐκεῖνος, ὅπως ἀποφάσκει, πρῶτον νὰ ἀναίρῃ αὐτὰς τὰς λόγους, καὶ ἔπειτα νὰ ἀντεπιφέρειν ἄλλως, ὅσον ἢμπορεῖ ἐναντίας.

ς'. Εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἰδίας ἐκάστη γνώμης δεῦν πρέπει μὴτε τὸ εἶνα, μὴτε τὸ ἄλλο μέρος νὰ μεταχειρίζεται σοφίσματα, μὴτε ἀσαφεῖς περιπλοκὰς λέξεων, μὴτε ἀκαίρους παρεμβάσεις, ἀλλὰ νὰ προσφύεται πάντοτε εἰς τὸ προκειμένον, καὶ νὰ τὸ ἀποδείξη μὲ ἐπιχειρήματα ἰχυρὰ, κανονικὰ, καὶ κατηχηκὰ, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν σαφῆ, ἀκριβῆ, καὶ εὐκρινῆ.

ζ'. Δεῦν πρέπει ποτὲ τὸ εἶνα μέρος νὰ ἀντικόπηται τὸ ἄλλο, πρὸ τῆς νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον τῆ· ὅμως καὶ ἐκεῖνος ὅπως ὀμιλεῖ, πρέπει νὰ εἶναι διακριτικὸς εἰς τὸ λέγειν, καὶ νὰ μεταχειρίζεται τὴν δυνατὴν βραχύτητα, καὶ νὰ μὴ φαίνεται ὅτι θέλει νὰ ὀμιλῇ μόνος αὐτός.

η'. Πρέπει νὰ λείπῃν μακρὰν αἰ κραυγαὶ καὶ οἱ θόρυβοι, καὶ νὰ μὴ φαίνεται ὅτι τὸ ζήτημα ἔχει νὰ ἀποφασισθῇ μὲ τὴν ἰσχυρὰ τῆς φωνῆς καὶ τῆς σήθης· ὁμοίως καὶ κάθε ὑπερβολικὴ ἔξαψις, καὶ νὰ μὴ καταστήσῃ μὲ τὴν ἔξαψιν εἰς μάχην ἢ διαλέξεις, ὅπως ἀρχίζει καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Πρέπει νὰ ἐξορίζωνται ἀπὸ τὴν διάλεξιν πρὸ πάντων τὰ δικητικὰ κινήματα, αἱ εἰρωνίαι, οἱ σαρκασμοὶ (χλευασμοὶ), οἱ καταφρονητικοὶ ὄροι, καὶ ὅλα ἐκεῖνα, ὅπως ἢμπορῶν νὰ λυπήσῃν καὶ νὰ παροξύνῃ.

ξυύεν τὸν ἐναντίον, ἢ ὅπῃ δὲν ἀρμόζεν εἰς χρησθή-
δεις ἀνθρώπους· καὶ πρὸ πάντων αἱ ὑβρεις ἢ βαρ-
βαρότητες, τὰ ὅποια εἶναι ἴδια τῆς χαμάλιδων, καὶ
φαύλων ἀνθρώπων.

Ι'. Πολλὰ ἀσεῖον εἶναι, ὁπόταν ὁ ἀντικείμενος δι-
γαίνει ἀπὸ τὸ ἀρκείμενον τε, νὰ τὸν ἀνακαλῆν εἰς
τὴν ὑπόθεσιν μὲ ἄλλους πολιτικὰς, ἢ νὰ τὸν κρα-
τῶν πάντα ἀμετακίνητον εἰς αὐτῷ· ἢ, ὁπόταν φαί-
νεται ὅτι θέλει νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἐννοιαν τῆς κατ' ἀρ-
χὰς φιλοφροσύνης ὄρων, νὰ τὸν ἀναμιμνήσκῃ· μά-
λισα ἀνίσως ἐφύλαττον ὅλοι τῆτο, αἱ ἀλλέξεις ἠθε-
λων τελειόνη πάντοτε εἰς ὀλίγα λόγια, καὶ δὲν ἀπο-
λυθῶσιν ἐκεῖνο, ὅπῃ συμβαίνει συχνότατα, νὰ γί-
νῃται μεγάλα ἐρεῖδες ἀπὸ φιλαμικρὰ πράγματα, ἢ
μετ' ὀλίγα λόγια νὰ ἐμβαίνῃ καὶ τὰ δύο μέρη εἰς
εἷα λαβύρινθον, ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶναι ἀδύνατον νὰ
εὔγῃ, ἢ νὰ ἐμβῇ εἰς ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀρχισαν.

ΙΑ'. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι τινὰς προσωπευατελο-
μήνος (προσκολλημήνος) εἰς τὰς δόξας τε, ἢ τὸσὸν κύ-
ριεῖς ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν, ὅπῃ γνωρίζωντας ὅ-
τι ἔχει ἀδικον, νὰ θέλῃ περισσότερο νὰ ἀπολυθῇ
ἢ νὰ ὑπερασπίζηται τὸ σφάλμα τε, ἢ νὰ ὑπέι-
κῃ ἐντίμως, ἢ νὰ ἰσχυρῇ· ἀπὸ τὴν ἀμαρτάνειν
ἀνθρώπινον, καὶ μία μετεσφραγῶν ὁμολογία, ἢ μία
ἐπιπδεῖα ὑποχώρησις, προξενεῖ περισσότεραν τιμὴν
εἰς τὰ παρόμοια, ἢ μία ἐπίμονος ὑπεράσπισις.

ΙΒ'. Καὶ ἐκεῖνος, ὅπῃ δύρεσκεται νικητὴς, δὲν πρέ-
πει νὰ θριαμβώῃ προσωπεῶς δι' αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ πα-
χιζῇ μὲ καθεὶν ἄλλο νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸν ἐναν-
τίον τὴν δυσἀρέσκειαν τῆς ἡττῆς· νὰ καλύπτῃ, ἢ
νὰ μετριάξῃ ἐκεῖνον τὴν ἀπὸ ἐπιπδεῖαν τῆς ὑπερο-
χῆς, ὅπῃ τῷ δίδει τὴν νίκην· νὰ κατηγορῇ τὸν ἑαυ-
τόν τε, ὅτι δὲν ἐρμηλεύθη καλὰ κατ' ἀρχὰς, δείχνων-
τας πῶς εἶναι πληροφορημήνος ὅτι αὐτὸν ἐξηγῶνταν καλ-
λίτερα, ὁ ἐναντίος κατ' ἑαυτὸν ἠθέλων εἶναι εἰς τὴν
αὐτῷ δόξαν· νὰ λέγῃ ὅτι σοχάζεται τὸ πᾶν γμα

ποιέτης λογιῆς, ἢμπορεῖ ὅμως καὶ νὰ εἶναι ἡπατημῆρος καὶ αὐτός. Ὅπότεν βλέπη τὸν ἐναντίον ὅτι ὑποχωρεῖ, καὶ μὴ τὸν ἐπιδιώκη, καὶ νὰ μὴ τὸν καταπατῇ βαρβαρικῶς, ἕως νὰ τὸν καταβάλῃ καὶ κράτος· μάλι-
 σα ἀπίσως εἶναι εἰς ἐκεῖνον μεγάλη δυσαρέσκεια, καὶ
 δυσκολία εἰς τὸ νὰ νικηθῇ, νὰ ἀδραχωρῇ καὶ νὰ ἀ-
 πέχη μὲ φρόνησιν ἄπο τὸ νὰ ἐξακολυθῇ. τὴν μά-
 χλιν· ὅτε τὶ ὁπότεν γίνονται μὲ τῶτον τὸν ἔσπον
 αἱ διαλέξεις εἶναι ἐπαινεταὶ καὶ ὠφέλιμοι· εἰ δὲ μή,
 εἶναι κατηγορημῆραι, καὶ ἐπιβλαβεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ διαφόρων τρόπων τῶν διαλέγεσθαι.

Αἱ ἑαλέξεις διαίρυνται πρὸ πάντων εἰς ἰδίαις καὶ δημοσίαις· αἱ πρῶται ἀναφύονται εἰς τὰς συλλογισμοφάνας, αἱ δὲ δεύτεραι γίνονται εἰς τὰ κριτήρια, ἢ εἰς τὰ χολεία.

Αἱ ἰδίαι ἑαλέξεις τῆς συλλογισμοφάνης γίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ ἑαλόγων, εἰς τὰς ὁποίας κατ' ἕνα ἐναντιόνοται, καὶ ἀποκρίνεται ἐκεῖνο, ὅπως φρονεῖ.

Αἱ ἑαλέξεις τῶν κριτηρίων γίνονται μετὰ δημοσιότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἀρχίζει ὁ ἐνάγων (ὁ κατήγορος) κατὰ προβάλλη καὶ νὰ δείχνῃ μετὰ ὅλης τῆς λόγου (αιτιολογίας) ἐκεῖνο, ὅπως ζητεῖ, καὶ ὁ ἐναγόμενος (ὁ κατηγορούμενος) ἀποκρίνεται εἰς τὰς λόγου τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιφέρει τὰς ἐδικίας τῶν ἐπαναλαμβάνει ὁ κατήγορος δείχνωντας ψευδῆ τὴν ἀναιρέσιν, καὶ τὰ δικαιολογήματα τῶν κατηγορουμένων, ἐπιφέρωντας ἄλλα, ἢ βεβαιώνωντας τὰ πρῶτα· ὁ κατηγορούμενος πάλιν ἀποκρίνεται ἐν δούτερον, (τὸ ὅποιον λέγεται ἐπαναδίπλωσις) ἑαλύωντας τὰ νέα ἐπιχειρήματα τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιφέρωντας ἄλλα πρὸς βοήθειάν τῶν. Ὑστερον δὲ τῶν ἐπιφέρεται ἡ ψήφος τῶν κριτῶν. Εἰς μερικὰς τόπους ὁ κατήγορος εἰς τὴν ἐπαναδίπλωσιν ἔχει ἄδειαν νὰ ἐναντιόνοται, καὶ νὰ ἀντικρίπτῃ τὸν κατηγορούμενον εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπως λέγει ψεύματα.

Αἱ ἑαλέξεις εἰς τὰ χολεία γίνονται καὶ δὴ δύο ἑσώπως, καὶ συλλογιστικὸν ἡμῶν, καὶ καὶ ἑατεριβῶν ἀκαδημαϊκῶν.

Εἰς τὴν πρῶτην ὁ ἐπιχειρῶν λαμβάνει μίαν θέσιν τῶν ὑπερασιστῶν ὁποιασδήποτε γνώμης· ἡχηματίζει εἷνα συλλογισμόν, ἢ ἐνθύμημα, εἰς τὸν ὅποιον δείχνει ὅτι ἡ ῥηθεῖσα θέσις εἶναι ψευδής.

Ὁ ὑπερασπιστὴς παρῶτον ἐπαναλαμβάνει εἰς τὴν μνήμην τὸν ὅλον τὸν ἐναντίον συλλογισμόν, ἵνα νὰ δείξῃ ὅτι τὸν ἀπεμνημόνευσε καλῶς· ἔπειτα ἐπαναλαμβάνει πάλιν τὴν μείζονα, καὶ ἢ τὴν δέχεται, αὐτὴ εἶναι ἀληθινή, ἢ τὴν ἀποφάσκει, αὐτὴ εἶναι ψευδής, ἢ τὴν διαίρη, αὐτὴ εἶναι διπλή, ἢ ἀμφίβολος, ἢ ἀληθινή ἀπὸ ἑνὸς μέρους, καὶ ψευδής ἀπὸ ἄλλου· ἢ τὴν ἀδεικτεῖ μὲ τὴν ὁλότην, ἀνίσως νομίξῃ ὅτι δεῦν ἀνήκει ἀπ' ὁθείας εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ εἰς τὴν ἐλάσσονα, καὶ τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον τὸ ἀποφάσκει μὲ τὴν ὁλότην, ἀνίσως ἢ μείζων, ἢ ἐλάσσων ἀποφάσκηται ἀπλῶς, ἢ κατὰ τι, ἢ διαρεῖται, ἢ εἶναι δεκτὴ καθ' ἑαυτὴν, καὶ ἀπόβλητος κατ' ἄλλο.

Συμβαίνει εἴποτε νὰ δεχθῇ τινὰς τὰς δύο προτάσεις, καὶ νὰ ἀποφύσῃ (νὰ ἀποποιήσῃ) τὸ συμπέρασμα, ὁποῖον δεῦν ὁγαίνῃ κανονικῶς ἀπὸ τὰ πεδύτα. Καθὼς ἀνίσως ἔλεγε τινὰς ὁ Δίνος εἶναι ψάει, τὸ δελφῖνι, εἶναι ψάει· λοιπὸν τὸ δελφῖνι καὶ ὁ Δίνος εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα· ἢ τὸ ξύλον δεῦν εἶναι αἰδητικόν, ἢ πέτρα δεῦν εἶναι αἰδητικὴ· λοιπὸν κἀνὴν πρᾶγμα δεῦν εἶναι αἰδητικόν.

Συμβαίνει κάμμιαν φοράν καὶ νὰ δεχθῇ ὅλον τὸν συλλογισμόν, καὶ μὲ ὅλον τῆτο νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ὄπχειρῶν ἔχει ἀδικόν· τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ, ὁποῖον ἐκεῖνος συνάγῃ ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπῃ ζητεῖται. Ἀνίσως τινὰς, ἀδελφείματος χάριν, ἔχωντας νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ψυχὴ δεῦν εἶναι ἀθάνατος ἔλεγχῃ· ἐκεῖνο ὅπῃ δεῦν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆς, δεῦν εἶναι αἰδῖον· ἀλλὰ μὴν ἡ ψυχὴ δεῦν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆς· ἄρα ἡ ψυχὴ δεῦν εἶναι αἰδῖος· εἰς τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ δεχθῇ τινὰς ὅλον τὸν συλλογισμόν, καὶ μὲ ὅλον τῆτο νὰ ἀποφύσῃ τὸ ἀπὸ τῆτο ἐπόμενον, ὅτι ἡ ψυχὴ δεῦν εἶναι ἀθάνατος.

Τῆτο ὅμως δεῦν ἠμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ, ἀλλὰ ὅταν ὁ ὄπχειρῶν ἢ δεῦν ἔχη καθόλου ἰδέαν τῆς τέχνης

τῆ, ἢ θέλει ὅτι τῆτο νὰ τῶ κακομεταχειρῆ· τὸ ὁποῖον εἶναι ἀχρῖστον, κατ' ὅποιον ἔσπον δὲ τῆς δῶ καὶ αὐ γίνεται.

Ἐξ ἐναντίας εἰς εἷα ἐνθύμημα συμβαίνει νὰ εἶναι δεκτὸν τὸ ἠγέμενον, καὶ ἀπόβλητος ἡ σωπέεια (τὸ συμπέρασμα), χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι ἔχει κατὰ ἀδικον ὁ ὅπιχειρῶν· ἐπειδὴ τότε ἐνοεῖται ὅτι ἔχει νὰ ἐρηθῆ τῶ ὑπακομῆς προτάσιν, ἀπὸ τῶ ὁποῖαν ἔπεται τὸ συμπέρασμα. Καθὼς αὐ ἔλεγε τινὰς ἡ ψυχὴ δὲ ὑφίσταται παρ' ἐαυτῆς, λοιπὸν ἡ ψυχὴ δὲ εἶναι ἀθάνατος· εἷδα μ' ὅλον ὅπῃ εἶναι δεκτὸν τὸ ἠγέμενον, τὸ συμπέρασμα ὅμως ἀποφάσκειται, τῆ ὁποῖε τὸ ψεῦδος κρέμαται ἀπὸ τὸ ψεῦδος τῆς ὑπακομῆς προτάσεως, ὅτι ἐκεῖνο ὅπῃ δὲ ὑφίσταται παρ' ἐαυτῆ, δὲ εἶναι ἀθάνατον. Ὅποιος ὅμως θέλει νὰ συλλογίζεται ὁρθῶς, πρέπει νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸ νὰ κάμνη ἐνθυμήματα, τῶ ὁποῖων νὰ εἶναι δεκτὸν τὸ ἠγέμενον καὶ ἀπόβλητον τὸ συμπέρασμα· δεῖ τι τῆτο ἠμπορεῖ νὰ εἶναι σημεῖον τῆ, ὅτι αὐτὸς ἡ δὲ βλέπει, ἢ θέλει νὰ κρύψῃ τὸ ψεῦδος τῆς ὑπακομῆς προτάσεως· τὸ ὁποῖον ὅπως ἢ ἀποθεωρηθῆ, εἶναι ἀτιμον.

Λοιπὸν ὁ ὅπιχειρῶν, ἀφ' ἔ λάβῃ τῶ ἀπάντησιν τῆ πρώτῃ συλλογισμῆ, κάμνει μίαν δευτέραν, ὅστιν εἷα δευτέρον συλλογισμὸν, ἢ ἐνθύμημα, εἰς τὸν ὁποῖον συμπεραίνει ὅτι εἶναι ἀληθῆς ἡ πρότασις, ὅπῃ ἀποφάσκειται.

Καὶ ὁ ὑπεραριστῆς πρώτον ἐπαναλαμβάνει ὅλον τὸν συλλογισμὸν, ἔπειτα ἐπαναλαμβάνει τὰ μέρη τῆ ἀνὰ μέρος, καταφάσκωντας, ἢ ἀποφάσκωντας, ἢ διαφρῶντας, ἢ ἀποποιέμενος (καθὼς ἀνωτέρω) ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἀξία ἀποδοχῆς, ἢ ἀποφάσεως, ἢ διαιρέσεως, ἢ ἀποποιήσεως.

Ἐτῆ ἀκολουθεῖ ὁπόταν τὸ ζήτημα ἔχει νὰ δελευθῆ μὲ τῶ ἐν χήματι συλλογιστικῶ δελεξίν, ἔως ὅπῃ νὰ καταπῆσεν ἐκεῖ ὅπῃ ἢ ὁ ὑπεραριστῆς νὰ
μὲν

μὴν ἢ ἡμπορῆ πλεον νὰ ἀρνηθῆ ἡ κἀμμίαν διὰ τὰς ἀπο-
τάσεις, ὅπῃ τῷ προτέρῳ, ἀλλὰ νὰ ἀναγκασθῆ νὰ
τὰς δεχθῆ ὅλας ὡς ἀληθεῖς, ἢ ὁ ὀπχειρῶν νὰ μὴ
ἢμπορῆ πλεον κατ' ἑδσῆα ἕσπον νὰ δεῖξῃ τὰς ἀπο-
φασκομύας προτάσεις τῷ.

Ὅμως πολλὰ ἀσπανάς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κἀμμίαν
φορᾷ δὲν καταπᾶ τὸ πρᾶγμα ἕως αὐτῷ ὅσον ὑπε-
ρα διὰ μερικὰ ὀπχειρήματα καὶ χῆμα, ἀπερνῶν εἰς
ἐκεῖνο, ὅπῃ ὀνομάζεται ἐκτὸς χήματος, ὡς ὅτι ὀπ-
χειρῶν, ἀφ' ἧς διὰ δεῖξῃ τῷ τελευταῖαν ἀρνηθεῖσαν
πρότασίν τε, προβάλλει χῶεἰς συλλογισμῶς, ἀλλ' ἐν
εἶδει ὀμιλίας τὰς ὀπλοίπτες ἀντιρήσεις τε, καὶ ὁ ὑπε-
ρασις (τῷ δόγματος πρὸς ἧς ὁ λόγος) πρῶτον ἀ-
ναλαμβάνει σιωποτικῶς ὅλας τὰς ἀντικειμύας ἀντι-
ρήσεις, ἔπειτα τὰς ἀναιρεῖ διὰ μίαν μίαν, συνά-
γῃ τῶν τέλος πάντων τῷ ἀλήθειαν τῆς προτάσεως,
ὅπῃ ὑπερασιζέται.

Αἱ καὶ ἡγερεβλῶ ἀκαδημαϊκῶν διαλέξεις εἶναι ὅ-
μοιαι καὶ πάντα μὲ τὰς καὶ χῆμα συλλογιστικόν, ἔξω
διὰ τῷτο ὅπῃ εἰς αὐτὰς ὑπερον διὰ ὡς, ἢ δὲ συλ-
λογισμῶς, ἢ ἐνθυμήματα, μεταβαίνων δὲ διὰ εἰς πῶν
ἐκτὸς χήματος καλεμύλω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶ ποῖοι τρόποι διαλέξεωμ εἶμαι ωφελιμώτεροι εἰς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας.

Αφ' ἧ ἀπρηίδμισα καὶ ἔδειξα τὰς εὐφόρας τῶπος τῶ εὐλέγεθαι, καιρὸς εἶναι πῶρα νὰ εἰπῶ καὶ ποῖοι ἄπο αὐτὰς εἶναι καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὀπιτηδεύτεροι εἰς ἐμπέδωσιν καὶ εὐσαφήσιν τῆς ἀληθείας· τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς κάθε εὐλέξεωμ. Εὐμῶλοισιν μὲ φαίνεται ὅτι ὁ καλλίτερος ἄπο αὐτὰς ὅλας εἶναι ὁ καὶ χῆμα συλλογιστικόν, ὁπόταν γίνεται κατὰ κανόνας, καὶ ἠμπορῶν νὰ τὸ εὐακολοθεήσεν ἕωμ τὸ τελευταῖον συμπέρασμα, χωρὶς νὰ μεταβῆν εἰς τὸν ἐκτὸς χῆματος· ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν ὄντας ὅλαι αἱ προτάσεις προσιωρισμῶμαι καὶ σαφεῖς, καὶ ἀμέσως συνημῶμαι, καὶ μία ἄπο τῶ ἀλλῶ εὐρητημῶμαι, ἔπεται μὲ εὐα μικρὸν κύκλον εὐπηρεμημάτων, νὰ φθαίνῃ εἰς τὸ τέλος, ὁπῶ εἶχει νὰ δείξῃ ὅτι ἐνικήθη τὸ εὐα, ἢ τὸ ἄλλο μέρος.

Ὅμωμ καὶ τὸν τῶπον, ὁπῶ κοινότερον τὸν μεταχειρίζονται, πολμῶ νὰ εἰπῶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ χειρότερος ἄπο ὅλας εἰς τὸ νὰ εὐσαφήσῃ τῶ ἀλήθειαν· ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ ἀπερνῶν ὡμ ὀπι τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ἐκτὸς χῆματος ἴσια ἴσια ὁπόταν φθαίνῃ εἰς τὸν δεσμὸν, εὐα νὰ εἰπῶ ἔτζι, τῶ χῆματος, ὅλα τὰ καὶ χῆμα εὐπηρεμηματα, ὁπῶ εἰς αὐτὸ προτίθενται, ὁε εἶναι ἄλλο ὀπῶ μία ἀνωφελὴς προεὐασμῶν, καὶ μία ὀχληρὰ ἐπανάληψιμ προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ὅλαι καταντῶν χεδὸν εἰς τὸ ἴδιον παῖγμα, καὶ αἱ ὁποῖαι ἠμπορεῶσαν νὰ εὐελιμωθῶν αἱ εὐεμώτεραι εἰς μίαν, ἢ δύο (1)· καὶ μῶμ ὀπι εὐέπωντας εἰς τὸν ἐνισάμῶν,

(1) Ἀνίσωμ παραδείγματὸμ - χῶεἰν δέλωτας νὰ κάμω εὐεα-

ἡ δὲ εἴσα μόνον ἐκτὸς χήματος, τὲ σηκώνειν τὴν δύναμιν τῆς ἐπαναλαμβανῆ, ὅπως ἤμπορῶσεν νὰ εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὴν ὑπόθεσίν τε, καὶ ἀναγκάζεται νὰ παρῶσα χαρῆ πρὸ τῆς νὰ νικηθῆ. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ περὶ τῆς καὶ διατριβῆς ἀκαδημαϊκῆς, ἕξω μόνον ὅτι εἰς αὐτὸν λείπει καὶ ἡ ἀνωφελὴς ὄχλησις τῆς συλλογισμῶν.

Μὰ ἡδέου εἰπῆ ἴσως τινὰς, ὅτι αὐταὶ αἱ διαλέξεις τῶρα δὲ γίνονται διὰ νὰ ἀνακαλύψω τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διὰ νὰ γυμνάζωνται οἱ νέοι, καὶ νὰ βεβαιώνωνται εἰς τὰς ἀληθείας, ὅπως ἀνεκάλυψαν, ἢ

διὰ

σιν εἰς τὴν ἀθανάσιον τῆς ψυχῆς, ἡδέου εἰπῆ 1) ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς δὲν ἤμπορεῖ με κανένα ἐπιχείρημα νὰ ἀποδειχθῆ. Λοιπὸν μία τέτοια ὑπόθεσις εἶναι ψευδής. 2) ὅτι τὰ ἐπιφερόμενα ἐπιχειρήματα εἶναι ἄλλα ἐσωτερικά, καὶ ἄλλα ἔξωτερικά, ὁμοίως καὶ τὰτα καὶ ἐκεῖνα εἶναι ἀνωφελῆ. Λοιπὸν ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς με κανένα ἐπιχείρημα δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῆ. 3) Τὰ ἐσωτερικά ἐπιχειρήματα εἶναι ἢ ἐκ τῆς προτέρων, ἢ ἐκ τῆς ὑστέρων· ἀλλὰ μὴν ἡ ψυχὴ μήτε ἐκ τῆς προτέρων, μήτε ἐκ τῆς ὑστέρων ἀποδείχεται ἀθάνατος· λοιπὸν τὰ ἐσωτερικά ἐπιχειρήματα εἶναι ἀνωφελῆ. 4) τὰ ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς προτέρων ἀρρύνονται ὑπὸ τῆς ἰδίας φύσιν τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ μὴν ὑπὸ τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς δὲν σιμᾶγεται, ὅτι εἶναι ἀθάνατος· λοιπὸν ἐκ τῆς προτέρων τὴν δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῆ. 5) διιχνεύονται, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή, καὶ ὑπὸ τὴν σιμᾶγεται, ὅτι εἶναι ἀθάνατος· ἀλλὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀπλή δὲν βεβαιώνεται κατ' ἐθένα ἔσονται· λοιπὸν μήτε ὅτι εἶναι ἀθάνατος. 6) ἡ ἀπλότης τῆς ψυχῆς σιμᾶγεται ὑπὸ τῆς δυνάμιν τῆς νοῆν, ἀλλὰ μὴν εἰς τὴν νοῆσιν δὲν ἐπιταί ἀναγκαῖως ἡ ἀπλότης· λοιπὸν δὲν βεβαιώνεται ὅτι εἶναι ἀπλή· ἀν' ἔλεγα ἔτι, ἡδέου καμὴν ἕξ ἐπιχειρήματα, καὶ με αὐτὰ ἄλλο δὲν ἡδέου εἰπῆ, παρὰ ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς κακῶς σιμᾶγεται ὑπὸ τῆς ἀπλότης τῆς, καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῆς δυνάμιν τῆς νοῆν, χωρὶς νὰ ἐπιφέρω ἀκόμη καμμίαν διέξιν. Ἀλλὰ καὶ πόσαι ἐπιχειρήσεις κατὰ χήμα συλλογιστικὸν δὲν ἀποφαίνονται κατὰ τὸν ἴδιον ἔσπον, καὶ χειρότερα ἀκόμη (τὰ ἔσι χωρὶς ἀποδείξιν) τὰ ἴδια παραγόμενα· αἱ ὁποῖαι ἤμπορῶσαν νὰ πειμαζοχθῶν εἰς εἴνα διασημὰ μικρότερον ὑπὸ τὴν!

ἔξ' ἢ νὰ δίδων ἄποπειραν εἰς ἄλλας ἐκείνη, ὅτῃ ἔμα-
θον· τὸ ὁποῖον κ' αὐτὸ δὲχθῆμεν, πάντοτε αὐτὸ τὸ
χῆμα φαίνεται ἀχρηστον· κ' ἀνωφελές ὡς πρὸς τὸν πρῶ-
τον σκοπὸν, ἔξ' ἢ τὸν ὁποῖον ἐπεκοιήθησαν αἱ ἁλῆ-
ξεις· ὅσον δὲ ἔξ' ἢ τὸν δεύτερον, θέλωμεν ἔξετάσει, τὴν
ὠφέλειάν τε εἰς τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον.

Αἱ ἁλῆξεις, ὅτῃ γίνονται μὲ χῆμα ἁλῶγε κ' ἢ
τὸν ἔσπον, ὅτῃ ἐμεταχειρίζετο ὁ Σαυράτης (τὸ ὁ-
ποῖον δεικνύμεν πολλά φθασθέντα εἰς τὸν Πλά-
τωνα), τῷ ἔστι μὲ ἐρωτήσεις συνηγεῖς, εἰς τὰς ὁ-
ποίας ὁ ἐναντίος ἀναγκάζεται νὰ ἀποκρίνεται ἀλλε-
παλλήλως, κ' νὰ ἀποκρίνεται σφικτὰ σφικτὰ, ἢ τὸν
ἀφίνεν νὰ πηγαῖν πλεον ἐλδ' ἄτερα, καθὼς βλέπο-
μεν εἰς τὰ φιλοσοφικὰ συγγράμματα τῷ Κικέρωνος,
κ' καθὼς ἀπολεθεῖ συχνὰ κ' εἰς τὰς σωμαστροφάς,
αὐτὸς ὁ ἔσπος ἡθέλον εἶναι χρησιμώτατος εἰς τὸ νὰ
γνωριθῇ ἢ ἀληθεῖα, αὐτὸ ἦτον δυνατὸν νὰ φυλάττων
οἱ ἁλῆγομῆροι μὲ ἀκρίβειαν εἰς ὅλον τὸν ἁλῆγον
τῷ κανόνος, ὅτῃ ἐκδέσμεν εἰς τὸ πρῶτον Κεφα-
λαιον, χωρὶς νὰ παρεκβῆσαν ἀπὸ τῷ προκείμε-
νον, ἢ μὲ ὀχληρὰς παρεκβάσεις, ἢ μὲ ἐρωτήσεις ὑ-
παλλήλως, ὅτῃ ἀναφύονται κάθε ὀλίγον, κ' ἀνίσως
αἱ κραυγαὶ κ' αἱ φωναὶ κ' ἢ ἀυτομονησία τῷ νὰ ἀ-
κρίβη τῷ λόγος τῷ ἄλλω, κ' ἢ ἔπιθυμία τῷ νὰ προ-
βάλλη τῷ ἐδικῷ τε, δεῖ ἔναμνε συχνὰ τῷ ἁλῆγο-
μῆρος νὰ μὴ ἢμπορῶν μῆτε νὰ λύσεν τὸ ζήτημνον,
μῆτε νὰ καταλαμβανῶν τὸ λέγει ὁ εὐας, κ' ἢ τὸ
ἄλλος.

Μένει λοιπὸν ἀπὸ τῷ διαφόρος ἔσπος, ὅτῃ ἀπο-
λεθεῖν εἰς τὰς ἁλῆξεις τῷ σήμερον, νὰ εἶναι καλ-
λίτερος εἰς ἀνακάλυψιν τῷ ἀληθείας ὁ δικανικός, ὁ ἐ-
στιν ἐκείνος, ὅτῃ μεταχειρίζονται εἰς τὰ κριτήρια· ἐ-
πειδὴ ἄντας ἐλδ' ἄτερος καθύρας ἀπὸ τῷ ἁλῆγομῆρος
νὰ ἐκδέσῃ εἰς τὰς πρῶτας δημογορίας τῷ ὅλος τῷ
λόγος τε, χωρὶς νὰ ἀντικοπῇ, κ' εἰς τὰς δευτέρας νὰ
ἀποκριθῇ εἰς ὅλας τὰς ἐστάσεις, ὅτῃ ἢμπορῶν νὰ
ἴδωμεν

ἄλλο τὸσον ὑπὸ τὸ εὔα, ὅσον καὶ ὑπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἶναι εὐκόλον νὰ προσδιοριθῇ καὶ ἡ φύσις τῶ ζήτηματος καὶ τὸ βάρος τῶ λόγων, τὸσον τῶ εὐός, ὅσον καὶ τῶ ἄλλῃς μέρες. Διὰ τῶτο εἰς ὅλας τὰς κρίσεις, εἰς τὰς ἐποίας εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζηται ἡ ἀλήθεια, ἐπρόκειναν τῶτον τὸν ἔσῳπον τῆς διαλέξεως, καὶ τὸν ἀκολουθεῖν, εἴτε διὰ ζωσῆς φωνῆς, εἴτε ἐγγραφῆς.

Ἀληθινὰ αἱ τέχναι τῆς Ῥητορικῆς κάμνεν κάμμίαν φορὰν καὶ διὰ μέσθ τῶτε τῶ ἔσῳπε τῆς κριτῆς νὰ ἀπατηθῆται, καὶ νὰ ὑποφασίζεν πρὸς βοήθειαν ἐκείνη, ὅπῃ ἔχει τὸ ἀδικον, εἰς ἔσῳπον ὅπῃ ἠθελε φανῆ, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀνακαλεθῇ τὸ σύστημα τῶ Ἀρείς πάγῳ τῶ Ἀθλων, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἦτον ἐξωρισμῶν καθε ἴχνοσ τῆς Ῥητορικῆς Τέχνης. μὲ ὅλον τῶτο αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὀνομαθῇ ἐλάττωμα τῆς μεθόδου, ἀπὸ τῶ ὁποῖαν ἠμπορεῖν νὰ ἐξωριθῆν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀπάται, καθὼς ἀπὸ τὸν Ἀρειον πάγον, ἀλλὰ ἡ τῶ μέρες ἐκείνη, ὅπῃ δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀνακαλύψῃ, καὶ νὰ ἐμπαίξῃ αὐτὰς τὰς ἀπάτας τῶ ἐναντίῳ, ἢ τῶ κριτῆ, ὅπῃ ἀφίνονται νὰ ἀπατηθῆται ἀπὸ αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Διαλέξεων ἰδίων εἰς γύμνασιν
τῶν νέων.

Αὶ δαλέξεις, ὅπῃ γίνονται εἰς τὰ Σχολεῖα διὰ γύμνασιν τῶν νέων, μ' ὅλον ὅπῃ ἤμπορῶν καὶ ἀφρόνες φόβος νὰ εἶναι ἀφελίμοι, ἐγὼ ὅμως ἀμφιβάλλω, ἀπίσως καθὼς τὰς μεταχειρίζονται οἱ φεικώτεροι, ἤμπορῶν νὰ ποροξενήσεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ ὄφελος, ὅπῃ ὑπόχονται.

Διὰ τὴν ἐγὼ δέωκα ἀληθινὰ ἀφελιμώτατον νὰ συνηθίζεν οἱ νέοι νὰ ποροβάλλεν μὲ σαφιλύσιον καὶ ἀκρίβειαν τὰς ἀληθείας, ὅπῃ ἐγνώρισαν, καὶ ἀφ' ἧς τὰς ποροβάλλεν πικρίας λογιῆς, νὰ ἰξδύρην νὰ τὰς ἀποδείχην ἀκρίβως· εὐρίσκω ποροσέτι ἀφελιμώτατον καὶ τὸ νὰ συνηθίσεν διὰ νὰ ἤμπορῶν νὰ γνωρίζεν εὐκόλως τὸ ἐλάττωμα ἐνὸς ψυδοσυλλογισμοῦ, ὅπῃ ἠθελε τὰς ποροβληθῆ, εἴτε εἰς τὴν ἀμφιβολίαν τῶν ὁρῶν ἠθελε κρύπτεται, εἴτε εἰς τὴν ἀρεσίαν, εἴτε καὶ ὅπῃ ἀλλὰ ἤμπορεῖ νὰ δῦρεθῆ· ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνω ἐξ ἐποίων αἰτίαν νὰ συνηθίζεν νὰ τὸ κάμνεν τῆτι εἰς χῆμα συλλογιστικόν, τὸ ὁποῖον, ἀφ' ἧς εὐγενὲς ἀπὸ τὸ Σχολεῖον, δὲν θέλουν τὸ μεταχειριθῆ ἴσως ποτέ εἰς ὅλλω τῆς τὴν ζωῆν (ἐπειδὴ δὲν ἰξδύρω εἰς ποίαν συνανασροφίῃ, ἢ συνομιλίαν τιμίαν καὶ δὲ ἄλλων ὑποκειμένων τὰ ζητήματα, ὅπῃ ἀναρῶνται κάθε στιγμή, καὶ μεταχειρίζονται, διὰ νὰ συγκροτῶν τὴν ὁμιλίαν, τὰ παραγματῶνται μὲ συλλογισμοῦς, ἢ μὲ τὸ σύμφημι, ἀπόφημι, διαιρῶ, δέχομαι τὴν μείζονα, ἢ τὴν ἐλάττωνα, καὶ τὰ τοιαῦτα), καὶ νὰ μὴ συνηθίζεν νὰ τὸ κάμνεν καὶ τὸν φόβον, ὅπῃ ἔχεν νὰ μεταχειρίζονται εἰς ὅλλω τῆς τὴν ζωῆν.

Ὁμολογῶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ μάθῃ τινὰς νὰ ἰ-

ξόρη δὲ νὰ κάμνη εἰς καιρὸν χρείας εἴα συλλογισμὸν ὀρθόν, ἢ εἴα ἐνθύμημα, ἢ εἴα δίλημμα, ὅπου-
 ταν ἢμπορῇ νὰ χρησιμώσῃ δὲ νὰ εὕρῃ τὴν δεσμὸν
 εἰδὸς ζητήματος, ἢ νὰ φε:μαζόσῃ εἴα ἐναντίον, ὅπως
 παχίζει νὰ εὕρῃ ἀπὸ τῶν ὑποθέσεων, καὶ νὰ φε-
 πλανᾶται εἰς ματαίας λέξεις· θέλω μάλιστα προσέ-
 τι νὰ εἶναι καλὰ συμπεριλαμβανόμενος δὲ νὰ ἀποδίδῃ εὐ-
 πολα μίαν ὀρθὴν δέξιν, ὅχι τὴν κατ' εἶδος, ἢ κατ'
 γῆμα, τὸ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ, ὅπως μίαν φορὰν ἐ-
 μεταχειρίζοντο εἰς ὅλα τὰ πράγματα, δὲ νὰ τὰ κα-
 λύπτῃν (σκοτίζειν) ὅλα, ἀλλὰ ἐκείνῳ, ὅπως ἢμπο-
 ρεῖ νὰ χρησιμώσῃ δὲ νὰ γνωρίσῃ τινὰ· τὸ κύριον ἐ-
 λάττωμα μίας προτάσεως, πῆς ὁποίας οἱ ὅροι, ἢ δὲν
 φε:λαμβάνεν τὰς ὀρθὰς καὶ ἀληθεῖς ιδέας, ἢ ἐκ-
 λαμβάνονται εἰς ἕκτασιν φε:μαζότεραν, ἢ ὀλιγώτεραν
 ἀπὸ ἐκείνῳ, ὅπως ἀπαιτεῖ ἢ ὑποθέσις. Ὁ φε:λεῖ
 προσέτι νὰ μάθῃν καὶ τὰς ἀληθεῖς κανόνας τῶν δὲ λέ-
 ξεων τῶν λεγομένων κατ' γῆμα, καὶ νὰ πειραθῇν καὶ με-
 ρικὰ φε:μαζόμενα καὶ δὲ νὰ μὴν τὰς φαίνωνται ξέ-
 να, ὅταν τὰς τύχῃ νὰ τὰ ἀκέρῃν, καὶ νὰ ἰξόρῃν νὰ
 τὰ μεταχειρίζωνται ὅπως τὸ καλεῖ ἢ χρεία.

Ὅμως νὰ τὰς φε:μαζοῦν εἰς τὸ νὰ δὲ λέγονται
 παντοτινὰ κατ' γῆμα, καὶ νὰ ἀνάγῃν εἰς τὸτο κάθε ἐπι-
 στήμῳ, μὲ φαίνεται ὅτι βλάπτει φε:μαζότερον φε:μαζ
 ὅπως ὠφελεῖ.

Ἐπειδὴ πρῶτον ὅλος ὁ καιρὸς, ὅπως ἐξοδῶν εἰς
 τὸ νὰ ἐτοιμαθῇν, καὶ νὰ ἐναχοληθῇν εἰς τὰς τέτοιαις
 δὲ λέξεις, πηγαίνει χαλκός, καὶ ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἐκεί-
 νο, ὅπως εἰς τὸ μεταξύ ἢμπορῶσαν νὰ μάθῃν· καὶ
 μήτε ἔχεται λόγος νὰ εἰπῶμεν, ὅτι τὸτο τὰς συμπερι-
 ζεῖ εἰς ἐκεῖνα ὅπως ἐμαθῶν· δὲ τι τὸτο ἢμπορῶν νὰ
 τὸ δοκιμάσῃν μὲ τῶν συχνῶν ἐπιπλάσῃν καὶ μελέ-
 τῳ, ἢ δὲ μέσῳ τῶν δὲ λέξεων, ὅπως γίνονται κατ'
 ἄλλον ἔσπον, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται ὀλιγώτερον και-
 ρὸν εἰς φε:μαζοῦν.

Β'. Ἐπειδὴ ὁ ἐπιστάμνος πρέπει κατ' τὸ συνέθετες
 νὰ

να κρατῆ τὸ ἀδυνατώτερον μέρος τῆς θέσεως, ἔπεται
 να παχίζῃ να τὸ διαφεντέον με ὅπχειρήματα φαι-
 νόμια καὶ ψεύδη· ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὲν ἔμπορεῖ να
 ἀρεθῆ εἰς δύο προτάσεις ἀντιφατικὰς, καθὼς εἶναι
 τῶ ἐνισαμύς καὶ ἀπολογεμύς, καθὼς ἢ εἰς τὴν μίαν,
 ἢ εἰς τὴν ἄλλην· ὅθεν συνηθίζει ἀνεπαιθήτως να
 εἶναι σοφιστικὸς, πωδολογιστὴς, καὶ ψεύσης.

Γ'. Οἱ ἀπολογεμύς, ἐπειδὴ μίαν πρότασιν ἀπαξ
 πωδαδεγεμύην, δὲν ἔμπορεῖ πλέον μήτε να τὴν ἀ-
 νακαλέσῃ, μήτε να τὴν διατρέσῃ, μήτε να τὴν ἀρη-
 θῆ, καὶ μήτε ἔμπορεῖ εἰς μίαν σειράν συλλογισμῶν να
 προῖδῃ πῶ καταπὰ μία τέτοια πρότασις, συνηθίζει
 κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἀπὸ φόβον τῶ ὅτι ὁ ἐναντίος ἔμ-
 πορεῖ να κακομεταχειρεθῆ τὴν πωδωχάρησίν τε, να
 εἶναι ὑποπτος εἰς κάθε λέξιν, να κάμνῃ ὅσον ὀλι-
 γώτερον ἔμπορεῖ πωδωχάρησιν, καὶ αὐτὴν με φόβον καὶ
 φόμον, να κάμνῃ χιλίας θεσολας ψυχας, ἐκεῖ ὅ-
 πῃ δὲν εἶναι κἀμμία χεῖρα, να ἀποφασκῆ πᾶλλὰς
 τὰ προδηλότατα, τὰ ὅποια ὅλα εἶναι ἀποτελέσματα
 τῶ διαβοῆτε κανόνος τῆς καὶ γῆμα θεαλέξεως, ὅπῃ
 λέγει, στανίως σύμφασκε, σύχνάκις διαίρει, πάντο-
 τε ἀποφασκε.

Δ'. Ἐπειδὴ εἰς τὰς πιαύτες θεαλέξεις ὡς ὅπῃ τὸ
 πλείστον ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς τῆς μαχομύων εἶναι ὅ-
 χι τὸ να ἐξετάσῃ καὶ να εὔρῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλ-
 λά να νικήσῃ, ἔπεται ὅπῃ καὶ ὁ εὔρας καὶ ὁ ἄλλος
 εἰς τῆτο να βιώνῃ τὴν δυνάμιν τε, καὶ ὅποιος ἀπὸ
 τῆς δύο τύχη να καταβάλλῃ τὸν ἐναντίον τε, να νομί-
 ζῃ ὅτι ἔχει καὶ δίκαιον, καὶ να ἀλαζονεύεται χωρεῖς
 να σοχαζήται ἀραγε ἀπὸ ἐδικλῶτε δυνάμιν ἐνίκη-
 σεν, ἢ ἀπὸ ἀδυναμίας τῶ ἐναντίου, με ἀλήθειαν, ἢ
 με ἀπάτῃ, με ἰχυράς ἀποδείξεις, ἢ με σοφίσμα-
 τα, με λόγον, ἢ με κραυγὰς· τὸ ὅποῖον μάλισα ἀ-
 κολαθεῖ, ὅποταν δὲν μάχονται παρρησία εἰς ὑπο-
 κείμενα, ὅπῃ ἔμπορῃ να τῆς διόθων ἐν τὰς θε-
 λέξεσιν τε, να τῆς δείχνῃ τῆς παρεξοπάσας τε, καὶ

να τὸς κατέχεν εἰς τὴν ὕψειαν ὁδόν· ὅθεν μίτε ἡμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ πόσα ἀξιώματα ψάδῃ, πόσα συμπεράσματα ἡμαρτημέβια, καὶ εὐὶ λόγῳ πόσας ἀτοπίας ἡμπορῶν νὰ συλλάβεν μὲ τῶτον τὸν ἔσῳπον εἰς τὸν νῦντες, ἔσον οἱ παιανίζοντες ἔσῳποιῦχοι, ὅσον καὶ οἱ σωἔσοφοί τῶς ἀκροαταί, εἰ ὁποῖοι εἰḡ τῶν εἰḡλειψιν τῆς ἀκεἰβῆς εἰḡκεἰσεως, ῥέπῶν φυσικὰ εἰς τὸ νὰ δίδεν τὰ δίκαια εἰς ἐπεινον, ὅπῃ νικᾷ.

Ὅθεν ὅπτεμῶνωντας ἐκεἶνα, ὅπῃ ὤρῃ τῶτε ἔως ἐδῶ εἶπα, λέγω ὅτι ἐμῶν μὲ φαίνεται ὠφελιμῶτέρα γύμνασις τῶν νέων παῶτων, νὰ τῶς ἐναχολῶν εἰς ἀδιάκοπον ἐπανάλῃψιν ἐκεἶνων, ὅπῃ ἔμαθαν· ἐπειδῆ μὲ τῶτο ἐντυπῶνονται καλὰ εἰς τὸν νῦντες, καὶ ἡμπορῶν εὐκόλα νὰ τὰ ἀνακαλέσῶν, καὶ νὰ τὰ μεταχειριδῶν εἰς καιρὸν χρείας.

2. Νὰ τῶς ἀναγκάζεν νὰ δίδεν λόγον ἀκεἰβῆ εἰḡ τὸ κάθε παῶγμα· ἐπειδῆ ἔτῆ ὄχι μόνον τὰ μανδᾶνν μὲ θεμέλιον, ἀλλὰ ἡμπορῶν, καὶ νὰ τὰ δείξῶν καὶ εἰς ἄλλῶς, αὐὶ κάμη χρεία.

3 Νὰ τῶς συνηθίζεν νὰ ἡμπορῶν εἰς εὐᾶ ζήτημα παῶπεπλεγμῶν νὰ δειρίσκῶν τὸν ἀληθινὸν δεσμῶντα, καὶ νὰ τὸ ἀναλύεν εἰς ἐλαχίσῶς ὄρῶς, τῶτ ἔσῳν εἰς εὐᾶ ἐνθύμημα, ἢ εὐᾶ συλλογισμῶν, ἢ εὐᾶ ὅπῃχῆρημα.

4 Νὰ τῶς παροτείνῶν συχνὰ ἐνστάσεις εἰς ἐκάῃνα, ὅπῃ ἔμαθαν, πότε εἰḡ συλλογισμῶν, πότε χωεἰς συλλογισμῶς, καὶ ἄπὸ κάμῃαν φορῶν καὶ εἰḡ σοφισμᾶτων, εἰḡ νὰ συνηθίζεν νὰ λύεν εὐκόλα κάθε δυσκολίαν, καὶ νὰ ἐξδύρεν νὰ δειρίσκῶν εἰς τῶς ψάδῆς, ἢ φαἰνομῶς, ἢ ἀπιδᾶνῶς ὅπῃχειρήσεις τὸ κύριον ἐλάτῳμα, ὅπῃ εἰς αὐτᾶς κρύπτεται, καὶ τῶν ἀληθινῶν αἰτίαν, εἰḡ τῶν ὁποῖαν παῶρει νὰ ἀπορρίπῳνται.

5 Νὰ τῶς συνηθίζεν ἄπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ φιλονεικῶν ἀναμεταξύτῶς· ὅμῶς καὶ τὸν ἔσῳπον, ὅπῃ εἶναι ὀḡμασῶτερον εἰς χῆḡσῳν, καὶ παῶρει νὰ μάθῶν

πλεονέκτερον, δείχνωντάς τας εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὄχι
 μοναχὰ τὴν τάξιν, ὅπῃ πρέπει νὰ πηρήσων, ἀλλὰ νὰ
 φθάσων συυτομώτερα εἰς τὸ ὀρθὸν συμπέρασμα, ἀλ-
 λά καὶ τὸν ἔσῳπον, ὅπῃ πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται
 ἀλλὰ νὰ φιλονεικῶν, καθὼς ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους ρη-
 σοφίθεις.

6 Νὰ τὰς γυμνάζων ὑπὸ κάμμίῳ φοραῶν ἢ εἰς τὰς
 καὶ χῆμα συλλογιστικὸν θαλέξεις, ὅμως πλεονέκτερον
 ἀλλὰ νὰ γνωρίζων εἰς τὶ συυίσάται, πῶς ἀλλὰ νὰ τὰς
 τὸ κάμην αὐτὸ μίαν παντοτινὴν ἀχολίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, ὅπως γίνονται εἰς ἀπόπειραν τῶν νέων.

Καθὼς εἰς τὰς κατὰ μέρος διαλέξεις, ἔγωγε καὶ εἰς ἐκείνας, ὅπως γίνονται δημοσίᾳ εἰς ἀπόπειραν τῶν νέων, δεῦν ἰξούω αὐτὴν ἢ κοινὴν μέθοδον εἶναι ἢ ὠφελιμωτέραν· ἐγὼ βλέπω ὅτι ἐκλέγναι τὸ πολὺ πολὺ δύω, ἢ τρία ζητήματα, καὶ εἰς αὐτὰ μόνον γυμνάζονται πολὺν καιρὸν· καὶ ἐντοσῦτω ἀφίνναι, καὶ πολλάκις λησιμονεῖν ὅλα τὰ ἐπίλοιπα· καὶ πολλάκις φοραῖς ἐκείνος, ὅπως τὰς γυμνάσεις, ἀναγκάζεται νὰ κάμῃ μόνος τὰς διαφορὰς ἀποκρίσεις, ὅπως ἀπαυτῆνται εἰς τὰς διαφορὰς ἐκτάσεις, ὅπως ἡμπορῆν νὰ τὰς κάμῃ ἐπαύω εἰς τὰς προκειμένας ὑποθέσεις· εἰς τρόπον ὅπως ἢ ἀξιότης τῶν ἀπολογημάτων δεῦν μῦθε εἰς ἄλλα, καὶ εἰς τὸ νὰ τὰς μάθῃ κατὰ λέξιν ἀπὸ μνήμης.

Ἐπαινῆται τῶν ἀπολογημάτων ἡ ταχύτης εἰς τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ νὰ ἀποδίδῃ ἐν καιρῷ τὰς ἀντιτάσεις διαστολὰς· ὅμως καὶ εἰς τὸ ἢ ἀξιότητος εἶναι ἀμφίβολος· διὰ τὴν ἐγὼ ἐγνώρισα σὺν, ὅπως ἔλαβε μίαν φοράν ἐπαίνους μεγαλωτάτης δι' αὐτὸ τὸ ἔργο, ὅπως δεῦν ἦτον ἀξιὸς κατ' ἑσθὴν τρόπον νὰ τὰς ἀπολαύσῃ.

Αὐτὸς ἦτον σὺν πνέματος τόσον νωθρῶν, ὅπως τυχαίως πάντως νὰ κάμῃ μίαν τέτοιαν ἐξέταξιν, ὁ διδάσκαλός τινος ὄντας πληροφορημένος, ὅτι αὐτὸς δεῦν ἦτον ἰκανὸς νὰ ἐπαναλαμβάνῃ κανεὶν ἐπιχειρήματα ὅχι μόνον ἐκ τῶν προχείρων, ἀλλὰ μήτε καὶ ἀπίσως τὸ ἐμαύτανον ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἀρτιότερα, καὶ τὸ ἐσερέονε καλὰ εἰς τὴν μνήμην τὴν μὲν μυρίας ἐπαναλήψεις, ἀπεφάσισεν νὰ προεπιμάσῃ ὁ ἴδιος πολλὰς μὲν ἀρτιότερα ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ νὰ τὸν βάλλῃ νὰ τὰ ἀναδύσῃ
ἀπὸ

ὑπὸ εἴα εἴα μὲ ἀνεκλάλητον ὑπομονῆ· καὶ πλησιάζοντας ὁ καιρὸς τῆς ἀπαλῆξεως, νὰ πακαλέσῃ τὰς φίλας, ὅπως ἐκλέχθησαν ἕνα νὰ κάμῃ τὰς ἐνστάσεις, ὄχι μόνον νὰ τὰς ἀνακοινώσῃ τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως ἔπρεπε νὰ μεταχειριθῆν, (τὸ ὅποιον ὁὐκ εἶναι τὸσον σπανίον) ἀλλὰ νὰ μάθῃ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως αὐτὸς τὰς ἐδίδε, καὶ νὰ τὰ ὑποσηθίσῃν· τὸ ὅποιον εἶναι τὸ σπανιώτερον παρ᾽ ἄλλο, ὅπως ἐσάθη εἰς τὸν κόσμον. Λοιπὸν τί ἀκολουθεῖ; οἱ ἐπιστάμφοι, ἀφ' ἧς σωματέλαβον τὴν εὐνοίαν, ὁὐκ ἔμπορῶσαν νὰ ξεχάσῃν καὶ τὴν ὑλὴν τῆς λέξεως. Ὁ καλὸς ὑπολογισμὸς, ὁ ὁποῖος ὁὐκ ἦτον βόσπος νὰ ἀφήσῃ μήτε μίαν κεραίαν ὑπὸ τὰς λέξεις τε, ἐπαναλαμβάνει προχειρότατα κάθε ἐπιχείρημα, καὶ τὴν εὐνοίαν τῆς ὑποθέσεως, ὅμως μὲ λέξεις πολλὰ διαφορετικὰς, τὰ ἔστι μὲ ἐκείνας, ὅπως εἶχεν ὑποσηθίσῃ τὸσον καιρὸν προτίτερα. Οἱ ἀκροαταὶ, οἱ ὁποῖοι ὁὐκ ἔξυβραν τὸν ἠρόμῳ, βλέπωντάς τον νὰ σφενδονίζῃ τὸσον ἐλάττωρα κάθε ἐπιχείρημα, καὶ νὰ τὸ ἐκθέτῃ μὲ διαφορετικὰς ὁρας, τὸν ἐκοίταζαν μὲ θάμβος, καὶ ὅλοι οἱ κύκλω παρ᾽ ἐπιστάμφοι τῶ ἑκάμην κρότης μεγαλωτάτης, εἰς καιρὸν ὅπως ὁ καλὸς νέος ἐπέκυνταν τεταπεινωμένος καὶ κατηχυμῶρος ἕνα μίαν τέτοιαν δόξαν, ἔξυβρῶντας τὸσον ἦτον ἀξίος τῆς τοιῶτων κρότων.

Καθὼς ἔμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ μὲ τῶν τὸν βόσπον ὅπως ὁ μεγαλιώτερος παπαγάλος νὰ κάμῃ τὴν πλέον ὀφθαλμικώτερον ἐπίδειξιν, ἔτσι ἔμπορεῖ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ὅπως εἴας νέος ὁ πλέον ἀξιώτερος, ὅπως ὁὐκ θέλει νὰ μεταχειριθῇ αὐταὶ τὰς τέχνας, νὰ συγχιθῇ, καὶ νὰ μείνῃ κατηχυμῶρος· καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἀκολουθήσῃ μίαν φοράν τῆς εἴας, ὁ ὁποῖος ἐσπέδασεν ὅλα τὰ πράγματα μὲ μεγάλῳ ἐπιμέλειαν. Ἀνάμεσα εἰς τὰς ἄλλας θέσεις ἐπεχειρήθη νὰ διαφορευθῆσῃ καὶ ἐκείνῳ τῶ Βοερχαβία, ὅπως ἐπεπόλαζε τότε κοινῶς εἰς τὰς φυσικὰς, ὅπως τῆς ἴσης ἀκαχύστεως τῶ πυρὸς καὶ τὰ ἀκαχύματα. Ἡ πείρα, ὑπὸ τὴν ὁ-

ποιῶν ὁ Βοερχάβιος σιωπᾷ αὐτῶ τῶ δοξᾷ εἶναι τῆτο, ὅπῃ αὐ τειθῆν εἰς εἷα οἰκίσκον διαφορα σώματα, ὅμοια εἰς τὸ χῆμα, καὶ ἴσα τὸ μέγεθος, ὅμως διαφορα κατὰ τὴν κρίσιν καὶ ποιότητα, διαφοροι, φέρειπεν, κύλινδροι ὅμοιοι, εἷας ἀπὸ ξύλον, ἄλλος ἀπὸ πέτραν, ἄλλος ἀπὸ σίδηρον, κτ. καὶ κρεμασθῆ εἰς τῶ μέσιω αὐτῶ εἷα θερμόμετρον, καὶ ὀλίγον καιρὸν, ἀφ' ἧ διαφοραθῆ εἰς αὐτὰ καὶ ἴσοσαθμίαν τὸ πῦρ, πλησιάζοντας εἰς καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὸ θερμόμετρον, δευ δεῖχνει καμμίαν ἀλλοίωσιν· σημεῖον, ἔλεγχον, ὅτι αὐτὰ τὰ σώματα, μ' ὅλον ὅπῃ εἶναι διαφορα εἰς τὴν πυκνότητα, ἄντας ὅμως ὅμοια εἰς τὴν ὄγκον, ἔλαβε καθένα ἴσον βαθμὸν τῆ πυρός. Λοιπὸν ὁ ἐπιστάμενος ἀρχισε νὰ πολεμῆ τὸ ἴδιον συμπέρασμα τῆ Βοερχαβία, ὅπῃ ἐσωιάζεν ἀπὸ τῶ πείρωμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐθεμελιώγετο ὅλη ἡ θέσις, λέγωντας ὅτι αὐτὴ ἡ πείρα δεῖχνει ὅτι κάθε εἷα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σώματα ἐδέχθη ἀπὸ τὸ πῦρ, ὅσον μέρος ἤρμοζεν εἰς τῶ φύσιν τῆ, ὅχι ὅμως καὶ ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ἴσον εἰς ὅλα· καὶ τὶ αὐ εἰς τὸ σίδηρον, πῶδα δείγματος χάριν, ἀρμόζεν 12 βαθμοί, εἰς τὸν ὑδράργυρον 10, εἰς τῶ πέτραν 8, καὶ εἰς τὸ ξύλον 6, ἡ ποσότης τῆ πυρός θέλει εἶναι διαφορετικὴ εἰς ὅλα αὐτὰ· ὡς τὸσον ἔχωντας καθένα ὅσον μόνον ἀρμόζει εἰς τῶ φύσιν τῆ, πλησιάζοντας εἰς αὐτὰ τὸ θερμόμετρον, δευ θέλει εἶναι καμμία αἰτία μήτε ὁ ὑδράργυρος νὰ μεταδώσῃ εἰς ἐκεῖνα ἀπὸ τὸ ἐδικόν τῆ πῦρ, μήτε ἐκεῖνα εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἐδικόν τῆς· ὅθεν τὸ εἰς τὸ θερμόμετρον μῆνι ἀκίνητον. Ἡ κωσεν ὁ ἀπολογεμῆος τῶ δυνάμιν τῆ ἐπιχειρήματος, εἰς τὸ ὁποῖον δευ ἠμπορεῖσε νὰ εἶναι προπαρεσκευασμῆος, καὶ τὸ ὁποῖον δευ ἐπιδέχεται ἀπόκρυσιν· καὶ ἄς δὲχαισῆ ὅπῃ προβάλλωντας τὸ ὑσέρα ἀπὸ ὅλα, καὶ ἐκτός χήματος, καὶ ἔχωντας δι' αὐτὸ σάδιον πλατύτατον νὰ ἐκτανθῆ εἰς τὰ λοιπὰ πρῶτα ἐπιχειρήματα, καθὼς ἦλθεν εἰς τῆτο τὸ τελευταῖον, ἠμπόρεσε νὰ τὸ διαξέξῃ, ἐπιφεί-

μῶντας μόνον διαφορα πειραδείγματα σημείων, ὅπῃ φαίνεται τὸ θερμόμετρον εὐθὺς ὅπῃ πλησιάζει εἰς διαφορα σώματα, τὰ ὅποια ἤθελεν ἔχει διαφορον βαθμὸν πυρὸς, καὶ διὰ αὐτὰ νὰ συναίξῃ ὅτι τῆτο ἤθελεν ἀκολουθήσῃ ὁ ζάπαντος, ἀρίσως καὶ εἰς τὰ εἰρημῆνα σώματα τὰ πειράματος τὰ Βοερχαβίε ἦτον ὁ βαθμὸς τῆ πυρὸς διαφορος, μετὰ τὸ ὅποιον μέσον ἠμπόρεσε νὰ καλύψῃ ὅπως ἔν τῷ ἀδυναμίαν τῆς ἀποκρίσεως, εἰς ἕξοπον ὅπῃ δὲν ἔδειξε κἀνάσας πῶς τὸν ἐκατάλαβε· διὰ τὶ ἀν' ὁσὸ ἦτον τῆτο, ἢ ἢ τὸ ἐπιχείρημα τῆτο τῆ ἐπρωτείνετο εἰς τῷ ἀρχίῳ, ἦτον κίνδυνος, καὶ βέβαια χωρὶς σφάλματος, νὰ μείνῃ ἀναπολόγητος.

Τὸ σφάλμα εἰς τῆτο εἶναι τῆς ἰδίας μεθόδου· ἐπειδὴ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαιτῆ τινὰς διὰ τὸ εἶναι νέον τὸ νὰ εἶναι ἀποχέριος νὰ ἀπαντήσῃ ὅπῃ ποδὸς, ὁ λέγεται, εἰς κάθε ἀπερσδόκητον εἴσασι, ὅπῃ ἤθελεν τῆ κάμη ἄλλοι;

Ποῖος καὶ διὰ τὸς πλέον γεγυμνασμένους ἀνδρας ἤθελε πολμήσῃ, χωρὶς μῶμον θρασύτητος, νὰ εὐρη εἰς τὸ δημόσιον διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ἐκ τῆ ἀποχέριος, ὅχι ἐπάνω εἰς ἕξῃς, ἢ τέσσαρας, ἀλλὰ εἰς μίαν μόνῳ θέσιν (καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ὕλη δὲν εἶναι βεβαία, ἀλλὰ μόνον πιθανή) εἰς κάθε εἴσασι, ὅπῃ ἄλλος ἠμπορεῖ νὰ εὐρη, ἢ νὰ φανταθῇ, καὶ αὐτὸς μῆτε νὰ εὐχαθῇ καθόλου;

Ὅσον ἐγὼ νομίζω, ὅτι καὶ διὰ τιμῷ τῆ νέων, καὶ διὰ πῶς προτέρων ἀφέλειων τῆς, καλλίτερον ἤθελεν εἶναι νὰ ἀκολουθῆν εἰς ὅλας τὰς τέτταρας δοκιμαίας ἐκείνῳ τῷ ἰδίῳ μέθῳδον, ὅπῃ ἀκολουθῆν εἰς τὴν Γεωγραφίαν, εἰς τὴν Χρονολογίαν, εἰς τὴν Ἱστορίαν, καὶ εἰς τὰ Μαθηματικά· τῆτ' εἶναι, ἀφ' ἧ ἐκδέχτην τὰς ὕλας, ὅπῃ ἠκυσταν, ἐπάνω εἰς αὐτὰς νὰ τῆς ἐρωτῆν, καὶ νὰ τῆς ζητῆν λόγον ἀκριβῆ ἐκείνων, ὅπῃ ἔμαθον, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ μόνον, ὅπῃ ἀρέπει νὰ ἀπαιτῆν διὰ αὐτῆς.

Μὲ τῶτον τὸν τρόπον 1) ἠμποροῦσαν νὰ προετοιμάζονται ὄχι μόνον εἰς τρία, ἢ τέσσαρα, ἀλλὰ εἰς πολλά, καὶ μάλιστα εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ εἰδιδάχθησαν· καὶ αὐτὴ ἡ ἐπανάληψις ὅλων τῶν πραγμάτων δεῦν ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ πόσον εἶναι ὠφέλιμος. 2) ἡθελε φαίνεται καθαρώτερα ἢ ἀληθινῆ ἀξιότητις τῆ καθεύου, καὶ ἡθελεν ἔχει ὀλιγωτέραν χώραν ἢ ἀπάτη, εἰς τὴν ὁποίαν δεῦν ἰξόρω πόσον ὠφέλιμον εἶναι νὰ συνηθίζην τὴς νέας πόσον ὀγλίγωρα. 3) καθὼς ἡθελεν ἐλοῦθεροθῆν ὑπὸ τὸν ὑπερβολικὸν κόπον ἐκεῖνοι, ὅπῃ τὴς διαθέτην εἰς τέτοιας δοκιμασίας, ἔτσι ἡθελεν ἀπαλλαχθῆν ὑπὸ τὴν ἐνόχλησιν, ὅπῃ δοκιμάζην κοινῶς καὶ ἐκεῖνοι, ὅπῃ πρέπει δια κἀνστάτης τίτλον νὰ διεύσκωνται παρόν· καὶ αὐτὸ ὁ λόγος ἦτον περὶ πραγμάτων ὠφελίμων καὶ ἀξιολόγων, ἀντὶ δια ἐνόχλησιν, ἡθελεν διεύσκη ἡδονῶν.

Ὡς πόσον ἐγὼ λέγω μόνον τὴν γνώμην μου· ἄλλοι ὅμως ἴσως θέλουν ἰδῆ καλλίτερα ὑπὸ ἐμῶν -ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι ὠφελιμώτερον.

Τ Μ Η Μ Α ς.

Π Ε Ρ Ι Μ Ε Θ Ο Δ Ο Υ .

Η τάξις, ἢ ὁ ῥόπος, καθ' ὃν γίνεται ὁποιοδήποτε πρᾶγμα, εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ῥητικῶς ὀνομάζεται μέθοδος· ὅθεν εἶναι μέθοδος τῷ ἀνωτάτῳ, μέθοδος τῷ μεσότητι, μέθοδος τῷ ὑποτάτῳ τῶ ἀληθινοῦ, ἢ μέθοδος τῷ διδάσκοντι· ἀγκαλὰ οἱ Ἀρχαῖοι μέθοδον δὲν ἐνοῶσαν ἄλλο, ἢ τῶ τάξιν καὶ τὸν ῥόπον τῷ διδάσκοντι εἰς ἄλλον.

Ἀλλὰ δεῖ νὰ διδάξῃ τινὰς κἀντιὰ πρᾶγμα εἰς ἄλλον δύο μέθοδοις ἢ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ, ἢ τὰς ὁποίας ἢ μία ὀνομάζεται Συνοθετικὴ, ἢ ἡ ἄλλη Ἀναλυτικὴ.

Ἡ Συνοθετικὴ μέθοδος ἀρχίζει, ἢ ἀπὸ τῶ κατὰ ἄνω, ἢ καταβαίνει εἰς τὰ μερῶν· ἡ Ἀναλυτικὴ τὸναντίον, ἀρχίζει ἀπὸ τῶ μερῶν, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὰ κατὰ ἄνω.

Ἀφ' ἧ εἰπέμεν ὀλίγα τινὰ ὅσον δεῖ τὴν μίαν, ὅσον καὶ δεῖ τῶ ἄλλῃ μέθοδον ἀπὸ μέρος, θελωμεν εἰπεῖν ἐκ συγκρίσεως, ἢ ποία ἀπὸ τῶν δύο φαίνεται προτιμότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Μεθόδου Σωφιστικῆς.

Μέθοδος Σωφιστικὴ εἶναι ἐκείνη, ὅπῃ ἰδιαίτερον ἀκολούθῳ οἱ παλαιοὶ Γεωμέτραι, καὶ μάλιστα ὁ Εὐκλείδης· τὴν ὁποίαν δὲν ἤμπορεῖ τινὰς νὰ τὴν ἐξηγήσῃ ἀλλῶς καλλίτερα, ὥστε δείχνωντας μὲ ποιοῦν τρόπον τὴν ἀκολούθῳ ἐκείνοί.

Ὁ Εὐκλείδης λοιπὸν ἀρχίζει ἀπὸ τῶν ὁρισμῶν ὅλων ἐκείνων τῶν ὄρων, ὅπερ εἶχε νὰ μεταχειρισθῇ μὲ ταῦτα εἰς τὰ ἐξ ἑρῶτα βιβλία τῶν στοιχείων τε, καὶ ὄχι ἔχοντα τὴν ὀπίσθεον Γεωμετρίαν, τὰ ἔστι τὰ σημεῖα, τῆς γραμμῆς, τῆς ὀπίφανείας, τῆς ὀπίπτεως, τῶν ῥαβδίων, τῶν ῥημάτων, κτ. κτ.

Εἰς αὐτὰ ἀκολουθεῖν τὰ αἰτήματα, τὰ ἔστι ζητήματα ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἤμπορεῖν νὰ ῥῆεν δεικνύοντα· καθὼς νὰ ῥαβδῆξῃ μίαν γραμμὴν ἀπὸ ἑνὸς σημείου εἰς ἄλλο· νὰ ἐκβάλῃ μίαν γραμμὴν δοθεῖσαν· ἀπὸ ἑνὸς σημείου ὁποιοῦνδήποτε, μὲ ῥαβδῆξῃ ὁποιοῦνδήποτε, νὰ ῥαβδῆξῃ κύκλον, κτλ.

Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖν τὰ αξιώματα, τὰ ἔστι κάποιαι ἀλήθειαι ῥηρικαί, ὅπερ εἶναι σαφεῖς καθ' ἑαυτὰς· καθὼς, τὸ ὅλον εἶναι μεγαλιότερον ἀπὸ ὁποιοῦνδήποτε μέρος τε· ἀνίσως εἰς ἴσα πρὸς ἑαυτὸν ἴσα, καὶ προκύπτοντα εἶναι ἴσα· ἀνίσως δύο ποσὰ εἶναι ἴσα μὲ ἑαυτὸν τρίτον, εἶναι καὶ ἀλλήλοις ἴσα, κτ. Ἀγκαλιὰ τῆτο τὸ τελευταῖον ἴδωμεν εἰς τὸ ἑρῶτον μέρος (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Α'), ὅτι πρέπει νὰ συναρῆσθῃ μὲ τὰ θεωρήματα ὄχι ἑρῶτερον, ὥστε μὲ τὰ αξιώματα.

Τὰ αξιώματα τὰ ῥαδέχονται τὰ θεωρήματα, καὶ τὰ προβλήματα, τὰ ἔστιν αἱ μερικώτεροι ἀποδείξεις, ὅπερ δεικνύονται ῥα τῶν ῥηρικωτέρων, καὶ ἡ μία ῥα μὲ

ση τῆς ἄλλης· καὶ εἰς μὴ τὸ θεώρημα προτίθεται ἐκεῖνο, ὅπῃ μέλει νὰ ἀποδείξη, καὶ ἔπειτα προτίθεται ἡ ἀποδείξις· εἰς δὲ τὰ προβλήματα προτίθεται ἐκεῖνο, ὅπῃ μέλει νὰ ᾄη· ἔπειτα ἐκτίθεται ὁ ἔσπος, καθ' ὃν γίνεται, καὶ ἀκολούθως ἀποδείχεται ὅτι ὀρθῶς ἔγινεν.

Ἀπὸ τὰ θεώρηματα, καὶ τὰ προβλήματα δ'γαίνεν τὰ συμπέρασματα ἐκεῖνα, ὅπῃ φυσικῶς φερόγονται ἀπὸ αὐτὰ, καὶ ὀνομάζονται πορίσματα· καὶ αὐτὰ εἰς ἕνα θεώρημα, ἢ εἰς ἓνα πρόβλημα χρειάζεται νὰ προσεῖη κανεὶν ἄνθρωπον, ἢ δὲ νὰ τὸ σαφηνίσῃ καλλιτέρας, ἢ δὲ νὰ κάμῃ καμμίαν ἐπιωφελεῖν ἐφαρμογὴν, τῆτο βαινεται μὲν τὰ πορίσματα, καὶ ὀνομάζονται χόλιον.

Ἀνίσως εἰς κανεὶν θεώρημα, ἢ πρόβλημα εἶναι χρεία νὰ μεταχειρῖη τις καμμίαν πρότασιν, ὅπῃ δὲν εἶναι σαφὴς καθ' ἑαυτῶν, καὶ δὲν εἰδείχθη προηγουμένως, αὐτὴ ὀνομάζεται λήμμα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ τάξις, ὅπῃ συνηθίζον νὰ κρατῶν οἱ Γεωμέτραι, τὴν ὁποίαν μερικοὶ, καὶ μάλιστα ὁ Βόλφιος, ἠθέλησαν νὰ τὴν μεταφέρων, καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας.

Ἀπὸ τῆτο φαίνεται ὅτι ἡ σιωπαιτικὴ τάξις, ἡλικῶς ὀμιλῶντας, εἶναι ἡ ἰδίᾳ τάξις τῆ συλλογισμῆ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρχινῶν ἀπὸ μίαν καθολικὴν πρότασιν, δὲν νὰ καταστήσων εἰς μίαν ἐπιμέρας, ἢ καθ' ἕκαστα· καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰς νὰ δ'γάλων τὸ συμπέρασμα.

Ὅμως εἰς αὐτῶν τὴν μέθοδον εἶναι ἀναγκαῖον πρῶτον νὰ εἶναι ἀκριβεῖς οἱ ὀρισμοὶ, καὶ αἱ διαιρέσεις, ὅπῃ προτίθενται· δὲν τῆτο ἀπὸ αὐτὰς θέλωμεν ἀρχίσει νὰ ὀμιλήσωμεν, πρὸ τῆ νὰ μεταβῆμεν εἰς τὰ ἄλλα μέρη.

Περὶ Οἰσμοῦ.

Ο Οἰσμός λέγεται κοινῶς ὅτι εἶναι μία πρότασις, δεῖ πῆς ὁποίας ἐξηγεῖται ἢ τί εἶναι εἷς παράγμα, ἢ τί σημαίνει εἷς ὄνομα· ὅθεν οἱ οἰσμοὶ διαίρυνται εἰς οἰσμοὺς τῶν παραγμάτων, καὶ εἰς οἰσμοὺς τῶν ὀνομάτων, καὶ ὀνομάζονται οἱ πρώτοι οἰσμοὶ παραματιώδεις, καὶ οἱ δεύτεροι οἰσμοὶ ὀνοματιώδεις.

Κυρίως ὅμως ὅλοι οἱ οἰσμοὶ εἶναι ὀνοματιώδεις· ἐπειδὴ ἄντας εἰς ἡμᾶς ἀγνώστος ἢ ἐσωτερικὴ εἰσία τῶν παραγμάτων, δεῖ ἢ ὑποθέσωμεν μὲ πῆς οἰσμοὺς μας νὰ ἐξηγήσωμεν ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι τὰ παράγματα καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο, ὅπῃ νοεῖται ὅτι διπλῆν τὰ ὀνόματά τις· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ποῖος ἢ ποῖα νὰ εἶπῃ τί εἶναι ὁ χρυσός καθ' ἑαυτὸν, ἢ ὁ ἀργυρός, ἢ ἄλλο ὁποιοῦνδήποτε παράγμα; Ἀνίσως εἰπῶ ὅτι ὁ χρυσός εἶναι εἷς μέταλλον βαρύτερον, ἄχρον, ἐλαττον, σφυρήλατον, κτ. δεῖ λέγω ἄλλο, ὡς ὅτι μὲ τὸ ὄνομα τῆ χρυσῆ ἐνοῶ μίαν εἰσίαν, ὅπῃ ἔχει αὐτὰς τὰς ιδιότητας· ὅμως μὲν γνωρίζοντάς ἐγὼ ὁ ἴδιος μὴτε ὅλας τὰς δυνατάς ιδιότητας τῆ χρυσῆ, μὴτε πῆν ἐσωτερικώτερον εἰσίαν, δεῖ ἢ ὑποθεῖναι βέβαια νὰ κάμω ἄλλον νὰ τὸν γνωρίσῃ. Τὰτο ἢ ὑποθεῖναι νὰ τὸ εἰπῶ φερατότερον ὅταν ὁμιλῶ ὅχι δεῖ εἷς κομμάτι χρυσῆ ὡς οἰσμοῦν καὶ ατομικόν, ἀλλὰ δεῖ τὸν χρυσόν ἐν γῆν, καὶ πολὺ φερατότερον ἀκόμη ἀνίσως ὁμιλῶ ὅχι δεῖ εἰσίας, ἀλλὰ φερεῖ ἢ ἡθικῶν ὄντων, φερεῖ ἀρετῆς διπλοῦσι, ἢ κακίας, φερεῖ τέχνης, ἢ ἐπιστήμης, κτ. Ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ μὲν ὑφίστανται ἔξω ἀπὸ λόγους, μὴτε τὰ γῆν, μὴτε τὰ εἶδη, ἀλλὰ εἶναι ἐδικάμας ἀπλᾶ ἀφροίσματα ἰδεῶν, καθὼς εἶναι καὶ αἱ ἐνοῖαι τῶν ἡθικῶν ὄντων, μὲ τὰ καθολικὰ ὀνόματα τῆ χρυσῆ, ἢ τῆ ἀργύρου, καὶ μὲ τὰ ἀφηρημῆλα τῆς τέχνης,

ἢ ἐπισημῆς, ἀρετῆς, ἢ κακίας, ἄλλο δὲν ἠμποροῦμεν νὰ δηλώσωμεν, ὡδὲ τὰ ἀθροίσματα τῶν ἰδεῶν, ὅπῃ προσάπτωμεν εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα, καὶ ἐπομῶδες οἱ ὀρισμοὶ τῶν δὲν εἶναι ἄλλο, ὡδὲ ὀνοματῶδεις.

Αἱ φεικταὶ μάχαι, ὅπῃ ἐβλάσνησαν ἀναμετρήξυ εἰς τὰς Περὶ παθητικῆς ὡδὲ τῶν ὀρισμῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων, ἔλαβον τὴν ἀρχιλήτων ἄπο τῆτο, ὅπῃ ἠθέλησαν νὰ πραγματοποιήσεν τὰς ἀφαιρέσεις τῆς, καὶ νὰ ὑποθέσεν ὅτι πραγματικῶς ὑπῆρχον ἕξω ἄπο τὸν ἑαυτὸν τῆς αἱ καθολικαὶ φύσεις, τὰ ἐσιώδη γήματα, τὰ γῆη, τὰ εἶδη, αἱ ἐστίαι, καθὼς ὑπῆρχον εἰς τὸν νῦν τῆς.

Μὲ ὅλον τῆτο, καθὼς ὡδὲ πρὶ ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῆ νοεῖν (Μέρ. Α'. Κεφ. ΙΒ'), ἢ ἄξολὴ τῶν ὀρισμῶν τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν πραγμάτων, ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὡδὲ δεκτὰ κατὰ τινὰ ἔσπον, ὅπότεν ἐνοῦμεν ὀρισμὸν ὀνόματος, ἢ ὀνοματῶδη τὴν ἐξηγήσιν τῆς ἐννοίας, ὅπῃ εἶας ἰδίᾳ προσάπτει εἰς εἶνα δοθεῖντα ὄρον, καὶ ὀρισμὸν πράγματος, ἢ πραγματιώδη τὴν ἐξηγήσιν ἐκεῖνῳ, ὅπῃ ὅλοι κοινῶς προσάπτων εἰς αὐτὸν.

Κατ' αὐτῷ τὴν ἐννοίᾳ οἱ ὀνοματῶδεις ὀρισμοὶ δὲν ἔχεν τόπον, ὡδὲ ὅταν ἠρέπη νὰ εἰσάξεν εἶνα νέον ὄρον, δὲ νὰ ἐξηγήσεν εἶνα νέον πρᾶγμα ἢ θέλῃ νὰ προσάψεν εἰς εἶνα παλαιὸν ὄνομα μίαν σημασίαν ἰδέξασαν, διαφορετικῶν ἄπο τὴν κοινῶν, τὸ ὅποῖον ὅμως ἠρέπει νὰ γίνεταί μετ' ὀροσχιλῶ μεγάλλῳ, καὶ μόνον τότε, ὅπότεν ἠμπορῇ νὰ χησιμέδση εἰς τὸ νὰ διορίσῃ εἰς τὰ κοινὰ καὶ ἀόριστα ὀνόματα μίαν ἐννοίαν ὡρισμῶν, καὶ ἀκρίβη.

Οἱ Παλαιοὶ ὅμως δὲν ἐνοῦσαν ποιητῆς λογιῆς τῆς ὀνοματῶδεις ὀρισμῶς, ἀλλὰ αὐτοὶ ἀνόμαζαν ὀνοματῶδη εἶνα ὀρισμὸν ὅπότεν αὐτὸς ὡρίζετο εἶνα ὄνομα χωρὶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πρᾶγμα. καθὼς αἰσῶς ἢ ἐκλειψίς τῆς Σελῶν ὡρίζεταν ὅτι εἶναι σκοτασμός τῆς Σελῶν εἰς αἰθερίαν καὶ πραγματιώδη ἀνόμαζαν

ἐκείνον, ὅπῃ ὀρίζεται (εἴτ' ἐν ἔξηγεῖ) τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καθὼς αἰτίας ἔλεγε τινάς· ἢ ἐκλείψις τῆς Σελήνης εἶναι ὁ σκοτασμός τῆς Σελήνης, προερχομένης ἀπὸ τῆς σκιάς τῆς γῆς, ὅπῃ παρεμπίπτει ἀνάμεσα εἰς τὴν Σελήνην, καὶ τὸν Ἥλιον. Εἶναι ὁμῶς φανερόν ὅτι αὐτοὶ οἱ ὀρισμοὶ καὶ οἱ δύο ἔξηγῶν τὸ ἴδιον πρᾶγμα μὲ ἁφρορᾶν, ὅτι ὁ εὐας ἐντελέσειρα, καὶ ὁ ἄλλος ἀτελέσειρα, εἰς ἕνα ὅπῃ, ἀπὸ τῆς διαίρεσιν εἰς πραγματώδεις καὶ ὀνοματώδεις, ἢμπορῶν γὰρ τῆς ὀνομαζῶν καὶ τῆς δύο ὀνοματώδεις, λαμβανόντας τῶν τὸν ὄρον εἰς ἐννοίαν κυρίαν καὶ αὐστηράν, ἢ καὶ τῆς δύο πραγματώδεις, καὶ τὴν ἐννοίαν, ὅπῃ εἴπαμεν παράνω· ὁμῶς τὸν εὐα ἐντελή, καὶ τὸν ἄλλον ἀτελή.

Διὰ γὰρ εἶναι ὁ ὀρισμὸς ὀρθὸς ἀπαιτῶνται τρία πρᾶγματα.

Α. Νὰ εἶναι σαφὴς, εἰς ἕνα ὅπῃ γὰρ κάμνη τῆς ἄλλης γὰρ συλλαβανῶν μία σαφῆ, καὶ ἁπλοῦς καὶ ἀκαταμάχως ἰδέαν τῆ πρᾶγματος, ὅπῃ ὀρίζεται· καθὼς εἶναι, φέρειπειν, τὸ πρᾶγμα τῆς ὀρισμῆ τῆς ἐκλείψεως τῆς Σελήνης, ὅπῃ ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω.

Διὰ τῶν ἰσφαλημῶν ὀρισμοὶ εἶναι 1) ὅλοι ἐκεῖνοι, εἰς τῆς ὁποῖας εἰσάγονται ὄροι, ὅπῃ δὲν πρᾶξαιεν σαφεῖς ἰδέας. Τέτοιος ἦτον ὁ ὀρισμὸς τῆς κινήσεως, ὅπῃ ἐδίδον ὁ Ἀριστοτέλης, λέγωντας ὅτι κινήσις ὅστις ἢ τῆς δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια ἢ τοῦτον· ἐπειδὴ κινήσις βέβαια ἀπὸ αὐτῆς τῆς λέξεως δὲν θέλει καταλάβῃ καλύτερα τί εἶναι ἢ κινήσις. Τέτοιος ἦτον ὁμοίως καὶ οἱ ὀρισμοὶ, ὅπῃ ἐδίδε τῆς ζῆρᾶ, τῆς ὕψους, τῆς θερμῆς, τῆς ψυχῆς, κτ. Τέτοιος ἦτον ἀκόμη καὶ ὁ ὀρισμὸς τῆς εὐθείας γραμμῆς, ὅπῃ ἐδίδον ὁ Πλάτων, λέγωντας ὅτι εὐθεῖα γραμμὴ ὅστις, ἢς αὐτὸ μῆσον ἀμφὸν τῶν ἐχάτων ἐπίπεδον ἢ· ἐπειδὴ κινήσις βέβαια δὲν θέλει ἢμπορέσει γὰρ καταλάβῃ, τίμη ἕνα σημείον, ὅπῃ δὲν ἔχει μέρη, ἢμπορεῖ γὰρ ἐπιπροδῆ εἰς ἄλλα σημεία μὴ ἔχοντα μέρη. 2) ἰσφαλημῶν ὀρισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τῆς ὁποῖας

ποιός ἐμβαίνει τὸ ἴδιον ὀριζόμενον πρᾶγμα· καθὼς εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἔδωκεν ὁ Εὐκλείδης τῆς δίδεας γραμμῆς, λέγωντας ὅτι δίδεα γραμμὴ ἔστιν, ἣτις ἐξίσω τοῖς ἐφ' ἑαυτῆς, κείται σημείοις· εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἢ μπορεῖ τινὰς νὰ ἐνοήσῃ ἄλλο, ὡδὲ ὅτι ἡ δίδεα γραμμὴ κείται κατ' δίδεαν εἰς τὰ ἀκρατῆς, ὅ ἐστι ἡ δίδεα γραμμὴ εἶναι δίδεα γραμμὴ. Τέτοιοι εἶναι ἀκόμη καὶ ὁ ὀριζμός τῆς Ἀρχιμήδου, ὅτι δίδεα γραμμὴ ἔστιν ἡ ἐλαχίστη τῆς τὰ αὐτὰ πέρατα ἔχουσῶν· ἐπειδὴ δὲ νὰ τὴν μετρήσῃ τινὰς πρέπει νὰ μεταχειριδῆ μίαν ἄλλαν δίδεαν γραμμὴν, εἰς ἔσῳπον ὅπῃ εἶναι ὡς αὐτὴ νὰ ἔλεγον, ὅτι δίδεα γραμμὴ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία, ἀφ' ἧς μετρήθῃ μετ' μίαν δίδεαν γραμμὴν, δέρεσεται ὅτι εἶναι ἡ πλέον μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνης, ὅπῃ ἢ μπορεῖν νὰ ἀχθῆν ἀνάμεσα εἰς δύο δοδούτα σημεῖα. 3) ἐσφαλμένοι εἶναι ἔτι ὅλοι σχεδὸν οἱ καθαρῶς ἀποφατικοὶ, οἱ ὁποῖοι λέγουν ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα, χωρὶς νὰ εἰπῶν ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι· καθὼς αὐτὸς ὠρεῖε τινὰς τῶν Ἀρχιμήδου, ὅτι εἶναι μία τέχνη, ὅπῃ δὲν παραματῶεται ὡδὲ ἀδουειῶν, μήτε ὡδὲ πολέμα, χωρὶς νὰ εἰπῆ ὡδὲ τίνος παραματῶεται. Πρέπει ὅμως νὰ ὀριζουδεν ἐκεῖνοι αἱ ὡδὲτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀπόφασις οὐδὸς πρᾶγματος συνάγει ἀναγκαίως τῶν κατᾶφασιν οὐδὸς ἄλλου· καθὼς αὐτὸς ἔλεγε τινὰς, ὅτι ἀπλῆν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι συνδουετον ἀπὸ μέρη, ἐπειδὴ εἰς τῆτον, ἀποφάσκωντας τὴν πολλαπλότητα τῆς μερῶν, συνάγεται ἐπομῶς ἡ κατᾶφασις τῆς μοναπλότου.

Β'. Ὁ ὀριζμός πρέπει νὰ εἶναι ἀκριβῆς καὶ ὠρεσμελῶς, τῶν ἔστι πρέπει νὰ ἐφαρμόζη εἰς ὅλον τὸ ὀριζόμενον πρᾶγμα, καὶ εἰς μόνον αὐτό. Ὁ δὲν κακῶς ἤθελον ὀριζῆ τὸ τεύγωνον ἐκεῖνος, ὅπῃ ἤθελον εἰπῆ, ὅτι εἶναι γῆμα συγκείμενον ἀπὸ τρεῖς πλῆυράς, καὶ τρεῖς γωνίας ἴσας· ἐπειδὴ τῆτο δὲν ἀρμόζει εἰς ὅλα τὰ τεύγωνα· ἢ τὸ τεύγᾶγονον ὅτι εἶναι γῆμα

συγκείμενον ἄπο τεσσάρων πλευρᾶς ἴσας, ἐπειδὴ τὸ ἀρμόζει καὶ εἰς τὰς ῥόμβους. Ὁ πρῶτος χωλαίνει καὶ πλεονασμὸν, ἐπειδὴ περιλαμβάνει χαρακτηριστικὰ χαρακτηριστικὰ ἄπο ἐκείνης, ὅπερ ἀρμόζειν εἰς τὰ τρίγωνα ἐν ᾗ εἶναι, καὶ ὁ δεύτερος σφαλῆναι κατ' ἔλλειψιν, ἐπειδὴ δὲν ἐκδέχεται ὅλας ἐκείνης, ὅπερ ἀνήκων εἰς τὰ τετράγωνα.

Γ'. Ὁ δεισμὸς πρέπει νὰ σωμαντιρέφῃ μὲ τὸ ὀρισθὸν, πῶς ἔστι νὰ ἡμπορῇ εἰς κάθε περιστασιὶν νὰ ἀντιμαθίσταται εἰς τὸ ὄνομα τῆ ἰδίας πράξεως. Ἀνίσως εἰπέμην, ἀφ' ἀδείγματος χάριν, ὅτι τὸ τρίγωνον εἶναι εἷς γῆμα συγκείμενον ἄπο τρεῖς γωνίας, καὶ τρεῖς πλευρᾶς, ἡμπορέμην νὰ εἰπέμην καὶ ἀντιστρόφως, ὅτι κάθε γῆμα συγκείμενον ἄπο τρεῖς γωνίας καὶ τρεῖς πλευρᾶς, εἶναι τρίγωνον ὅμως ἐκείνης, ὅπερ ἤθελεν εἰπῆ, ὅτι τὸ τετράγωνον εἶναι γῆμα συγκείμενον ἄπο τεσσάρων πλευρᾶς ἴσας, δὲν θέλει ἡμπορέσῃ νὰ εἰπῆ ἀντιστρόφως, ὅτι καὶ κάθε γῆμα συγκείμενον ἄπο τεσσάρων πλευρᾶς ἴσας, εἶναι τετράγωνον. Εἶναι ὅμως γνωστὸν, ὅτι τὸ νὰ εἶναι ὁ δεισμὸς ἀντιστροφὸς εἶναι χαρακτῆρ ἀναγκαῖος τῆ δεισμῆς, ὅχι ὅμως καὶ ἀποχρῶν ἢ νὰ εἰπῶ σαφέστερα, κάθε ἀκλειβῆς δεισμὸς πρέπει ἀναγκαῖως νὰ εἶναι ἀντιστροφὸς, ὅμως κάθε ἀντιστροφὸς δὲν εἶναι ἀναγκαῖως καὶ ἀκλειβῆς. Ἀνίσως ὀρίσω τὸ τρίγωνον, ὅτι εἶναι γῆμα συγκείμενον ἄπο τρεῖς πλευρᾶς, καὶ τρεῖς γωνίας ἴσας, θέλω ἡμπορέσει νὰ εἰπῶ καὶ ἀντιστρόφως ὅτι κάθε γῆμα συγκείμενον ἄπο τρεῖς πλευρᾶς καὶ τρεῖς γωνίας ἴσας εἶναι τρίγωνον, δὲν ἔπεται ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἀκλειβῆς ὁ δεισμὸς μου. Κατὰ τῆτον τὸν τρόπον ὅλοι οἱ ὅπῃ πλέον τῆ δεισμῆς δεισμοὶ, εἶναι ἀντιστροφοὶ, δὲν ἀπαλάττονται ὅμως ἄπο τὸ νὰ εἶναι ἡμαρτημένοι. Διὰ τὸ νὰ ἔχη ὁ δεισμὸς τὰς τρεῖς εἰρημένους χαρακτηριστικὰς, λέγει ὁ Κικέρων, ὅτι πρέπει νὰ σύγκριται ἄπο τὸ πλησιέστατον ᾄθος, καὶ τῶν ἐχάτιον ἁφ' ἑαυτῶν, πῶς ἔστι νὰ δείχῃ τὸ πλησιῶν ᾄθος, ἢ εἶδος,

δος, εἰς τὸ ὅποιον ὑπάγεται τὸ ὀριζόμενον παράγμα, ἢ τὴν ἁφορὰν, ὅπερ τὸ ἁφασέλλει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς ἰδίας γένεως, ἢ εἴδους. Ὁ θρονὸς ἀνθρώπου θέλει ὀριζοῦν καλὰ, ἀνίστως ὀριζοῦν ὅτι εἶναι ζῶον λογικόν· ἐπεὶδὴ ὁ ἀνθρώπος περιέχεται ἐγγύτητα εἰς τὸ γένος τῆς ζῶων, καὶ τὸ λογικὸν τὸν ἁφασέλλει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα αὐτῆς τῆς γένεως. Ὁμοίως κάποις αἰθέλων ὀριζοῦν, ἀνίστως ὀριζοῦνται ὅτι εἶναι οὐα ὄν ζῶν λογικόν· ἐπεὶδὴ ἡ κλάσις τῆς ζῶντων εἶναι πολλὰ ἁφικη, καὶ περιλαμβάνει καὶ τὰ πνεύματα. Κακῶς τὸν ὀριζοῦν καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι εἶναι ζῶον δίπτερον ἄπτερον· ἐπεὶδὴ αὐτῆς ἡ ἁφορὰ δὲν τὸν ἁφασέλλει ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ὅπερ ἡ φυσικὰ εἶναι ἄπτερα καὶ δίπτερα, καθὼς οἱ ἐραγγοτάγγοι, ἢ τέχνη, καθὼς ἔκαμε τὸν ἀλεκτερόνα Διοσγόρης ὁ Κωικός, καὶ τὸν ἔρριψεν ἔμπεροδὲν τε ἁφασέ νὰ τὸν περιπαίξῃ, λέγωντας· ἰδὲ ὁ ἀνθρώπος, τῆς Πλάτωνος.

Εἰσημειώσαμεν ἐν παροδῶν εἰς τὸ Α'. Μέρους. (Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Α"ρθ. Β'.), ὅτι αἱ ἀπλάις ἰδέαι δὲν ἠμποροῦν νὰ ὀριζοῦν· ἐπεὶδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ῥητῶς τὴν ἁφορὰν, ὅπερ τὰς ἁφασέλλει μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλω· ἁφασέ τί ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἁφασέ εἰς ἄλλον ῥητῶς μὲ λέξεις εἰς τί συνίσταται ἡ ἁφορὰ τῆς ἐρυθροῦ, καὶ τῆς παρσίτου χρώματος;

Μῶλλον τῆτο εἶναι ἁφορὰ μέσα ἁφασέ νὰ δάσωμεν νὰ τὰς καταλάβωμεν καὶ αὐτὰς. Πρῶτον εἶναι νὰ δεῖξωμεν τὰ ἁφασέ ἀντικείμενα, ἀπὸ τὰ ὅποια λαμβάνομεν τὰς ἰδέας· ὡς ἀδείγματος χάριν θέλωμεν εἰπῆ ὅτι παρσίτον χρῶμα ὀνομάζεται τὸ χρῶμα τῆς χορτῶν, καὶ ἐρυθρόν, τὸ χρῶμα τῆς αἵματος. Δεύτερον νὰ δεῖξωμεν τὰ μέσα, μὲ τὰ ὅποια τὰς ἀποκτείνωμεν· θέλωμεν εἰπῆ ὅτι ἡχοι, λόγω χάριν, ὀνομάζονται τὰ αἰδήματα, ὅπερ λαμβάνομεν ἁφασέ τῆς ἀκοῆς, καὶ ὁσμῆς ἐκεῖνα, ὅπερ λαμβάνομεν ἁφασέ τῆς ὁσφρήσεως. Τεῖτον νὰ ἀποκτείνωμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπερ δὲν ἀφασέ εἰς αὐτὰς. Τὸ σημεῖον, ὡς ἀδείγματος χάριν, λέγεται ἀ-

διαίρετον, ἢ εἷς φράγμα, ὅπῃ δὲ ἔχει καμμίαν ἔκτασιν, δηλαδή μίτε μήκος, μίτε πλάτος, μίτε βάθος. Ἄγκαλὰ πολλὰ καλλίτερα θέλωμεν δώσειν νὰ καταλάβειν τί εἶναι τὸ σημεῖον, ὅταν αὐτὶς εἶδῃ αὐτὰς τὰς καθαρὰς ἀποφατικὰς ἐννοίας, παχίσωμεν νὰ δώσωμεν μίαν δευτερεύουσαν λέγωντας ὅτι σημεῖον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ χηματίζει τὸ πέρασ μιάς γραμμῆς, ὁπότεν αὐτὸ τὸ πέρασ θεωρεῖται μόνον ὡς τέλος, χωρὶς νὰ θεωρεῖται ὡς μέρος τῆς ἰδίας γραμμῆς.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ Διαίρεσεως.

Οπότεν τὸ ὑποκείμενον, ὡς ἔ' ὁ λόγος, ἔχει πολλὰ μέρη, ἀνάγκη εἶναι νὰ τὰ διαίρῃν, εἴτ' εἴναι νὰ καὶ ξεχωρίζῃν, εἴτ' νὰ ἠμπορῇν νὰ δίδῃν ἰδέαν σαφεῖν καὶ ἀνεκκεμήλιον καὶ τῶ ἰδίῳ ὑποκειμένῳ, καὶ τῶ μέρων τε.

Αὕτη ἡ διαίρεσις ἠμπορεῖ νὰ γῆν καὶ πρῶτε βόπης. 1) ὅπότεν εἷς ὑποκείμενον μερικὸν διαίρηται εἰς τὰ μέρη, εἴτ' ὡν σύγκειται· παραδείγματος χάριν εἷς δένδρον εἰς ρίζας, σέλεχος, κλάδους, φύλλα, ἄνθη, καὶ καρπῆς· εἷς ἀπίτι εἰς ἀνδρανίτιον, γυναικονίτιον, οἰκίσκας, κτ. μία Πόλις εἰς μαχαλάδες, σπακίαια, καὶ ἀπίτια· εἷς Βασίλειον εἰς τὰς ἐπαρχίας τε, κτ.

2 Ὅταν εἷς ἄλλος διαίρηται εἰς τὰ εἶδη· καθῶς, ἡ εἴσα εἰς σώματα καὶ πνεύματα, τὸ ζῶον εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον.

3 Ὅπότεν αὐτὶ νὰ εἰπῇν τὰ ὀνόματα τῶν εἰδῶν, λέγων τὰς διαφοράς τε· καθῶς, κάθε εἴσα εἶναι ἀπλή, ἢ σιωπῆτος· κάθε ζῶον εἶναι λογικόν, ἢ ἄλογον.

4 Οπόταν σημειώνονται τὰ ἐναντία συμβεβηκότα, εἰς τὰ ὅποια ἠμπορῶν νὰ ὑποκείνται· καθὰς, κἀθε σῶμα κινεῖται, ἢ ἡρεμεῖ· καθὰ ἀνδραπος εἶναι βεβός, ἢ λαλιτικός.

5 Οπόταν μία ποιότης, ἢ εἷα συμβεβηκός διαιρῆται εἰς δὺ φορα ὑποκείμενα, εἰς τὰ ὅποια ἠμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ· καθὰς, ὅταν δὲσέλλεν τὰ κακὰ εἰς κοινὰ, κὶ ἰδέα· τὰς ἡδονὰς εἰς φυσικὰς, καὶ ἡθικὰς, ἢ εἰς σωματικὰς, κὶ ψυχικὰς.

Πολλὰς φοραῖς, κὶ τῶν μερῶν τῆς διαιρέσεως γίνεται ἄλλη διαίρεσις, ἢ ὅποια λέγεται ὑποδιαίρεσις· ὡς ἀδείγματος χάριν αἱ ἰδέαι διαιρῶνται εἰς σαφεῖς κὶ ἀσαφεῖς, αἱ σαφεῖς ὑποδιαιρῶνται εἰς ἀκεκευμένους κὶ συγκεχυμένους, αἱ ἀκεκευμένοι εἰς πλήρεις κὶ ἐλλειπεῖς, αἱ πλήρεις, εἰς ὀλοχερεῖς, καὶ μὴ ὀλοχερεῖς.

Οἱ κανόνες μιᾶς ὀρθῆς διαιρέσεως εἶναι ἄ· νὰ εἶναι πλήρης, ὅστις τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως νὰ ἐπιλαμβάνων ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ὑποκειμένης, ὅπως διαιρεῖται. Πλήρης διαίρεσις, ὡς ἀδείγματος χάριν, εἶναι ἡ διαίρεσις τῶν ἀριθμῶν εἰς ἀρτίους κὶ περιττοῦς· τῶν ἐπιστῶν εἰς ἀπλὰς καὶ συσθετεῖς. Ἐξ ἐναντίας ἑσφαλμένη διαίρεσις εἶναι τῶν ἀνθρώπων εἰς ἀσφαλαῖς κὶ φαύλους· ἐπειδὴ εἶναι καὶ πολλοί, ὅπως δεῦρ εἶναι μήτε τὸ εἷα, μήτε τὸ ἄλλο.

Β'. Τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως πρέπει νὰ εἶναι ἐναντία, καὶ νὰ ἀποκλείεν ἀμοιβαίως εἷα τὸ ἄλλο, καθὰς περιττὸν κὶ ἀρτίον, ἀπλὸν κὶ συσθετὸν, λογικόν, καὶ ἄλογον· ὅθεν κακῶς ἠθέλων διαιρεθῆ τὰ ὡς ἀπλολόγραμματα εἰς ὀρθογώνια, ὀξυγώνια, τετράγωνα, καὶ ῥόμβους, ἐπειδὴ εἰς τὰ ὀρθογώνια ἐπιλαμβάνονται ἢ τὰ τετράγωνα, κὶ εἰς τὰ ὀξυγώνια οἱ ῥόμβοι.

Γ'. Τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως πρέπει νὰ εἶναι ἀερισμῶρα κὶ ἀκρεβῆ, καὶ ὄχι κενὰ κὶ ἀόριστα· ὅθεν ἐξιογέλαστος ἠθέλων εἶναι ὅποιος ἠθέλε διαίρεσθ τὰς

ραμμῆς εἰς μακρὰς ἢ βραχεῖας, τὰς ἀνθρώπων εἰς μεγάλας ἢ μικρὰς.

Δ'. Ἡ διαίρεσις πρέπει νὰ εἶναι, ὅσον εἶναι διωπτόν, σῦντομος, ἵνα νὰ ἡμπορῶν εὐκόλα νὰ ἀειθμισθῆται τὰ μέρη τῆς· ἐπειδὴ κακῶς ἤθελε κάμη, ὅποιος ἐδιαίρεσε τὰ ζῶα εἰς κωῖας, ἵππων, πρόβατα, λέοντας, ἀρκυς, λύκας, αἰετῆς, ἱέρακας, θύνες, δελφίνια, κτ. Ἡ πρώτη διαίρεσις πρέπει νὰ ἀελαμβωῆ μόνον τὰ θηρικώτερα μέρη, καθὼς τε βῆ απόδα, ἐναεία, σῦνδρα, ἐρπετὰ, ἢ σῦνομα. Ἐπειτα καθε μέρος ἡμπορεῖ νὰ ὑποδιαιρεθῆ εἰς εἶδη μικρότερα, καθὼς τὰ τε βῆ απόδα εἰς μονόχιλα, δίχιλα, κτ.

Ὅθεν δεῦν πρέπει νὰ ἀκολουθῆμην τὸν κανόνα, ὅπερ δίδει ὁ Ραμῶ, λέγωντας ὅτι καθε διαίρεσις καὶ ὑποδιαίρεσις πρέπει νὰ σύγκηται ἀπὸ δύο μόνον μέρη· ἢ αὐτὰ ὁμοίως ἀπὸ δύο δύο, καὶ ἔτιως ἐφεξῆς· καθὼς ἐκεῖνος, αὐτῆς νὰ διαίρη τὸ ἐπιτεταμῆρον ποσόν, καθὼς κάμνην οἱ ἄλλοι, εἰς ραμμῆν, ἐπιφάνεια, ἢ σερεόν, ἔλεγε πρῶτον ὅτι τὸ μέγεθος εἶναι ραμμῆ, ἢ ραμμικόν· δεύτερον ὅτι τὸ ραμμικόν εἶναι ἐπιφάνεια, ἢ σερεόν· ἵνα τὶ τὰ μέρη ἡμπορῶν νὰ εἶναι ἢ τετὰ ἢ τεσσαρα, ἢ πλεονότερα ἀκόμη· φθάσει μόνον νὰ μὲν εἶναι πλεονότερα ἀπὸ τὸ πρῶτον, ἢ μήτε ἡμπορῆ τινὰς νὰ μᾶς ἐλέγξη, ἀτίσως διαίρημην τὴν γλῶ εἰς τεσσαρα μέρη, Εὐρώπην, Ἀσίαν, Ἀφρικῆν, καὶ Ἀμερικῆν· ἢ τὸν χρόνον εἰς τεσσαρας ὥρας, ἢ καθε ὥραν εἰς τρεῖς μιλῶας.

Περὶ Α' ξιωμάτων, Αίτημάτων, Θεωρημάτων,
Προβλημάτων, κτ.

Τὰ αἰτήματα δὲν ἀπαιτῶνται εἰς ὅλας τὰς πράγματι εἰς ὅλας, ὅρα νὰ κάμῃ τί. Τὰ αξιώματα ὅμως, τὴν ἔστι τὰς δέμελιώδεις, καὶ κατ' ἑαυτὰς ποροήλης ἀληθείας, ἡμποροῦν νὰ τὰ ὑποδέχωνται ὅλα.

Παρατηρεῖται ὅμως δύο πράγματα εἰς τὰ αξιώματα. Α'. ἡ ἀλήθειά τας νὰ γνωρίζεται ἀμέσως χωρὶς ἀνάγκην ὑποδείξεως. Β'. ὁπόταν εἶναι τέτοια, νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς μάταιον κόπον ὅρα νὰ τὰ ὑποδείξῃ.

Εἰς τὸν πρῶτον χαρακτῆρα, τὴν ἔστιν εἰς τὴν ἀμεσον ἐνάρξειαν τῶν αξιωμάτων, χαλαίνων τὰ ἀπόλυτα αξιώματα τῆ Εὐκλείδου. Πρῶτον ὅτι ἀπίσως δύο διδείαι τμηθῶν ἀπὸ μίαν τρίτιον, καὶ κάμειν ἀπὸ τὸ ἴδιον μέρος δύο γωνίας μικροτέρας ἀπὸ δύο ὀρθάς, αὐταὶ αἰ δύο διδείαι, ἀν' ἀντικειβληθῶν ἀπὸ τὸ αὐτὸ μέρος, θέλειν ἀπαμωθῆ. 2) δύο διδείαι δὲν περιέχων χωρίον. 3) ὅτι δύο διδείαι δὲν ἡμποροῦν νὰ ἔχων μίαν κοινὴν τομὴν· τὰ ὅποια αὐτὰ αξιώματα χρειάζονται ὅλα ὑποδείξω, μάλιστα ἀπίσως παραδεχθῆ ὁ ὀλισμὸς, ὅπερ ἔδιδε τῆς διδείας γεωμετρίας. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐνάρξειαν χαλαίνων ἀπόμιν καὶ τὰ δύο αξιώματα, ὅπερ ἔκαμει ὁ Συλλεφερός τῆς Τέχνης τῆ νοεῖν (Μέρ. Δ'. Α' ρθ. ζ'.) ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἀεὶ λαμβανέται εἰς τὴν σαφῆ καὶ ἄκακρον μὴ ἴδιαν εἰς τὸν πρῶτον, ἡμπορεῖ νὰ κατηγορηθῆ εἰς αὐτὴν μὲ ἀλήθειαν· τὸ ὅποιον ἴδιον εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ', Κεφ. Β'. Α' ρθ. Β'.) ὅτι ἡμπορεῖ πολλαῖς φοραῖς νὰ εἶναι ἴδιος. Καὶ, ὅτι κανεὶν αὐτὸ δὲν ἡμπορεῖ νὰ κινήσῃ ἄλλο, ἀπίσως δὲν κινήσῃ

μηδῆ αὐτὸ τὸ ἴδιον, τὸ ὁποῖον ὁπόταν εἶνα σῶμα ἡ-
ρεμῆ, καὶ ἔλκη, ἢ ὠδῆ εἶνα ἄλλο, δὲν φαίνεται βέ-
βαια ἀληθινόν.

Εἰς τὸ δούτερον σφάλλει ὁ Βόλφιος, ὁ ὁποῖος ἠθέ-
λησε νὰ κοπιάσῃ ἄρα νὰ ἀποδείξῃ, ὡς καὶ τὸ, ὅτι τὸ
ὄλον δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι μικροτερον ἀπὸ εἶνα μέρος
τε· ὁ ἔστιν ὄλη ἢ κεφαλὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι μικρο-
τέρα ἀπὸ τὴν μύτην· καὶ τὸ ἔκαμε μὲ τέτοιον ἔσο-
πον, ὅπως ἠθέλε κάμῃ τὰς ἀνθρώπους νὰ ἀμφισβάλλωσιν
ἄρα αὐτῶν τὴν ἐναργεία τὴν ἀλήθειαν, ἀπίσως ἡμῶν
πορεύσασιν νὰ ἀμφισβάλλωσιν.

Τὰ θεωρήματα πρέπει νὰ προτίθενται σαφέστατα,
καὶ νὰ ἀποδείχωνται ἀνεκρήματα, ἢ ἄρα μέσσω τῶν ὀ-
ρισμῶν, τῶν ἀξιωμάτων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀληθειῶν,
ὅπως εἰδείχθῃσιν εἰς τὰ προηγμένα θεωρήματα, ἢ
ἄρα μέσσω τῶν ὑποθέσεων, καὶ τῆς κατασκευῆς.

Ὅμως αἱ ἀποδείξεις ἔμπορῶν νὰ εἶναι ἢ ἀμεσοί, ἢ
ἐμμεσοί· ἀμεσοί, ὅταν ἀποδίδωσιν τὰς λόγους, ἄρα τὰς
ὁποῖας εἶνα παρᾶγμα εἶναι παραγματικῶς καθὼς κα-
ταβάσκειται· ἐμμεσοί, ὁπόταν δείχων μόνον ὅτι ἠ-
θέλεν ἀκολουθήσῃ ἄπονον, ἀπίσως τὸ παρᾶγμα δὲν
ἦτον τέτοιον. Λοιπὸν ὁπόταν ἔμπορῶν νὰ μεταχει-
ριθῶσιν τὰς ἀμέσους ἀποδείξεις, πρέπει νὰ προτιμῶ-
σιν αὐτὰς, ὡς αὐτὸ ὅπως ἔξω ἀπὸ τὴν βεβαιότητα,
προξενῶσιν ἀκόμι καὶ ἐναργείαν (ὄρα Μέθ. Α'. Τμήμ. Γ'.
Κεφ. Β'. Ἀρθρ. Β'), καὶ κοινὰ ὅπως καταπέθῃσιν
τὸν νῦν, ἔμπορῶν ἀκόμι νὰ τὸν φατίσων, καὶ νὰ τὸν
σοφίσων, τὸ ὁποῖον ἴσως δὲν τὸ ἐκατάλαβον ἀρκετὰ
ὁ Εὐκλείδης· ἐπειδὴ ἐμεταχειρίθη συχνὰ τὰς ἐμμέ-
σους ἀποδείξεις, εἰς καιρὸν ὅπως ἔμπορῶσιν νὰ μετα-
χειριθῇ τὰς ἀμέσους.

Εἰς τὰ προβλήματα πρέπει νὰ φροντίζωμεν, ὅπως
ἢ λύσις νὰ εἶναι ὅσον δυνατὸν εὐκολος καὶ ἀπλή, καὶ
νὰ ἀποδείχεται καὶ αὐτὴ μὲ ἀκρίβειαν.

Τὰ πορίσματα δὲν πρέπει νὰ διαγίνων ἀπὸ τὰ
θεωρήματα καὶ προβλήματα, ὁπόταν δὲν ἔπονται οἰ-
κοδοῦν,

κοθον, κ' δὲν εἶναι σωέπειαι ἄμεσοι, κ' σαφέςαται·
 ἀλλ' ἔως πρέπει νὰ προσεδῆ ἡ ἀπόδειξις τῆς.

Τὰ ῥόλια ὁπόταν δείχνον κάποιαν ἐπωφελῆ ἐφαρ-
 μαγίω ἢ ῥ θερωμάτων, ἢ προβλημάτων, ἢ ἔμεχον
 κάμμίαν ἀξιόλογον φιλομάθειαν, εἶναι ὠφελιμώτατα·
 ὁπόταν ὅμως ἐπιφορτίζεν τὸν λόγον ἀνώφελώς, εἶναι
 μέτνια.

Πρέπει ὅμως νὰ παχίζωμεν ὅπῃ ὅλαι αἱ εἰρημέ-
 ναι προτάσεις νὰ δευθῶνται εἰς τὴν πλέον καλλι-
 τέραν τάξιν, κ' αἱ ὕλαι νὰ διδνέμανται καθῶς πρέ-
 πει μεθοδικῶς, κ' νὰ σινέχωνται μία μετ' ἄλ-
 λων, κ' ἀπὸ τὰ δὺκολώτερα καὶ ἀπλῆστερα νὰ προ-
 βαίνων βαθμυδὸν εἰς τὰ δυσκολώτερα κ' σινυθειωτέ-
 ρα· τὴν ὁποίαν ἀρετὴν δὲν τὴν ἔχον καθέλεν τὴν
 σοικεῖα τῆς Εὐκλείδου, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κα-
 τισυδὴν τῆς ἰσοπλῶρε τριγῶνα, δεῖ νὰ ἔλθῃ ἔπει-
 τα νὰ δείξῃ πῶς ἡμπορεῖ νὰ ἀχθῆ μία διθεία γεαμ-
 μὴ ἴση μετ' ἑκὼν ἄλλω δοθεῖσαν· καὶ ἀπὸ δύο δι-
 θέας αἰσίς νὰ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὴν μείζονα ἑνα μὲ-
 ρος ἴσον μετ' ἑκὼν ἐλάσσονα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Μεθόδου Ἀναλυτικῆς.

Η ἀναλυτικὴ μέθοδος, ἡ ὁποία λέγεται καὶ μέθοδος ὀρέσεως, προβαίνει μετ' ἑνὴν τάξιν σχεδὸν ἐκ δεξιῆς ἐναντίαν μετ' ἑνὴν τῆς συνθετικῆς· ἐπειδὴ αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τῆς βραχέως πρώτης τῆς ἁπλῆς ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ αὐτῆς νὰ παχίσῃ δεξιὰ νὰ διγάσῃ τὰς μεικωτέρας συμπεπίας· ἐκείνη δὲ ἐναντίας ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἐξέτασιν τῶν μεικωτέρων πραγμάτων, δεξιὰ ἀναβῆν εἰς τὰ καθολικώτερα· καὶ εἰς μὲν τὴν συνθετικῶς ὅλα ὀρίζονται καὶ διαίρονται καὶ διανεμονται εἰς θεωρήματα, καὶ προβλήματα, καὶ πορίσματα, κ.τ. εἰς δὲ τὴν ἀναλυτικῶς ἐξ ἐναντίας ὁμοίως εἶναι εἰς χηρῶν σχεδὸν κατὰ τὴν ὀρίσιν, ἢ διαίρεσιν, μὴτε ἀναφέρονται καθόλου θεωρήματα, ἢ προβλήματα, ἢ πορίσματα, ἀλλὰ ὅλα εἶναι συμπεπία, καὶ συσχετῶν, καὶ ἀναπτύσσονται ἀπὸ τῆς ἀνάλυσιν τῶν ἰδεῶν, ὅπως λαμβάνονται εἰς θεωρίαν.

Λοιπὸν εἰς αὐτῶν τῶν μεθόδων, αὐτὴ νὰ βάλῃ προηγουμένως τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων, ὅπως ἂν ὁ λόγος, καὶ νὰ τὰ ὀρίσῃ, ἐκδέτεται πρώτον τὰς ἀπλῆς ἐννοίας καὶ ἰδέας, ἀπὸ τῆς ὁποίας συσφύονται αἱ συσφύσεις, καὶ ἔπειτα προδέτεται εἰς αὐτὰς τὸ ὄνομα· ὅπως ἀδείγματος χάριν, θέλωντας νὰ ὀμιλήσω ἀναλυτικῶς ὅτι τῆς δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ἀρχίζω ἀπὸ τὸ νὰ λέγω, ὅτι ὅποτεν τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα κάμνουν κάμμιαν προσβολῶν ἐπάνω εἰς ἡμᾶς, κινῶν κάποια νήματα, ὅπως ἐκταίνονται ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ διεσπένδονται εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τοῦ σώματος, ὅπως ὀνομάζονται αἰσθήσεις, καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ νήματα, ὅπως ὀνομάζονται νεῦρα, διαπορεύονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν προσγινόμενων κινήσεων, καὶ ὅτι αὐτὴ

ἢ κί-

ἡ κίνησις καὶ τρόπον ἀρρήτον καὶ ἄγνωστον μεταδίδεται εἰς τὴν ψυχῶν, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, ἕκαστῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ αἰδάνεται, λέγεται αἰδημα, καὶ ὅτι ὁπότεν ἔχει ἐμφοροδότης εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν πολλὰ αἰδήματα, ἐναχολεῖται ἰδιαιτέρα, καὶ φελασώτερον πότε εἰς τὸ εἷα καὶ πότε εἰς τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπε λέγεται προσοχή, ὁμοίως καὶ τὰ λοιπά.

Ἀντὶ τῆς διαιρέσεως καταειδμεῖνται τὰ μέρη, διὰ τὰ ὁποῖα σύγκεται τὸ ὅλον, καὶ ἔπειτα προδίδεται τὸ ὄνομα τῶ ὅλε. φηλοδείγματος χάριν, θέλωντας νὰ ὀμιλήσω φηλο τῶ γίνων ὑποκειμενων, ἀρχίζω διὰ τὸ νὰ λέγω, ὅτι διὰ αὐτὰ μερικὰ ἔχεν διοργανισμόν, κίνησιν αὐτοθέλητον, καὶ αἰδησιν, καθὼς ὁ ἀνθρώπος, ὁ κύων, ὁ βῆς, τὸ πρόβατον, κ. τ. λ. καὶ ἄλλα ἔχεν μόνον διοργανισμόν, χωρὶς κίνησιν αὐτοθέλητον, μήτε αἰδησιν· καθὼς τὰ δένδρα, τὰ χόρτα, τὰ θνήματα, τὰ ὄσσεια, κτλ. καὶ ἄλλα τέλος πάντων δεῦ ἔχεν μήτε διοργανισμόν, μήτε κίνησιν αὐτοθέλητον· καθὼς οἱ λίθοι, αἱ γαῖαι, τὰ ἄλατι, τὰ μέταλλα· ἔπειτα προδίδω ὅτι τὰ πρῶτα ὀνομάζονται ζῶα, τὰ δεύτερα φυτὰ, καὶ τὰ τρίτα ὀρυκτά· καὶ ὅτι ὅλα ὁμῶ ὀνομάζονται τὰ τρία βασιλεία, εἰτ' ἐν καθολικῶ γῆν τῆς φύσεως.

Εἰς τὰς ἀποδείξεις ἀπαιτώτατα μεταχειρίζονται συλλογισμόν· ἀν ὁμως τύχη νὰ μεταχειριδῶν, πάνποτε τίθεται προπότερα ἢ ἐπι· μέρες, ἢ καθόλε πρότασις. Ὄθεν θέλωντας νὰ δείξω, ὅτι εἰς τὸ χόρτον, ὅπε ὀνομάζεται κοινῶ αἰδητική, δεῦ πρέπει νὰ ἀποδίδεται μία ἀληθινὴ αἰδησις, θέλω ἀρχίσει λέγωντας ὅτι αὐτὸ τὸ χόρτον ἔχει ὅλες τῆς χαρακπῆρας, ὅπε ἀνήκην εἰς εἷα ἀπλῶν φυτῶν, ἔπειτα ὅτι εἰς κἀν εἷα φυτῶν δεῦ ἐφαῖν ποτὲ νὰ ἀνήκη ἡ δύναμις τῆ αἰδάνεσθαι, καὶ ὅτι ἕκαστῆς πρέπει νὰ ἀποφάσκηται καὶ διὰ αὐτὸ καὶ ἡ συσολὴ τῶ φύλωντε, ὁπότεν τὸ θῆγη τινὰς, πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς εἷα ἀπλῶν

ἀπλῶν καὶ μηχανικῶν ἐρεθισμῶν, ὅπῃ προξενεῖται ἀπὸ τῆς εἰς τὰς ἑνάς τε.

Περὶ σφόδρον μεταχειρίζονται τῷ Ἐπαγωγῷ, καὶ τὸν Σωρεῖτῷ. Αἱ ποιότητες, φέρεται εἶναι, ὅπῃ ἀνήκον εἰς τὰς ῥηθίμους κλάσεις, εἰς τὰ δυνάμια δηλαδὴ, ἢ εἰς τὰ ζῶα, συναίρονται δὲ τῆς ἐπαγωγῆς ἀπὸ τῶν ἐπαλειθμισῶν καὶ δείξιν τῶν μετεωριῶν εἰδῶν, ἢ ἀτόμων, εἰς τὰ ὅποια αἱ εἰρημῶν ποιότητες εὐρίσκονται. Θέλωντας, ὡς δειγμάτων χάριν, νὰ δείξω τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀρχίζω ἀπὸ τοῦ νὰ ὡσαυτῶν μὲ τῆς κινήσεως τῆς Σωρεῖτε (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Β'. Ἀρθ. Β')., ὅτι ἡ ψυχὴ νοεῖ· ἔπειτα δείχνω ὅτι ἡ διαφαντικὴ οὐσία πρέπει νὰ εἶναι ἀπλή· εἶπα ὅτι εἴνα ὄν φύσει ἀπλῶν, εἶναι ἀδιαιρέτον, ἐπειδὴ δὲν ἔχει μέρη· ὕστερα ὅτι ὅπως ἀδιαιρέτον πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἀφθαρτον, ἐπειδὴ ἡ φθορὰ προέρχεται ἀπὸ τῶν δυνάμειων τῶν μερῶν· ἀπὸ τοῦ ὁποῖου τέλος πάντων συναίρω ὅτι ἡ ψυχὴ, ὡς φύσει ἀφθαρτος, θελεῖ εἶναι καὶ φύσει ἀθάνατος.

Ἰστέον ὅμως ὅτι εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῆς τῆς μεθόδου, αἱ ἀναλύσεις, ὅπῃ γίνονται, πρέπει νὰ εἶναι πληρεῖς, δὲ τὴν αἰσίωσιν, ὅταν ἀποδίδω τῷ ἐννοεῖν εἶδος ὄντος, ἀφήσω καμμίαν ιδέαν, ἢ ὅποταν ἀπαλειθμῶ τὰ μέρη, ἀπὸ τῶν ὅποια σύγκεται εἴνα ὅλον, ἀληθμονήσω κινήσεως, ἢ ὅποταν κάμνω ἐπαγωγῷ, δὲν ἀναφέρω εἴνα ἀλειθμῶν ἀρκετῶν εἰδῶν, ἢ ἀτόμων, εἰς τὰ ὅποια ἀνήκει ἐκεῖνο τὸ κατηγορούμενον, ὅπῃ ἔχω νὰ κατηγορήσω εἰς ὅλον τὸ ῥηθίμους, ἢ εἶδος, αἰσίωσιν εἰς τὰς ὑπαλλήθεσας ἐπαγωγὰς, ἢ σωρεῖτας δὲν εἶναι ὅλαι αἱ προτάσεις, ἢ κατ' ἑαυτὰς ἐναργεῖς, ἢ καλὰ ἀποδεδειγμένα, ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀναλύσεις πίπτειν ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ δὲν ἢμπορεῖ νὰ συμπερανθῇ ἀπὸ αὐτῶν τίποτε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Παραλληλία, εἴτ' ἔμ σύγκρισις ἢ δὺω Με-
θόδωμ Σωφειτικῆς ἔ Α' μαλυτικῆς.

Οἱ Παλαιοὶ τὸ εἶχαν ἄξίωμα, ὅτι ἡ ἀναλυ-
τικὴ μέθοδος χρησιμῶει μόνον εἰς εὔρεσιν τῆς ἀλη-
θείας· ἄν νὰ τὴν προβάλη ὅμως τινὰς, ἢ νὰ τὴν
δείξῃ εἰς ἄλλον, πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τὴν σωφει-
τικὴν.

Οἱ Ἀββᾶ Κοιδυλλιάκ ἐκινήθη με σφοδρότητα μεγά-
λῳ ἐναντίον εἰς αὐτὸ τὸ ἄξίωμα, ἄποφαινόμηνος εἰς
πολλὰ μέρη ἢ συγγραμμάτων, ὅτι ἡ ἀναλυτικὴ
μέθοδος εἶναι μάλιστα ἡ μόνη καὶ ἀληθινὴ μέθοδος,
ὅχι μόνον νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ νὰ
τὴν διδάξῃ εἰς ἄλλον. Με τῆτο μόνον τὸ μέσον, ἔ-
λεγμα, ἢμπορεῖ νὰ φθάσῃ τινὰς εἰς τὰ ἀληθινὰ σοφει-
αῖα ἢ πραγμάτων, νὰ δώσῃ πλήρεις καὶ ἀκριβεῖς
ιδέας, νὰ δείξῃ τὴν ἀμοιβαίαν συνάφειαν καὶ ἑξάρ-
τησίντων, ἄν νὰ συνάξῃ ὁρθὰ καὶ ἀκριβῆ συμπε-
ράσματα.

Ὅμως, με ὅλον ὅπῃ αὐτὰ τὰ ποτερήματα τῆς ἀ-
ναλυτικῆς μεθόδου φαίνονται ἀναντίρρητα, ἢθελα μ' ὅ-
λον τῆτο, ποτε νὰ ἄποφασίσω ποία ἄπο τὰς δύο
πρέπει νὰ προτιμῆται, νὰ γῆ μία ἄριστοὴ καὶ τῆς
ποιότητος ἢ ὑποθέσεων, ὅπῃ ὦν πραγματεύονται,
καὶ ἢ ποσώπων, εἰς τὰ ὅποια ἄποβλέπων τὰ συγ-
γράμματα.

Εἰς ἐκεῖνα τὰ συγράμματα, ὅπῃ πραγματεύονται
τὰ πράγματα καὶ βάθος, καὶ ἀπέδεινται εἰς πρό-
σωπα συμπητισμῆρα ἢ εἰς τὴν μελέτῳ, καὶ εἰδή-
μονα ἐν μέρει πλάχισον εἰς τὰς ὑποθέσεις, ὅπῃ ὦν
ὁ λόγος, ἐγὼ δὲν δέρισκω βέβαια ἄλλῳ μεθόδου
καλλιτέρῳ ἄπο τὴν ἀναλυτικὴν· ἄν τὶ αὐτῆ μόνῃ
ἢμπο-

ἡμπορεῖ νὰ εἰσάξῃ τὸν αὐθραπον εἰς τὴν ἐσωτερικῶς καὶ ἀληθινῶς γνῶσιν τῆς πραγμάτων· αὐτὴ μόνη ἡμπορεῖ νὰ ἀπαυτῶσιν τὰς ἀρχαίων· καὶ ἐπειδὴ φοβεῖται μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν τῆς δρέσεως, προσκυνεῖ μίαν μεγαλωπιάτῳ τέρψιν εἰς ἐκείνον, ὅπως ἀναγινώσκει, ἢ ἀκεί, ὅτι αἱ ἀλήθειαι φαίνονται ὅτι ἔρχονται εἰκοσεν ὑπὸ κάτω εἰς τὰς ὀφθαλμύμας, ἢ ὅτι ἑξαμότερον τὰς βλέπομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ὅπως τὰς μανθανόμεν ἀπὸ ἄλλης.

Εἰς τὰ συγγράμματα ὅμως, ὅπως ἔχον σκοπὸν νὰ δώσῃ μόνον μίαν ἀπλήν γνῶσιν τῆς πραγμάτων, καθὼς εἶναι ὅλαι αἱ ἐπιτομαί, ὅπως ἀποδιδυμόνται εἰς πρόσωπα, τὰ ὅποια δὲν ἔχον ἀκόμι εἰδησιν τῆς ὕλης, ὅπως ἢ ὁ λόγος, ἢ δὲν εἶναι ἀκόμι ἰκανῶς σιωπηθισμῶν εἰς τὴν μελέτῳ, καθὼς ἀκολουθεῖ εἰς τὰ ἑξαμότερα σοιχειῶδη βιβλία, ἀμφιβάλλω ἀνὴ ἀνελετικὴ μέθοδος, ἐξακολουθεμένη μὲ αὐσηρότητα, ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ὠφελιμώτερα. Εἰς τὴν πρώτῳ περὶ εἰσασιν, ἐπειδὴ ἡ ἀνάλυσις δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἐντελής· καὶ μοι φαίνεται ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ μὴν τὴν κάμη τινὰς, ὅπως νὰ τὴν κάμη ἀπλῶς· εἰς τὴν δευτέρῳ, ἐπειδὴ φοβεμαί μήπως οἱ ἀρχαίον, μάλιστα ἀνὴ τύχη νὰ εἶναι νέοι, ἢ τὸ χειρότερον, παιδία, δὲν ἡμπορεῖν νὰ τὴν καταλάβῃ ἀρκετῶν.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἐκεῖνος, ὅπως δὲν εἶναι πολλὰ σιωπηθισμῶν εἰς τὸ νὰ σκέπτηται, μὲ δυσκολίαν ἡμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ μίαν μακρῶν ἀναλυτικῶν σειρῶν ἐπαγωγῶν, αἱ ὅποιαί πολλαῖς φοραῖς εἶναι τέτοια, ὅπως δὲν ἡμπορεῖ τινὰς νὰ περιῶν πῶς ἔχον νὰ καταπύσῃ, πρὸ τῶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος, καὶ εἰς τὰς ὅποιας, ἀνίσως κοπῆ ἢ σινέχεια, συμβαίνει ἐκεῖνο, ὅπως ἀκολουθεῖ εἰς τὰ μαργαριτάρια, ὅπως στρογγύζονται.

Διὰ τὸ ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς τὰ σοιχειῶν, ἢ καλλιτέρας μεθόδους εἶναι μία σινέχεια καὶ ἀπὸ τὰς δύο.

Νὰ εἶπῃ τινὰς ἀρχήτερα εἶνα λαβύρινθον δεισίων,

Κεφ. Γ'. Σύγκρι. Σιωθ. Ἐ Α' μαλ. 191

σῶμα, αἰτημάτων, ἀξιωμαίων, καθὼς κάμνουν οἱ σωθετικοί, μοὶ φαίνεται βέβαια ὅτι ἐπιφορτίζει πρὸ ὥρας τὴν μνήμην μὲ εὐὰ σωρὸν ὀνομάτων, καὶ παραγμάτων συνεχομένων, τὰ ὅποια δεῖ τὴν φυσικὴν τῆς ἀλλοτριότητάς εἶναι δύσκολα νὰ μνημονόβωται, καὶ ὀχληρὰ δεῖ νὰ τὰ μάθῃ τινάς· ἐπειδὴ δὲ φαίνεται ἀκόμη πρὸς τὸ τέλος ἀπώδυνονται. Παρομοίως νὰ διαιρῇ, καὶ νὰ ὑποδιαιρῇ ἐξ ἀρχῆς τὸ ὅλον εἰς χίλια μέρη, καὶ νὰ τὰ κάμνῃ κόνιν, καθὼς ἔλεγε ὁ Σύνε- κας, μοὶ φαίνεται εὐὰ μέσον ἰκανὸν δεῖ νὰ τὰ συ- χεῖν ὑπερῶτερον, ὡς δεῖ νὰ τὰ διδουκηνίξῃ.

Νὰ ἀρχίξῃ ὅμως ἀπὸ εὐὰ ἡλικιὸν ὀρισμὸν τῆς πράξ- ματος, ὡς εἶ ὁ λόγος, ἔπειτα νὰ τὸ διαιρῇ εἰς τὰ κυριώτερα μέρη τε, καὶ ἀκολούθως καταπύδτας εἰς κά- θε μέρος νὰ δίδῃ καὶ αὐτῶ τὸν ὀρισμὸν, καὶ νὰ προ- θέτῃ, ὅτε τὸ καλεῖ ἡ χρεία, τὴν ὑποδιαίρεσιν τῶν μικροτέρων μερῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια σύγκεται καὶ αὐ- τὸ, μοὶ φαίνεται βέβαια εὐὰ μέσον πολλὰ καλλίτε- ρον, δεῖ νὰ δάσῃ εἰς εὐὰ ἀρχαίον μίαν σαφῆ ἰδέαν τῶν παραγμάτων, ὡς δεῖ νὰ τὸν ἐμβάσῃ συγκεχυμένης μὲ τὴν ἀνάλυσιν εἰς εὐὰ τῶν ἀγνώρισον, καὶ ἐ- κείθεν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ δεῖ μέσε μακρῶν τείβων, τῶν ὀπείων δὲ βλέπει τὸ τέλος, μήτε ἰξέρει πῶς δι- γαίνεν.

Διὰ ἄλλα δύο αἷτια νομίζω ὅτι εἰς τὰς σοιχειώ- δεις παραματείας πρέπει νὰ προτιμῆται εὐὰς ἀκρι- βῆς ὀρισμὸς ἀπὸ τὴν μέθοδον τῆς ἀναλύσεως· πρῶ- τον, ἐπειδὴ εἰς εὐὰ ἀρχαίον, ὅτε ἀκεί, ἡ ἀναγι- νώσκει εὐὰ νέον ὄνομα, ἡ προσοχήτε ὑπεροξίεται πολλὰ καλλίτερα ὑπὸ τῆς ὑπεργειας, δεῖ νὰ ἐξετά- σῃ νὰ μάθῃ ποία εἶναι ἡ σημασία αὐτῆς τῆς ὀνόμα- τος, ὡς δεῖ ὀπόταν βλέπῃ, ὅτι τῆ παρῆρησιάζονται πρῶτον μὲ τὴν ἀνάλυσιν ἰδέαι, ὅτε δὲ ἰξέρει ἀ- κόμη πῶς ἔχεν νὰ τελειώσῃ, καὶ ἔπειτα ἀκῆ τέλος πάντων νὰ προφέρηται τὸ ὄνομα. Δύτερον, ἐπειδὴ εἶ- ναι πολλὰ δύκολώτερον νὰ κρατήσῃ τινάς εἰς τὴν μνή- μην

μίωτε σ'α όρσμον, ᾠδὲ μίαν ἀνάλυσιν. Ἀνίσως ᾠδαδείγματος χάριν τῆ εἰπῶ, ὅτι ἡ θέλησις εἶναι ἢ δυνάμις, ὅπῃ ἔχει ἡ ψυχὴ νὰ κλίνη εἰς τὸ νὰ δέχηται, ἢ νὰ φύγῃ σ'α πράγμα, καὶ ἄπο δύο πράγματα προκειμένα νὰ ἐκλέγῃ τὸ σ'α φελατότερον παρὰ τὸ ἄλλο· αὐ ἑρωτηθῆ τί εἶναι ἡ θέλησις, ἢ καὶ αὐ ἀκίσση μόνον νὰ προφερθῆ αὐτὸ τὸ ὄνομα, εὐκόλα θέλει ἠμπορέσῃ νὰ ἄποκριθῆ εἰς ἄλλας, ἢ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆ τί εἶναι ἡ θέλησις, ἐπαναλαμβάνοντας τὸν όρσμον. Ἀνίσως ὁμως τῆ εἰπῶ, ὅτι ἡ πείρα καὶ ἡ ἐσωτερικὴ αἰθησις μᾶς δείχνει ἀκαταπαύτως, ὅτι ὁπόταν μᾶς προτεθῆ κἀνσὶα πράγμα, ἔχομεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μᾶς τὴν δυνάμιν νὰ τὸ ἐκλέξωμεν, ἢ νὰ τὸ ἄποφύγωμεν· καὶ ανίσως μᾶς προβληθῆν δύο πράγματα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἔχομεν ὁμοίως τὴν δύναμιν νὰ ἐκλέξωμεν τὸ σ'α φελατότερον, ᾠδὲ τὸ ἄλλο· λοιπὸν αὐτὴ εἶναι ἡ δυνάμις ἐκείνη, ὅπῃ ὀνομάζεται θέλησις· ανίσως, λέγω, τῶ εἰπῶ ἔτζι, δὲν ἰξέρω αὐ εἶας ἀρχαίος, ὁ ὁποῖος ἐμελέτησε καὶ ἐκατάλαβεν αὐτὴν τὴν ἀνάλυσιν, ἀφ' ἧ ἑρωτηθῆ τί εἶναι ἡ θέλησις, ἠμπορέσῃ νὰ ἄποκριθῆ· ἔγω προχείρως, καθὼς ἐκεῖνος, ὅπῃ ἐμελέτησε τὸν όρσμον· ἐπειδὴ ἡ μνήμη ἀνακαλεῖ τὰς ιδέας μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν, ὅπῃ τὰς ἔμαθε, καὶ ὄχι μὲ τῆξιν ἀντίστροφον· ἔξ τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ κἀθε σ'ας νὰ πληροφορηθῆ, δοκιμάζοντας ανίσως ἠμπορῆ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μὲ ἀντίστροφον τάξιν τὸ „Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος, μὲ τὴν ἰδίαν δὲκολίαν, ὅπῃ τὸ ἐπαναλαμβάνει μὲ τὴν ὀρθὴν τάξιν. (1)

Ὁμοίως

(1) Τινὲς, ἔξ νὰ ἀφαιρέσῃν αὐτὴν τὴν δὲκολίαν, ἀπεφάσισαν, βαλόντας πρῶτον τὴν ἀνάλυσιν, νὰ προδῆταν ἑπειτὰ τὸν όρσμον· τὸ ὁποῖον δύνάται νὰ χρησιμεύσῃ, μάλιστα ὁπόταν ὁ όρσμός, ἄπο μίαν προσηγορικὴν ἀνάλυσιν ἠμπορῆ νὰ λάβῃ μεγαλύτερην φῶς· καθὼς ἀκόμι δύνάται νὰ εἶναι χρησίμιον, τὸ νὰ

Ὁμοίως καὶ εἰς τὴν διαίρεσιν πολλὰ δὺκολώτερα ἢμπορεῖ εἶναι ἀρχαίος νὰ ἐνθυμηθῇ εἰς πόσα μέρη διαμεῖται μία ὕλη, ὅπότεν ἀκὴ νὰ ὀνομάζων τῶντων τὸ ὅλον, καὶ ἔπειτα τὰ μέρη, ὡσαύτ' ὅπότεν ἀκὴ νὰ ὀνομάζωνται τῶντων τὰ μέρη, καὶ ὕστερον τὸ ὅλον. Παραδείγματός γάρην, καλλίτερα θέλει ἐνθυμηθῇ πόσαι εἶναι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἀπίσως ἀκὴση ὅτι εἶναι πέντε, δηλαδὴ αἰδήσεις, σκέψις, μνήμη, θέλησις, καὶ ἐνέργεια, ὡσαύτ' ἀπίσως ἠθελα τὴ κάμη μίαν μακρὰν ἀνάλυσιν, δειχνώντας ὅτι ὅπότεν εἶναι ἀντικείμενον κάμη προσβολῶν εἰς τὰς αἰδήσεις, ἢ ψυχὴ ἔχει τὴν δυνάμιν τὴν νὰ εἰδοποιῖται, καὶ ὅτι αὐτὴ ὀνομάζεται δυνάμιν τὴν αἰδανέσθαι, ἢ αἰδήσεις· καὶ ὅτι ὅταν ἔχη πολλὰ αἰδήματα ὁμόχρονα, ἔχει τὴν δυνάμιν νὰ προσηλώνη τὴν προσοχίωτις ὡριστότερον εἰς εἶνα ὡσαύτ' εἰς ἄλλα, καὶ νὰ τὴν δεξιβάζη ἀπὸ εἶνα εἰς ἄλλο, καὶ ὅτι αὐτὸ ὀνομάζεται σκέψις, κτλ.

Ὅσον δὲ δεῖ τὰ αἰτήματα, καὶ ἀξιώματα, καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα, εἶπα ἤδη ὅτι νομίζω πῶς εἶναι μία ἐπίδειξις ἀνώφελης νὰ τὰ σφουδιόνη τινὰς πρὸ τῆ νὰ ἰξόρη πῶ, καὶ εἰς τὴ ἔχεν νὰ χρησιμώσων.

Ὅπότεν ὅμως ἢμπορῶν νὰ χρησιμώσων εἰς τὸ νὰ δεῖξεν δὺκολώτερα μίαν ἀλήθειαν, ὅπῃ κρέματα ἀπὸ αὐτὰ, δεῖ θέλω νομίσαι ὅτι εἶναι ἀνώφελος νὰ τὰ ἀνακαλῶν, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζωνται καὶ αὐτὰ.

Μάταιον καὶ παιδαειῶδες νομίζω προσέτι καὶ τὸ νὰ διαιρῶν, καθὼς ἔκαμναν πολλοὶ, καὶ τὰς μεταφυσικὰς,

---

μεταχειρίζεται τις κάμημιαν φορὰν μόνον τὴν ἀνάλυσιν, μάλιστα εἰς τὴν εὐκόλῃ καὶ σιωπῃ· τῶν δὲ, καὶ δεῖ νὰ ἀλλάξη μέθοδον, καὶ δεῖ νὰ δώση μίαν ἰδέαν καὶ τῆς ἀναλυτικῆς. Ἀλλὰ τὸ νὰ εἰδῶν πάντοτε τὴν μίαν μὲ τὴν ἄλλω μέθοδον, δεῖ δυνάται νὰ προσέσση ἄλλο τι πρὸς ἀνώφελος καὶ βαρετὴς ἐπαναληψίαις.

κας, ἢ ἠθικὰς, καὶ πολιτικὰς, ἢ φυσικὰς ὕλας εἰς θεωρήματα, καὶ προβλήματα, καὶ ποείσματα, καὶ χόλια (1). Ὡφέλιμον ὅμως νομίζω νὰ τὰς διαίρῃν εἰς βιβλία, μέρη, τμήματα, κεφάλαια, ἄρθρα, ἀξιογράφους, καὶ ἀειθμούς· καὶ νὰ προτάτῃν εἰς τὴν ἐπιγραφῶν τὰ καθε βιβλίον. ἢ μέρος, ἢ τμήματος ἐκεῖνο, ὅπερ περιέχεται, καὶ νὰ περιλείπῃ ὀλίγα τινὰ εἰς κάθε ἀειθμόν, ἢ ἀξιογραφεὺν, ἢ ἄρθρον, δεῖ νὰ βλέπῃ κάθε εὐας, ὅπερ ἐπιχειρῆται νὰ ἀναγνώσῃ, ἢ νὰ ἀποδάξῃ κανένα πρᾶγμα, ἀπὸ δεικείας τὸν δρόμον, ὅπερ ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ· καὶ νὰ ἠμπορῇ νὰ ἔχῃ συχνὰς ἀναπαύσεις, καὶ νὰ σταθῇ ὅταν τὰ ἀρέσῃ, χωρὶς νὰ φοβῆται, μήπως ἢ ἀνάπαυλα τῆς ἀποδοῆς, ἢ τῆς ἀναγνώσεως τὸν βλάβῃ εἰς τὰ ἀκόλουθα.

Ἐὰν διεξοδικώτατον κεφάλαιον, εἰς τὸ ἴδιον δὲν δεικνύει τινὰς νὰ ἀναπαυθῇ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ τελειώσῃ, ἐξίππάζει πολλὰ ἐκεῖνον, ὅπερ ἐπιχειρῆται νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, πολλῶν μᾶλλον ὅταν εἶναι εὐα τμήμα, ἢ εὐα μέρος, ἢ εὐα βιβλίον ἐλόκληρον, χωρὶς διαίρεσιν κεφαλαίων.

Ὅσον δὲ δεῖ τὸν ἕσπον τῆς ἀποδείξεως τῆς προκειμένων ἀληθειῶν, δὲν θέλω βέβαια νὰ ἀκολουθῆται ἡ γολασικὴ καὶ ἀρχαία μέθοδος τῆς συλλογισμῶν, μὴτε νὰ φοβᾶνται μὲ τὸ, κρίσασμαι, καὶ ἀποκρίνομαι, μὲ τὸ, σύμφημι, καὶ ἀπόφημι, καὶ διαίρω· πλὴν δὲ θέλω πάλιν καὶ νὰ νομίζεν ἐλάττωμα τὸ νὰ κάμνῃ εὐα συλλογισμόν, ὅποτεν τὸ ἀπαιτῇ ἡ χρεία, ἢ μίαν διαίρεσιν, ἢ ὅποια ἀφαιρῇ τινὴ δυσκολίαν, καὶ δεῖχῃ τὸ ἐλάττωμα τῶ ἐναντίῳ σοφίσματος, ἢ ἀξιολογισμῶν. Ὅθεν θέλει εἶναι εἰς χῆσιν πότε ὁ συλλο-

λο-

(1) Τὸ δὲ καὶ τινὴ Γραμματικῶν εἰς θεωρήματα, προβλήματα, ποείσματα, χόλια, καὶ συνιπέας διαίρειν, καὶ νοῦσαι αἰετόν.

λογισμὸς, πότε τὸ ἐνθύμημα, ἢ τὸ ὀπιχείρημα, ἢ τὸ δίλημμα, ἢ ὁ σωρείτης, ἢ ἡ ἐπαγωγή, καθὼς ἤθελε τὸ ἀπαιτήσιον ἢ χρεία· καὶ μάλιστα θέλει εἶναι εἰς χρῆσιν ὁ ἔστος τῶ ὀπιχεῖν, ὅπῃ εἴπαυθι εἰς τὰς ἀρχὰς τῶ τρίτου Τμήματος (Σελ. 81.), πῶς εἶναι ὁ ἀπλῆστερος καὶ φυσικώτερος, τῶ ἔστι νὰ προβάλλεται ἀπ' αὐθείας καὶ ἀπλῶς εἰεῖνο, ὅπῃ ἔχει νὰ ἀποδειχθῆ, καὶ ἔπειτα νὰ προδέπονται οἱ λόγοι, χωρὶς καμμίαν διαλεκτικὴν τέχνην.

Αὕτη εἶναι ἡ Μέθοδος, ὅπῃ ἐγὼ νομίζω καλλιτέραν, τὴν ἀχίσον εἰς τὰ στοιχειώδη βιβλία· ἀφίνω ὁμῶς εἰς ἄλλες νὰ κείνην αὐτὴ ἐγὼ φρονῶ καλῶς, ἢ κακῶς.

Π Ι Ν Α Ξ

Τ Ο Υ Β . Τ Ο Μ Ο Υ .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.	1
ΤΜΗΜΑ Α΄. Περὶ τῶν λέξεων.	3
Κεφ. Α΄. Περὶ τῶν ἁφύρων εἰδῶν τῶν λέξεων.	6
Κεφ. Β΄. Ποῖα εἶδη λέξεων εἶναι ἀναγκαιότερα εἰς διήλωσιν τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς.	8
Κεφ. Γ΄. Περὶ ἀρχῆς καὶ ὁρίσεως τῶν λέξεων.	12
Κεφ. Δ΄. Περὶ τοῦ πολυπλασιασμοῦ τῶν λέξεων.	20
Κεφ. Ε΄. Περὶ κλίσεων τῶν λέξεων, καὶ τῶν κανόνων τῆς σωτάξεως.	24
Ἀ΄ρθρον Α΄. Περὶ ποικιλότητος, ἢ μεταβολῆς τῆς καταλήξεως τῶν ὀνομάτων, Ἀντωνυμιῶν, καὶ Μετοχῶν.	αὐτόθι.
Ἀ΄ρθρον Β΄. Περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς καταλήξεως τῶν Ῥημάτων.	26
Ἀ΄ρθρον Γ΄. Περὶ τῶν Κανόνων τῆς Σωτάξεως.	28
Κεφ. ς΄. Περὶ τῆς ὠφελείας, ὅπως προξενεῖν αἱ λέξεις εἰς τὴν αὐξήσιν καὶ τελειότητα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.	32
Κεφ. ζ΄. Περὶ τινῶν ἄλλων ἁριστοῶν καὶ ἁκαρίσεων τῶν λέξεων.	40
Κεφ. η΄. Περὶ χρήσεως καὶ καταχρήσεως τῶν λέξεων.	43
ΤΜΗΜΑ Β΄. Περὶ Προτάσεων.	47
Κεφ. Α΄. Περὶ Προτάσεων συμπεπλεγμένων καὶ ἀπλῶν, ὧσα καὶ περὶ τῶν ἀρχικῶν καὶ παρεμπιπτῶν.	51
Κεφ. Β΄. Περὶ Προτάσεων σωθέτων.	59
Κεφ. Γ΄. Περὶ τινῶν εἰδῶν Προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰς συμπεπλεγμένας καὶ σωθέτους, ἢ περὶ τῶν μὲν ἑσώπων, καὶ τῶν ἐκθετικῶν.	64

Ἀ'ρθρ. Α'. Περὶ τῶν Τροπολογημάτων.	64
Ἀ'ρθρ. Β'. Περὶ τῶν Ἐκθετικῶν.	66
Κεφ. Δ'. Περὶ ποιότητος καὶ ποσότητος τῶν Προτάσεων, ἢ ὧν καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν, τῶν καθόλου, καὶ τῶν ὅτι μέρους, καὶ τῶν καθ' ἕκαστα.	70
Κεφ. Ε'. Περὶ τῶν ἀντικειμένων πρὸς ἀλλήλας Προτάσεων.	73
Κεφ. ς'. Περὶ τῶν Ἀντιστρόφων Προτάσεων.	75
Κεφ. ζ'. Περὶ τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν οἱ Γεωμέτραι μά- λιστα ἔχουσιν ἄφορα εἶδη Προτάσεων.	78
ΤΜΗΜΑ Γ'. Περὶ Ἐπιχειρήσεων.	80
Κεφ. Α'. Περὶ Συλλογισμῶν, Ἐνθυμήματος, καὶ Ἐπι- χειρήματος.	83
Ἀ'ρθρ. Α'. Περὶ Συλλογισμῶν ἐν γῆρι.	84
Ἀ'ρθρ. Β'. Περὶ Συλλογισμῶν Ἀπλῶν.	85
Ἀ'ρθρ. Γ'. Περὶ Παραλογισμῶν, ἢ Ψεδοσυλλογι- σμῶν, καὶ τῶν αἰτίων, ἐξ ὧν προκύπτουσιν.	89
Ἀ'ρθρ. Δ'. Περὶ Συλλογισμῶν Συυθέτου.	95
§. Α'. Περὶ τῶν Ἰσοθετικῶν.	αὐτόθι.
§. Β'. Περὶ Συμπλεκτικῶν.	98
§. Γ'. Περὶ Διαζυκτικῶν.	99
Ἀ'ρθρ. Ε'. Τίτιν ἔσονται οἱ συυθετοὶ Συλλογισμοὶ ὑ- πάγονται εἰς τὸν καθόλου Κανόνα τῶν ἀπλῶν.	100
Ἀ'ρθρ. ς'. Περὶ Ἐνθυμήματος,	102
Ἀ'ρθρ. ζ'. Περὶ Ἐπιχειρήματος.	103
Παράρτημα. Περὶ τῶν Κανόνων τῶν Συλλογισμῶν κατὰ τὰς Διαλεκτικὰς.	105
Κεφ. Β'. Περὶ Διλήμματος, Σωρείτε, καὶ Ἐπαγωγῆς.	112
Ἀ'ρθρ. Α'. Περὶ Διλήμματος.	αὐτόθι.
Ἀ'ρθρ. Β'. Περὶ Σωρείτε.	114
Ἀ'ρθρ. Γ'. Περὶ Ἐπαγωγῆς.	116
Κεφ. Γ'. Περὶ τῶν πηγῶν τῶν Ἐπιχειρημάτων.	118
Ἀ'ρθρ. Α'. Περὶ τῶν ἀποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ δεῖχθῆ ἢ ὑπαρξίς, ἢ ἀνυπαρξία ἐ- νὸς πράγματος, ἢ ἐνὸς ἡσομῆς.	120
§. Α'.	

§. Α'. Περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν
 ἁρμοζιῶν. 120

§. Β'. Περὶ τῆς ἀυπαρξίας τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν
 ἁρμοζιῶν. 125

Ἀ'ρθρ. Β'. Περὶ τῶν ἀποδείξεων, εἰς τῶν ὁποίων
 πρέπει νὰ δειχθῇ ἡ ποιότης τῶν πραγμάτων. 128

Ἀ'ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν ἀποδείξεων, εἰς τῶν ὁποίων
 δειχνοῦται αἱ ἀσφοραὶ τῶν πραγμάτων. 130

Ἀ'ρθρ. Δ'. Περὶ τινῶν ἄλλων ἁρμικῶν πηγῶν τῶν ἐ-
 πιχειρημάτων. 131

ΤΜΗΜΑ Δ'. Περὶ Σοφισμάτων. 134

Κεφ. Α'. Περὶ τῶν ἀπὸ τὰς λέξεις Σοφισμάτων. 136

Κεφ. Β'. Περὶ τῶν Σοφισμάτων, ὅπερ ἐνυπολαμβάνου-
 εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἢτοι εἰς τὰ ἀράγματα. 139

ΤΜΗΜΑ Ε'. Περὶ Διαλέξεων. 148

Κεφ. Α'. Κανόνες ἁρμικοὶ ~~παρατηρητέαι~~ εἰς καθεὶ Δια-
 λέξι. 149

Κεφ. Β'. Περὶ διαφορῶν ἔσθων τῶν διαλέγεσθαι. 153

Κεφ. Γ'. Περὶ τῶν ποῖοι ἔσθοι διαλέξεων εἶναι ὠφε-
 λιμώτεροι εἰς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας. 157

Κεφ. Δ'. Περὶ Διαλέξεων ἰδίων εἰς γύμνασιν τῶν
 νέων. 161

Κεφ. Ε'. Περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, ὅπερ γίνον-
 ται εἰς ἀπόπειραν τῶν νέων. 166

ΤΜΗΜΑ ΣΤ'. Περὶ Μεθόδων. 171

Κεφ. Α'. Περὶ Μεθόδων Συμμετρικῆς. 172

Ἀ'ρθρ. Α'. Περὶ τῆς Ὁρισμῆς. 174

Ἀ'ρθρ. Β'. Περὶ Διαιρέσεως. 180

Ἀ'ρθρ. Γ'. Περὶ Ἀξιωματῶν, Αἰτημάτων, Θεωρη-
 μάτων, Προβλημάτων, κτ. 183

Κεφ. Β'. Περὶ Μεθόδων Ἀναλυτικῆς. 186

Κεφ. Γ'. Παραλληλία, εἴτ' ἐν σύγκρισις τῶν δύο Με-
 θόδων Συμμετρικῆς, καὶ Ἀναλυτικῆς. 189

Τ Ε Λ Ο Σ.

Αριστοί είναι πάντα οι άνθρωποι που είναι καλά, όσο είναι οι άλλοι
που είναι γουρουνάκια, οι άλλοι είναι οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι,
οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι,
οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι,
οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι,
οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, οι άλλοι, —

Handwritten notes and numbers, possibly a list or index, including the number 10 and the word "S".

